

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. november 25.
(OR. en)

14267/21

SOC 686
EMPL 515
ECOFIN 1129
EDUC 390

JAVASLAT

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Címzett:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2021) 743 final
Tárgy:	Együttes foglalkoztatási jelentésre irányuló javaslat a Bizottság és a Tanács részéről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a COM(2021) 743 final számú dokumentumot.

Melléklet: COM(2021) 743 final

Brüsszel, 2021.11.24.
COM(2021) 743 final

**EGYÜTTES FOGLALKOZTATÁSI JELENTÉSRE IRÁNYULÓ JAVASLAT A
BIZOTTSÁG ÉS A TANÁCS RÉSZÉRŐL**

Tartalomjegyzék

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK	2
AZ EURÓPAI UNIÓ MUNKAERŐPIACI ÉS TÁRSADALMI TENDENCIÁINAK ÉS KIHÍVÁSAINAK ÁTTEKINTÉSE	26
1.1. Munkaerőpiaci trendek	26
1.2. Szociális tendenciák	30
1.3. A felülvizsgált szociális eredménytábla: a pillér alapelveihez kapcsolódó kihívások áttekintése	33
1.4. A 2030-ig teljesítendő uniós kiemelt célok	41
FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS REFORMOK – A TAGÁLLAMOK TELJESÍTMÉNYE ÉS INTÉZKEDÉSEI	47
2.1. 5. iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése	47
2.1.1. Fő mutatók	47
2.1.2. Szakpolitikai válasz	64
2.2. 6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása	73
2.2.1. Fő mutatók	73
2.2.2. Szakpolitikai válasz	107
2.3. 7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának a javítása	121
2.3.1. Fő mutatók	121
2.3.2. Szakpolitikai válasz	149
2.4. 8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás elősegítése és a szegénység elleni küzdelem	157
2.4.1. Fő mutatók	157
2.4.2. Szakpolitikai válasz	179

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az Európai Bizottság és a Tanács együttes foglalkoztatási jelentése évente és az EUMSZ 148. cikkével összhangban nyomon követi az Unión belüli foglalkoztatási helyzetet és a foglalkoztatási iránymutatások végrehajtását. A jelentés éves áttekintést nyújt az Európai Unióban bekövetkezett főbb foglalkoztatási és szociális fejleményekről, valamint a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokkal összhangban hozott közelmúltbeli szakpolitikai intézkedésekről¹. A jelentés a szakpolitikai fellépést igénylő, kapcsolódó prioritási területeket is meghatározza. A jelentésre irányuló bizottsági javaslat az európai szemeszter őszi csomagjának részét képezi; a Bizottság és az előkészítő szervei közötti eszmecserét követően a végleges szöveget a Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács (EPSCO Tanács) fogadja el.

Az együttes foglalkoztatási jelentés 2022. évi kiadása – a 2021. májusi cselekvési terv szerinti, valamint az EU vezetői által a május 8-i Portói Nyilatkozatban tett kötelezettségvállalásokkal összhangban – nagyobb hangsúlyt helyez a szociális jogok európai pillérének megvalósítására. Megvalósítása erősíteni fogja az Unió zöld, digitális és méltányos átállásra irányuló törekvését, és – a demográfiai kihívások kezelése révén – hozzá fog járulni a felfelé irányuló társadalmi és gazdasági konvergencia megvalósításához. Ez hozzá fog járulni a fenntartható fejlődési célok eléréséhez is. Ez a jelentés megerősíti a szociális pillér nyomon követését, konkrétan három terület – az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, méltányos munkafeltételek, valamint a szociális védelem és a társadalmi befogadás – legjelentősebb kihívásait ismertető tematikus háttérmagyarázatok segítségével. A jelentésben szerepel továbbá a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben 2030-ra kitűzött három új kiemelt cél (foglalkoztatás, készségek és szegénységcsökkentés), amelyeket az EU vezetői kedvezően fogadtak a portói szociális csúcstalálkozón és az Európai Tanács júniusi ülésén. Az EU a következő kiemelt uniós célok mellett köteleződött el 2030-ig:

- a 20–64 éves népesség legalább 78 %-a foglalkoztatott legyen;
- a 25–64 év közöttiek legalább 60 %-a minden évben vegyen részt tanulási tevékenységekben; valamint
- a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők száma 2019-hez képest legalább 15 millióval csökkenjen.

A tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési terveiben előírányzott reformok és beruházások – a kohéziós alapokkal együtt – elő fogják mozdítani a méltányos, inkluzív és fenntartható helyreállítást. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz a tagállamok rezilienciájának, válsághelyzetekre való felkészültségének, alkalmazkodási képességének és növekedési potenciáljának javítása révén előmozdítja az Unió gazdasági, társadalmi és területi kohézióját. Az Eszköz ily módon hozzájárul a szociális jogok európai pillérének megvalósításához is, különös tekintettel az országspecifikus ajánlásokban² meghatározott kihívások kezelésére. E tekintetben az Eszköz hatályát meghatározó hat pillér közül négy

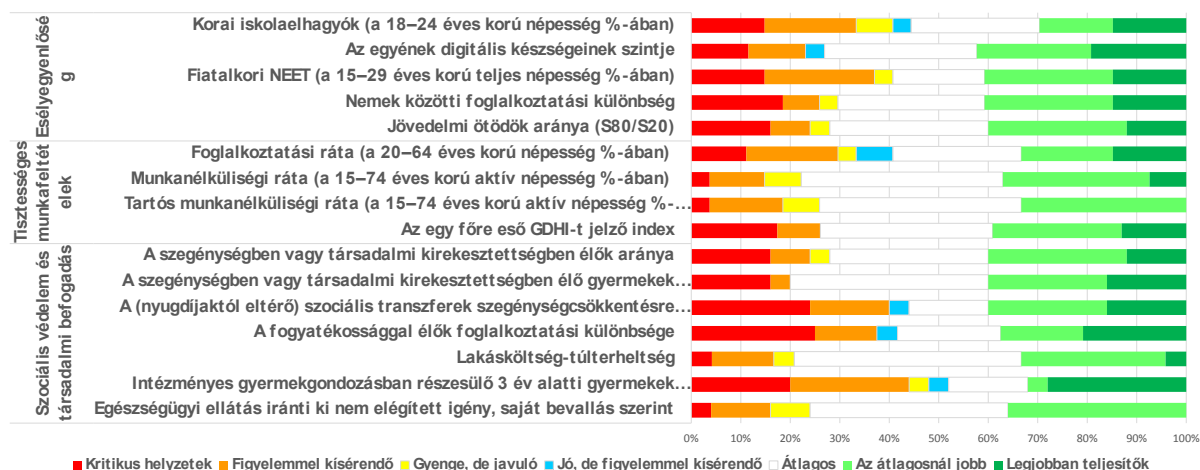
¹ A foglalkoztatáspolitikai iránymutatások legutóbbi frissítését az Európai Unió Tanácsa 2021 októberében fogadta el (HL L 379., 2021.10.26., 1. o.).

² A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról szóló (EU) 2021/241 rendelet (HL L 57., 2021.2.18., 17. o.) 4. cikke.

releváns, mégpedig a következők: i. intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés; ii. társadalmi és területi kohézió; iii. egészségügy, valamint gazdasági, társadalmi és intézményi reziliencia, továbbá iv. a következő generációra, a gyermekekre és a fiatalokra vonatkozó szakpolitikák. A szakpolitikai válasz részeként az együttes foglalkoztatási jelentés a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és más uniós finanszírozási források – többek között az Európai Szociális Alap Plusz, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Igazságos Átmenet Alap – által támogatott különféle intézkedéseket is tartalmaz.

A felülvizsgált szociális eredménytábla alátámasztja a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentésben közölt elemzést, és még átfogóbban kitér a szociális jogok európai pillérének alapelveire. A Bizottság a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló, 2021. márciusi cselekvési terv keretében javaslatot tett a szociális eredménytábla felülvizsgálatára azzal a céllal, hogy az EPSCO Tanács által 2021 júniusában jóváhagyott, felülvizsgált kiemelt mutatók segítségével jobban nyomon lehessen követni a szociális jogok európai pillérét. A 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés ezért értékeli a tagállamok által a felülvizsgált kiemelt mutatók³ tekintetében elért teljesítményt. Ezek jelenleg olyan mutatókat foglalnak magukban, amelyek lehetővé teszik fontos tényezők, például a felnőttkori tanulás, a fogyatékkal élő személyek munkaerőpiaci integrációja, a gyermekeket érintő szegénység vagy társadalmi kirekesztettség, valamint a lakásköltség-túlterheltség mérését. A felülvizsgált szociális eredménytáblából származó bizonyítékok, valamint a bizonyítékok és a szakpolitikai háttér országspecifikus elemzése lehetővé teszik az EU-ban és a tagállamokban felmerülő legfontosabb foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások pontosabb meghatározását (lásd az 1. ábrát). Ez lehetővé tenné a szociális fejlemények és különbségek szorosabb nyomon követését. Az EPSCO Tanács tanácsadó bizottságai meg fogják vizsgálni a szociális egyenlőtlenségek kezelésére irányuló eljárásra vonatkozóan Spanyolország és Belgium által az európai szemeszter összefüggésében az EUMSZ 148. cikke alapján benyújtott javaslatot.

1. ábra: Az uniós tagállamokban felmerülő foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások a felülvizsgált szociális eredménytábla kiemelt mutatói szerinti bontásban

Megjegyzések: 1. a felnőttek tanulásban való részvételére vonatkozó mutatóhoz kapcsolódó adatok még nem állnak rendelkezésre; 2. a digitális készségekre vonatkozó mutató 2019-es adatokra vonatkozik; 3. néhány ország

³ A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv a szociális eredménytábla másodlagos mutatóira is javaslatot tett, amelyekre vonatkozóan még mindig folynak a megbeszélések.

esetében egyes mutatókból hiányoznak az adatok: az összes mutatóhoz tartozó jelmagyarázatot a jelentés melléklete ismerteti.

A Covid19-válság munkaerőpiaci hatását enyhítette a tagállami és uniós szinten tett gyors és határozott szakpolitikai fellépés. A munkaerőpiac fellendülése folytatódik, a foglalkoztatás és az összes munkaóra száma ugyanakkor még nem éri el a válság előtti szintet.

⁴ A foglalkoztatási ráta – miután 2020 II. negyedévében elérte a 71,6 %-os mélypontot – a 20–64 év közöttiek körében részben helyreállt (72,8 %-ra) 2021 II. negyedévében, ugyanakkor elmaradt a 2019 IV. negyedévében elért 73,3 %-os csúcstól. Bár a gazdasági fellendülés fenn fogja tartani a munkahelyteremtést, a válság előtti foglalkoztatási szintre való visszatérés nem várható 2022 előtt. Ahogyan a foglalkoztatási rátára vonatkozó uniós kiemelt cél is tükrözi, a magas szintű foglalkoztatás a 2030-ra előirányzott egyik legfontosabb prioritás annak biztosítása érdekében, hogy mindenki teljes mértékben részt vehessen a gazdaságban és a társadalomban, és csökkenteni lehessen a szegénység kockázatának kitétték számát. A Covid19 gazdaságra kifejtett hatásának nagyságrendje miatt a munkanélküliség növekedése összességében továbbra is elmarad az elvárható szinttől. Ez a tagállamok által bevezetett, uniós finanszírozással (különösen a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszközökből [SURE]⁵ és a kohéziós célú és az európai területeknek nyújtott helyreállítási támogatásból [REACT-EU]⁶) támogatott szakpolitikai intézkedéseknek, valamint kisebb mértékben annak tudható be, hogy egyesek legalább ideiglenesen inaktívak lettek, amikor nehezebb lett a munkakeresés.

⁴ Ez azt tükrözi, hogy a csökkentett munkaidős foglalkoztatási és az átmeneti elbocsátási programok sok munkavállaló számára még mindig fontos szerepet töltenek be a munkahelyek megtartásának támogatása érdekében több tagállam által előírt létszámcsökkentési korlátozásokkal együtt.

⁵ A 2020. május 19-i (EU) 2020/672 tanácsi rendelet.

⁶ A 2020. december 23-i (EU) 2020/2221 európai parlamenti és tanácsi rendelet.

A munkaerőpiac fellendülése folytatódik

72,8 %-os

foglalkoztatási ráta

2021

II. negyedévben
(1,2 százalékponttal
magasabb, mint egy
évvel korábban)

6,7 %-os

**munkanélküliségi
ráta**

2021 szeptemberében
(1 százalékponttal
alacsonyabb, mint egy
évvel korábban)

17,4 %-os

**ifjúsági
munkanélküliségi
ráta**

2021

II. negyedévben
(0,6 százalékponttal
magasabb, mint 2020
II. negyedévben)

+13,3 %

**munkaóra
munkavállalónként**

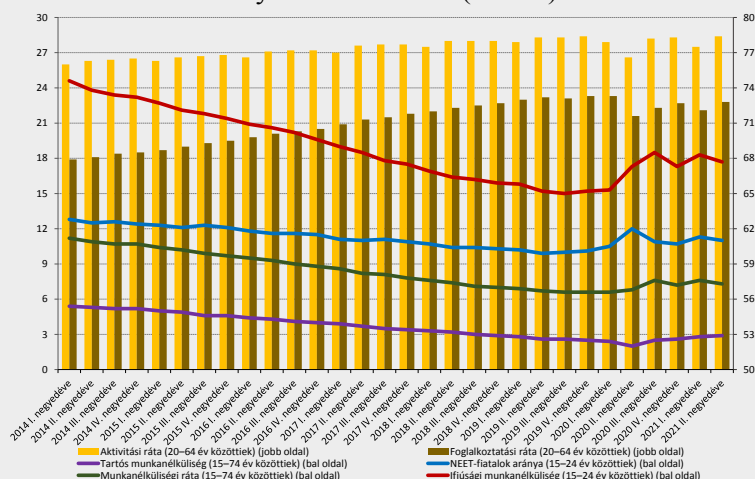
2021

II. negyedévben,
szemben
2020

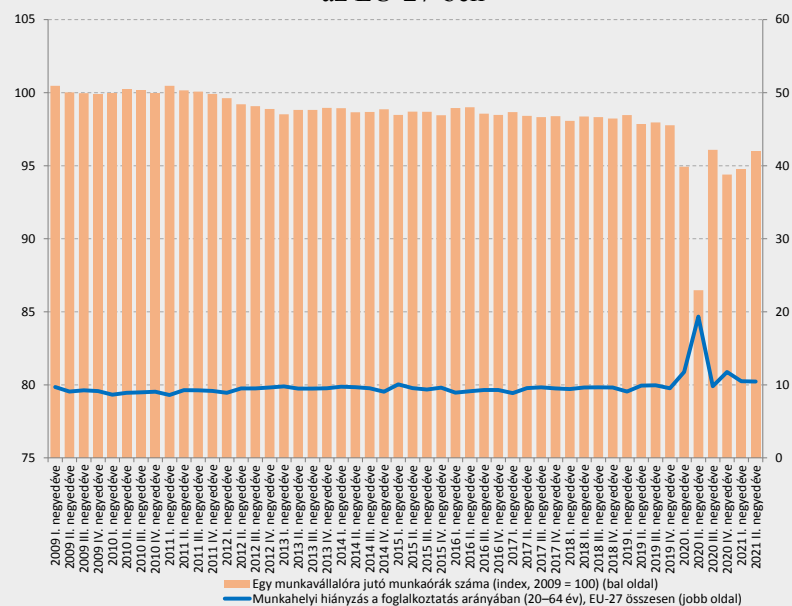
IV. negyedévével
(még mindig 2,7 %-
kal alacsonyabb, mint
2019

II. negyedévben)

Aktivitási ráta, munkanélküliségi ráta, valamint a nem
foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok
aránya az EU-27-ben (%-ban)

Egy munkavállalóra jutó munkaóra és munkahelyi hiányzás
az EU-27-ben

Megjegyzés: törés az idősorban a negyedéves munkanélküliségi rátákban 2021 I. negyedéve óta. Forrás: az Eurostat adatbázisa [une_rt_q], [une_ltu_q], valamint az Ifjúsági emp_q, Ifjúsági arganl, Ifjúsági neet_q munkaező-felmérés. Szegonalisan, nem pedig napitárlag kiizazított adatok.

A Covid19-válság megállította az aktivitási ráta elmúlt években megfigyelhető pozitív tendenciáját. Az EU-27-ben a 20–64 éves korcsoport esetében a világtjárvány miatt kismértékben csökkent az aktivitási ráta, de negyedéves szinten már visszaállt a válság előtti értékre. Ezt nagyrészt a nők és az 55–64 éves korcsoport munkaerőpiaci részvétele okozta. Ennek ellenére azonban az EU munkaképes korú népessége abszolút értékben csökkent az

elmúlt évtizedben, ami a növekvő munkaerőhiányt is meghatározó tényező. Ebben az összefüggésben fontosak azok a szakpolitikák, amelyek több embert vonnak be a munkaerőpiacra, meghosszabbítják a munkával töltött egészséges életszakaszt, valamint közép- és hosszú távon javítják a termelékenységet. A munkafeltételek javítása, valamint a munkával töltött életszakasz alatti változó munkavállalói igényekhez igazítása pozitív hatással lenne a munkaerő-kínálatra, és ezáltal hozzájárulhat a magasabb foglalkoztatási rátához.

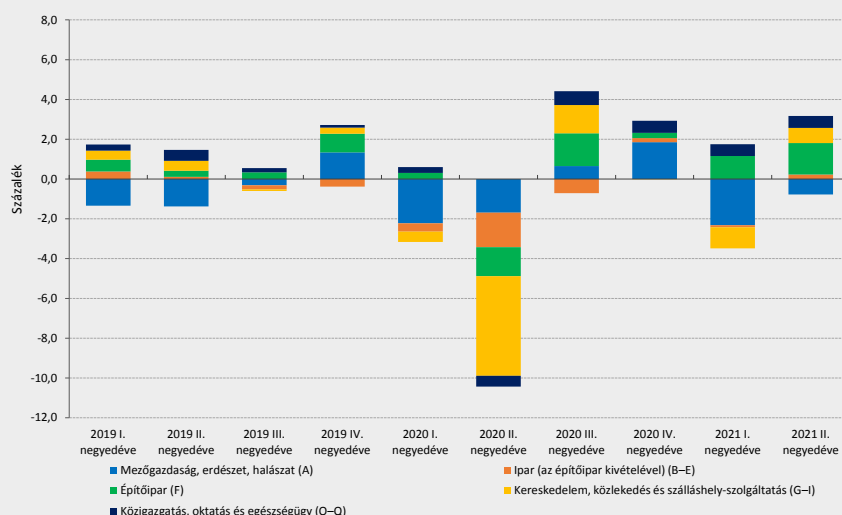
A Covid19 eltérő hatást fejtett ki az egyes ágazatokra és munkavállaló-típusokra

2020 II. negyedéve óta az építőiparban, a közigazgatásban és az ikt-tevékenységek területén **nőtt a legnagyobb mértékben a foglalkoztatás**

2020 II. negyedéve óta a nagy- és a kiskereskedelem, a művészetek és a szórakoztatóipar, valamint a mezőgazdaság területén **nőtt a legkisebb mértékben a foglalkoztatás**

1,6 millióval kevesebb (20–64 év közötti) **munkavállalót foglalkoztattak határozott idejű munkaszerződéssel** 2021 II. negyedévében 2019 II. negyedévéhez képest

A foglalkoztatás változása gazdasági tevékenységek szerinti bontásban (hazai szemlélet, szezonálisan és naptárilag kiigazított adatok), EU-27

Forrás: az Eurostat adatbázisa [tec00109]. Megjegyzés: * NACE Rev.2 szerinti tevékenységek.

Miközben a gazdaság kilábal a Covid19 okozta sokkhatásból, nem valószínű, hogy minden munkaviszonyt helyreállítanak, és különösen fontossá válik a munkahelyváltás támogatása. 2020 II. negyedéve óta a foglalkoztatás az építőiparban, a közigazgatásban és az ikt-tevékenységek területén növekedett a legnagyobb mértékben, míg a legkisebb mértékben a nagy- és a kiskereskedelem, a művészetek és a szórakoztatóipar, valamint a mezőgazdaság területén növekedett. A világjárvány által érintett vállalatok egy része csak átmenti megrázkódtatást szenved el. Mások számára az üzleti modellek mélyreható változásaihoz

vezethet, amelyeket részben a fogyasztói preferenciák átalakulása (például az e-kereskedelem szélesebb körű igénybevétele), valamint a vállalkozások szervezeti felépítésének és munkavégzési gyakorlatainak átalakulása vált ki (ideértve a digitalizációt és a fenntarthatóbb termelési módszerek ösztönzését). Ezt figyelembe véve egyes feladatok feleslegessé válhatnak, szükségessé tehetik a munkamódszerek és a munkaerő-ráfordítás átalakítását, és előfordulhat, hogy a politikai döntéshozóknak és a vállalkozásoknak fokozottabban kell támogatniuk a munkahelyváltást, a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásáról (EASE) szóló bizottsági ajánlásban foglaltak szerint. A fellendülés lehetőséget teremt egy fenntarthatóbb társadalmi-gazdasági rendszer felé való elmozdulásra is, új üzleti modellek mellett, valamint a kínált munkahelytípusokra és a szükséges készségekre nézve jelentős következményekkel. A munkaerőhiány kezeléséhez, a termelékenység, a bérek és a társadalmi kohézió növekedésének elősegítéséhez, valamint a zöld és a digitális átállás megkönnyítéséhez eredményes és aktív munkaerőpiaci szakpolitikákkal, valamint eredményes továbbképzési és átképzési intézkedésekkel támogatott, gyors munkaerő-átcsoportosításra van szükség. A csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok – a szerkezetátalakítási folyamatok megkönnyítése és támogatása révén – hasznos szerepet tölthetnek be ebben a tekintetben. E programoknak a válság után is a szakpolitikai eszköztár részét kell képezniük, és a hangsúlyukat arra kell áthelyezni, hogy a strukturális kiigazítások késleltetése nélkül elősegítsék a gazdaság korszerűsítését (például a kapcsolódó készségfejlesztési intézkedések révén).

A válság rávilágított a fiatalok nehezebb munkaerőpiaci helyzetére

13,7 %

a (15–29 év közötti) **NEET-fiatalok** aránya 2020-ban

2019 és 2020 között

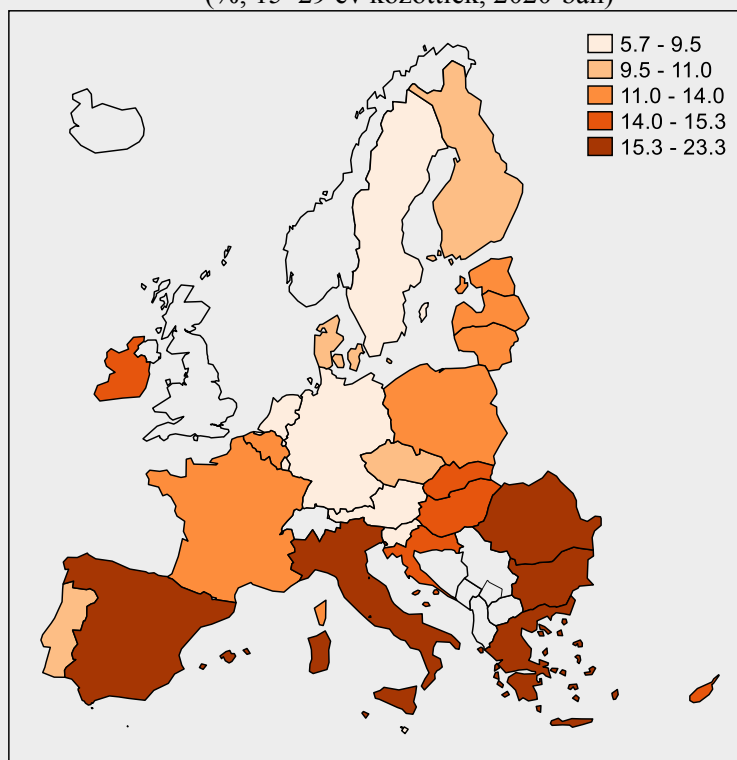
1,3

százalékponttal emelkedett az **ifjúsági munkanélküliségi ráta**

A 25–64 év közöttiekhez képest

kétszer annyi fiatal érint nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatás

Nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok
(%, 15–29 év közöttiek, 2020-ban)

Megjegyzés: Egyes szigetek és legkisebb régiók közigazgatási egységei nem képviseltetik magukat.
Forrás: Eurostat, [edat_lfse_35] munkaerő-felmérés. © EuroGeographics a közigazgatási határok esetében.

A Covid19-válság jelentősebb hatást fejtett ki a fiatalokra, különösen a pályakezdőkre, ami előbbi és határozott szakpolitikai fellépést tesz szükségessé. Az EU-n belül az ifjúsági munkanélküliségi ráta (a 15–24 év közöttiek esetében) 2021 közepére a helyreállítás kezdeti jeleit mutatta, 2021 II. negyedévében azonban még mindig 17,4 %-on állt, közel háromszorosa volt a 25–74 éves népesség munkanélküliségi rátájának. A Covid19 okozta sokkhatás megfordította a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) számának hat éve tartó csökkenő tendenciáját, részben a fiatalok bizonytalan munkaerőpiaci helyzete miatt. Ez határozott szakpolitikai fellépést igényel ahhoz, hogy meg lehessen akadályozni a jóllétükre és a karrierkilátásaikra kifejtett hosszabb távú negatív hatások kockázatait. A NEET-fiatalok számának csökkentése valójában az Európai Bizottság által a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben előterjesztett, egymást kiegészítő uniós célok egyike. A megerősített ifjúsági garancia program megszilárdítja azokat az intézkedéseket, amelyek arra irányulnak, hogy a munkanélkülivé válástól vagy az iskolarendszerű oktatásból való kikerülést követő négy hónapon belül színvonalas állásajánlatokat, továbbképzést, tanulószerveződéses gyakorlati képzést vagy szakmai gyakorlatot lehessen biztosítani⁷. A „tűzz célt magad elé, tanulj, fejleszd készségeidet, érvényesülj!” (Aim, Learn, Master, Achieve, betűszóval: ALMA) elnevezésű kezdeményezés⁸ hozzá fog járulni ahhoz, hogy a hátrányos helyzetű NEET-fiatalok külföldi szakmai tapasztalatot szerezhessenek, és ennek keretében a szükséges szociális támogatásban is részesülhessenek, amelynek az a célja, hogy integrálni lehessen őket az oktatásba, a szakképzésbe vagy a minőségi foglalkoztatásba.

Tekintettel arra, hogy a válság eltérő hatást fejtett ki a különböző munkavállalói csoportokra, az egyedi kialakítású aktív munkaerőpiaci szakpolitikák fontosak az inkluzív helyreállítás biztosításához. Az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalókat – különösen a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalókat – súlyosan érintette a válság azokban a tagállamokban, amelyekben magasabb az ideiglenes foglalkoztatás aránya⁹. A nem az EU-ban születettek nagyobb arányban veszítették el a munkahelyüket, mint a helyi népesség. Ezen túlmenően jelentősen növelhető a foglalkoztatottság a fogyatékkal élő személyek körében: a fogyatékkal élő személyek és más személyek foglalkoztatási rátája közötti különbség 2020-ban 24,5 százalékpont volt az EU-ban.

A világjárvány fokozottabban rávilágított a nők munkaerőpiaci részvételéhez kapcsolódó, régóta fennálló kihívásokra. Bár a bizonyítékok alapján a nők foglalkoztatási rátáját nem érte jelentősebb negatív hatás a férfiakéhoz képest, a kijárási korlátozások idején a nők esetében drasztikusabban esett vissza a munkaórák száma, mint a férfiak esetében. E fejlemények hátterében a válság által érintett ágazatokban és foglalkozásokban a nők és a férfiak eltérő képviselete, a távmunka alkalmazásában fennálló nemek közötti különbségek, valamint az a tény áll, hogy a nők nagyobb arányban vállaltak gondozási feladatokat.

⁷ [A Tanács ajánlása](#) (2020. október 30.) az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájában és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról, 2020/C 372/01 (HL C 372., 2020.11.4., 1. o.).

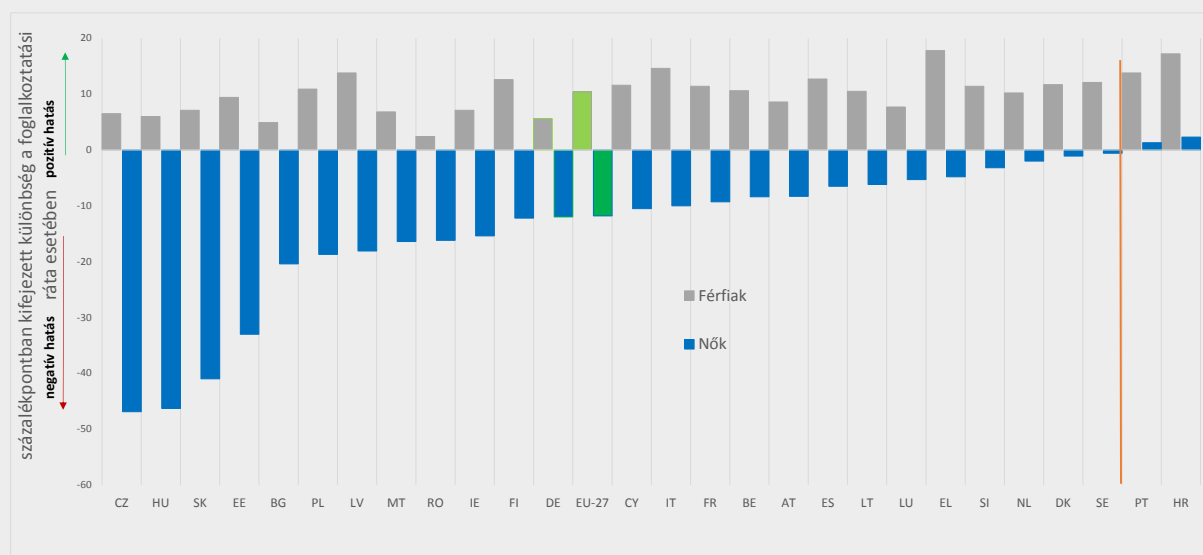
⁸ További információk a következő internetcímen találhatók: [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve\) – Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás – Európai Bizottság \(europa.eu\)](#).

⁹ Ezek a munkavállalók gyakran alig részesülnek jövedelempótló juttatásokban, bár számos kormány célul tűzte ki, hogy vészhelyzeti intézkedésekkel csökkentse vagy megszüntesse ezeket a különbségeket. [A Tanács 2019/C 387/01 ajánlása \(2019. november 8.\)](#) a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről (HL C 387., 2019.11.15., 1. o.).

Ezenfelül a válság alatt gyermeket nevelő egyedülálló nők nagyobb arányban veszítették el munkahelyüket, mint a gyermektelen nők. Ez rávilágít arra, hogy a gyermekgondozási és a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások fontos szerepet töltenek be a nők munkaerőpiaci részvételének növelése szempontjából. E tekintetben a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló, a tagállamok által 2022. augusztus 2-ig átültetendő irányelvnek¹⁰ szintén az a célja, hogy a nők és a férfiak számára egyenlő hozzáférést biztosítson a szabadságolási rendelkezésekhez, valamint biztosítsa azok kiegyensúlyozott alkalmazását. Az irányelv lehetővé fogja tenni a gyermeket nevelő szülők, illetve a gondozásra szoruló hozzátartozókról gondoskodó munkavállalók számára, hogy jobb egyensúlyt teremtsenek a gondozási és a szakmai feladatok között. Az adórendszerek kialakítása ugyanakkor számos tagállamban továbbra sem ösztönzi a második keresők (gyakran nők) munkaerőpiaci részvételét.

A munkaerőpiacon tapasztalható nemi különbségek továbbra is jelentősek

A 6 év alatti gyermeket nevelő és a gyermektelen személyek foglalkoztatási rátája közötti különbségek 2020-ban (százalékpontban, nemenként, a 25–49 év közöttiek körében)

A kisgyermekes nők foglalkoztatási rátája az EU-ban **11,8 százalékponttal alacsonyabb**, mint a gyermektelen nők foglalkoztatási rátája

A munkaórák száma **nagyobb mértékben csökkent a nők esetében**, gyakran a **gondozási kötelezettségek** miatt (6,1 százalékponttal a nők esetében, 4,3 százalékponttal pedig a férfiak esetében)

A **gyermekgondozási szolgáltatásokban való részvétel** terén jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között

Forrás: Eurostat, [líst_hheredch] munkaerő-felmérés.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

Bár bizonyos csoportok körében növelhető a foglalkoztatás, a számos tagállamon belüli növekvő munkaerőhiány rávilágít arra, hogy a továbbképzés és az átképzés iránti általánosabb igény kulcsfontosságú. A gazdasági aktivitás Covid-világjárvány miatti visszaesése következtében szinte minden tagállamban csökkent a munkaerőhiány. 2021-ben, a kijárási korlátozások enyhítését és a fokozatos gazdasági fellendülést követően a tagállamok többségében ismét növekedni kezdett a betöltetlen álláshelyek száma. A – többek között a tartós szakemberhiány okozta – legnagyobb munkaerőhiányról például az építőipari ágazat, a tartós ápolási-gondozási ágazat, valamint az információs és kommunikációs technológiák ágazata számolt be. Szintén a zöld és a digitális átállás következtében a megújuló energiához kapcsolódó ágazatokban, az építőiparban, a mezőgazdaságban és az erdészetben megnövekedett munkaerő-kereslet várható, mégpedig a közepesen képzettek csoportjában.

A munkaerőhiány a gazdasági fellendüléssel párhuzamosan növekszik

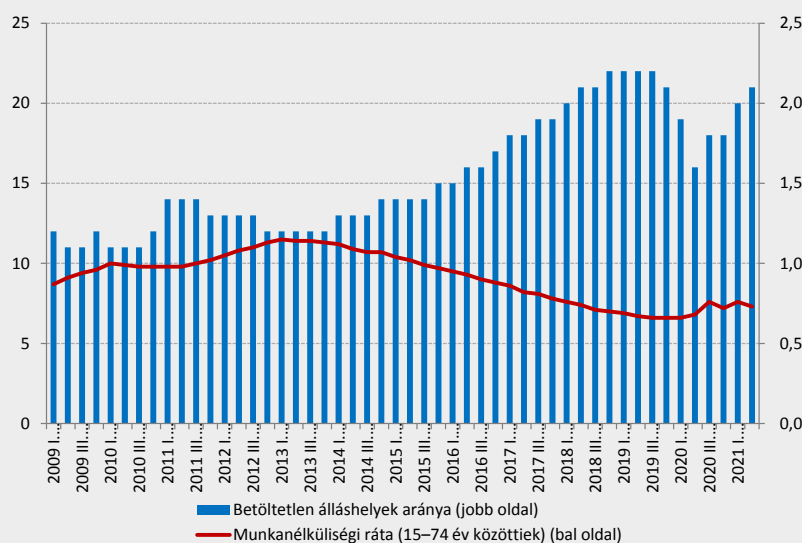
2,1 %

a
betöltetlen
álláshelyek
aránya 2021

II. negyedévében, azaz 0,5 százalékponttal magasabb, mint 2020 II. negyedévében, és mindössze 0,1 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019 II. negyedévében

Az építőipari, az egészségügyi, a tartós ápolási-gondozási és az ikt-ágazatban a tartós szakemberhiány a fő tendencia

A betöltetlen álláshelyek aránya és a munkanélküliségi ráta (a 15–74 év közöttiek körében) az EU-27-ben

Megjegyzés: az uniós gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (NACE Rev. 2) szerinti B–S tevékenységek: Munkanélküliségi ráta, negyedéves adatok, szezonálisan kiigazított adatok. Forrás: Eurostat, [jvs_q_nace2] és [une_rt_q] munkaerő-felmérés.

A munkahely nem mindig biztosít a tisztességes megélhetéshez szükséges jövedelmet. A dolgozói szegénység a 2010. évi 8,5 %-ról 2019-re 9 %-ra nőtt az EU-27-ben. A határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalók jóval nagyobb mértékben vannak kitéve a dolgozói szegénység kockázatának, mint a határozatlan idejű munkaszerződéssel rendelkezők.

(16,2 %, illetve 5,9 %), csakúgy, mint az alacsony képzettségű munkavállalók a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalókhöz képest (19 %, illetve 4,9 %). Ezen túlmenően a nem az EU-ban született munkavállalók körében sokkal nagyobb valószínűséggel fordul elő dolgozói szegénység, mint a helyben született munkavállalók körében. Bár a közelmúltban számos tagállamban nőtt a minimálbér, a jogszabályban meghatározott minimálbér gyakran továbbra is alacsony a gazdaságra jellemző egyéb bérekhez képest. A megfelelő minimálbérekről szóló bizottsági irányelvjavaslattal¹¹ összhangban a kollektív tárgyalás kulcsszerepet játszik abban, hogy Unió-szerte megvalósuljon a minimálbérek által nyújtott védelem szintje megfelelő legyen.

A határozott idejű foglalkoztatás a világjárvány kezdete óta csökken, ami azt tükrözi, hogy a határozott idejű munkaszerződéshez kötött munkahelyek nagyobb arányban szűntek meg, mint a határozatlan idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók körében, bár továbbra is jelentős több tagállamban. A határozott idejű munkaszerződések továbbra is különösen elterjedtek a nők, a fiatalok és a nem az EU-ban született munkavállalók körében. A több állandó munkahelyhez „ugródeszkát” jelentő határozott idejű munkaszerződések kulcsfontosságúak a munkahelyek általános minőségének javítása szempontjából. Egyes tagállamokban a munkavállalók határozott idejű munkaszerződésének elsődleges oka továbbra is az, hogy nehezen találnak állandó munkahelyet. A nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók a saját bevallásuk szerint gyakran kevésbé elégedettek a munkahelyükkel, ami befolyásolhatja a teljesítményüket és a készségek elsajátítását. 2020-ban a részmunkaidős foglalkoztatás EU-n belüli aránya csökkent az előző évhez képest, a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás azonban még mindig a munkavállalók jelentős arányát érinti.

A távmunka hirtelen és jelentős növekedése a távoli helyről történő munkavégzéshez kapcsolódó előnyökre és kihívásokra egyaránt rávilágított. Az egészségügyi veszélyhelyzet során a távmunka számos cégnél jelentősnek bizonyul az üzletmenet-folytonosság biztosítása és a munkavállalók egészségének megőrzése terén. Válságmentes időkben ez a munkavállalók számára rövidebb ingázási időt, nagyobb rugalmasságot, valamint a munka és a magánélet jobb egyensúlyát, a vállalkozások számára pedig nagyobb hatékonyságot és termelékenységet is biztosít. A távmunka ennek ellenére néha elmoshatja a munka és a magánélet közötti, meglévő határvonalakat, ami nagyobb munkaintenzitással, illetve bizonyos esetekben a kollektív képvisélet, valamint a munkahelyi döntéshozatalban és képzésben való részvétel biztosításának nehézségeivel jár. A digitális technológiák lehetővé teszik a távmunka térnyerését, valamint a munkaerő-kínálat és -kereslet jobb összhangját, ugyanakkor egyes csoportok – nevezetesen az alacsony képzettségűek és az idősek – számára kihívást jelentenek a munkaerőpiacon és a társadalomban való teljes körű részvétel szempontjából. Ez viszont növelheti a digitális szakadékot, valamint a munkaerőpiacról és a társadalomból való kirekesztődést, ezért fontos, hogy mindenki elsajátítsa a digitális átállás előnyeinek kihasználásához szükséges digitális készségeket.

A világjárvány felgyorsította a digitalizáció területén tapasztalható jelenlegi tendenciákat, többek között a platformokon keresztüli munkavégzés ősztönzésével, ami szakpolitikai fellépést tesz szükségessé a kapcsolódó átalakulások kezeléséhez – nevezetesen a munkafeltételek és a szociális védelemhez való hozzáférés tekintetében. A digitális technológiák új tanulási és munkavégzési módokat, a vállalkozások és a fogyasztók

¹¹ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről, [COM\(2020\) 682 final](#).

számára pedig új lehetőségeket biztosítanak. A munkaerőpiacon foglalkoztatási lehetőségeket teremtenek, valamint hozzájárulhatnak a munkáltatói és a munkavállalói oldal jobb összehangolásához. Ugyanakkor kockázatokkal is járhatnak a meglévő munkahelyekre és a foglalkoztatás minőségére nézve, különösen a sok rutint igénylő tevékenységeket végzők és az alacsony képzettségűek esetében. A digitális készségeket igénylő foglalkozásokhoz történő munkaerő-átcsoportosítással párhuzamosan a digitálisplatform-alapú gazdasághoz kapcsolódó foglalkozásokhoz való átcsoportosítás is előfordulhat. Az online munka iránti kereslet gyorsan nő a világjárvány alatt (a bevételek ötszörösére emelkedtek az elmúlt öt évben), előtérbe helyezve annak fontosságát, hogy egyértelművé kell tenni a platform-munkavállalók jogállását és javítani kell a munkafeltételeiket.

A részmunkaidős és az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásának több tagállamban fontos, nem önkéntes összetevője van

13,3 %
az EU-ban 2020-ban határozott idejű munkaszerződéssel el foglalkoztatott munkavállalók aránya

(1,5 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019-ben; a 15–64 év közöttiek körében)

E munkavállalók körében

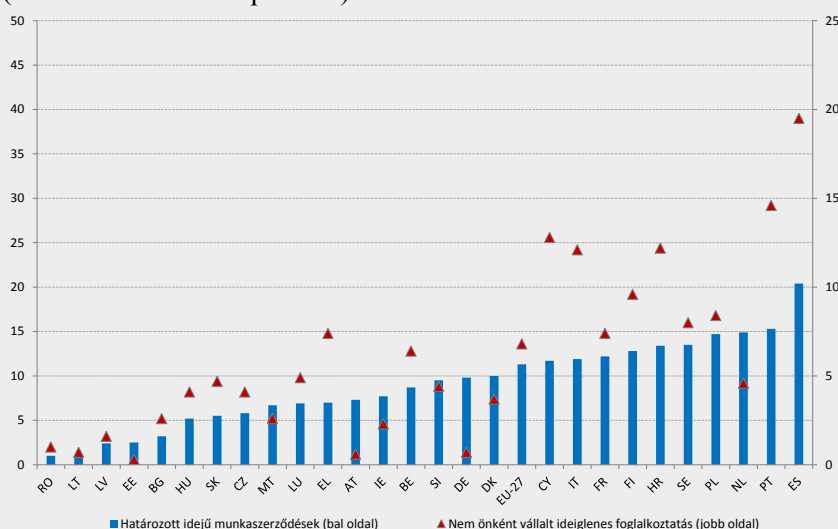
6,8 %
a nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatásban lévők aránya

(túlnyomórészt fiatalok)

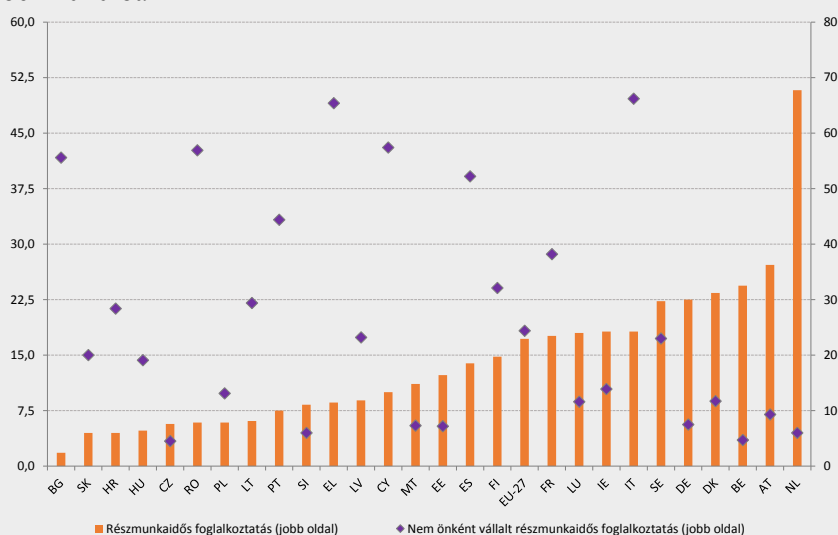
17,2 %
az EU-ban 2020-ban a részmunkaidőben foglalkoztatott személyek aránya
(1,2 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019-ben)

25 %
az EU-ban 2020-ban nem önként vállalt részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya

Határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatottak az összes foglalkoztatott százalékos arányaként kifejezve (a 15–64 éves korcsoportban) 2020-ban. Nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatás (a 15–64 éves korcsoportban) az EU-27-ben 2020-ban

Részmunkaidős foglalkoztatásra irányuló munkaszerződéssel foglalkoztatottak az összes foglalkoztatott százalékos arányaként kifejezve (a 15–64 éves korcsoportban) 2020-ban. Nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás (a 15–64 éves korcsoportban) az EU-27-ben 2020-ban

Forrás: az Eurostat adatbázisa [tesem190], valamint az [lfsa_pt_a], az [lfsa_eppgai] és az [lfsa_etpgan] munkaerő-felmérés.

A zöld gazdaságra való átállás és a klímasemlegesség 2050-ig történő megvalósítására vonatkozó kötelezettségvállalás egyedülálló lehetőséget jelent az uniós gazdaság fenntartható, inkluzív és reziliens módon történő újraindítására. Amennyiben sor kerül a

megfelelő kísérő szakpolitikák bevezetésére, a klímasemlegességre való átállás 2030-ig akár további egymillió munkahelyet teremthet, bár a hatások várhatóan szakmánként, ágazatonként és régióként eltérőek lesznek. Leginkább a közepesen képzettek csoportja számára jönnek majd létre munkahelyek, ezáltal hozzájárulhatnak a munkaerőpiac polarizálódási tendenciáinak mérsékléséhez. A zöld átállás azonban nem egyformán érint majd minden európai polgárt, egyesek számára negatív hatása lesz, munkahelyek megszűnésével és szerkezetátalakítással jár majd bizonyos ágazatokban (konkrétan a nyersanyag-kitermelési erőforrásokhoz kapcsolódó ágazatokban és a rendkívül energiaigényes ágazatokban), valamint egyre nagyobb nyomást fejt ki a háztartások jövedelmére. Emellett számos ágazatban a meglévő munkahelyekhez kiegészítő készségeket kell elsajátítani a zöld átállás támogatása érdekében. Ezek a változások kihívást jelenthetnek, különösen a legkiszolgáltatottabbak számára, valamint egyes régiók – különösen az ipari átalakulás vagy a fogyasztási szokások változásai által leginkább érintett régiók, valamint a szénbányászatra szakosodott régiók – számára. Ugyanakkor a fokozottabban körforgásos gazdaságra való átálláshoz kapcsolódó, számos tevékenység jelentős mértékben hozzájárulhat a szociális gazdasághoz és a helyi munkahelyteremtéshez. E kihívások kezeléséhez elengedhetetlen lesz a továbbképzés, az átképzés és a munkahelyváltás támogatása. Ezek felvértezhetik az embereket a megfelelő készségekkel, és elősegíthetik a munkaerő gyors átcsoportosítását, ami hozzájárul a hatékonyság növekedéséhez, a termelékenységhez és a bérekhez. Az európai készségfejlesztési programban bejelentettek szerint a szakmák környezetbarátabbá tételének nyomán követése, valamint bizonyos konkrét foglalkozásokban és ágazatokban szükséges készségfejlesztés-típusok azonosítása szigorúbb lesz.

Az energiaszegénység egyre inkább terjedő szegénységforma, ami célzott intézkedéseket tesz szükségessé. Az energiaszegénység az EU-ban napjainkban akár 34 millió embert érint, minden ötödik, a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkező ember számol be arról, hogy otthonát nem tudja megfelelően fűteni. A Bizottság 2021 októberében elfogadta „Az emelkedő energiaárak kezelése: a cselekvés és a támogatás eszköztára” című közleményt¹², amely a méltányos adókedvezmény-rendszereket, a célzott jövedelemtámogatási intézkedéseket és az inkluzív épületkorszerűsítési politikákat emelte ki az energiaszegénység enyhítését, valamint a közelmúltbeli áremelkedések azonnali hatásának kezelését célzó eszköztár kulcsfontosságú elemeiként. A szociális szempontból méltányos zöld átállás olyan kísérő foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai intézkedéseket tesz szükségessé, amelyek kitérnek a kihívásra. A Bizottság 2021 decemberében az éghajlatvédelmi átállás szociális és munkaügyi aspektusainak kezelését célzó tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot kíván előterjeszteni.

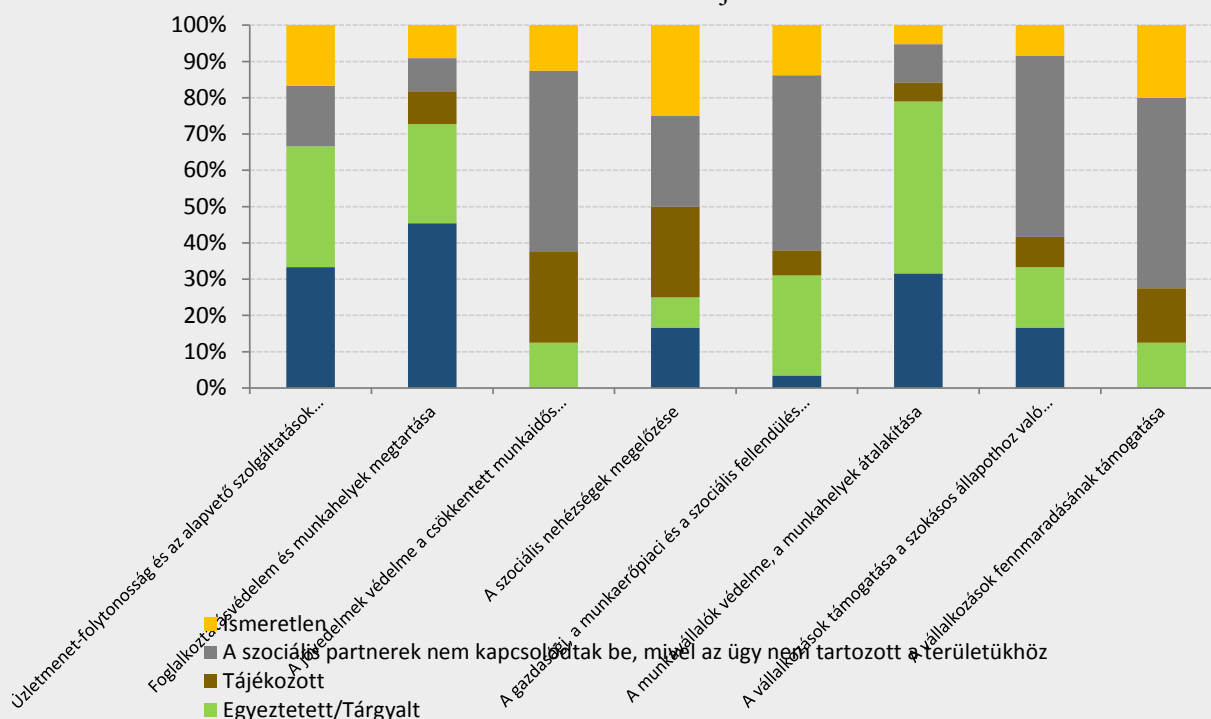
A szociális partnerek minőségi és eredményes szerepvállalása az európai szociális piacgazdaság megfelelő működésének előfeltétele, ami fenntarthatóbb és inkluzívabb szakpolitikai eredményeket biztosít. Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák és a jövedelmek védelme területén a világjárvány kitörése óta hozott intézkedéseknek több mint feléről megállapodás jött létre a szociális partnereket tömörítő szervezetekkel, illetve e szervezetekkel tárgyalások folytak. A foglalkoztatási iránymutatások felszólítják a tagállamokat arra, hogy biztosítsák a szociális partnerek időben történő és érdemi bevonását a foglalkoztatási, a szociális és – adott esetben – a gazdasági reformok és szakpolitikák kialakításába és végrehajtásába, többek között a megnövelt kapacitásuk támogatásával. A nemzeti gyakorlatokkal és intézményi keretekkel összhangban a szociális partnerekkel

¹² A Bizottság közleménye – „Az emelkedő energiaárak kezelése: a cselekvés és a támogatás eszköztára”, [COM\(2021\) 660 final](#).

minden szinten folytatott együttműködés célja a reformok kialakításának javítása és a reformokért való felelősségvállalás biztosítása. A szociális partnerek nemzeti foglalkoztatás- és szociálpolitikába való bevonásának minősége összességében stabil maradt vagy kismértékben javult az elmúlt években, de még mindig jelentősen eltér az egyes tagállamokban. A civil társadalmi szervezetek bevonása szintén fontos és hasznos ehhez. Ez különösen fontos olyan időszakban, amikor konszenzusra van szükség a stabil fellendülés biztosításához, valamint a zöld és digitális átállás támogatásához. A tervezett intézkedések sikeres megvalósításának biztosításához a jövőben fontos lesz, hogy a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek megfelelően bekapcsolódjanak a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásába.

A szociális partnerek kulcsszerepet játszanak a Covid19-válságból való fellendülést célzó stratégiában

A szociális partnereknek a 2021-ben hozott szakpolitikai intézkedések kialakításába történő bevonásának formája

Az üzletmenet-folytonosság, a foglalkoztatásvédelem, a munkahelymegtartás és a munkahelyek átalakítása, valamint a jövedelmek védelme területén 2021-ben hozott intézkedéseknek **több mint feléről** a szociális partnerek állapodtak meg, illetve folytattak tárgyalásokat

A bevonásuk minősége jelentősen eltér a tagállamokban

Megjegyzések: az ábrán a 2021. január 1. és 2021. szeptember 13. között alkotott 184 jogszabály, illetve ajánlás és ebben az időszakban létrejött háromoldalú megállapodás esetei láthatók. Forrás: Eurofound (2021), Covid19 uniós szakpolitikai megfigyelő adatbázis.

Az oktatási eredmények továbbra is szorosan összefüggnek a társadalmi-gazdasági háttérrel. A Covid19 jelentős nyomás alá helyezte a tagállamok oktatási és képzési

rendszereit. A korai iskolaelhagyók aránya tovább csökkent a világjárvány alatt, bár lassabb ütemben, és még mindig jelentős eltérések vannak az egyes országok között. A tagállamok által készített első tanulmányok és felmérések szerint a világjárvány alatt jelentős a tanulásból való kiesés, különösen a rosszabb társadalmi-gazdasági háttérű vagy a nem uniós migráns háttérű diákok érintettek. Az online digitális oktatáshoz való egyenlőtlen hozzáférés mellett például az otthoni, kevésbé támogató tanulási környezet akadályozta a tanulásukat. A világjárványtól függetlenül a tanulók társadalmi-gazdasági vagy migráns háttére továbbra is jól előrevetíti digitális készségeik szintjét. Ami az alapkészségeket illeti, a korábban tett némi előrelépést követően az alulteljesítő 15 éves tanulók aránya ismét emelkedik. Ez kihangsúlyozza annak jelentőségét, hogy a legkorábbi élet évektől kezdődően színvonalas oktatást kell biztosítani. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növekedése ellenére a tagállamok többségében a felsőoktatásban való részvétel terén tapasztalható szociális különbségek általában több generáción át fennmaradnak. A meglévő strukturális munkaerőhiány azt is kihangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni az oktatás munkaerőpiaci relevanciáját, és tovább kell növelni a felsőoktatásban való részvételt, különösen azokban az ágazatokban, amelyekben növekszik az igény ezek iránt, például az információs és kommunikációs technológiák (IKT) ágazatában, valamint a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (TTMM) ágazatában. Az oktatási eredmények társadalmi-gazdasági vagy migráns háttérhez kapcsolódó egyenlőtlenségeinek megakadályozása és csökkentése kulcsfontosságú ahhoz, hogy mindenki számára esélyegyenlőséget lehessen biztosítani, ami kedvező hatást gyakorol az egyéni készségek szintjére és a gazdaság növekedési potenciáljára.

Az oktatás terén tapasztalható egyenlőtlenségek eltérő munkaerőpiaci kiindulási pozíciót és karrierkilátásokat határozhatnak meg

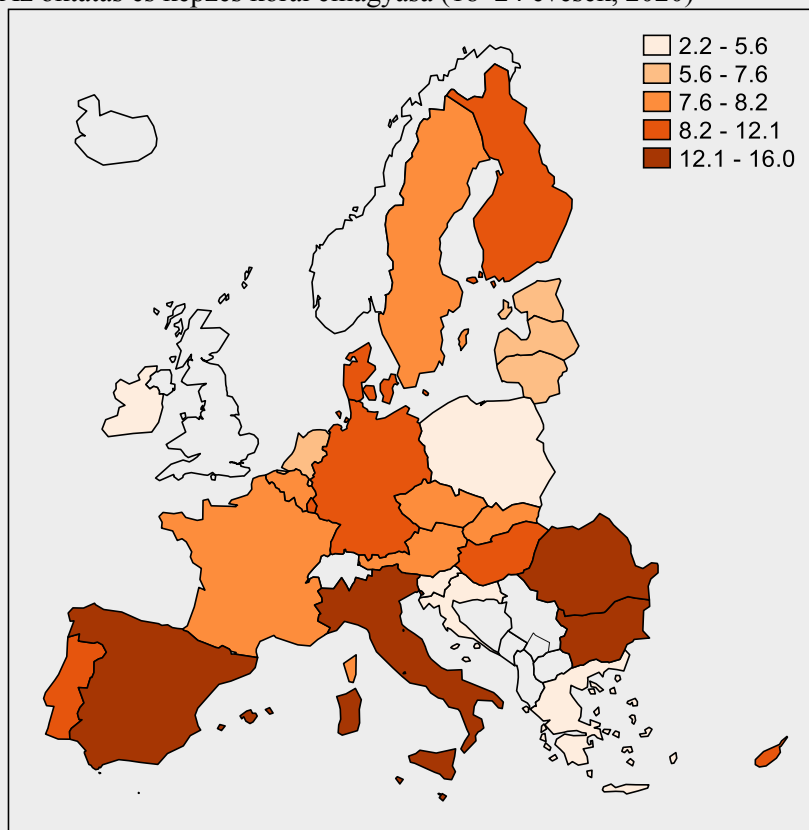
26,6 százalék pontos különbség az olvasott szöveg értése terén a

gazdasági, társadalmi és kulturális státuszhoz kapcsolódó index alsó és felső negyedében lévő tanulók között

A tanulók társadalmi-gazdasági vagy migráns háttere jól előrevetíti digitális készségeik szintjét

Az EU-n kívül született fiatalok csaknem háromszor nagyobb valószínűséggel hagyják el az iskolát
tanulmányaik befejezése előtt

Az oktatás és képzés korai elhagyása (18–24 évesek, 2020)

Megjegyzés: Egyes szigetek és legkülső régiók közigazgatási egységei nem képviseltetik magukat. Forrás: Eurostat, EDAT_LFSE_02 munkaerő-felmérés. © EuroGeographics a közigazgatási határok esetében.

A felnőttek készségfejlesztése továbbra is jelentősen elmarad az EU-n belüli bevett gyakorlattól, az országok közötti hatalmas különbségek és a világjárvány súlyos hatása mellett; a 2030-ra kitűzött uniós kiemelt cél támogatni fogja az e tekintetben szükséges további erőfeszítéseket. Ezért továbbra is komoly kihívást jelent annak biztosítása, hogy a munkaerő rendelkezzen a jövő munkaerőpiacaihoz szükséges készségekkel. A készségigény-előrejelzések szerint a munkaerőpiaci készségprofilok – többek között a zöld és digitális átállás miatti – rohamos ütemű technológiai változás fényében átalakulnak, és tovább csökken

az alacsony képzettséget igénylő foglalkozások száma. Emiatt sürgősen szükség van továbbképzésre és átképzésre. Ennek tükrében a felnőttkori tanulásra vonatkozó uniós kiemelt cél (az elmúlt évben) 60 % volt, szemben a 2016. évi 37,4 %-os aránnyal. Az alacsony képzettségűek és a migránsok körében a felnőttkori tanulásban való részvétel továbbra is jelentősen elmaradt az átlagtól. A felnőttkori tanulásban való részvétel növekedése olyan átfogó megközelítést igényel, amely következetesen kezeli a különböző akadályokat, többek között készségekkel kapcsolatos információgyűjtéssel és készségigény-előrejelzéssel, amelyeket a megfelelő érdekelt felekkel partnerségben kell végezni. Ez azt feltételezi, hogy a közvetlen költségekre, például az egyéni képzési jogosultságokra szánt pénzügyi támogatást fizetett képzési szabadsággal és pályaorientációs szolgáltatásokkal kell ötvözni, emellett áttekintést kell nyújtani a minőségbiztosítással garantált képzési lehetőségekről, és tájékoztatást kell nyújtani a készségek érvényesítéséről és igazolásáról.

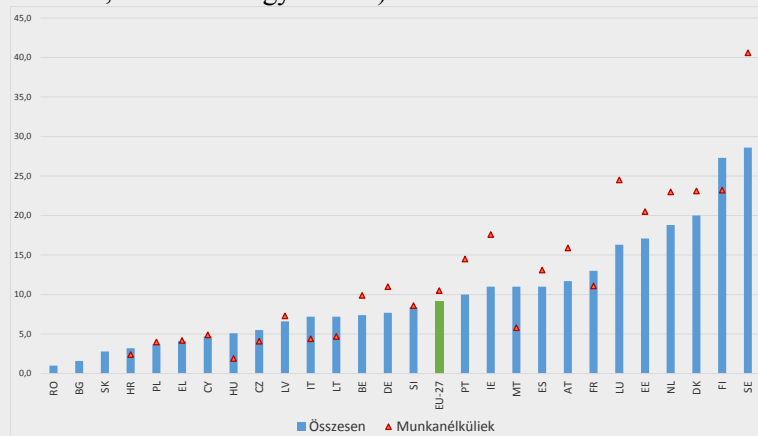
A munkaerő továbbképzése és átképzése kulcsfontosságú a munkahelyváltás megkönnyítéséhez, valamint a zöld és digitális átállás támogatásához

9,2 %
azoknak a
felnőtteknek az
aránya, akik
képzésben vettek
részt (az elmúlt négy
hétben) az EU-ban
2020-ban

Közülük mindössze
3,4 % az alacsony
képzettségű
felnőttek aránya

89 %
az EU-n belül
azoknak a
felnőtteknek az
aránya, akik
egyetértene azzal,
hogy a jobb
pénzügyi feltételek
ösztönöznék a
képzésben való
részvételt

A teljes népesség és a munkanélküliek felnőttkori tanulásban való részvételének aránya 2020-ban (%-ban, a 25–64 évesek körében, az elmúlt négy hétben)

Forrás: Eurostat, [tmg_ifse_02] munkaerő-felmérés

Az uniós tagállamok korlátozott előrelépést regisztráltak az alapvető digitális készségek felnőttekkel való elsajátíttatása terén, és további jelentős erőfeszítésekre van szükség a haladó szintű digitális készségek terén. A világjárvány számos foglalkozás és ágazat esetében előírt transzverzális követelményként valamennyi szinten jelentősen megnövelte a

digitális készségek iránti igényt. A szociális eredménytábla kiemelt mutatójához rendelkezésre álló legfrissebb (2019. évi) adatokból az derül ki, hogy a felnőtteknek csak 56 %-a rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel. A mutató azt is jelzi, hogy hiányzik a konvergencia a tagállamok között, és 2014 óta nagyon lassú az előrehaladás. A jelenlegi munkahelyek több mint 90 %-ához és szinte minden gazdasági ágazatban (megfelelő szintű) digitális készségek szükségesek. Ezen a területen elengedhetetlen az előrehaladás, ha az EU-nak ki kell elégítenie a társadalomban való napi szintű részvételhez szükséges digitális készségek iránti növekvő igényt, valamint a gazdaságnak ikt-szakemberek iránti konkrét igényét.

A Covid19-válság ellenére a háztartások összesített jövedelme – a tagállami és uniós szinten tett, kivételesen gyors szakpolitikai válaszlépéseknek köszönhetően – nagyjából és átlagosan stabil maradt az uniós tagállamokban 2020-ban. Amint kitört a világjárvány, a háztartások jövedelme 2020 II. negyedévében drasztikusan visszaesett, de az év végére helyreállt, és összességében stabil maradt 2019 és 2020 között. A munkavállalók kompenzációjának visszaesése volt a legnagyobb mértékű, és az önálló vállalkozók kompenzációja és tulajdonosi nettó jövedelme is jelentősen visszaesett. A nettó szociális ellátások 2020-ban jelentős mértékben hozzájárultak az összjövedelemhez, és fontos szerepet játszottak a háztartások jövedelmének II. negyedévi általános visszaesésében, amit bizonyos mértékben a jövedelem- és a vagyonadó kiigazítása is támogatott. A reál-GDP előző évhez képest 6 %-os csökkenése mellett a háztartások összesített 2020. évi jövedelme egyrészt a válság szociális hatásának enyhítése érdekében bevezetett rendkívüli, diszkrecionális szakpolitikák eredményességét, másrészt a szociális védelmi rendszer és az adórendszer automatikus stabilizáló hatását is tanúsítja. 2021 II. negyedévében a reál-GDP és a munkavállalók kompenzációja egyaránt gyorsan növekedett, hozzávetőleg ugyanolyan mértékben, mint amilyen mértékben egy évvel korábban visszaesett. A háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelme (GDHI) összességében nagyobb mértékben nőtt ebben a negyedévben, mint amilyen mértékben egy évvel korábban visszaesett, szintén annak köszönhetően, hogy a nettó szociális ellátások lassabb ütemben csökkentek, mint más jövedelemforrások.

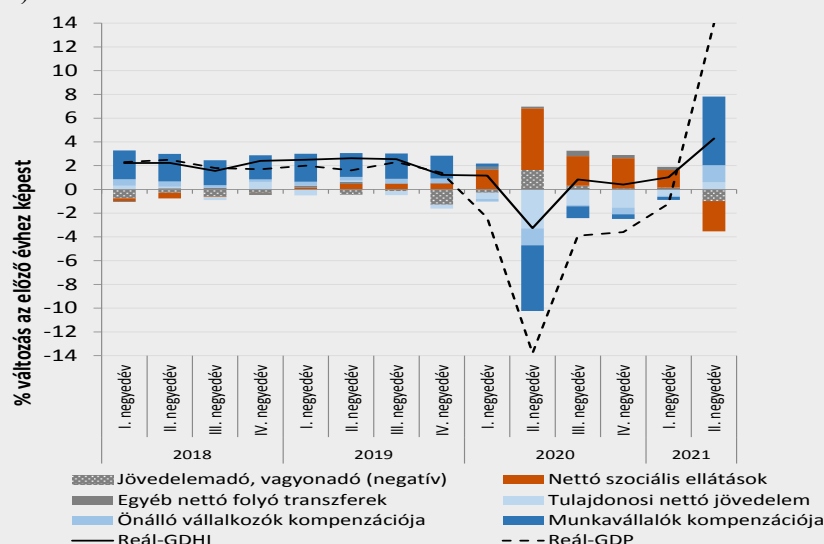
A Covid19-válság ellenére a háztartások összesített jövedelme nagyjából és átlagosan stabil maradt az uniós tagállamokban 2020-ban

A jövedelmi egyenlőtlenség (S80/S20)

kismértékben csökkent, illetve stabil maradt a tagállamok többségében

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya stabil volt, hozzávetőleg minden ötödik személy volt érintett 2020-ban az EU-n belül

GDP-növekedés, a háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelmének növekedése, valamint annak fő összetevői (EU-27)

Forrás: Eurostat, a [nasq_10_nf_tr] és a [namq_10_gdp] kódú nemzeti számlák. Megjegyzések: lásd a jelentés törzsszövegét.

A szociális védelmi rendszerek oly módon nyújtottak segítséget a Covid19-válság átvészeléséhez, hogy a szegénység kockázata és a jövedelmi egyenlőtlenség jelentősen nem nőtt. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (AROPE) és ennek minden egyes összetevője, valamint általában véve a jövedelmi egyenlőtlenség a tagállamok többségében nagyjából stabil maradt 2019 és 2020 között¹³. Ez az adó- és szociális ellátórendszerek hatását, valamint a Covid19-válság alatt – többek között csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok és más munkahelymegtartási intézkedések keretében – bevezetett vagy kibővített jelentős köztámogatás hatását tükrözi, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok esetében. A 2020. évi szociális védelmi kiadásokra vonatkozó korai becslések 19 tagállam esetében¹⁴ példátlan szinteket és jelentős növekedést mutatnak 2019-hez képest. A (megfelelő) szociális védelemhez való hozzáférés javítását célzó ideiglenes intézkedések ellenére számos tagállamban továbbra is vannak hiányosságok, különösen az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók és az önálló vállalkozók esetében. A tagállamok által a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális

¹³ Ez a szegénység kockázatának kitettek arányának alakulása és a jövedelmi egyenlőtlenség alakulása tekintetében 2020-ra vonatkozó Eurostat-gyorsbecsléseket is tükrözi.

¹⁴ Eurostat, [Korai becslések – Szociális védelem – Eurostat \(europa.eu\)](#) a következő országokra vonatkozóan: Belgium, Bulgária, Csehország, Németország, Dánia, Észtország, Írország, Franciaország, Horvátország, Olaszország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Ausztria, Lengyelország, Portugália, Szlovénia és Svédország.

védelemhez való hozzáféréséről szóló 2019-es tanácsi ajánlás¹⁵ végrehajtása érdekében benyújtott nemzeti tervek bejelentenek bizonyos strukturális reformokat.

A szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázata mindazonáltal továbbra is magas bizonyos népességcsoportok – különösen a gyermekes családok, a fogyatékkal élő személyek, a nem az EU-ban születettek és a romák – esetében. A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartások körében nőtt a szegénység az elmúlt évtizedben. A tagállamok többségében a gyermekek fokozottabban ki vannak téve a szegénységnek (többek között a tartós szegénységnek), mint a felnőtt népesség. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben felnövő gyermekeknek kisebb az esélyük a jó iskolai előmenetelre, az egészséges életre és arra, hogy későbbi életük során ki tudják bontakoztatni képességeiket. A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött kiemelt uniós célt kiegészítő törekvést terjesztett elő, miszerint a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek számát 2030-ig legalább 5 millióval csökkenteni kell. Egyes tagállamokban az egyedülálló szülő által nevelt vagy a több mint három gyermeket nevelő családokban élő vagy migráns, illetve roma háttérrel rendelkező gyermekek esetében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata akár háromszor nagyobb, mint más gyermekek esetében. A 2021. június 14-i tanácsi ajánlás pontosan azzal a céllal hozta létre az európai gyermekgaranciát, hogy különböző kulcsfontosságú szolgáltatásokhoz való hozzáférés garantálása révén megakadályozható legyen a gyermekek társadalmi kirekesztődése, és biztosítható legyen az ellene folytatott küzdelem. A nem az EU-ban születettek szintén nagyobb mértékben vannak kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának. A romák jelentős többsége a nemzeti szegénységi küszöb alatt él. A lakásköltség-túlterheltségi arány az EU egészében tovább csökkent a válság előtt, a helyzet azonban továbbra is kritikus a szegénységi küszöb alatt élők esetében. 2020-ban az EU népességének hozzávetőleg egytizede élt olyan háztartásban, amely a rendelkezésre álló (ekvivalens) jövedelmének legalább 40 %-át lakhatásra fordította. A szegénység kockázatának kitett népességen belül a lakásköltség-túlterheltségi arány jóval magasabb volt, a tagállamok között pedig jelentős eltérések mutatkoztak.

A szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása 2015 óta stabil az EU-27-ben, de közvetlenül a válság előtt eltérést mutatott. Az uniós szociális transzferek (a nyugdíjak kivételével) átlagosan mintegy egyharmadával csökkentették a szegénységi arányt. Jelentős eltérések vannak azonban a tagállamok között, mintegy 16 %-tól 50 %-ig változik ez az arány. 2019 és 2020 között nőttek a tagállamok közötti eltérések. Jelentős eltérések vannak a szociális védelem terjedelme tekintetében, különösen az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók és az önálló vállalkozók körében, a szegénységi küszöb százalékos arányaként kifejezett minimumjövedelem-ellátások pedig szinte minden tagállamban csökkentek 2019-ben. A minimumjövedelem szintje 12 tagállamban jóval a szegénységi küszöb 60 %-a alá csökkent. A Bizottság a tagállamok szakpolitikáinak eredményes támogatása és kiegészítése érdekében a minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot kíván előterjeszteni 2022-ben.

¹⁵[A 2019. november 8-i 2019/C 387/01 tanácsi ajánlás.](#)

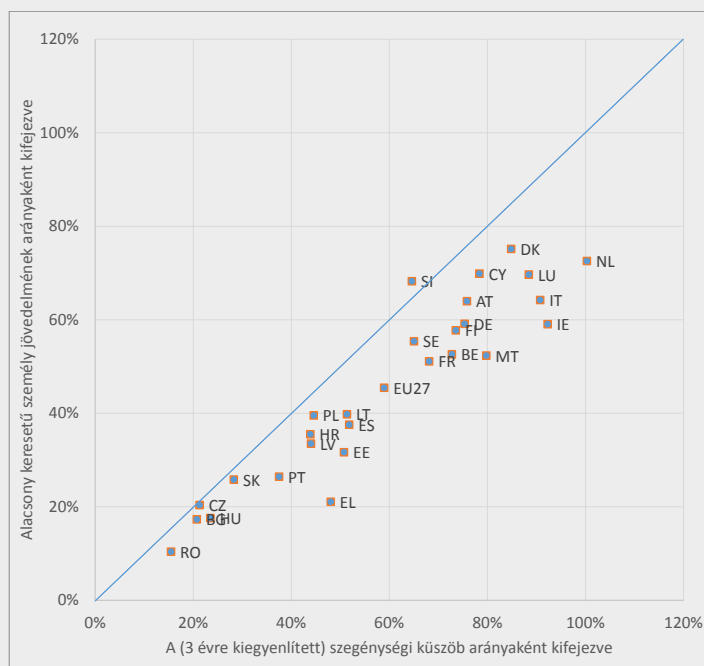
A szociális védőhálók megfelelősége tagállamonként eltérő

A szegénységi küszöb százalékos arányaként kifejezett minimumjövedelem-ellátások csökkentek 16 tagállamban 2018 és 2019 között

2019-ben a minimumjövedelem-ellátások a szegénységi küszöbnek kevesebb mint felét tették ki a tagállamok egyharmadában

A szociális transferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása 16 % és 52 % között változik a tagállamokban

A minimumjövedelemben részesülők nettó jövedelme a szegénységi küszöb százalékos arányaként (három évre kiegyenlítve), valamint az alacsony bérezésűek jövedelmének százalékos arányaként kifejezve (jövedelmi év: 2019)

Forrás: A DG EMPL számítása az EU-SILC mikroadataiból. Megjegyzés: Írország esetében az adatok a minimumjövedelem-ellátások tekintetében a 2020-as jövedelmi évet tükrözik. Írország, Olaszország, Luxemburg és Lettország esetében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatára vonatkozó közösségi statisztika (AROP SILC) 2020. évi küszöbértéke még nem áll rendelkezésre. A grafikon egyedülálló gyermekekkel személynél vonatkozik. Egy minimumjövedelemben részesülő nettó jövedelme a minimumjövedelemtől eltérő típusú ellátásokat is magában foglalhat (például lakhatási támogatásokat). Az alacsony bérezésű személyek átlagosan 50 % át kerestek az adott évben.

A világjárvány ellenére a kezdeti bizonyítékok arra utalnak, hogy az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerinti kielégítetlen igények nagyjából stabilak voltak a tagállamok többségében 2020-ban, azonban jelentősek az eltérések a tagállamok között. Egyes csoportok, például az alacsony jövedelmű háztartásokban élők vagy a migráns háttérű személyek nagyobb valószínűséggel vannak kiszolgáltatott helyzetben az egészségügyi ellátás iránti kielégítetlen igények miatt, bár a teljes népességhez képest tapasztalható különbségek mértéke eltérő a tagállamokban. Még mindig felmerülhetnek kihívások a gyógyászati eljárások elhalasztásához és a rutinszerű betegellátás jelentős megszakadásához kapcsolódóan, az egészségügyi ellátás iránti kielégítetlen igényekkel összefüggésben is, amelyek jelentősebbek voltak a Covid19-válság kezdetén. A világjárvány rávilágított arra, hogy az egészségügyi ellátást reziliensebbé, színvonalasabbá és hozzáférhetőbbé kell tenni.

A népesség előregedése várhatóan a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások iránti kereslet erőteljes növekedéséhez vezet. 2019-ben a 65 éves vagy annál idősebb, magánháztartásokban élő személyeknek átlagosan 26,6 %-a szorult tartós ápolásra-gondozásra az EU-ban. A formális tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférés javítása fontos a társadalmi méltányosság és a nemek közötti egyenlőség biztosításához, emellett munkahelyteremtési lehetőséget is biztosít. A megfelelő minőségű otthoni ápolás-gondozás és a közösségi alapú tartós ápolási-gondozási szolgáltatások fontosak ahhoz, hogy mindenki számára elérhető alternatívát lehessen biztosítani a bentlakásos gondozással szemben. A tartós ápolást-gondozást igénylő háztartások gyakran korlátozott hozzáféréssel rendelkeznek a

formális otthoni ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz, mivel azok megfizethetetlenek vagy egyszerűen nem állnak rendelkezésre. 2019-ben az önmaguk ellátása vagy a háztartási tevékenységek elvégzése terén komoly nehézségekkel szembesülő 65 éves vagy annál idősebb személyeknek 46,5 %-a számolt be az EU-ban arról, hogy nem teljesül az ilyen tevékenységekben való segítségnyújtás iránti igénye. A segítségnyújtás hiánya a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók esetében jóval markánsabb volt. A formális ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférés hiánya az ápolás-gondozás iránti kielégítetlen igényekben vagy a legtöbb ápolást-gondozást végző házi gondozókra (főként nőkre) nehezedő terhekben nyilvánulhat meg. A tartós ápolás-gondozás iránti igények összefüggésében a szociális védelem megfelelősége általában jelentősen eltér a tagállamokban, és a rászorulóknak esetében igen magas lehet a formális tartós ápolásért-gondozásért őket igénybe vevőként terhelő közvetlen fizetés, még szociális ellátás igénybevétele követően is.

A demográfiai változások továbbra is hosszú távú kihívásokat jelentenek a nyugdíjrendszerek számára. A nyugdíjak megfelelősége 2020-ban általában véve stabil maradt. A nyugdíjak terén a nemek közötti különbség továbbra is jelentős, annak ellenére, hogy az elmúlt tíz évben fokozatosan csökkent. A reformoknak az inkluzív nyugdíjrendszerek kiépítésére kell törekedniük, amelyek a nők és a férfiak, valamint a különféle típusú szerződésekkel rendelkező és gazdasági tevékenységet végző személyek számára egyaránt megfelelő hozzáférést biztosítanak, ugyanakkor megfelelő időskori jövedelmet biztosítanak, és megőrzik az államháztartás fenntarthatóságát.

A tagállamoknak intézkedéseket kell hozniuk az ezen együttes foglalkoztatási jelentésben megállapított, foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások kezelése érdekében. A jelentésben ismertetett elemzés számos olyan kiemelt területet emel ki, amelyen szakpolitikai intézkedésekre van szükség. Ezeknek az inkluzív helyreállítás előmozdítását kell célul kitűzniük a munkahelyteremtés elősegítésével, a munkanélküliségből a foglalkoztatásba való és az ágazatok közötti átmenetek megkönnyítésével, a gazdasági és társadalmi reziliencia javításával, valamint a méltányos zöld és digitális átállás biztosításával, ugyanakkor a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénységcsökkentésre vonatkozó, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt célok megvalósításával.

A foglalkoztatási iránymutatásokkal összhangban a tagállamok a következőkre kapnak felkérést:

- térjenek át fokozatosan a munkaerőpiacon a vészhelyzeti intézkedésekről a helyreállítási intézkedésekre, és hozzanak intézkedéseket fokozottabb munkaerőpiaci részvétel és a világjárvány által leginkább érintett munkavállalók munkaerőpiacra való visszatérésének előmozdítására;
- a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásáról szóló ajánlással összhangban dolgozzanak ki munkaerő-felvételi és munkahelyváltási ösztönzőket, továbbképzési és átképzési intézkedéseket, valamint a munkahelyváltás foglalkoztatási szolgálatok általi fokozottabb támogatását tartalmazó, koherens szakpolitikai csomagokat;
- tegyék hatékonyabbá és eredményesebbé az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákat és az állami foglalkoztatási szolgálatokat, többek között digitális infrastruktúrába és szolgáltatásokba való beruházással; készségigény-előrejelzéssel és készségekkel kapcsolatos információgyűjtéssel (a zöld és digitális átálláshoz kapcsolódóan is); profilalkotási rendszerekkel; valamint a személyzet megfelelő képzésével;

- a megerősített ifjúsági garanciával összhangban javítsák a fiatalok munkaerőpiaci kilátásait, az inkluzív és színvonalas szakképzés és felsőoktatás előmozdításával; a foglalkoztatási szolgálatok számára célzott támogatás biztosításával (beleértve a mentorálást, az orientációt és a tanácsadást), valamint (különösen a kkv-knál teljesített) színvonalas tanulószervezéses gyakorlati képzések és szakmai gyakorlatok támogatásával;
- biztosítsák a nemek közötti egyenlőséget, és erősítsék meg a nők munkaerőpiaci részvételét, többek között a munka és a magánélet közötti egyensúlyra vonatkozó szakpolitikákkal; megfizethető, színvonalas tartós ápoláshoz-gondozáshoz, valamint koragyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel, valamint annak biztosításával, hogy a gondozási feladatokat ellátó szülők és más személyek igénybe vehessenek családi szabadságot és rugalmas munkamegállapodásokat, ugyanakkor mozdítsák elő az adott jogosultságok nők és férfiak közötti kiegyensúlyozott alkalmazását;
- javítsák a tanulási eredményeket és csökkentsék az oktatás és képzés területén fennálló egyenlőtlenségeket; terjesszék ki a felsőoktatáshoz való hozzáférést (különösen a hátrányos helyzetű csoportok esetében); akadályozzák meg a korai iskolaelhagyást; növeljék a felsőoktatásban való részvételt és a felsőoktatás munkaerőpiaci relevanciáját, külön hangsúlyt helyezve olyan ágazatokra, mint az IKT és a TTMM, többek között mikrotanúsítványokkal;
- invesztáljanak a felnőttek átképzésébe és továbbképzésébe, mégpedig a digitális és zöld átálláshoz szükséges készségekbe, különösen az egyéni tanulási számlákon biztosított egyéni képzési jogosultságokra vonatkozó rendelkezések szigorításával, a készségfejlesztési paktum szerinti, nagy léptékű, több érdekelt felet tömörítő köz-magán társulások, valamint a digitális készségekkel és munkahelyekkel foglalkozó koalíció támogatásával, a vállalkozások és a munkavállalók számára a továbbképzéshez és átképzéshez biztosított több ösztönzővel, többek között digitális infrastruktúrába és berendezésekbe való beruházással;
- kulcsfontosságú alaptermotechnológiákkal (például iskolák számára biztosított nagy sebességű hálózati összekapcsoltsággal), berendezésekkel és tanárképzéssel támogatott digitális oktatás és képzés kialakításával fejlesszék a tanulók és a felnőttek digitális kompetenciáit, valamint növeljék a digitális tehetségbázist a munkaerőpiacon; a digitalizációra vonatkozó know-how-val támogassák az intézményeket, külön hangsúlyt helyezve a befogadásra és a digitális szakadék csökkentésére;
- reformálják meg a munkaerőpiaci szabályozásokat, valamint az adórendszert és a szociális ellátórendszert, hogy ezáltal biztosítsák a munkaerőpiac szegmentációjának mérséklését és a minőségi munkahelyek teremtésének elősegítését; győződjenek meg arról, hogy az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók és az önálló vállalkozók – a szociális védelemhez való hozzáféréstől szóló 2019. évi tanácsi ajánlással összhangban – hozzáférjenek megfelelő szociális védelemhez;
- biztosítsák, hogy a munkakörnyezet biztonságos legyen, és megfelelően igazodjon a világjárvány utáni követelményekhez, és széles körben rendelkezésre álljanak rugalmas munkafeltételek;
- biztosítsanak szociális szempontból méltányos átállási folyamatot;
- mozdítsák elő a kollektív tárgyalást, a szociális párbeszédet és a szociális partnerek bevonását, többek között a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásával összefüggésben;
- a gyermekgaranciát létrehozó ajánlással összhangban valamennyi, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermek számára biztosítsanak ingyenes és tényleges hozzáférést az egészségügyi ellátáshoz, a koragyermekkori

neveléshez és gondozáshoz, oktatási és iskolai tevékenységekhez, illetve biztosítsanak tényleges hozzáférést az egészséges táplálkozáshoz és a megfelelő lakhatáshoz;

- invesztáljanak mindenki számára megfelelő és fenntartható szociális védelmi rendszerekbe, ideértve a minimumjövedelem biztosítását célzó programokat, a védelem szintjének fenntartását és megerősítését célzó reformok támogatását, valamint a kellő védelemben nem részesülők védelmének javítását; javítsák a juttatások megfelelőségét, a jogok átruházhatóságát, a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a munkaképes személyek munkaerőpiaci integrációjának támogatását; erősítsék meg a színvonalas, megfizethető és fenntartható tartós ápolási-gondozási szolgáltatások nyújtását; értékeljék a szakpolitikák elosztási hatásait;
- biztosítsanak inkluzív és fenntartható nyugdíjrendszereket, amelyek megfelelő hozzáférést biztosítanak a nők és a férfiak, valamint a különféle típusú szerződésekkel rendelkező és gazdasági tevékenységet végző személyek részére, megfelelő időskori jövedelem biztosítása mellett;
- kezeljék a hajléktalanságot a szegénység legszélsőségebb formájaként; mozdítsák elő a bentlakásos intézmények és a szociális lakások felújításába való beruházást; könnyítsék meg a minőségi és megfizethető lakhatáshoz, a szociális lakhatáshoz vagy adott esetben a lakhatási támogatáshoz való hozzáférést;
- invesztáljanak az egészségügyi rendszerek kapacitásába, beleértve az alapellátást, az ellátás koordinálását, az egészségügyi személyzetet és az e-egészségügyet; csökkentsék az igénybe vevő általi közvetlen fizetéseket, javítsák az egészségügyi ellátás lefedettségét, továbbá mozdítsák elő a továbbképzést és az átképzést.

Az uniós források többek között az Európai Szociális Alap Plusz, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz révén támogatják a tagállamokat az ezekkel a területekkel kapcsolatos szakpolitikai fellépés felgyorsításában.

A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben szereplő reformok és beruházások teljes körű és ambiciózus végrehajtása kulcsfontosságú lesz a helyreállítás, valamint a zöld és digitális átállás eredményes támogatásának biztosításához. Még fontosabb, hogy hozzá fog járulni az európai szemeszter összefüggésében az országspecifikus ajánlásokban meghatározott foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások kezeléséhez. Az e szakpolitikai területekhez kapcsolódó, a Tanács által már jóváhagyott nemzeti tervekben szereplő intézkedések hozzávetőleg 135 milliárd EUR-t tesznek ki (ez a jóváhagyott tervek teljes pénzügyi juttatásnak mintegy 30 %-a), ami jelentős mértékben hozzá fog járulni a szociális jogok európai pillérének megvalósításához.

AZ EURÓPAI UNIÓ MUNKAERŐPIACI ÉS TÁRSADALMI TENDENCIÁINAK ÉS KIHÍVÁSAINAK ÁTTEKINTÉSE

1.1. Munkaerőpiaci trendek

A munkaerőpiac fellendülése folytatódik, de a foglalkoztatás még nem éri el a válság előtti szintet. 2021 II. negyedévében az összes foglalkoztatottak száma az EU-ban elérte a 207,5 milliót¹⁶. Ez 4,1 millióval több, mint 2020 II. negyedévében, de még mindig 2 millióval elmarad a 2019 IV. negyedévében elért csúcstól. A (a 20–64 év közöttiekre vonatkozó) foglalkoztatási ráta – miután 2020 II. negyedévében elérte a 71,6 %-os mélypontot – 2021 II. negyedévében részben helyreállt 72,8 %-ra, ami még mindig elmarad a 2019 IV. negyedévében elért 73,3 %-os csúcstól. Éves szinten a foglalkoztatási ráta 2020-ban 72,5 % volt, ami 0,7 százalékponttal elmaradt a 2019-es értéktől. Egyes gazdasági tevékenységek esetében a foglalkoztatás továbbra is jelentősen elmarad a válság előtti szinttől. 2021 II. negyedévében különösen a nagy- és a kiskereskedelmi, a közlekedési, a szálláshely-szolgáltatási és az étkeztetési tevékenységek területén még mindig 2,3 millió fővel kevesebb a foglalkoztatottak száma, mint 2019 IV. negyedévében (4,5 %-os csökkenés), ezeket a gyártási ágazat követi (2,5 %-os csökkenés). Ezzel szemben például az építőipari ágazatban és az információs és kommunikációs technológiák ágazatában már visszaállt a világválság előtti foglalkoztatási szint¹⁷. Előrejelzések szerint a foglalkoztatás összességében 0,8 %-kal növekszik 2021-ben és 1 %-kal 2022-ben, mielőtt 2023-ban enyhén, 0,6 %-ra mérséklődne¹⁸. Az inkluzív és munkahelyteremtő fellendülésre irányuló közös kötelezettségvállalást (lásd az 1.4. szakaszt) tükrözi az az uniós cél, hogy 2030-ra a 20–64 év közötti népesség legalább 78 %-a foglalkoztatott legyen.

A betöltetlen álláshelyek aránya ugyanakkor a Covid19-válsággal összefüggő kezdeti visszaesését követően immár közel rekordszintre emelkedett¹⁹. A válság előtt, 2019 II. negyedévében a betöltetlen álláshelyek aránya 2,4 % volt az EU-27-ben. A világválság megfékezésére irányuló intézkedések, valamint a gazdasági tevékenységek ezekhez kapcsolódó leállítása vagy lassítása következtében csökkent a betöltetlen álláshelyek aránya. Az EU-27-ben 2020 II. negyedévében 1,6 %-ra esett vissza, ami a legalacsonyabb arány 2016 I. negyedéve óta. Azóta emelkedik, 2021 II. negyedévében elérte a 2,3 %-ot, szinte teljesen semlegesítette a Covid19 okozta sokkhatást. Bár természetes, hogy a betöltetlen álláshelyek gyorsabban reagálnak a ciklikus kilengésekre, mint a munkanélküliség, a trendek és a felmérésekből (pl. Eurofound-felmérésekből) származó információkból az derül ki, hogy körültekintően nyomon kell követni az esetleges munkaerőhiányt (lásd a 2.1. szakaszt).

¹⁶ Az összes foglalkoztatott számára vonatkozó adatok a nemzeti számlákból (hazai szemlélet); az egyéb adatok pedig a munkaerő-felmérési adatokból származnak. Ez a szakasz szezonálisan kiigazított negyedéves adatokat mutat be.

¹⁷ Lásd: Európai Bizottság (2021), *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2021* (A munkaerőpiaci és a bérek alakulása Európában, 2021-es éves jelentés) (előkészületben).

¹⁸ Európai Bizottság (2021), *European Economic Forecast, Autumn 2021* (2021. őszi európai gazdasági előrejelzés), intézményi dokumentum, 160. o.

¹⁹ A betöltetlen álláshelyek aránya az összes betöltetlen álláshely százalékos aránya, a betöltött és a betöltetlen álláshelyek százalékos arányában kifejezve.

A gyors szakpolitikai válaszlépés hozzájárult a Covid19-válság összefüggésében kifejtett munkaerőpiaci hatás megfékezéséhez²⁰. A világjárvány a gazdasági tevékenységre, a munkaerőpiacokra és a társadalomra széles körű hatást kifejtő népegészségügyi válságot váltott ki. A munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves népesség körében) 2019 IV. negyedévében regisztrált 6,6 %-ról (az EU-27-ben valaha regisztrált legalacsonyabb szintről) 2020 III. negyedévére 7,6 %-ra emelkedett. Az euróövezetben a munkanélküliségi ráta valamivel magasabb (8,5 %) volt 2020 III. negyedévében (1,1 százalékponttal meghaladta a 2019 IV. negyedévében regisztrált értékét). A közelmúltban a világjárvány megfékezésére irányuló intézkedések enyhítése, valamint az oltási kampányok bevezetése hozzájárult ahhoz, hogy az EU nemzetgazdaságai ismét fellendüljenek, és a munkanélküliségi ráta 7,3 %-ra (az euróövezetben 8 %-ra) csökkenjen 2021 II. negyedévében. A Covid19 gazdaságra kifejtett hatásának nagyságrendje miatt a munkanélküliség növekedése összességében elmaradt az elvárható szinttől. Ez a tagállamok által bevezetett, uniós finanszírozással (nevezetesen a SURE, valamint a REACT-EU és a koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezések, a CRII és a CRII+) támogatott szakpolitikai intézkedéseknek köszönhető, illetve annak is a következménye, hogy voltak olyanok, akik elhagyták a munkaerőpiacot és inaktívvá váltak, amint nehezebben lehetett munkát találni, és ez sokakat az álláskeresés abbahagyására kényszerített. Közelmúltbeli havai adatokból az derül ki, hogy a munkanélküliségi ráta 2021 szeptemberében tovább csökkent – 6,7 %-ra (az euróövezetben 7,4 %-ra) – az EU-ban, megközelítve a válság előtti szintet. Jelentős mértékű heterogenitás mutatkozik azonban a tagállamok között (lásd a 2.1. szakaszt). Emellett az EU-n belül a tartós munkanélküliségi ráta 2021 II. negyedévében elérte az aktív népesség 2,9 %-át, ami mérsékelt, bár egyenletes növekedést mutatott a 2020 II. negyedévében regisztrált rekordalacsony (2 %-os) szinthez képest.

Az összes munkaóra száma részben helyreállt a világjárvány kitörése utáni drasztikus visszaesést követően, de még mindig a válság előtti szint alatt van. 2021 II. negyedévében a számuk 82,8 milliárd volt. Ez 9,7 milliárd órával több, mint a 2020 II. negyedévében regisztrált rekordalacsony érték (73,1 milliárd), ami nagyrészt a jobb munkaerőpiaci feltételeknek, a távmunkalehetőségek kiterjesztésének, valamint a heti munkahelyi hiányzások csökkenésének tudható be (a 2020 II. negyedévi teljes foglalkoztatásra vetített 19,4 %-ról 2021 II. negyedévében 10,5 %-ra csökkent). Ez azonban még mindig közel 2,5 milliárd órával elmarad a 2019 I. negyedévében elért csúcstól, ami továbbra is rávilágít arra, hogy a csökkentett munkaidős foglalkoztatási és az átmeneti elbocsátási programok milyen szerepet töltenek vagy töltöttek be sok munkavállaló számára a munkahelyek megtartásának elősegítése céljából több tagállam által előírt létszámcsoökkentési korlátozásokkal együtt (lásd a 2.1. szakaszt). Az egy foglalkoztatottra jutó munkaórák száma az elmúlt évtizedben lassú, de egyenletes csökkenést mutatott az EU-ban, aminek legmeghatározóbb tényezői a részmunkaidő és más rugalmas munkafeltételek (azaz a platformalapú munkavégzés összefüggésében a nulla órás szerződések vagy a behívásos munkavégzés) voltak.

A Covid19-világjárvány kitörése megállította az aktivitási ráta elmúlt években megfigyelhető pozitív tendenciáját. A 20–64 év közöttiek esetében az uniós aktivitási ráta 2020-ban 77,8 % volt, ami 0,5 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019-ben. 2021

²⁰ Részletekért lásd: Employment and Social Developments in Europe (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában), 2021-es éves jelentés (elérhető a következő internetcímen: <https://op.europa.eu/s/tYkn>), valamint Labour Market and Wage Developments in Europe (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában), 2021-es éves jelentés (előkészületben).

II. negyedévében mégis helyreállt 78,3 %-ra, a válság előtti értékekkel összhangban. Az összesített adat háttérében a nők esetében növekedés figyelhető meg (72,7 %-ra, ami 0,3 százalékponttal meghaladja a 2019 IV. negyedévében regisztrált értéket), a férfiak esetében pedig csökkenést regisztráltak (84 %-ra, ami 0,3 százalékponttal elmarad a 2019 IV. negyedévében regisztrált értéktől). Az 55–64 év közöttiek kohorsza mutatta a legkedvezőbb teljesítményt, mindössze enyhe csökkenés mutatkozott a válság csúcspontján, a 2021 II. negyedévi számadatok pedig magasabbak voltak a világjárvány előtti szintnél.

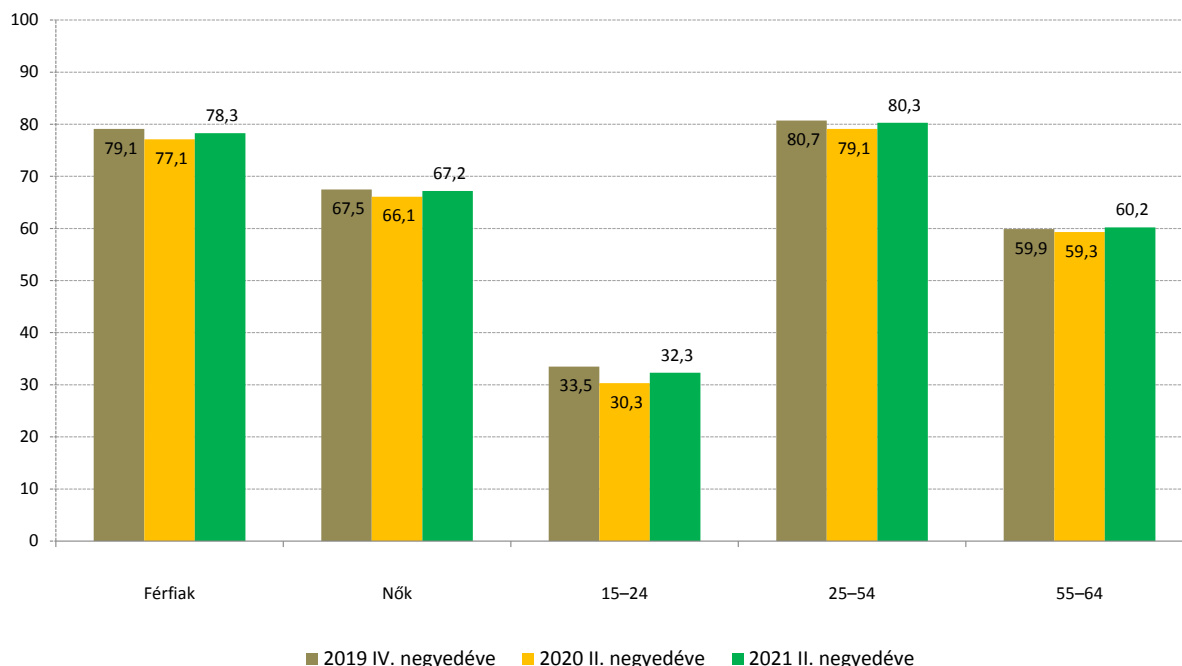
Míg a nők foglalkoztatási rátája a Covid19-válság hatására valamivel kisebb mértékben csökkent, mint a férfiaké, a nemek közötti jelentős különbségek továbbra is fennállnak. 2020-ban a (20–64 éves) nők foglalkoztatási rátája 66,9 %-ra csökkent, 0,5 százalékponttal elmaradt a 2019. évitől, a férfiaké pedig 78 %-ra, 0,9 százalékponttal az előző évi érték alá csökkent. Negyedévekre vetítve a nők foglalkoztatási rátája a 2019 IV. negyedévében regisztrált 67,4 %-ról 2020 II. negyedévében 66,1 %-ra esett vissza, de 2021 II. negyedévében visszaállt 67,2 %-ra. A férfiak foglalkoztatási rátája 2021 II. negyedévében 78,3 % volt, 0,8 százalékponttal elmaradt a 2019 IV. negyedévitől. Ezek a fejlemények a nemek közötti foglalkoztatási különbség kismértékű csökkenésében nyilvánultak meg, 2021 II. negyedévében 11,1 százalékpontos csökkenés következett be, szemben a 2019 IV. negyedévében regisztrált 11,6 százalékponttal (az éveket tekintve: 2020-ban 11,1 százalékpontos, 2019-ben pedig 11,5 százalékpontos csökkenés történt).

A válság súlyosan érintette a fiatalok munkaerőpiaci eredményeit, bár a helyzetük 2020 vége óta javul. Az EU-ban az ifjúsági munkanélküliségi ráta (a 15–24 év közöttiek esetében) 2020-ban elérte a 17,1 %-ot, ami 1,8 százalékponttal magasabb, mint 2019-ben. 2021 II. negyedévében az ifjúsági munkanélküliségi ráta 17,4 % volt, azaz 2,6 százalékponttal meghaladta a 2019 IV. negyedévit, de 1 százalékponttal elmaradt a 2020 III. negyedévében elért csúcstól. Az EU-ban összesen mintegy 3,2 millió (15–24 év közötti) fiatal volt munkanélküli 2021 II. negyedévében, a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) figyelembevételével számuk elérte az 5,1 milliót, és a szélesebb, 15–29 éves korosztály esetében pedig a 9,4 milliót. E korcsoport esetében a NEET-fiatalokra vetített negyedéves ráta 13,2 % volt az EU-ban 2021 II. negyedévében (0,7 százalékponttal magasabb volt, mint 2019 IV. negyedévében, de 1,5 százalékponttal elmaradt a 2020 II. negyedévében regisztrált csúcstól).

Az idős munkavállalók jobban átvészelték a Covid19-válság munkaerőpiaci hatását, mint más csoportok. Az idősebb (55–64 év közötti) munkavállalók foglalkoztatási rátája viszonylag stabil maradt a Covid19-világjárvány kitörése óta. 2021 II. negyedévében elérte a 60,2 %-ot, 0,4 százalékponttal meghaladta a 2019 IV. negyedévében megfigyelt szintet, az elmúlt évtizedben pedig egyenletesen növekvő tendenciát mutatott. A 25–54 év közötti felnőttek foglalkoztatási rátája 2021 II. negyedévében 80,3 % volt, kismértékben még mindig elmaradt a válság előtti szinttől (a 2019 IV. negyedévében regisztrált 80,8 %-tól). Az 55–74 év közöttiek uniós munkanélküliségi rátája mérsékelten növekedett, a 2019 IV. negyedévében regisztrált 4,7 %-ról 2021 II. negyedévében 5,3 %-ra emelkedett.

1. ábra: A válság foglalkoztatásra gyakorolt hatása eltérő volt az egyes korcsoportokban

Nemenkénti és korcsoportonkénti foglalkoztatási ráták az EU-27-ben, szezonálisan, nem naptárilag kiigazított adatok (%-ban)

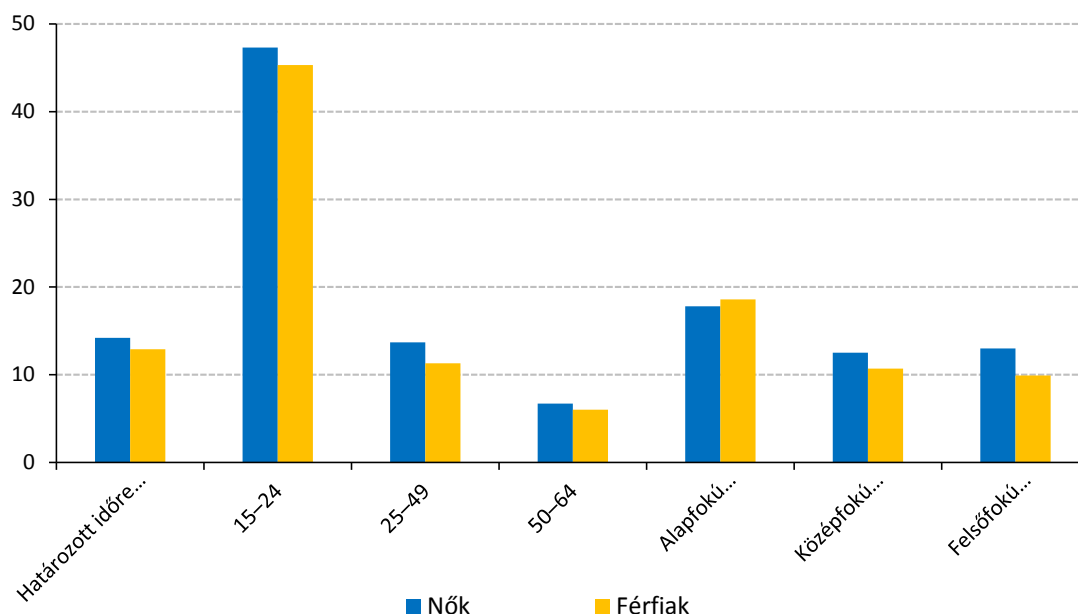
Megjegyzés: törés az idősorban 2021 I. negyedévéhez képest.

Forrás: Eurostat, [lfsi_emp_q] munkaerő-felmérés.

Az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalókat és az önálló vállalkozókat különösen érintette a válság. Az EU-ban 2020-ban az összes (20–64 év közötti) foglalkoztatott (161,6 millió fő) közül mintegy 19,9 millióan (12,4 %) rendelkeztek határozott idejű munkaszerződéssel (ez a számadat 1,3 százalékponttal elmaradt a 2019-es számadattól). 2021 II. negyedévében mintegy 21,3 millió munkavállaló (20–64 év közöttiek, szezonális kiigazítás) rendelkezett határozott idejű munkaszerződéssel, azaz még mindig 0,8 millióval kevesebb személy, mint 2019 IV. negyedévében. Az arány jóval magasabb a (15–24 év közötti) fiatalok körében, mint a népesség többi része esetében, és jóval magasabb az alacsony képzettségűek, mint a középszintű képzettséggel rendelkezők és a magas szintű képzettséggel rendelkezők esetében. A nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatás részaránya 2019-hez képest tovább csökkent (1,1 százalékponttal), 2020-ban elérte a 6,8 %-ot. Az összes foglalkoztatott (20–64 év közöttiek) határozott idejű munkaszerződéseinek aránya a 2020 II. negyedévében regisztrált mélypontról (10,1 %) 2021 II. negyedévében 11,3 %-ra emelkedett. A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma egyenesen nőtt 2020-ban. Ennek következtében a részmunkaidőben foglalkoztatott (20–64 év közötti) munkavállalóknak az összes foglalkoztatotthoz viszonyított aránya 2021 II. negyedévében elérte a 17,7 %-ot (0,6 százalékponttal elmaradt a 2019 IV. negyedévében regisztrált értéktől). A nem önként vállalt részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya a 2020. évi 25 %-ról visszaesett (1,5 százalékponttal alacsonyabb volt, mint 2019-ben). A világjárvány 2020 I. negyedévében történt kitörése óta az önálló vállalkozók száma 0,7 millió fővel csökkent (mintegy 25,8 millió főről 2021 II. negyedévében 25,1 millió főre).

2. ábra: A határozott idejű munkaszerződések előfordulási gyakorisága korcsoportonként és képzettségi szintenként eltér

A határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók aránya életkor és iskolai végzettség szerinti bontásban az EU-27-ben (2020-ban)

Forrás: Eurostat, [lfsa_etgar], [lfsa_etpgan] és [lfst_r_e2tgaedcu] munkaerő-felmérés.

A nem az EU-ban születettek munkaerőpiaci eredményeire jelentős hatást gyakorolt a válság. 2020-ban a nem az EU-ban születettek foglalkoztatási rátája (a 20–64 évesek körében) 65,3 % volt, ami 2,4 százalékponttal elmaradt a 2019-es értéktől, és 8,2 százalékponttal alacsonyabb volt, mint a helyben született munkavállalók esetében. 2020-ban a nem az EU-ban születettek munkanélküliségi rátája (a 15–74 évesek körében) 12,3 %-ra emelkedett az előző évi 10,8 %-hoz képest. A munkanélküliségre vonatkozó szám adatok szintén növekedést mutatnak: a munkanélküliségi ráta 2020 II. negyedévében 13,5 % volt, szemben a 2021 II. negyedévében regisztrált 13,9 %-kal.

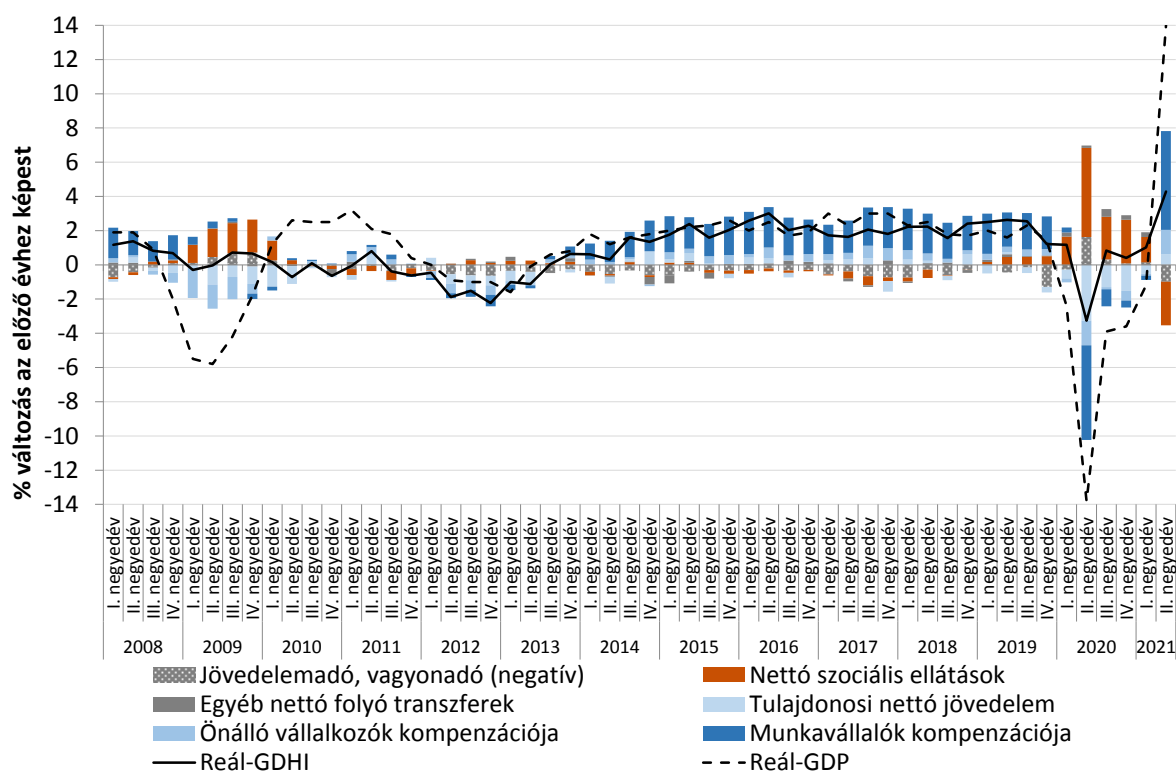
1.2. Szociális tendenciák

A Covid19-válság ellenére a háztartások összesített jövedelme – a gyors szakpolitikai válaszlépésnek köszönhetően – nagyjából és átlagosan stabil maradt az uniós tagállamokban 2020-ban. Amint kitört a világjárvány, a háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelme (GDHI) 2020 II. negyedévében drasztikusan, (az előző évhez képest) 3,3 %-kal visszaesett, de az év végére helyreállt, és összességében stabil maradt 2019 és 2020 között (0,25 %-os csökkenés mellett). A munkavállalók kompenzációjának visszaesése volt a legnagyobb mértékű (-5,5 %), de az önálló vállalkozók kompenzációja (-1,4 %) és tulajdonosi nettó jövedelme (-3,3 %) is jelentősen visszaesett – lásd a 3. ábrát. A nettó szociális ellátások 2020-ban jelentős mértékben hozzájárultak az összjövedelemhez, és fontos szerepet játszottak a háztartások jövedelmének II. negyedévi általános visszaesésében, amit bizonyos mértékben a jövedelem- és a vagyonadó kiigazítása is támogatott. Ez a tendencia 2020 II. és III. negyedévében, valamint 2021 I. negyedévében is folytatódott, a szociális ellátásokból származó jövedelem növekedése meghaladta a munkavállalók és az önálló vállalkozók kompenzációjának csökkenését (jelentősen csökkent a II. negyedévi

csökkenéshez képest) és a tulajdonosi nettó jövedelem visszaesését. A reál-GDP előző évhez képest 6 %-os csökkenése mellett a háztartások összesített évi jövedelme egyrészt a válság szociális hatásának enyhítése érdekében bevezetett rendkívüli, diszkrecionális szakpolitikák által biztosított támogatást, másrészt a szociális védelmi rendszer és az adórendszer automatikus stabilizáló hatásait tanúsítja. A 2021 II. negyedévében bekövetkezett változások fordulópontot jelentettek: a reál-GDP és a munkavállalók kompenzációja egyaránt gyorsan növekedett, hozzávetőleg ugyanolyan ütemben, mint amilyen ütemben 2020 II. negyedévében visszaesett. A háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelme összességében nagyobb mértékben nőtt, mint amilyen mértékben egy évvel korábban visszaesett, szintén annak köszönhetően, hogy a nettó szociális ellátások lassan ütemben csökkentek, mint más jövedelemforrások.

3. ábra: A háztartások összesített jövedelmének a példátlan szakpolitikai válaszlépésekből fakadó globális és átlagos stabilitása az EU-ban a Covid19-válság összefüggésében

GDP-növekedés, a háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelmének növekedése, valamint annak fő összetevői (EU-27)

Megjegyzések: A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága által készített számítások. A háztartások rendelkezésre álló, névleges bruttó jövedelmét a háztartások végső fogyasztási kiadásai deflázták. A háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelmének becslése az EU esetében az ESA2010 módszertan alapján rendelkezésre álló negyedéves adatokkal rendelkező tagállamok értékeinek súlyozott átlagaként történik (az EU-s GDHI teljes 95 %-a).

Forrás: Eurostat, a [[nasq_10_nf_tr](#)] és a [[namq_10_gdp](#)] kódú nemzeti számlák. Az adatok nem szezonális kiigazított adatok.

A jövedelmi egyenlőtlenség összességében stabil maradt a tagállamok többségében. Az Eurostat gyorsbecslései²¹ szerint az EU-n belüli átlagos jövedelmi ötödök aránya (S80/S20) stabil maradt vagy enyhe visszaesést mutatott 2020-ban. Ez szintén a bevezetett jelentős köztámogatás, valamint az erőteljes, automatikus stabilizáció eredménye volt, amely enyhítette a válság következményeit, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok számára. Míg a foglalkoztatásból származó jövedelmek becslések szerint 10 %-kal estek vissza az első jövedelmi ötödök esetében és 2 %-kal az ötödik esetében, a rendelkezésre álló jövedelmekre kifejtett általános hatás – az adó és a szociális ellátórendszer jótékony kiegyenlítő hatásának, valamint a csökkentett munkaidős foglalkoztatási és az átmeneti elbocsátási programoknak köszönhetően – jórészt megfékeződött a jövedelemeloszlás egészében.

A Covid19-válság első évében nagyjából stabil maradt a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya. 2020-ban hozzávetőleg minden ötödik személy ki volt téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának (AROPE) az EU-ban (21,9 %). Az AROPE-mutató mindhárom összetevője²² stabil volt a tagállamokban az előző évhez képest. Az Eurostat gyorsbecslései szerint a szegénységi arány legalább a tagállamok felében változatlan volt 2019-hez képest. E becslések azt mutatják, hogy az újonnan bevezetett szakpolitikai intézkedések, valamint az adó- és a szociális ellátórendszerek enyhítették a Covid19-válság hatását, stabilizálták a jövedelmeket, és jelentős mértékben hozzájárultak a szegénységi kockázat növekedésének megakadályozásához. Ennek következtében szintén nagyjából stabilizálódott az anyagi és szociális nélkülözés aránya (6,8 %, mindössze 0,2 százalékponttal emelkedett). A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők aránya is stabil maradt (8,2 %, mindössze 0,1 százalékponttal emelkedett), ami a munkahelyek megszűnése tekintetében megfékezett hatást tükrözi, szintén a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és más munkahelymegtartási intézkedések következményeként. Az energiaszegénység szegénység egyre jelentősebb formája. A Bizottság 2021. október 13-án elfogadta „Az emelkedő energiaárak kezelése” című közleményt²³, amely a méltányos adókedvezmény-rendszereket, a célzott jövedelemtámogatási intézkedéseket és az inkluzív épületkorszerűsítési politikákat emelte ki az energiaszegénység enyhítését, valamint a közelmúltbeli áremelkedések azonnali hatásának kezelését célzó eszköztár kulcsfontosságú elemeiként.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya szintén stabil volt, de nagyobb különbségek voltak az országok között, a jövedelmi szegénység pedig fokozódott. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya tekintetében jelentősebb ingadozások voltak a tagállamokban: négy tagállam 30 % feletti értékeket regisztrált, míg négy másik tagállamban 15 % alatti ez az arány. Ezenfelül a jövedelmi szegénységet kevésbé fékezték meg, mivel jelentősen nőtt a tagállamok egyharmadában 2020-ban. Az egyedülálló szülők és a nagycsaládok jóval nagyobb mértékben ki voltak téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, mint az egy- vagy kétgyermekes családok (az uniós átlag 42,1 %, illetve 29,6 %).

²¹ Közzététel időpontja: 2021. július, elérhető [az Eurostat honlapján](#). A 2020-ra vonatkozó teljes körű adatok 2022-ben állnak rendelkezésre.

²² A részletekért lásd az 1.3. fejezetet.

²³ A Bizottság közleménye – „Az emelkedő energiaárak kezelése: a cselekvés és a támogatás eszköztára”, [COM\(2021\) 660 final](#).

A foglalkoztatottak körében jelentkező szegénység továbbra is kihívást jelent. Az EU-27-ben 2010 és 2019 között 0,5 százalékponttal (8,5 %-ról 9 %-ra) emelkedett a dolgozói szegénység. Bár a 2020-ra vonatkozó adatok még nem állnak teljeskörűen rendelkezésre, nem tűnik úgy, hogy a helyzet jelentősen megváltozott volna 2019 óta. A kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalók általában nehezebb körülményekkel szembesülnek: a határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalók jóval nagyobb mértékben vannak kitéve a dolgozói szegénység kockázatának, mint a határozatlan idejű munkaszerződéssel rendelkezők (16,2 %, illetve 5,9 %), csakúgy, mint az alacsony képzettségű munkavállalók a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalókhöz képest (19 %, illetve 4,9 %), és a nem az EU-ban születettek a helyben születettekhez képest (20,1 %, illetve 8,1 %).

Az összesített szintű társadalmi reziliencia ellenére a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokat kedvezőtlenebbül érintette a Covid19-válság. A kijárási korlátozások aránytalan hatást fejtettek ki a fogyatékkal élő személyekre²⁴, például konkrétan az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz és más online támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében, ami a foglalkoztatáshoz való hozzáférés korábban fennálló korlátozásait is súlyosbította. A migráns háttérű személyek esetében a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázata időnként kétszer akkora, mint a helyben születettek esetében²⁵. A világjárvány miatti lezárások számos, szegregált településeken élő romát megvontak minden jövedelemforrástól és (formális vagy informális) gazdasági tevékenységtől, ami a szegénységi arányuk további növekedéséhez vezetett²⁶.

1.3. A felülvizsgált szociális eredménytábla: a pillér alapelveihez kapcsolódó kihívások áttekintése

A 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentésben szereplő elemzés a szociális eredménytábla felülvizsgált kiemelt mutatóira hagyatkozik, amelyeket a Tanács hagyott jóvá²⁷. A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló, 2021-ben közzétett cselekvési terv a felülvizsgált szociális eredménytáblára irányuló javaslatot terjesztett elő, amelyet a Foglalkoztatási Bizottsággal (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal (SPC) is megvitattak, és amelyet a Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács (EPSCO Tanács) 2021. június 14-én jóváhagyott. A felülvizsgálat célja a pillér alapelveinek átfogóbb kezelése, a szociális eredménytábla szerepének megerősítése a pillér európai szemeszter keretében történő megvalósítása előrehaladásának nyomon követését célzó legfőbb mennyiségi eszközként. A felülvizsgált eredménytábla hozzá fog járulni a meglévő nyomonkövetési eszközök – különösen a

²⁴ Európai Bizottság, *Employment and Social Developments in Europe 2021* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021), 2021. június.

²⁵ Ahogyan az Eurostat mutatóiból [ilc_peps06] kiderül, a külföldön és a helyben születettek esetében a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázata.

²⁶ Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által 2016-ban (kilenc uniós országban) és 2019-ben (öt uniós országban) végzett felmérések szerint. Lásd: SWD(2020) 530 final.

²⁷ A tagállamokkal folytatott megbeszélésekre a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) mutatókkal foglalkozó csoportjában és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) mutatókkal foglalkozó alcsoportjában került sor. A felülvizsgált szociális eredménytábla kiemelt mutatóival kapcsolatban elért megállapodásról szóló EMCO-veleményt és SPC-jelentést a Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács június 14-én hagyta jóvá.

foglalkoztatási teljesítményfigyelő és a szociális védelmi teljesítményfigyelő²⁸ – kiegészítéséhez is.

A szociális eredménytábla kiemelt mutatói a pillérben foglalt 20 alapelv közül 18 alapelv²⁹ nyomon követését támogatják (négyel többet, mint az előző változat keretében), ezáltal hozzájárulnak a tagállamokban felmerülő legfontosabb foglalkoztatási és szociális kihívások értékeléséhez. A kiemelt mutatók felülvizsgálatára a takarékoság, a rendelkezésre állás, az összehasonlíthatóság és a statisztikai megbízhatóság elve szerint került sor. A pillér mindhárom fejezetéhez kapcsolódó mutatók a következők (az új mutatók jelölése: **, a felülvizsgált mutatók jelölése: *)³⁰:

- *Esélyegyenlőség*
 - Tanulásban részt vevő felnőttek aránya az elmúlt 12 hónapban (25–64 év közöttiek)**
 - Korai iskolaelhagyók aránya (18–24 év közöttiek)
 - Az alapvető vagy annál fejlettebb általános digitális készségekkel rendelkező egyének népességhez viszonyított aránya (16–74 év közöttiek)
 - A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) aránya (15–29 év közöttiek)*
 - A foglalkoztatási rátában megmutatkozó nemek közötti különbség (20–64 év közöttiek)
 - Jövedelmi egyenlőtlenség a jövedelmi ötödök arányaként kifejezve (S80/S20)
- *Tisztességes munkafeltételek*
 - Foglalkoztatási ráta (20–64 év közöttiek)³¹
 - Munkanélküliségi ráta (15–74 év közöttiek)
 - Tartós munkanélküliségi ráta (15–74 év közöttiek)
 - A háztartások rendelkezésére álló, reálértékben mért, egy főre eső bruttó jövedelem³²
- *Szociális védelem és társadalmi befogadás*
 - A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (0+ évesek) (AROPE 0+)³³

²⁸ A foglalkoztatási teljesítményfigyelő (EPM) a Foglalkoztatási Bizottság által készített, a szociális védelmi teljesítményfigyelő (SPPM) pedig a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által készített éves jelentés. Ezek a figyelemmel kísérendő trendeket, a tagállamokban felmerülő legfontosabb foglalkoztatási és szociális kihívásokat azonosítják, valamint nyomon követik az EU egészére kiterjedő, megfelelő foglalkoztatási és szociális célok megvalósítása terén elért előrehaladást.

²⁹ A még nem vizsgált két alapelv a 7. alapelv („Tájékoztató a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén”) és a 8. alapelv („Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel”). A kiemelt mutatók esetében szigorú minőségi követelmények vannak, amelyekhez egyértelmű normatív értelmezéshez is lennie kell. Eddig nem lehetett ilyen mutatót találni ezekhez az alapelvekhez, de a Bizottság további munkát fog végezni ezzel kapcsolatban.

³⁰ A felülvizsgálat keretében az „Átlagbért kereső munkavállaló nettó keresete” kiemelt mutatót törölték.

³¹ 2021-től az Eurostat – a tagállamok nemzeti statisztikai hivatalainak közreműködésével – a megfelelő szabályozásokkal összhangban, felülvizsgált módszertan szerint gyűjt adatokat az uniós munkaerő-felméréshez. E változás célja a munkaerőpiaci adatok javítása, de figyelembe kell venni a mutatók megváltozásának időpontjához, 2021. január 1-jéhez közeli értelmezéseket. Érintett mutatók továbbá a következő kiemelt mutatók: a NEET-fiatalok aránya, a munkanélküliségi ráta, a tartós munkanélküliségi ráta, a foglalkoztatási rátában megmutatkozó nemek közötti különbség, a gyermekekre vonatkozó AROPE-mutató.

³² A szociális védelemmel foglalkozó bizottság kérése szerint e mutató mérése a „kiigazítatlan jövedelem” (azaz a természetbeni szociális transzfereket nem tartalmazó jövedelem) alkalmazásával, valamint a vásárlóerő-egységekre (PPS) való hivatkozás kihagyásával történik.

- A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (0–17 év közöttiek) (AROE 0–17)**³⁴
- A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása³⁵
- Fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége (20–64 év közöttiek)**³⁶
- Lakásköltség-túlterheltségi arány**³⁷
- Intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek aránya
- Egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igény, saját bevallás szerint (16 év felettiek)³⁸

³³ A három almutatójával együtt: „Súlyos anyagi és szociális nélkülözés, teljes népesség” (SMSD 0+), „Szegénységi kockázat, teljes népesség” (AROE 0+), valamint „Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő 0–64 év közöttiek aránya (gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők)” (QJ 0–64). Az SMSD 0+ almutató a „Súlyos anyagi nélkülözés” alkotóelemet váltja fel a 2021-től közzétett adatokban, hogy az EU társadalmában felmerülő realisabb szükségleteket képviselje.

³⁴ A három almutatójával együtt: „Súlyos anyagi és szociális nélkülözés, gyermekek” (SMSD 0–17), „Szegénységi kockázat, gyermekek” (AROE 0–17), valamint „Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő gyermekek aránya (gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élő gyermekek)” (QJ 0–17). A gyermekekre vonatkozó súlyos anyagi és szociális nélkülözés a teljes népességre vonatkozó súlyos anyagi és szociális nélkülözés módosított változata.

³⁵ Ennek mérése a (jövedelmi) szegénység kockázatának kitett személyek szociális transzferek előtti és utáni, a teljes népességhez viszonyított arányának különbségeként történik.

³⁶ A fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbségét mérő mutatót kiszámítása jelenleg a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó közösségi statisztikából (EU-SILC) történik, és a globális tevékenységkorlátozottsági mutató (GALI) által megadott fogyatékossgai státuszon alapul. A felmérés válaszadói a következő kérdésekre válaszolnak: 1. „Egészségügyi probléma miatt korlátozott a szokásos emberi tevékenységekben? Ön hogyan jellemezné magát: ... súlyosan korlátozott; korlátozott, de nem súlyosan; vagy egyáltalán nem korlátozott?” Ha az 1. kérdésre „súlyosan korlátozott” vagy „korlátozott, de nem súlyosan” a válasz, a válaszadók megválaszolják a 2. kérdést: Volt-e korlátozott legalább az elmúlt hat hónapban? Igen/Nem?”. A személy fogyatékosnak minősül, ha a második kérdésre „Igen” a válasz. Az EU-SILC statisztikán alapuló számítás szerint korreláció figyelhető meg a fogyatékossg GALI-konceptción alapuló gyakorisága és a fogyatékossgal élők ezen alapuló 2020. évi foglalkoztatási különbsége között az EU-27 tagállamaiban (Pearson-féle korrelációs együttható = -0,6).

³⁷ A mutató azon háztartásokban élők arányát méri, amelyekben a teljes lakhatási költség a rendelkezésre álló jövedelemnek több mint 40 %-át teszi ki (mindkettő a lakhatási támogatások nélkül értendő). A [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC variables](#) (Módszertani iránymutatások és az EU-SILC szerinti változók ismertetése) című dokumentum (2020. áprilisi változata) a támogatásokat (csak a rászorultsági alapú támogatások figyelembevételével) úgy definiálja, hogy azok magukban foglalják a bérleti díjra nyújtott juttatásokat, a saját használatú ingatlanok tulajdonosainak nyújtott juttatásokat, de nem foglalják magukban az adókedvezményeket és a tőketranszfereket. A dokumentum a lakhatási költségeket olyan, havonta és ténylegesen fizetett költségekként határozza meg, amelyek összefüggnek a háztartás azon jogával, hogy a lakásban éljen. Magukban foglalják a strukturális biztosítást (a bérlők esetében akkor, ha azt megfizetik), a szolgáltatásokat és a díjakat (szennyvíz-eltávolítás, hulladék-eltávolítás stb.; a tulajdonosok esetében kötelezőek, a bérlők esetében akkor, ha ezeket megfizetik), a rendszeres karbantartást és javítást, az adókat (a bérlők esetében a lakóingatlan terhelő költségeket, amennyiben alkalmazandó), valamint a közüzemi költségeket (víz, villamos energia, gáz és fűtés). A jelzáloghitelt fizető tulajdonosok esetében a kapcsolódó kamatfizetések beszámításra kerülnek (az esetleges adókedvezmény levonásával, de a lakhatási támogatás levonásának mellőzésével). A bérlők esetében piaci áron vagy csökkentett áron a bérleti díj fizetése is beszámításra kerül. A bérleti díj fizetése alól mentesített bérlők esetében a lakhatási támogatások nem vonhatók le a teljes lakhatási költségből.

³⁸ Az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint ki nem elégített igény az adott személy szubjektív értékelését jelenti arra vonatkozóan, hogy adott egészségügyi vizsgálatra vagy gyógykezelésre szorult volna, azonban nem részesült abban, vagy a következő három ok miatt nem kérte azt: „pénzügyi okok”, „várólista” és „túl messzire kell utazni”. Az egészségügyi ellátás azokat az egyedi egészségügyi szolgáltatásokat (orvosi vizsgálat vagy kezelés, a fogorvosi ellátás kivételével) jelenti, amelyeket orvos vagy egyenértékű szakember biztosít vagy közvetlenül felügyel a nemzeti egészségügyi rendszerek keretében (az Eurostat fogalom meghatározása). Az emberek által betegség esetén közölt problémák az ellátás akadályait tükrözik.

„A fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége” kiemelt mutató átmenetileg az EU-SILC statisztikát használja statisztikai forrásként, de 2022-től – a nagyobb pontosság érdekében – át fog térni az uniós munkaerő-felmérésre, és 2023-ban közöl majd adatokat. A Bizottság szolgálatai, többek között az Eurostat, továbbra is nyomon követik a mutató minőségét, és középtávon felülvizsgálják a mutatót, amint a munkaerő-felmérésen alapuló adatok elérhetővé válnak (2023-ban), és támogatni fogják az országok közötti összehasonlítás javítását célzó további lépéseket, valamint meg fogják vizsgálni a további mutatók kidolgozását ezen a területen. „Az elmúlt 12 hónap során tanulásban részt vevő felnőttek aránya” kiemelt mutató 2022-től szintén az uniós munkaerő-felmérést használja. A Bizottság az Eurostattal együtt nyomon fogja követni a mutatót, és – az adatok minőségének és összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében – alaposan elemezni fogja a két felmérésforrás adatait, amikor azok elérhetővé válnak (2023-ban). A 6. és 7. foglalkoztatási iránymutatás nyomon követésének biztosítása érdekében, többek között az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák tekintetében, ez a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés kivételesen az elmúlt négy hét során tanulásban részt vevő (25–64 év közötti) felnőttek arányára vonatkozó mutatót használja.

A kiemelt mutatók elemzésére a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által elfogadott általános módszertan segítségével kerül sor (további részletekért lásd a 4. mellékletet). Ez a módszertan a tagállamokban tapasztalható helyzetet és fejleményeket a szociális eredménytáblán szereplő kiemelt mutatók szintjének és előző évhez képest bekövetkezett változásainak³⁹ vizsgálatával értékeli. A szintek és változások besorolása a vonatkozó (súlyozatlan) uniós átlagoktól való eltérésük szerint történik. Ezt követően a tagállamoknak a szinteket és változásokat illető teljesítményét egy elfogadott szabály alkalmazásával összesítik, és így minden egyes tagállam a hét kategória (a „legjobban teljesítők”, „az átlagosnál jobb”, „átlagos/semleges”, „jó, de figyelemmel kísérendő”, „gyenge, de javuló”, „figyelemmel kísérendő” és „kritikus helyzetek”) egyikébe kerül. Ennek alapján az 1. táblázat összegzi az eredménytáblán megállapított eredményeket az egyes mutatókhoz elérhető legfrissebb értékek szerint.

A szociális eredménytáblára vonatkozó kiemelt mutatók szerint jelentős kihívások merülnek fel az uniós tagállamokban három területen: az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, a tisztességes munkafeltételek, valamint a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén. Ami a (4. ábrán piros színnel jelölt) „kritikus helyzetek” kategóriát illeti, viszonylag sok tagállam még mindig jelentős kihívásokkal szembesül a nők munkaerőpiaci helyzete és a gyermekek intézményes gyermekgondozásban való részvétele tekintetében (mindkét mutató esetében öt piros jelölés szerepel). Más csoportok munkaerőpiaci eredményei szintén aggodalomra adnak okot viszonylag sok tagállamban, a fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége hat tagállamnál, a NEET-fiatalok aránya pedig négy tagállamnál szerepel piros jelöléssel. A korai iskolaelhagyók aránya továbbra is kritikus négy tagállam esetében. Végezetül a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén a (nyugdíjaktól eltérő) szociális transferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása sok (6) tagállamban kritikus, négy tagállamban pedig kritikus jelentőségű kihívások merülnek fel általában véve a szegénységi kockázatokkal és különösen a gyermekszegénységgel kapcsolatban. A jövedelmi ötödök aránya szintén „kritikus” négy tagállamban. A „kritikus” helyzeteken felül a „figyelemmel kísérendő”

39 A háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelmének kivételével, amelynek mérése indexszámként történik (2008 = 100, így a válság előtti időszakhoz képest tükrözi a változást), és maga az érték mindig az utolsó évben változik, a Foglalkoztatási Bizottsággal és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal egyetértésben.

helyzetekre való kitekintéskor három mutató (a NEET-fiatalok aránya, a szociális transferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása, valamint az intézményes gyermekgondozásban részesülő három év alatti gyermekek aránya) jelöli a legproblematicusabb eseteket, az első kettőnél tíz ország, az utolsónál pedig tizenegy ország szerepel. A tizenhat mutató részletes elemzését –a hosszabb távú tendenciákra és adott esetben a kiegészítő mutatókra kiterjedően is – a 2. fejezet mutatja be.

A foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai intézkedések uniós pénzügyi és technikai támogatása

Jelentős uniós finanszírozást biztosítanak a szociális jogok európai pillére megvalósításának támogatását célzó, különböző pénzügyi eszközökből. A 2021–2027-es időszakra (a nemzeti társfinanszírozással együtt) mintegy 500 milliárd EUR-t elkülönítő uniós kohéziós politikai alapok (nevezetesen az Európai Szociális Alap Plusz [ESZA+] és az Európai Regionális Fejlesztési Alap [ERFA]) célja a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek csökkentése, a felfelé irányuló társadalmi és gazdasági konvergencia támogatása és a strukturális változás elősegítése. A válság társadalmi és gazdasági hatásának enyhítése, a gazdaság és a társadalom rezilienciájának megerősítése, valamint az EU nemzetgazdaságainak és társadalmainak – többek között a méltányos – zöld és digitális átállásra való megfelelőbb felkészítése érdekében a Bizottság 2020 májusában előterjesztette a Next Generation EU elnevezésű helyreállítási eszközt (amely folyó áron 807 milliárd EUR-t különített el, és amelyet a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret is tartalmazott). A Next Generation EU központi eleme az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (további részletek az alábbiakban találhatók). Az uniós finanszírozás hatását a technikai támogatási eszközökből nyújtott technikai segítségnyújtás tovább fokozza. Ez utóbbi célja, hogy – kérésre – a legkorszerűbb szakpolitikai tanácsadással és egyedi kapacitásépítéssel támogassa a nemzeti hatóságokat a reformot igénylő kiemelt területeken, többek között a munkaerőpiac, a készségek és a szociálpolitika területén. Technikai támogatás bilaterális alapon vagy több országra kiterjedően nyújtható.

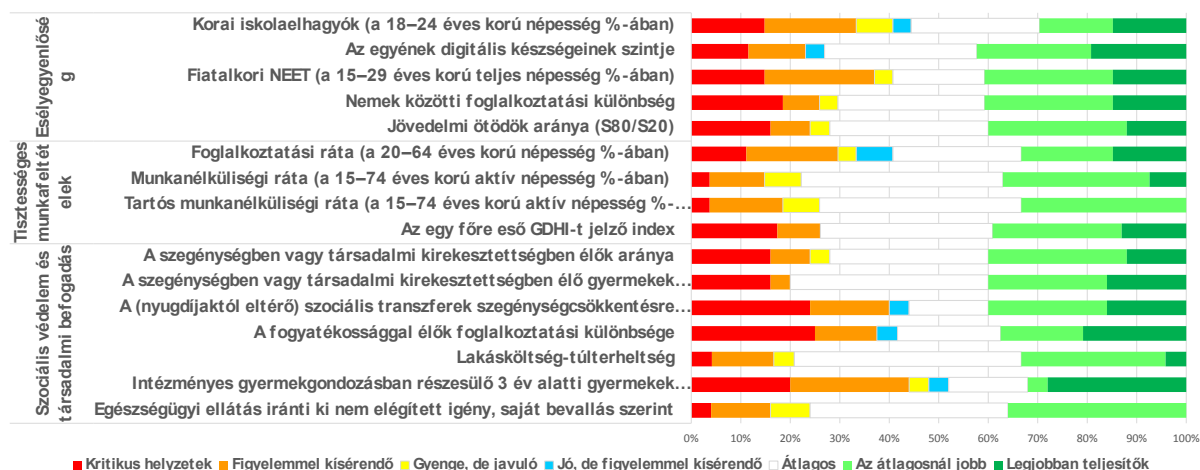
A (folyó áron 723,8 milliárd EUR értékű) Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz jelentős pénzügyi támogatást és beruházásokat biztosít a tagállamokban a fenntartható és inkluzív munkahelyteremtés támogatására, különös tekintettel az európai szemeszter összefüggésében tett országspecifikus ajánlásokban megállapított kihívások kezelésére. Az Eszköz alkalmazási körét meghatározó hat pillér közül összesen négy releváns a szociális jogok európai pillérének megvalósítása szempontjából: intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés; társadalmi és területi kohézió; gazdasági, társadalmi és intézményi reziliencia, továbbá a következő generációra, a gyermekekre és a fiatalokra vonatkozó szakpolitikák. Így a tagállamok által előterjesztett, a Bizottság által támogatott és a Tanács által jóváhagyott helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben kellő figyelem irányul a foglalkoztatás, a készségek és a szociálpolitika területére.

Az ESZA+ a 2021–2027-es időszakra előirányzott csaknem 99,3 milliárd EUR költségvetéssel egészíti ki és hozzáadott értékkel gyarapítja foglalkoztatás, a készségfejlesztés és a szociálpolitika területén alkalmazott tagállami szakpolitikákat. Az Alap az esélyegyenlőséget, a munkaerőpiachoz való egyenlő hozzáférést, tisztességes és színvonalas munkafeltételeket, szociális védelmet és társadalmi befogadást biztosító

intézkedéseket finanszíroz, különösen a színvonalas és inkluzív oktatásra és képzésre, az egész életen át tartó tanulásra, a gyermekekbe és a fiatalokba való befektetésre és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférésre helyezett hangsúllyal. A Covid19-válság kezdetén a kohéziós alapok a koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezés és a koronavírusra való reagálást célzó, kiterjesztett beruházási kezdeményezés (CRII és CRII+) gyors reagálást biztosított, melynek következtében 2021 novemberére több mint nettó 11 milliárd EUR-val fordítottak többet a foglalkoztatásra és az egészségügyi ellátásra irányuló intézkedésekre. További 50,6 milliárd EUR kohéziós célú és az európai területeknek nyújtott helyreállítási támogatás (REACT-EU) hozzájárult a tagállamok válság utáni helyreállításhoz rendelt kapacitásának megerősítéséhez. Végezetül a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) keretében 100 milliárd EUR összegű hitelt bocsátottak rendelkezésre csökkentett munkaidős foglalkoztatási programokra és hasonló munkahelymegtartási intézkedésekre, különösen az önálló vállalkozók számára.

Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó beruházási terv keretében létrejött az igazságos átmenet mechanizmus, amelynek célja, hogy elősegítse a klímasemlegességre irányuló igazságos átmenet támogatását. Az első pillér az Igazságos Átmenet Alap (IÁA)⁴⁰, ez a kohéziós politika keretében jött létre, és a leginkább érintett területek támogatásával 19,3 milliárd EUR-t biztosít a klímasemleges gazdaságra való átállás kedvezőtlen hatásainak enyhítésére.

4. ábra: A foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások az uniós tagállamokban a felülvizsgált szociális eredménytábla kiemelt mutatói szerinti bontásban

Megjegyzések: 1. a felnőttek tanulásban való részvételére vonatkozó mutatóhoz kapcsolódó adatok még nem állnak rendelkezésre; 2. a digitális készségekre vonatkozó mutató 2019-es adatokra vonatkozik; 3. néhány ország esetében egyes mutatókból hiányoznak az adatok: az összes mutatóhoz tartozó jelmagyarázatot a melléklet ismerteti.

⁴⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1056 rendelete (2021. június 24.) az Igazságos Átmenet Alap létrehozásáról; [EUR-Lex – 32021R1056 – HU – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

1. táblázat: A szociális eredménytábla kiemelt mutatói: a tagállamokban felmerülő kihívások áttekintése

		Év	Legjobban teljesítők	Az átlagosnál jobb	Jó, de figyelemmel kísérendő	Átlagos/semmleges	Gyenge, de javuló	Figyelemmel kísérendő	Kritikus helyzetek
Eszélyegyenlőség	Korai iskolaelhagyók (a 18–24 éves korú népesség %-ában)	2020	EL, HR, IE, SI	EE, LV, PL, PT	LT	AT, BE, DE, DK, FR, NL, SK	ES, MT	CY, CZ, FI, LU, SE	BG, HU, IT, RO
	Az egyének digitális készségeinek szintje	2019	DE, DK, FI, NL, SE	AT, CZ, EE, EL, HR, IE	LU	BE, ES, FR, LT, MT, PT, SI, SK		CY, HU, PL	BG, LV, RO
	NEET-fiatalok aránya (a 15–29 éves korú teljes népesség %-ában)	2020	DE, LU, NL, SE	AT, BE, DK, FI, HR, MT, SI		CZ, EE, FR, LV, PL	RO	CY, HU, IE, LT, PT, SK	BG, EL, ES, IT
	Nemek közötti foglalkoztatási különbség	2020	FI, LT, LV, SE	DE, DK, EE, FR, LU, PT, SI		AT, BE, BG, CY, ES, IE, NL, SK	MT	CZ, HR	EL, HU, IT, PL, RO
	Jövedelmi ötödök aránya (S80/S20)	2020	CZ, SI, SK	AT, BE, DK, FI, NL, PL, SE		CY, EE, EL, FR, HR, HU, LU, PT	RO	ES, MT	BG, DE, LT, LV
Tisztességes munkafeltételek	Foglalkoztatási ráta (a 20–64 éves korú népesség %-ában)	2020	CZ, DE, NL, SE	DK, FI, LV, MT, PL	EE, LT	AT, CY, FR, HU, LU, SI, SK	HR	BE, BG, IE, PT, RO	EL, ES, IT
	Munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves korú aktív népesség %-ában)	2020	CZ, PL	BG, DE, FR, HU, MT, NL, RO, SI		AT, BE, CY, DK, FI, HR, IE, LU, PT, SE, SK	EL, IT	EE, LT, LV	ES
	Tartós munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves korú aktív népesség %-ában)	2020		CZ, DE, DK, HU, MT, NL, PL, PT, SE		AT, BE, BG, CY, FI, FR, HR, IE, LV, RO, SI	EL, IT	EE, LT, LU, SK	ES
	A GDHI egy főre eső növekedése (2008 = 100)	2020	HU, LT, PL	CZ, IE, LV, MT, SI, SK		DE, DK, FI, HR, LU, NL, PT, SE		AT, BE	CY, EL, ES, IT
Szociális védelem és társadalmi befogadás	A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya	2020	CZ, SI, SK	AT, CY, DK, FI, NL, PL, SE		BE, EE, FR, HR, HU, LU, MT, PT	LV	DE, LT	BG, EL, ES, RO
	A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek (0–17 év közötti) aránya	2020	CZ, DK, FI, SI	EE, LT, NL, PL, SE, SK		AT, BE, CY, FR, HR, HU, LU, LV, MT, PT		DE	BG, EL, ES, RO
	A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása	2020	BE, DK, FI, FR	CZ, HU, LU, SE, SI, SK	AT	CY, EE, NL, PL		DE, EL, LT, PT	BG, ES, HR, LV, MT, RO
	A fogyatékkal élők foglalkoztatási különbsége	2020	AT, DK, EE, FI, PT	ES, LT, LU, SI	FR	CY, CZ, EL, NL, SK		MT, RO, SE	BE, BG, DE, HR, HU, PL
	Lakásköltség-túlterheltség	2020	SK	CY, FI, HR, LT, MT, PT, SI		AT, BE, CZ, ES, HU, LU, LV, NL, PL, RO, SE	EL	BG, DK, EE	DE
	Intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek aránya	2020	BE, DK, FR, LU, NL, PT, SE	SI	ES	EE, FI, LV, MT	HR	AT, BG, CY, DE, EL, LT	CZ, HU, PL, RO, SK
	Egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igény, saját bevallás szerint	2020		AT, CY, CZ, DE, ES, HU, LU, MT, NL		BE, BG, DK, FR, HR, LT, PT, SE, SI, SK	EE, EL	FI, LV, RO	PL

Megjegyzés: 2021. október 28-i frissítés. Írország és Olaszország esetében nem áll rendelkezésre a jövedelmi ötödök aránya, a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya, a társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek aránya, a szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása, a lakásköltség-túlterheltség, az intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek aránya, valamint az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint ki nem elégített igényekre vonatkozó adat. Bulgária, Észtország,

Franciaország és Románia esetében nem áll rendelkezésre a háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelme. Írország, Olaszország és Lettország esetében nem áll rendelkezésre a fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége. Az idősortöréseket és az egyéb statisztikai jelölőket az 1. és 2. melléklet ismerteti.

1.4. A 2030-ig teljesítendő uniós kiemelt célok

Ahogy a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv ismerteti, az EU három kiemelt célt tűzött ki 2030-ra a foglalkoztatás, a készségek és a szegénységcsökkentés tekintetében. A kiemelt célokat az EU vezetői a május 8-i Portói Nyilatkozatban és az Európai Tanács júniusi ülésén üdvözltek, és azokat a júniusi EPSCO-Tanács hagyta jóvá⁴¹. Az alábbiakban ismertetett, egymást kiegészítő célokkal együtt a pillér három fejezetét (esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, tisztességes munkafeltételek, valamint szociális védelem és társadalmi befogadás) tükrözik⁴². A három cél elő fogja segíteni a munkahelyteremtő fellendülési és növekedési modellre irányuló intézkedéseket, az egész életen át tartó tanulás pedig támogatni fogja a munkavállalókat a gazdasági és társadalmi átalakulás lehető legjobb kihasználásában, ugyanakkor támogatni fogja az EU-n belüli szegénység és társadalmi kirekesztődés elleni küzdelmet, és hozzá fog járulni a fenntartható fejlődési célok eléréséhez. A három célt ambiciózus, de reális szinten tűzték ki, a társadalmi-gazdasági háttér, a tágabb tendenciák, valamint a tervezett reformok és beruházások figyelembevételével, többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében. Az EU-ban elfogadott, 2030-ra kitűzött célok alapján:

- A 20–64 éves népesség legalább 78 %-a legyen foglalkoztatott⁴³.
- A (25–64 év közötti) felnőttek legalább 60 %-a évente vegyen részt képzésben.
- A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma legalább 15 millióval csökkenjen.

A tagállamok jelenleg saját nemzeti célokat tűznek ki az uniós kiemelt célokban foglalt törekvésekkel összhangban. Az (Európai Parlament elnöke és az Európai Bizottság elnöke, a portugál miniszterelnök, az uniós szociális partnerek és a szociális platform által aláírt) 2021. május 7-i portói szociális kötelezettségvállalás felszólította a tagállamokat, hogy tűzzenek ki ambiciózus nemzeti célokat, amelyek – az egyes országok kiindulási helyzetének kellő figyelembevételével – megfelelően hozzájárulnak az európai célok eléréséhez. A Bizottság 2021 júliusában felkérte a tagállamokat a 2030-ra kitűzött nemzeti célokra vonatkozó eredeti javaslatuk megküldésére. Az uniós kiemelt célok és a nemzeti célok nyomon követésére is az európai szemeszter keretében kerül sor.

Ahogy a foglalkoztatási rátára vonatkozó kiemelt célban tükröződik, a magas szintű foglalkoztatás az egyik legfontosabb prioritás 2030-ra annak biztosítása érdekében, hogy mindenki teljes mértékben részt vehessen a gazdaságban és a társadalomban. A munkaerőpiaci részvétel fontos szerepet tölt be a fenntartható és inkluzív növekedési potenciál támogatása, a társadalomban való aktív részvétel elősegítése, valamint a szociális védelmi rendszerek megfelelőségéhez és a költségvetési fenntarthatósághoz való hozzájárulás szempontjából, a népesség elöregedése fényében is. A zöld és digitális munkaerőpiaci átmenet területén elért előrehaladás fontos lesz e cél eléréséhez. Az uniós szintű

⁴¹ A [Portói Nyilatkozat](#) és az Európai Tanács (2021. június 24-i és 25-i) ülésének [következtetései](#).

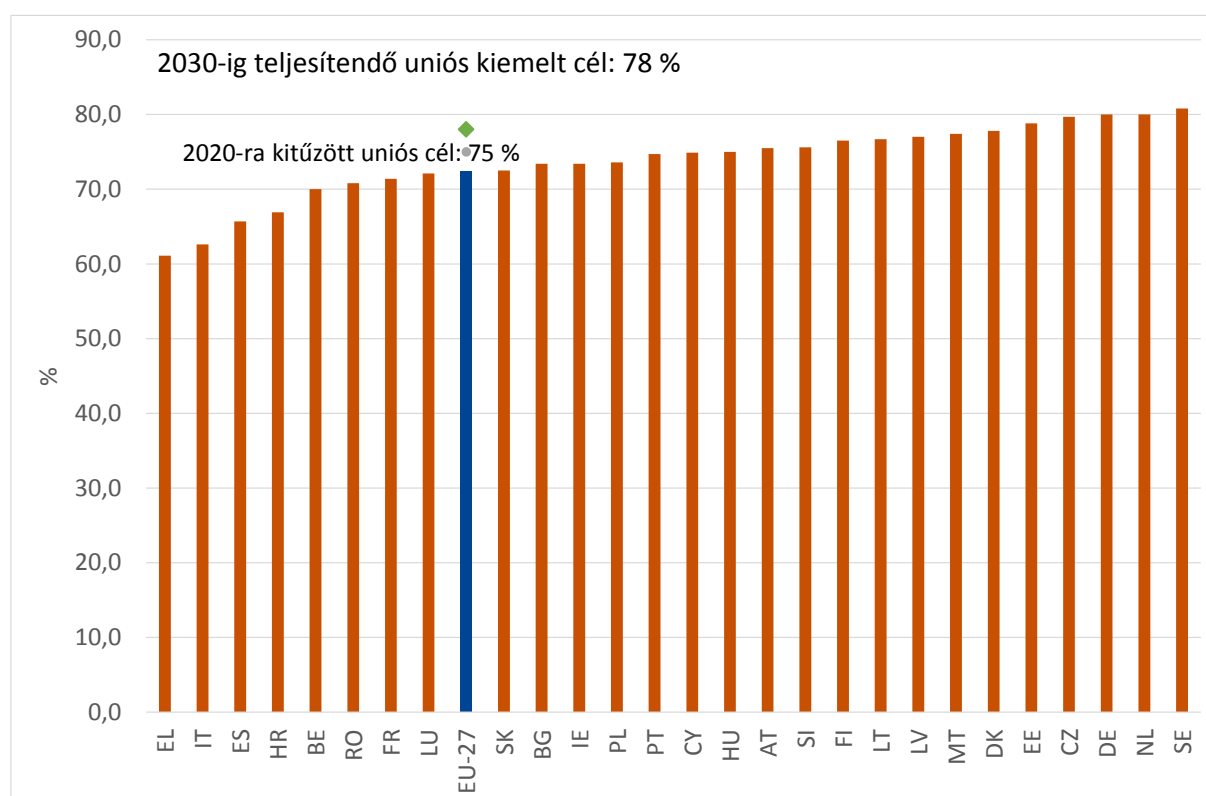
⁴² Ezek más keretrendszereket egészítenek ki, például a következőket: az európai zöld megállapodás, az európai készségfejlesztési program, az európai oktatási térség, a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer, valamint a digitális évtized.

⁴³ A foglalkoztatási rátára vonatkozó cél kitűzése a potenciális GDP-növekedési arány és az Eurostat 2030-ig készített népesség-előrejelzései, valamint a foglalkoztatás és a GDP 2013 és 2019 közötti fellendülés alatti összefüggése alapján történt.

foglalkoztatási ráta 2020-ban 72,5 % volt, 5,5 százalékponttal elmaradt a kiemelt célban szereplő, 2030-ra kitűzött 78 %-os céltól (lásd az 5. ábrát).

A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv egymást kiegészítő célokat tűzött ki a nők és a fiatalok munkaerőpiaci részvételének fokozása érdekében, ezáltal támogatta a foglalkoztatási rátára vonatkozó általános célt. Az egymást kiegészítő törekvések célja a nemek közötti foglalkoztatási különbség felére csökkentése, a koragyermekkori nevelés fokozottabb biztosítása, valamint a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (15–29 év közötti) fiatalok (NEET-fiatalok) arányának 9 %-ra csökkentése. A nők munkaerőpiaci részvételének fokozása a növekedési potenciál javítása, valamint az előregező népességhez és a csökkenő létszámú munkaerőhöz kapcsolódó kihívás kezelése szempontjából bír jelentőséggel. Az intézményes koragyermekkori nevelés támogatásával a nők fokozottabb munkaerőpiaci részvétele – a háztartások jövedelmére kifejtett pozitív hatás révén – szintén hozzájárulhat a szegénység és a társadalmi kirekesztődés csökkentéséhez, többek között a gyermekek körében. Hasonlóképpen, a NEET-fiatalok arányának csökkentése a fiatalokban rejlő, kiaknázatlan potenciál aktiválását jelenti, a társadalomban való teljes körű részvételük biztosításának kulcsfontosságú tényezőjeként.

5. ábra: A 20–64 év közöttiek foglalkoztatási rátája 2020-ban

Forrás: Eurostat, [\[tesem010\]](#) mutató

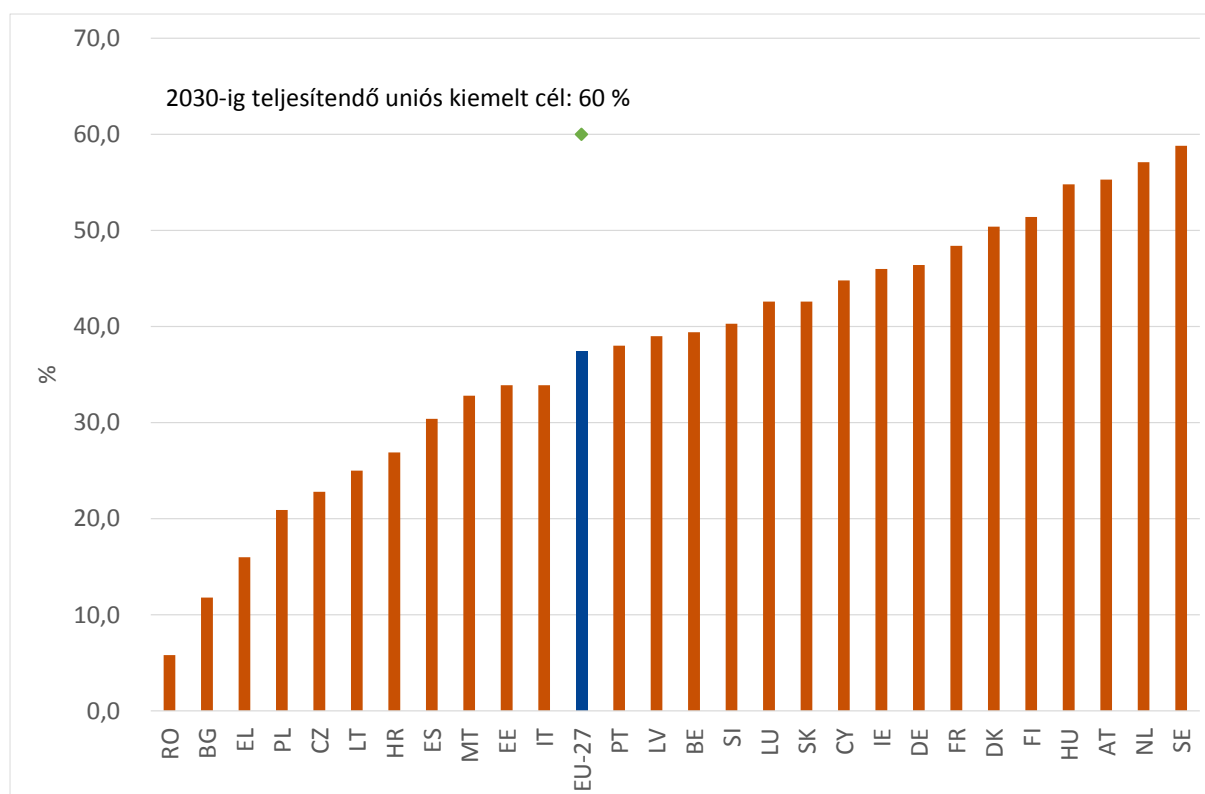
A tanulásban részt vevő felnőttek arányára vonatkozó, 2030-ra kitűzött cél azt tükrözi, hogy a Covid19 okozta sokkhatást követően, valamint a zöld és digitális átállás fényében gyorsan változó munkaerőpiaci igényekkel összefüggésben biztosítani kell az alkalmazkodást és az előnyök kihasználására való képességet. A világjárvány gazdaságra és társadalomra kifejtett hatása, valamint az előttünk álló strukturális változások rávilágítanak az egész életpályán át tartó átképzés és az egész életen át tartó készségfejlesztés szükségességére. Ez minden eddiginél fontosabb, mivel a digitális és zöld átállás várhatóan

alapvetően megváltoztatja számos munkahely készségkövetelményeit és újabbakat hoz létre. Ennek tükrében a felnőttkori tanulásra vonatkozó uniós kiemelt cél 60 % volt, szemben a 2016. évi 37,4 %-os aránnyal⁴⁴ (lásd a 6. ábrát). A 2030-ra kitűzött cél így magasra helyezte a léceket, az európai készségfejlesztési program által kiváltott fokozottabb uniós és tagállami erőfeszítések, valamint a képzés céljára – többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében – rendelkezésre bocsátott jelentős összegű kiegészítő uniós finanszírozás mellett (lásd a 2.2. fejezetet).

A felnőttkori tanulásra vonatkozó cél csak az oktatási és képzési rendszerek szilárd alapjaival valósítható meg, míg a készségek elsajátításának reagálnia kell a jövő munkaerőpiaci igényeire. Az iskolai végzettség fontos tényező a fiatalok foglalkoztatási kilátásainak meghatározásában, amely a későbbi életszakaszokban folytatott tanulást is megalapozza. Ennek ellenére az EU-n belül a fiatalok 9,9 %-a nem rendelkezett legalább felső középfokú végzettséggel 2020-ban. Ezért a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv kiegészítő célokat állapít meg a korai iskolaelhagyás további visszaszorítása és a felső középfokú oktatásban való részvétel fokozása érdekében. Ezen túlmenően a 16–74 év közöttiek legalább 80 %-a esetében legalább digitális alapkészségek meglétére vonatkozó kiegészítő cél elismeri, hogy ezek kulcsszerepet töltenek be a jövő munkaerőpiacain és társadalmakban való teljes körű részvétel biztosításához. A 2015 óta uniós szinten tapasztalható lassú előrehaladás miatt (a 2015. évi 54 %-ról 2019-ben 56 %-ra nőtt ez az arány) ezen a területen különösen sürgősen fel kell lépni.

⁴⁴ Ahogyan az 1.2. fejezetben szerepel, a legfrissebb rendelkezésre álló adatok 2016-ból származnak. A Bizottság az Eurostattal együtt nyomon fogja követni a mutatót, és – az adatok minőségének és összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében – alaposan elemezni fogja a két felmérésforrás adatait, amikor azok elérhetővé válnak (2023-ban).

6. ábra: Tanulásban részt vevő felnőttek aránya az elmúlt 12 hónapban (% , 2016)

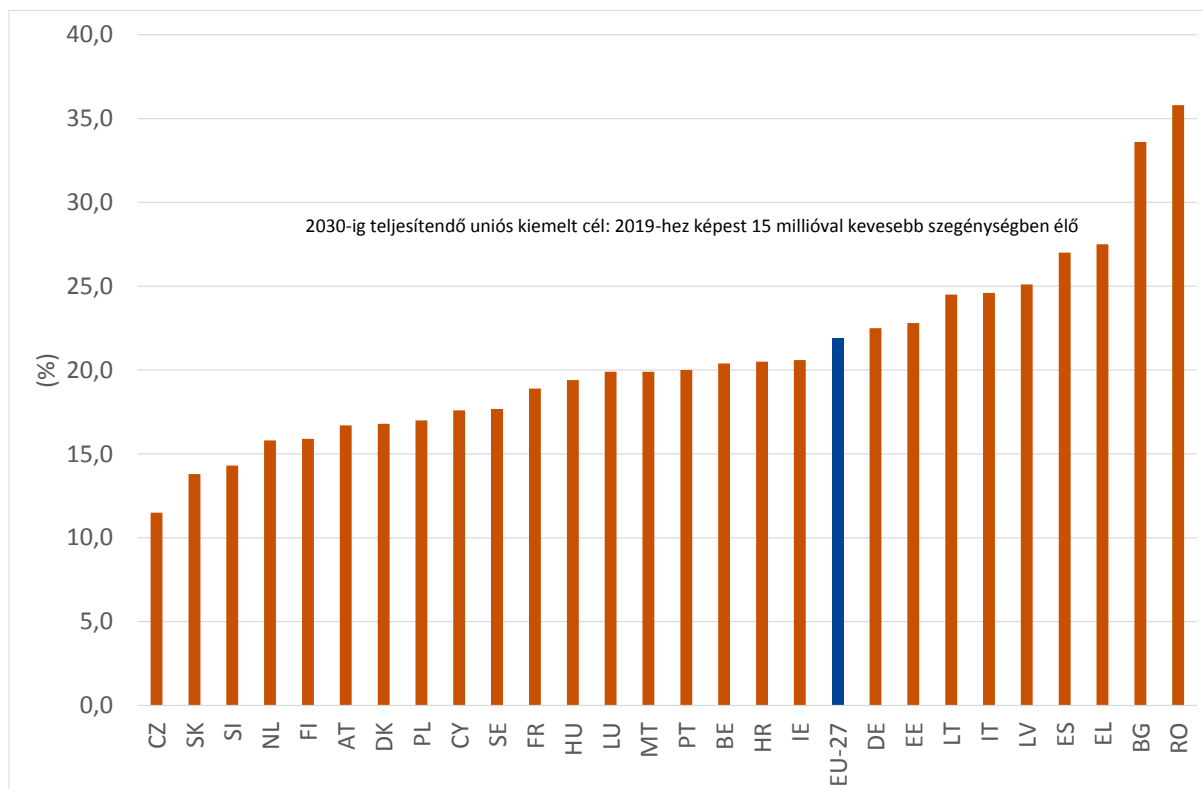
Forrás: speciális adatkivonatolás, elérhető [online az Eurostat honlapjáról](#).

A szegénység és a társadalmi kirekesztődés jelentős csökkenésének megvalósítása elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU-n belül biztosítható legyen az inkluzív növekedés, valamint a felfelé irányuló társadalmi és gazdasági konvergencia. A 2030-ra kitűzött cél a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma legalább 15 millió fővel való csökkenésével jár⁴⁵. 2020-ban a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 21,9 % volt (lásd a 7. ábrát). Az EU által kitűzött szegénységcsökkentési cél megvalósításához a tagállamoknak három vetület – a jövedelemtámogatás, az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a munkaerőpiaci integráció – mentén kell fellépniük.

A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv kiegészítő célként tűzte ki a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek számának csökkentését. A gyermekekre helyezett hangsúly kulcsfontosságú a szegénység generációk közötti körforgásának megszakításához, valamint az EU-n belüli esélyegyenlőséghez való hozzájáruláshoz. Az e törekvés melletti elköteleződéshez ez a kiegészítő cél a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek számának 2030-ig legalább 5 millióval történő csökkentését javasolja.

⁴⁵ Az Eurostat által a 2020-as évtizedre készített központi demográfiai forgatókönyv figyelembevételével.

7. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a teljes népességhez viszonyítva 2020-ban (%)

Forrás: A [\[tepsr_lm410\]](#) Eurostat-mutató. A 2030-ra 15 millió fővel történő csökkentésre vonatkozó cél a 2019. évi bázisérték, valamint az Eurostat által a 2020-as évtizedre készített központi demográfiai forgatókönyv szerint 17,6 %-os AROPE-aránynak felelne meg.

Az elemzést és a politikai döntéshozatalt támogató összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek

A szociális jogok európai pillérének létrehozásáról szóló 2017-es közlemény az összehasonlító teljesítményértékelést javasolta a strukturális reformok támogatására, valamint a foglalkoztatás területén és a szociális területen megvalósítandó felfelé irányuló konvergencia elősegítésére szolgáló eszközként. Az összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek – többoldalú tevékenységekként – (a teljesítményre és az eredményekre vonatkozó) mennyiségi mutatókat a helyes szakpolitika alkotását befolyásoló szakpolitika-kialakítási elemek és szakpolitikai eszközök minőségi elemzésével ötvözi. A szakpolitika kialakításán felül az összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek a szociális eredménytábla mutatóival együtt nyújtanak segítséget az európai szemeszter és az együttes foglalkoztatási jelentés keretében végzett elemzés adatokkal történő megalapozásához.

A Bizottság 2017 óta dolgoz ki összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszereket több területen, és azokat – a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) által elfogadott közös megközelítéssel összhangban – megvitatja a tagállamokkal. A keretrendszerek 1. a munkanélküli ellátások és a munkaerőpiaci politikák, 2. a felnőttek készségei és a felnőttkori tanulás, valamint 3. a minimumjövedelem területével foglalkoztak. Az említett összehasonlító teljesítményértékelések eredményeiről az előző együttes foglalkoztatási jelentések számoltak be. A Bizottság a szemeszter jövőbeli ciklusai során esetlegesen alkalmazandó további keretrendszereken kezdett dolgozni, a Foglalkoztatási Bizottsággal konkrétan a minimálbérek összehasonlító

teljesítményértékeléséről és a kollektív tárgyalás feltérképezéséről, a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal pedig a nyugdíjak megfelelőségéről, valamint a gyermekgondozásról és a gyermekek támogatásáról.

A gyermekgondozásra és a gyermekek támogatására vonatkozó keretrendszerrel a szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2021 októberében állapodott meg. Ez a keretrendszer kimeneti mutatókat (koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel, gyermekszegénység és kifejezetten a gyermekeket érintő nélkülözés) és teljesítménymutatókat (a gyermekgondozásban való részvétel különbségei a gyermekek számára a jövedelmi ötödök mentén, a szociális transzferek gyermekszegénységre kifejtett hatása, a lakásköltség-túlterheltség különbségei és az elégtelen lakáskörülményekkel jellemzett gyermekek aránya, a szülői szerep foglalkoztatásra kifejtett hatása a 25–49 éves korcsoportban és a gondozási feladatok miatt inaktív vagy részmunkaidőben dolgozó 25–49 éves korú népesség %-ában) határoz meg. A jövedelemtámogatás megfelelőségének értékeléséhez két mutatóról állapodtak meg, az egyik a nem dolgozó, kétgyermekes házaspár jövedelméhez, a másik a kétgyermekes, alacsony bérű, egykeresős házaspárhoz kapcsolódott, és mindkettőt a szegénységi küszöb arányaként fejezték ki. Különböző háttér-információk szerepelnek a nyomonkövetési tendenciák tagállami helyzetének megfelelőbb figyelembevétele érdekében. Egyes területekre a további munkavégzés céljából is hangsúly kerül, különösen a szakpolitikai eszközök tekintetében.

Az összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek – egy-egy adott szakpolitikai terület releváns mutatói és szakpolitikai eszközei közös értelmezésének megerősítése révén – jelentős mértékben hozzájárulnak a szociális jogok európai pillérének megvalósításához. A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv elfogadását követően a jövőbeli összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek a szociális eredménytáblához fognak igazodni. Az említett összehasonlító teljesítményértékelések eredményeiről az együttes foglalkoztatási jelentés számol be.

FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS REFORMOK – A TAGÁLLAMOK TELJESÍTMÉNYE ÉS INTÉZKEDÉSEI

2.1. 5. iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése

Ez a szakasz az 5. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely – a pillér 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása) és 6. alapelvével (bérek) összhangban – azt ajánlja a tagállamoknak, hogy teremtsék meg a munkaerő-kereslet és a munkahelyteremtés előmozdításának feltételeit. A 2.1.1. alszakasz a legfontosabb munkaerőpiaci fejleményekre összpontosít, amelyek a Covid19-válság hatását is tükrözik. A 2.1.2. alszakasz a tagállamok által ezeken a területeken végrehajtott intézkedésekről számol be, különös hangsúlyt fektetve azokra a Covid19-válság alatti munkahelymegtartási intézkedésekre és a munkahelyteremtést támogató intézkedésekre.

2.1.1. Fő mutatók

A Covid19-válság okozta kezdeti sokkhatást követően a munkaerőpiaci eredmények stabilizálódtak 2021-ben. Annak ellenére, hogy az uniós GDP 2020-ban 6 %-kal csökkent az előző évhez képest, a munkanélküliségi ráta mindössze 0,4 százalékponttal – 6,7 %-ról 7,1 %-ra – emelkedett ugyanebben az időszakban (a havi adatok 1,4 százalékponttal, a válság előtti, 2020. márciusi 6,3 %-os alacsony értékről 2020 szeptemberében 7,7 %-os csúcsra emelkedtek). A csökkentett munkaidős foglalkoztatási és az egyéb munkahelymegtartási programok formájában alkalmazott támogatási intézkedések hozzájárultak a munkanélküliség viszonylag korlátozott mértékű növekedéséhez. A főként a fertőzéstől, valamint a visszafogott gazdasági tevékenység miatti rosszabb állásszerzési esélyektől való félelemnek betudható alacsonyabb munkaerőpiaci részvétel szintén mérsékelte a munkanélküliségi ráta növekedését. Bár a gazdasági fellendülés fenn fogja tartani a munkahelyteremtést, a válság előtti foglalkoztatási szintre való visszatérés nem várható 2022 előtt. Ez annak ellenére érvényes, hogy a munkanélküliségi ráta 2021 szeptemberében megközelíti a válság előtti szintet (6,7 %).

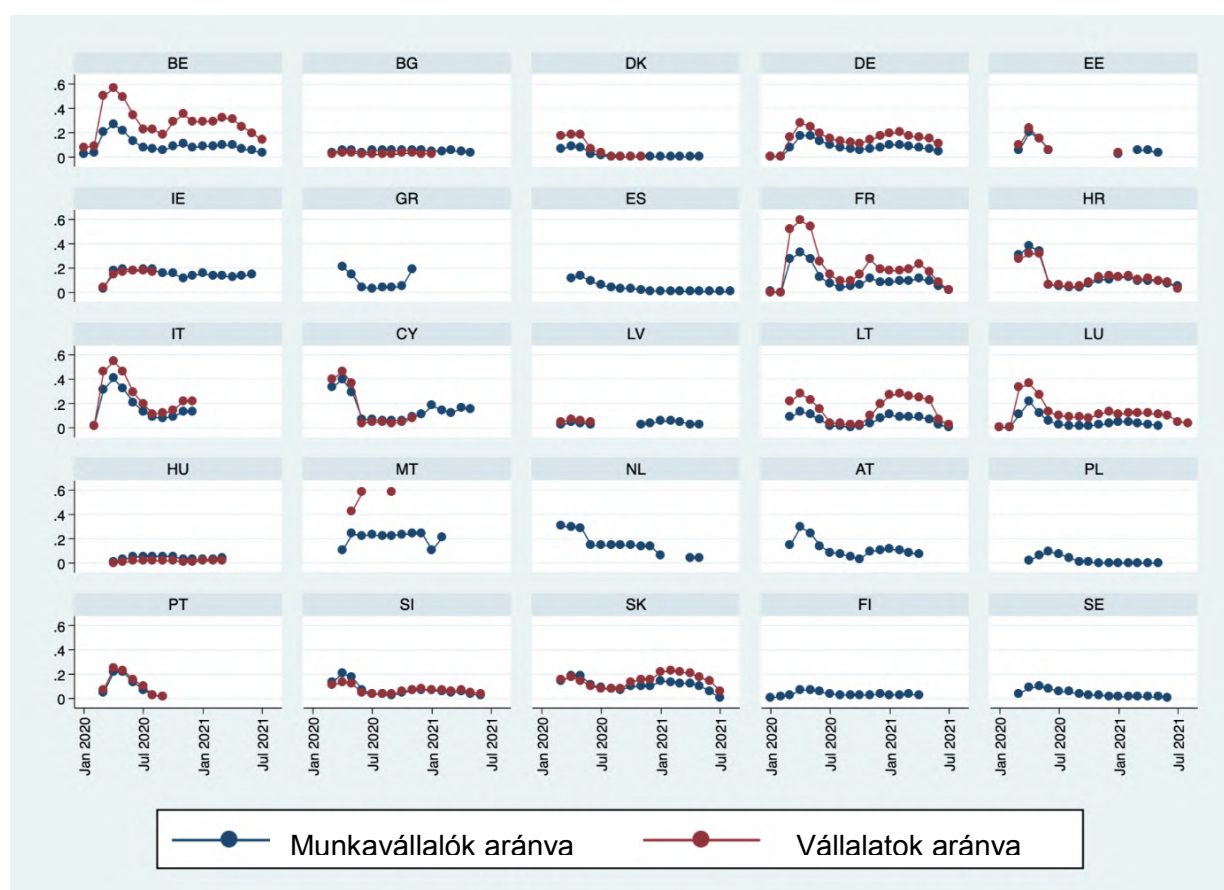
A csökkentett munkaidős foglalkoztatási és hasonló munkahelymegtartási programokat igénybe vevő munkavállalók száma 2021 közepéig magas maradt. Az összes uniós tagállam bevezetett csökkentett munkaidős foglalkoztatási és/vagy hasonló munkahelymegtartási programokat a Covid19-válság alatt, illetve megerősítette ezeket a programokat. A világjárvány első hulláma idején (2020. április–május) az ilyen programok alkalmazása korábban nem tapasztalt szintet ért el (a tagállamokban, például Franciaországban és Olaszországban az összes vállalat legfeljebb 60 %-ánál az összes munkavállaló legfeljebb 40 %-át érintette, lásd a 2.1.1. ábrát). E programok alkalmazása – jóllehet alacsonyabb szinten – továbbra is jelentős maradt 2020 második felében és 2021 első felében. Ezek a támogatási intézkedések jelentős mértékben hozzájárultak a világjárvány munkaerőpiaci hatásának korlátozásához, nevezetesen a foglalkoztatási ráta tekintetében, és különösen az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók esetében (Eurostat, 2021⁴⁶). Egyes

⁴⁶ [Impact of COVID-19 on employment income – advanced estimates – Statistics Explained \(A Covid19 hatása a munkajövedelemre – Fejlett becslések – Statisztikák, és ami mögöttük van\) \(europa.eu\).](#)

tagállamokban (például Észtországban és Lettországon) az adott programokat megszüntették, majd a világjárvány kiújulásának kezelése érdekében újra bevezették. A világjárványra tett uniós válaszlépés keretében 2020-ban 19 tagállam összesen mintegy 31 millió fő és 2,5 millió vállalkozás részére kapott támogatást a SURE elnevezésű eszközből⁴⁷. Fontos lesz megbizonyosodni arról, hogy a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok elősegítik és támogatják a szerkezetátalakítási folyamatokat, és nem késleltetik a strukturális kiigazítást. Ehhez rendkívüli a vészhelyzeti intézkedéseket fokozatosan meg kell szüntetni, ha elérkezett az idő.

2.1.1. ábra: A csökkentett munkaidős foglalkoztatási intézkedésekkel és egyéb munkahelymegtartási intézkedésekkel támogatott alkalmazottak és vállalatok aránya fokozatosan csökkent

A munkahelymegtartási intézkedések hatálya eltérő volt a tagállamokban (%-ban, 2020 I. negyedétől 2021 II. negyedévéig)

Megjegyzés: Csehországra és Romániára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok.

Forrás: Eurostat, Covid19-statisztikák⁴⁸

2020-ban a munkanélküliség az uniós tagállamok többségében súlyosbodott 2019-hez képest. 2020-ban a munkanélküliségi ráta négy tagállam kivételével az összes tagállamban

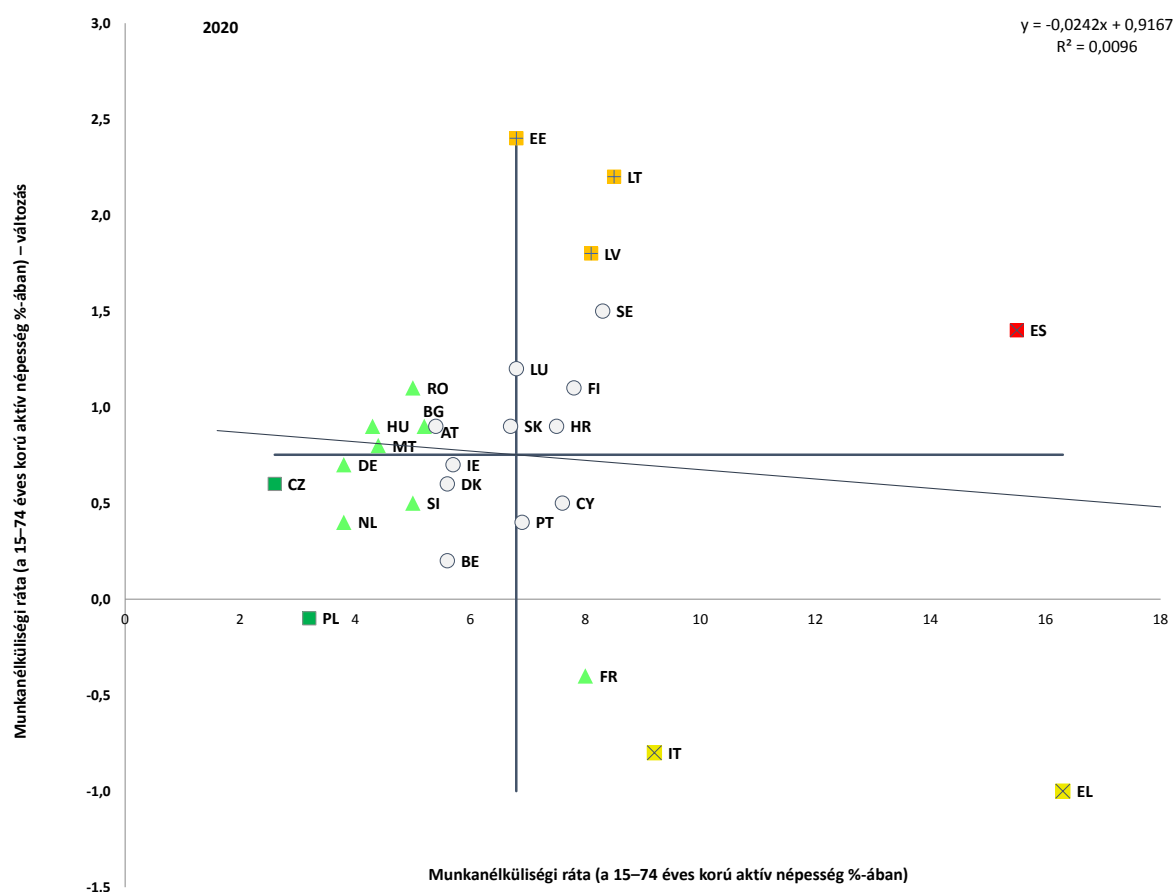
⁴⁷ A SURE végrehajtásáról szóló második jelentés, COM(2021) 596.

⁴⁸ [Society and work – COVID-19 \(Társadalom és munka – Covid19\) Eurostat \(europa.eu\).](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

emelkedett 2019-hez képest (lásd a 2.1.2. ábrát), az uniós csúcstérteket (7,7 %) 2020 szeptemberében érte el. A szociális eredménytábla helyzete továbbra is „kritikus” Spanyolországban, ahol növekedést regisztráltak 2020-ban a már magas munkanélküliségi rátához képest, míg Görögország és Olaszország helyzete „gyenge, de javuló”. A balti államokban jelentősen romlott a munkanélküliségi helyzet 2020 folyamán, bár a közelmúltbeli adatok azt jelzik, hogy 2021-ben javulás következett be. 2021 első kilenc hónapjában a munkanélküliség legnagyobb mértékű csökkenését Cipruson, (–3,5 százalékpont), Görögországban (–3,1 százalékpont) és Ausztriában (–2,1 százalékpont) regisztrálták. Ugyanebben az időszakban kisebb, de még mindig 1 százalékpontot meghaladó javulást regisztráltak Írországban, Dániában, Szlovéniában és Spanyolországban.

2.1.2. ábra: A munkanélküliség a tagállamok többségében nőtt 2020-ban

Munkanélküliségi ráta (15–74 év közöttiek) és éves változása 2020-ban 2019-hez képest (a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

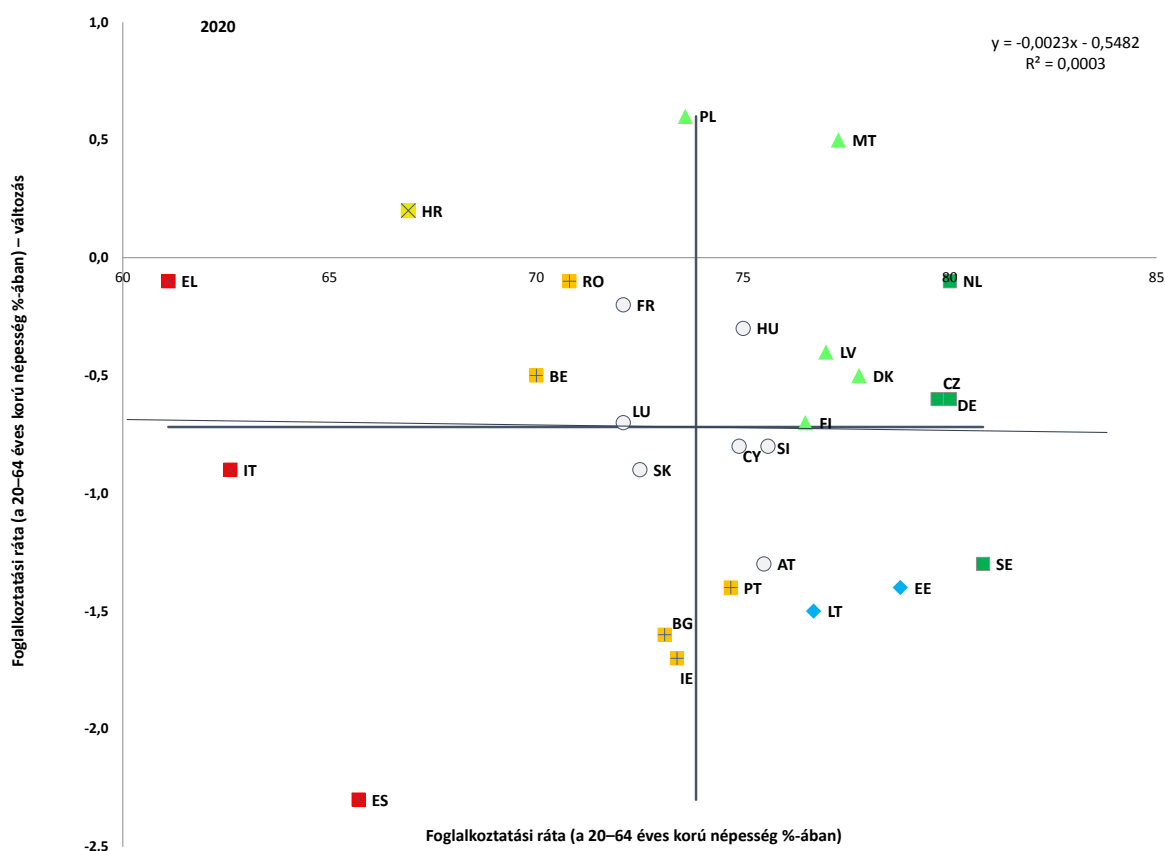
Forrás: Eurostat, [\[une_rt_a\]](#) munkaerő-felmérés.

A szociális eredménytábla mutatója szerint a foglalkoztatás 2020-ban szinte minden uniós országban csökkent 2019-hez képest. Ahogyan a 2.1.3. ábrán látható, Görögország,

Olaszország és Spanyolország még mindig „kritikus helyzetben” van a szociális eredménytábla módszertana szerint, mégpedig a foglalkoztatás további visszaesése miatt, melynek következtében 65 % körüli vagy alatti lett a foglalkoztatási ráta. Másrészt Svédország, Németország, Csehország és Hollandia „a legjobban teljesítők” (2020-ban 80 %-hoz közeli vagy azt meghaladó foglalkoztatási rátával). Az uniós foglalkoztatási ráta (a 20–64 éves korcsoportban) összességében csökkent, 2020-ban 72,5 %-ra (0,7 százalékponttal) esett vissza 2019-hez képest. A foglalkoztatási ráta 2020 III. negyedévében kezdett helyreállni. Ennek ellenére az uniós foglalkoztatás (munkavállalók és önálló vállalkozók) 1 %-kal alacsonyabb volt 2021 II. negyedévében (a nemzeti számlák adatai szerint), mint a 2019 utolsó negyedévében elért csúcstér, tartósan fennálló regionális különbségek mellett (lásd a 3. mellékletet). Az uniós foglalkoztatási ráták városok és vidéki területek közötti különbségét nem befolyásolta a Covid19-válság, és 2020-ban 0,9 százalékpont volt a 20–64 éves korú népesség esetében (0,1 százalékpontos csökkenés 2019-hez képest). A nemzeti számlák adatai szerint 2021 II. negyedévében az I. negyedévhez képest pozitív volt a foglalkoztatás növekedése – Észtország és Spanyolország kivételével – az összes tagállamban. Kilenc tagállamban (Belgiumban, Dániában, Franciaországban, Luxemburgban, Magyarországon, Máltán, Hollandiában, Lengyelországban és Portugáliában) a foglalkoztatási ráta 2021 II. negyedévében meghaladta a válság előtti (a 2019 IV. negyedévében regisztrált) szintet.

2.1.3. ábra: A foglalkoztatási ráta szinte minden tagállamban visszaesett 2020-ban

Foglalkoztatási ráta (20–64 év közöttiek) és éves változása 2020-ban 2019-hez képest (a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

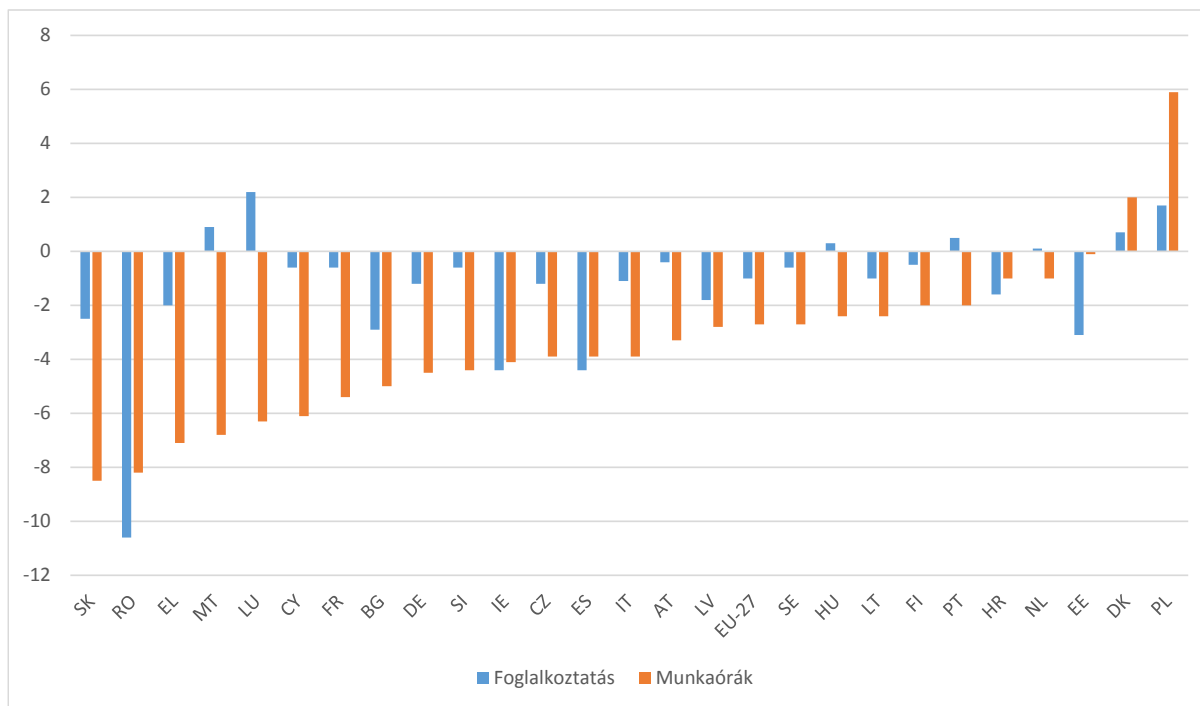
Forrás: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] munkaerő-felmérés.

Két tagállam kivételével az összes tagállamban csökkent a foglalkoztatottak munkaóráinak száma a Covid19-válság kezdete óta. A válság foglalkoztatásra kifejtett közvetlen hatásának megfékezését célzó intézkedések következtében a munkaórák teljes száma drasztikusabban visszaesett, mint azt az összesített foglalkoztatási ráták változása esetlegesen sugallhatta (2.1.4. ábra). A munkahelyek megszűnésének elkerülhető mértéke szintén foglalkozási jellemzőktől – többek között a foglalkozások kritikus jellegétől és távmunkába való kiszervezhetőségének mértékétől – függött, és szociális interakciót tett szükségessé. Miután a munkahelyről távolmaradó munkavállalók száma 2020 II. negyedévében beállt egy szintre, a tagállamok többségében visszaesett a világjárvány előtti szintre. A fellendülés kezdete óta a munkaórák száma – Dánia és Lengyelország kivételével – minden országban a világjárvány előtti szinten maradt. A munkaórák alacsony száma a csökkentett munkaidős foglalkoztatás alkalmazását tükrözheti a még mindig mérsékelt aktivitás ismeretében; ennek ellenére az sem egyértelmű, hogy az egy munkavállalóra jutó

munkaórák száma mikor tér vissza a válság előtti szintre⁴⁹. A munkaórák alakulásának nemenkénti bontását a 2.2. szakasz ismerteti.

2.1.4. ábra: A tagállamok többségében jelentősen visszaesett a foglalkoztatás és a munkaórák teljes száma

Az összes foglalkoztatott számának és a munkaórák teljes számának változása 2019 IV. negyedéve és 2021 II. negyedéve között (%-ban)

Megjegyzés: szezonálisan és naptárilag kiigazított adatok, kivéve Csehország, Görögország, Franciaország, Málta, Lengyelország, Portugália és Szlovákia esetében, ahol csak szezonális kiigazítás történt (foglalkoztatás), illetve Málta és Szlovákia esetében (munkaórák száma). Belgium esetében nem áll rendelkezésre adat a munkaórák számára vonatkozóan. Luxemburg és Írország esetében az adatok 2021 I. negyedévére vonatkoznak.

Forrás: Eurostat, [namq_10_a10_e] nemzeti számlák

A foglalkoztatás erőteljesebben esett vissza a világjárvány elleni küzdelem érdekében a világjárvány megfékezésére bevezetett, szükséges intézkedések által fokozottabban érintett ágazatokban. A foglalkoztatás a legnagyobb mértékben a lezárások által legsúlyosabban érintett ágazatokban esett vissza, például a szálláshely-szolgáltatási, az étkeztetési, az utazásközvetítési tevékenységek, a kulturális és a háztartási szolgáltatások ágazatában⁵⁰. Az alapvető gyógyszerek gyártása, a biztosítás, a számítógépes programozás és a telekommunikáció ugyanakkor azon tevékenységek közé tartozik, amelyek esetében a legnagyobb mértékben növekedett a foglalkoztatás 2020-ban (az előző évhez képest)⁵¹. A

⁴⁹ Európai Bizottság (2021), Labour Market and Wage Developments in Europe (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában), 2021. évi jelentés. Luxembourg: az Európai Unió Kiadóhivatala (előkészületben).

⁵⁰ Eurofound (2021), COVID-19: Implications for employment and working life (A Covid19-világjárvány következményei a foglalkoztatásra és a munkával töltött életszakaszra), Covid19-sorozat, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

⁵¹ Európai Bizottság, (2021) Employment and Social Developments in Europe 2021 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021).

leginkább érintett ágazatok szintén a csökkentett munkaidős foglalkoztatási rendelkezések fő kedvezményezettjei közé tartoztak.

Az önálló vállalkozás nagyobb mértékben esett vissza, mint a teljes foglalkoztatás, némi eltéréssel az egyes tagállamokban. 2020-ban az önálló vállalkozók száma 1,5 %-kal, azaz 14 %-os arányban esett vissza; ez a visszaesés az alkalmazottakat foglalkoztató önálló vállalkozók körében volt a legdrasztikusabb (−4,7 %). Különösen súlyosan érintettek voltak a németországi és az olaszországi önálló vállalkozók. Tizenegy tagállamban azonban az önálló vállalkozók számának növekedését regisztrálták, különösen Lengyelországban, Franciaországban, Hollandiában és Magyarországon. 2021 II. negyedévében az EU-n belül 2,6 %-kal csökkent az önálló vállalkozók száma az előző év ugyanezen negyedéhez képest, az egyéni vállalkozók körében 5 %-os volt a visszaesés. 2021-ben Romániában, Olaszországban, Portugáliában és Hollandiában regisztrálták a legnagyobb mértékű visszaesést. 2021 I. és II. negyedéve között, miközben a foglalkoztatás helyreállt az EU-ban, az önálló vállalkozás⁵² nem állt helyre.

A Covid19-válság átmenetileg mérsékelte a korábbi, hagyományosan magas szintű munkaerőhiányt, de a tagállamok többségében újra emelkedik. Munkaerőhiány akkor lép fel, amikor a munkáltatók nem találnak munkavállalókat, amikor betöltendő álláshelyeket kell betölteniük. A válság előtt, 2019 II. negyedévében a betöltetlen álláshelyek aránya 2,4 % volt az EU-27-ben. A betöltetlen álláshelyek aránya 1,6 %-ra esett vissza 2020 II. negyedévében, és azóta emelkedett, majd 2021 II. negyedévében elérte a 2,3 %-ot, szinte teljesen semlegesítette a Covid19 okozta sokkhatást. Az európai vállalati és fogyasztói felmérések (EU-BCS) szerint a világjárvány előtt a munkaerőhiány történelmi csúcsot ért el 15 tagállamban (Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Csehországban, Észtországban, Görögországban, Franciaországban, Magyarországon, Írországon, Olaszországban, Lettországon, Litvániában, Lengyelországban, Portugáliában, Romániában és Szlovákiában – lásd a 2.1.5. ábrát)⁵³. A gazdasági tevékenység Covid19-világjárvány miatti visszaesése következtében szinte minden tagállamban csökkent a munkaerőhiány⁵⁴. 2021-ben, a kijárási korlátozások enyhítését és a fokozatos gazdasági fellendülést követően a tagállamok többségében ismét növekedni kezdett a munkaerőhiány. Az építőipari ágazatban, az egészségügyi ágazatban, a tartós ápolás-gondozás ágazatában, valamint az információs és kommunikációs technológiák ágazatában például a tartós szakemberhiány irányítja ezt a folyamatot. A hiány 2021 II. negyedévében megközelítette a válság előtti szintet, míg a munkanélküliség csak elenyésző mértékben csökkent. Egyes tagállamokban drasztikusabban nőtt a szakemberhiány, mint másokban. Azon munkáltatók aránya, amelyek arról számoltak be, hogy a munkaerőhiány jelentős termeléskorlátozó tényező volt 2021 első három negyedévében, a legmagasabb (20 % feletti) volt Lengyelországban, Romániában, Litvániában, Horvátországban, Görögországban és Németországban.

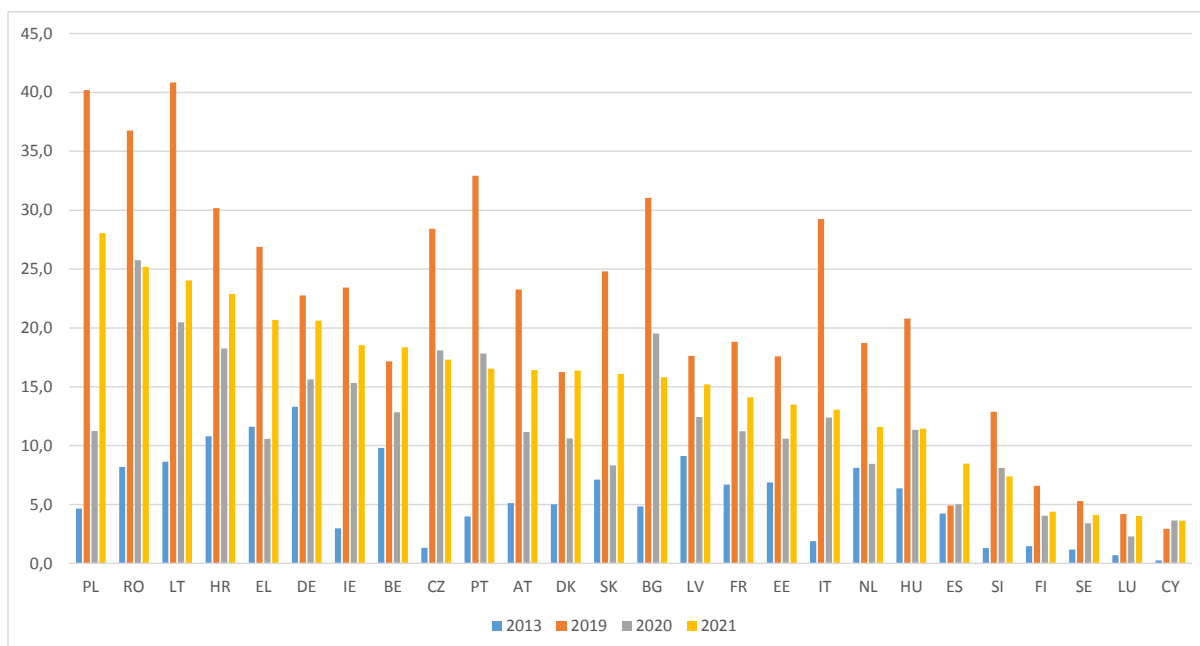
⁵² A nemzeti számlákból származó, szezonális kiigazított adatok.

⁵³ Az eredmények nagyjából korrelálnak az Európai Beruházási Bank csoport 2019. évi beruházási felmérésének megállapításaival.

⁵⁴ Bár ezt valószínűleg a csökkentett munkaidős foglalkoztatási és egyéb foglalkoztatástámogatási intézkedések bevezetése korlátozta.

2.1.5. ábra: A bejelentett munkaerőhiány a világjárvány miatt csökkent a tagállamok többségében, de a fellendülés folytatódásával ismét növekszik

Munkaerőhiány-index – A gyártási, a szolgáltatási és az építőipari ágazat azon munkáltatóinak aránya, amelyek arról számoltak be, hogy a munkaerőhiány jelentős termeléskorlátozó tényező (%-ban, 2013 és 2021 között).

Megjegyzések: az országok a 2021. évi munkaerőhiány szerinti csökkenő sorrendben szerepelnek. A 2021-re vonatkozó adatok kiszámítása az első három negyedév átlagaként történik.

Forrás: EU-BCS.

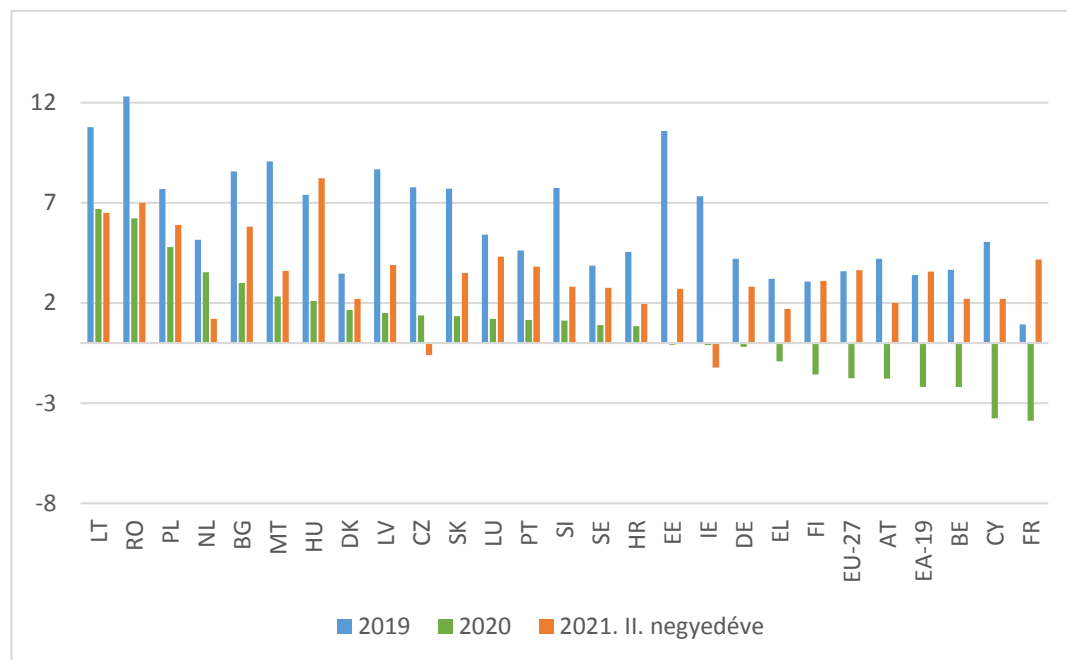
A Covid19-válság a nominálbérek növekedési ütemének jelentős visszaesését okozta, amit 2021 első felében fellendülés követett. 2019-hez képest, amikor a bérek⁵⁵ az EU-27 esetében 3,6 %-kal emelkedtek, 2020-ban a bérek növekedése negatív volt, -1,8 %. A csökkenés legalább részben a csökkentett munkaidős foglalkoztatás hatásával magyarázható, a nemzeti intézkedések kialakításától függő eltérésekkel⁵⁶. A negatív összesített adat azonban az országok közötti jelentős heterogenitást takar. 2020-ban Litvániában, Romániában, Lengyelországban, Hollandiában és Bulgáriában magas, legalább 3 % volt a nominálbérek növekedése. A béremelkedés a dél-európai országokban, valamint Belgiumban, Ausztriában és Finnországban lassult. A legnagyobb mértékű lassulást Olaszországban (-6,9 %), Spanyolországban (-5,4 %), Franciaországban (-3,9 %) és Cipruson (-3,6 %) regisztrálták (2.1.6. ábra). Ez főként a munkaórák csökkenésének, és ahhoz kapcsolódóan a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok széles körű alkalmazásának tudható be. 2021 első felében, amikor több tagállam kikerült a recesszióból, és a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programokat fokozatosan megszüntették, Írország és Csehország kivételével az összes tagállam a bérek további növekedését regisztrálta. 2021 első felében a bérek növekedése összességében 3,6 % volt az EU-ban és az euróövezetben egyaránt.

⁵⁵ Az egy munkavállalóra jutó névleges kompenzáció alapján mérve.

⁵⁶ Azokban az országokban, ahol az ellátásokat közvetlenül a munkavállalóknak fizetik és szociális transzferként tartják nyilván, a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok észrevehető bérköltség-visszaesést eredményeztek.

2.1.6. ábra: A válság alatt a nominálbér-növekedés a legtöbb tagállamban negatívba fordult, de 2021-ben helyreállt

Az egy munkavállalóra jutó névleges kompenzáció (éves %-os változás, 2019–2020 és 2021. II. negyedéve)

Megjegyzések: 1. A béreket az „Egy munkavállalóra jutó névleges kompenzáció” elnevezésű mutatóval mérhető, amely a munkavállalók teljes kompenzációjának és a munkavállalók összlétszámának hányadosa. A teljes kompenzáció alatt a munkáltató által a munkavállaló részére az utóbbinak az elszámolási időszak alatt elvégzett munkája ellenértékéért fizetett valamennyi, pénzben vagy természetben adott díjazás értendő, és két összetevője van: i. pénzben vagy természetben biztosítandó bérek és fizetések; valamint ii. a munkáltatók által fizetendő társadalombiztosítási járulékok. 2. Valamennyi felhasznált adat a nemzeti számlákról származik. A mutatók a nemzeti pénznemben kifejezett értékeken alapulnak. 3. Az országok a 2020. évi reálbér-növekedés szerinti növekvő sorrendben szerepelnek.

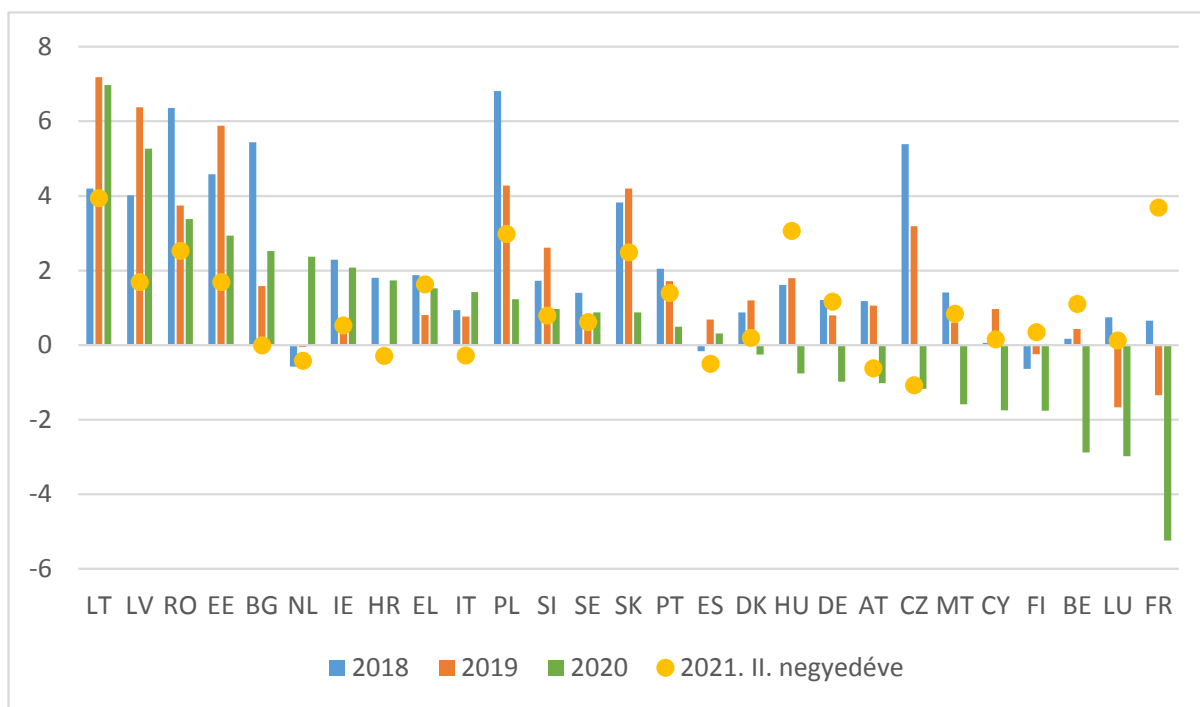
Forrás: Európai Bizottság, AMECO-adatbázis.

A reálbérek számos tagállamban és uniós összesítésben is csökkentek 2020-ban, de 2021-ben ismét emelkedtek. Dániában, Magyarországon, Németországban, Ausztriában, Csehországban, Máltán, Cipruson, Finnországban, Belgiumban, Luxemburgban és Franciaországban 2020-ban a reálbér-növekedés mérséklődött az előző évhez képest (lásd a 2.1.7. ábrát). A legnagyobb mértékű csökkenés Franciaországban (–5,2 %) és Luxemburgban (–3,0 %) volt megfigyelhető. Ezzel szemben a reálbérek Litvániában (7,0 %), Lettországon (5,3 %) és Romániában (3,4 %) növekedtek a legnagyobb mértékben 2020-ban. A 2020. évi negatív (–0,9 %-os) átlagos reálbér-növekedést követően 2021 első felében a reálbérek 1,1 %-kal emelkedtek az EU-ban. 2021 első felében a legnagyobb mértékű reálbér-növekedést Litvániában (3,9 %), Franciaországban (3,7 %) és Magyarországon (3,1 %) regisztrálták. A jövőben az inflációs kilátások körüli bizonytalanság befolyásolhatja a reálbérek alakulását⁵⁷.

⁵⁷ Az Európai Bizottság 2021. nyári előrejelzése az infláció mérsékelt növekedését vetíti előre 2021-re és 2022-re, azonban megjegyzi, hogy az infláció az előrejelzésnél magasabbnak bizonyulhat, ha az ellátást érintő megszorítások tartósabban fennállnak, és az árnyomást határozottabban áthárítják a fogyasztói árakra. Lásd az Európai Bizottság 2021. júliusi, 156. számú intézményi dokumentumát (nyári előrejelzés).

2.1.7. ábra: 2020-ban a reálbérek átlagosan csökkentek az EU-ban, de 2021 első felében ismét emelkedtek

Egy munkavállalóra jutó, reálértékben kifejezett kompenzáció, GDP-deflátor (éves %-os változás; 2018, 2019, 2020 és 2021 II. negyedéve)

Forrás: AMECO

Az órabérek a csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz és a hasonló munkahelymegtartási intézkedésekhez kapcsolódó drasztikus, lefelé irányuló munkaóra-kiigazítás miatt jelentős mértékben növekedtek 2020-ban. Az órabérek az EU esetében mintegy 4,6 %-kal, az euróövezet esetében pedig mintegy 5,2 %-kal (2001 óta a legnagyobb mértékben) emelkedtek, míg 2019-ben 2,7 %, illetve 2,2 % volt ez az arány. Negyedéves viszonylatban az órabér és az egy munkavállalóra jutó kompenzáció megfigyelhető szimmetrikus változásai arra utalnak, hogy az egy munkavállalóra jutó kompenzáció csökkenése főként a munkaórák csökkenésének volt betudható, többnyire a csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz kapcsolódóan. Egyes tagállamokban (Ausztriában, Görögországban, Franciaországban, Máltán és Szlovéniában) az órabér emelkedése több mint négyszerese volt az egy munkavállalóra jutó névleges kompenzáció esetében megfigyelhető emelkedésnek. 2021 I. negyedévében az EU-n belül valamivel nagyobb mértékben emelkedett az órabér, mint 2020 utolsó negyedévében (0,3 %).

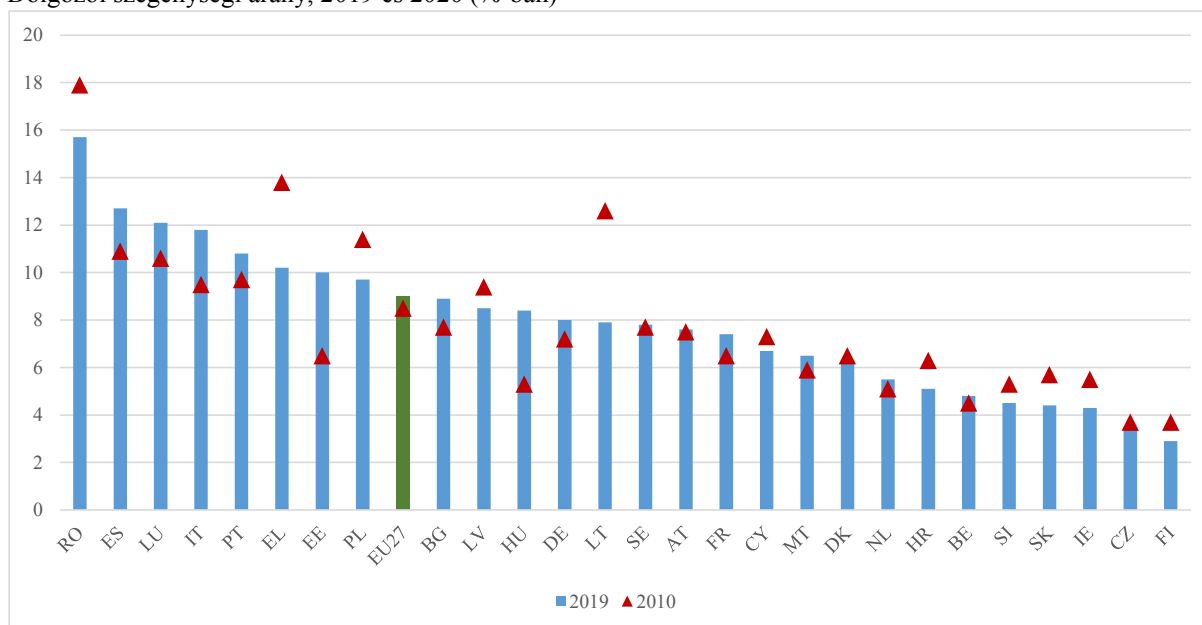
A munkahely nem mindig biztosít a tisztességes megélhetéshez szükséges jövedelmet. A dolgozói szegénység a 2010. évi 8,5 %-ról 2019-re 9,0 %-ra nőtt az EU-27-ben⁵⁸ (ahogyan azt

⁵⁸ Az EU-27-re vonatkozó adatok a 2021. október 28-i határidő napján nem álltak rendelkezésre. A dolgozói szegénység azoknak a foglalkoztatott személyeknek az aránya, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el a szegénységi küszöböt, amely a rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelem 60 %-ában lett meghatározva (szociális transzfereket követően). A 2007-re vonatkozó adat az erre az évre rendelkezésre álló egyetlen összehasonlítható uniós összesített adatra – nevezetesen EU-27-re kiterjedő, az Egyesült Királyságot figyelembe vevő, de Horvátországot figyelmen kívül hagyó adatra – vonatkozik. A 27

a 2.1.8. ábra tükrözi). A határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalók nagyobb mértékben vannak kitéve a dolgozói szegénység kockázatának, mint a határozatlan idejű munkaszerződéssel rendelkezők (16,2 %, illetve 5,9 %), csakúgy, mint az alacsony képzettségű munkavállalók a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalókhoz képest (19 %, illetve 4,9 %). Ráadásul a nem az EU-ban született munkavállalók körében sokkal nagyobb valószínűséggel fordul elő dolgozói szegénység, mint a helyben született munkavállalók körében (20,1 , illetve 8,1 % arányban). A 2.1.8. ábrán látható, hogy 2019-ben Romániában, Spanyolországban, Luxemburgban, Olaszországban, Portugáliában és Görögországban a munkavállalók több mint 10 %-a volt kitéve a szegénység kockázatának. E csoporton belül a dolgozói szegénységi arány 2019-ben 2010-hez képest nőtt Spanyolországban, Olaszországban, Luxemburgban és Portugáliában.

2.1.8. ábra: Az elmúlt évtizedben nőtt a dolgozói szegénység az EU-ban

Dolgozói szegénységi arány, 2019 és 2020 (%-ban)

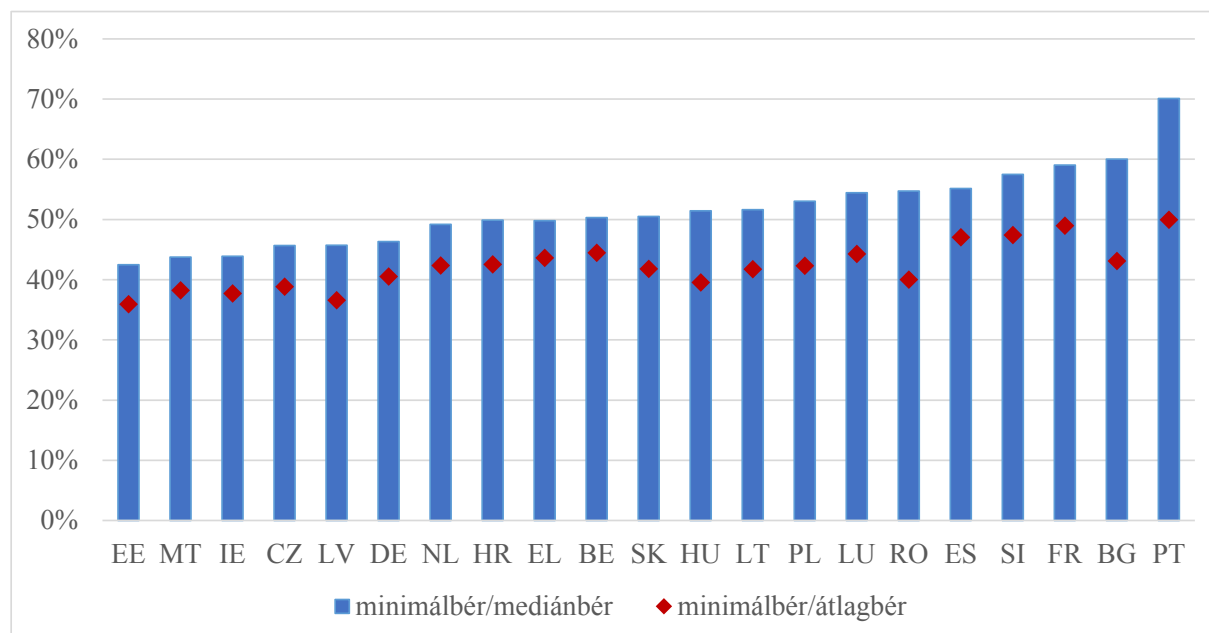
Forrás: Eurostat [ilc_iw01]

Bár a közelmúltban számos tagállamban nőtt a minimálbér, a jogszabályban meghatározott minimálbér gyakran továbbra is alacsony a gazdaságra jellemző egyéb bérekhez képest. A jogszabályban meghatározott minimálbér szinte minden tagállamban a mediánbér 60 %-a alatt van, és nem éri el az átlagbér 50 %-át (lásd a 2.1.9. ábrát). Ráadásul ugyanebben az évben, többek között Litvániában, Írországon, Hollandiában, Magyarországon, Észtországban, Lettországon és Csehországon a minimálbér nem érte el a mediánbér 50 %-át és az átlagbér 40 %-át⁵⁹.

jelenlegi tagállam (Horvátországgal, de az Egyesült Királyság nélkül) átlagában a dolgozói szegénység a 2010. évi 8,5 %-ról (a legkorábbi rendelkezésre álló adat) 2019-ben 9 %-ra nőtt.

2.1.9. ábra: A jogszabályban meghatározott minimálbér színte minden tagállamban a mediánbér 60 %-a alatt és az átlagbér 50 %-a alatt van

A jogszabályban meghatározott minimálbérek a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók bruttó medián- és átlagbéréhez viszonyított százalékos arányaként kifejezve (% , 2019)

Megjegyzés: A grafikon figyelmen kívül hagyja Ausztriát, Ciprust, Dániát, Finnországot, Olaszországot és Svédországot, ahol nincs jogszabályban meghatározott minimálbér. Ezekben az országokban a minimálbér védelmét kollektív szerződések biztosítják.

Forrás: Eurostat [earn_mw_cur], OECD

A kollektív tárgyalás kulcsszerepet tölt be a minimálbérek Unió belüli megfelelő védelmének elérésében. A kollektív tárgyalások általi lefedettség az elmúlt két évtizedben számos tagállamban csökkent. A csökkenő tendencia Görögországban, Romániában, Bulgáriában, Szlovákiában, Cipruson és Szlovéniában volt a legmarkánsabb (lásd a 2.1.10. ábrát). A kollektív tárgyalások több tagállamban szűkülő lefedettsége a több munkáltató részvételével folytatott, ágazati vagy nemzeti szintű kollektív tárgyalások szabályozási változások miatti csökkenésével, a kollektív tárgyalás feltételeinek kiigazításával, illetve más tényezők – például a munkáltatói szervezetek tagsűrűsége⁶⁰ és a szakszervezeti tagság⁶¹ – változásával magyarázható. Ezt a tendenciát a gazdaságon belül a kevesebb szakszervezettel képviselt ágazatok, nevezetesen a szolgáltatási ágazat felé történő strukturális elmozdulás, valamint az atipikus foglalkoztatási formák, például a platformalapú munkavégzés növekedése befolyásolja. Azokban az országokban, ahol a minimálbér megállapítása kizárólag kollektív tárgyalás útján történik, a kollektív tárgyalások általi lefedettség 80 % feletti. Az egyetlen kivételt Ciprus képezi, ahol az elmúlt két évtizedben jelentős csökkenés következett be (65 %-ról 43 %-ra), és ahol bejelentették, hogy 2022-ig

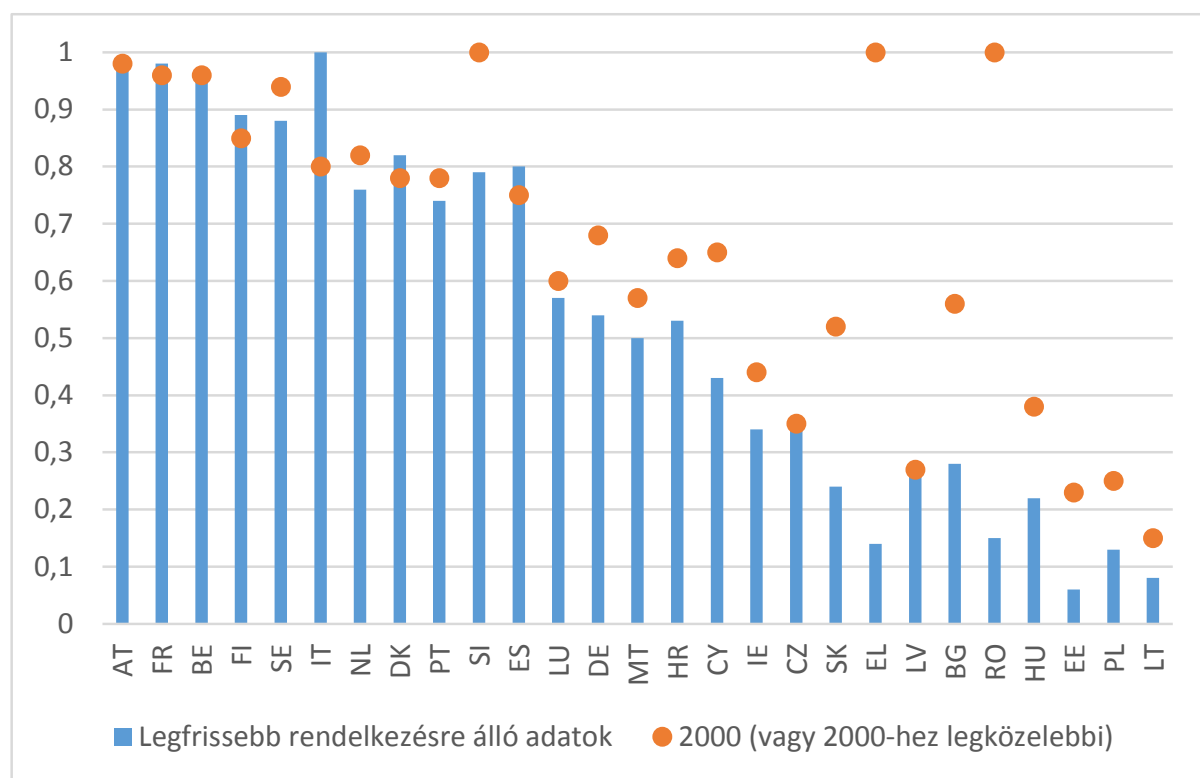
⁶⁰ A munkáltatói szervezetek sűrűsége a tagvállalatok által foglalkoztatott, szervezeti tagsággal rendelkező összes munkavállaló és a szervezetek illetékességi területén foglalkoztatott összes munkavállaló aránya.

⁶¹ Európai Bizottság (2021), *Employment and Social Developments in Europe* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában), Éves jelentés.

áttérnek a jogszabályban meghatározott minimálbérre. Olaszországban, Spanyolországban, Finnországban és Dániában a kollektív tárgyalások általi lefedettség 2000 óta növekszik, míg Ausztriában ugyanazon a szinten maradt (a munkavállalók 98 %-ára kiterjed). A megfelelő minimálbérekről szóló irányelvre irányuló bizottsági javaslat⁶² célja, hogy a minimálbérek megfelelőségét a bérekről folytatott kollektív tárgyalások előmozdításával is javítsa. A Bizottság a szociális párbeszédre irányuló elsőbbségi felhívások, a foglalkoztatás és a szociális innováció európai uniós programja (EaSI) és az ESZA+ keretében támogatja a szociális partnerek kapacitásának megerősítését.

2.1.10. ábra: A munkáltatók körében a kollektív tárgyalások általi lefedettségi arány szinte minden tagállamban csökkent a 2000–2019-es időszakban

A kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalók száma osztva a bérből és fizetésből élők teljes számával (%-ban, 2000-ben és 2019-ben).

Megjegyzés: 1. A legfrissebb rendelkezésre álló adatok: 2019-ből (Ausztria, Belgium, Csehország, Magyarország, Olaszország, Litvánia, Lettország, Hollandia, Lengyelország, Portugália), 2018 (Belgium, Németország, Dánia, Spanyolország, Franciaország, Luxemburg, Lettország, Svédország), 2017 (Görögország, Finnország, Írország, Szlovénia, Románia), 2016-ból (Ciprus, Málta), 2015-ből (Szlovákia) és 2014-ből (Horvátország) származnak. 2. Olaszország esetében a lefedettségi arány felülvizsgálat következtében 100 %-ra változott, ami azt a tényt tükrözi, hogy a kollektív szerződésekben megállapított alapbéreket (minimi tabellari) a munkaügyi bíróságok referenciaként használják az arányos és elegendő javadalmazásra vonatkozó alkotmányos alapelv alkalmazásához.

Forrás: OECD/AIAS-adatbázis (2021)

⁶² Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről, COM(2020) 682.

A zöld és digitális átállás várhatóan jelentős mértékben befolyásolja a jövőbeli munkaerőpiaci fejleményeket. A világijárvány felgyorsította az EU nemzetgazdaságainak és társadalmainak digitalizációs tendenciáit. A digitális technológiák új módszereket biztosítanak a tanuláshoz, a munkavégzéshez, a célok teljesítéséhez, valamint javítják az oktatási és foglalkoztatási lehetőségekhez való hozzáférést. A munkaerőpiacon új foglalkoztatási lehetőségeket teremtenek, és hozzájárulnak a munkáltatók és a munkavállalók jobb összhangjához. Azonban kockázatokkal is járnak a meglévő munkahelyekre és a foglalkoztatás minőségére nézve, különösen a sok rutint igénylő tevékenységeket végzők és az alacsonyabb iskolai végzettségűek számára. Ez fokozottabb polarizálódáshoz vezethet, csökkentheti a közepesen fizetett foglalkozásokban való foglalkoztatást, és egyidejűleg növelheti az alacsony és a magas fizetést biztosító foglalkozások számát⁶³. Ugyanakkor a megfelelő kísérő szakpolitikák bevezetésével a klímasemlegességre való átállás 2030-ig akár további egymillió zöld munkahelyet teremthet az EU-ban, bár a hatások várhatóan szakmánként, ágazatonként és régióként is eltérőek lesznek⁶⁴. Az elemzésből érdekes módon az derül ki, hogy a munkahelyteremtésre a megújuló energiához, az építőiparhoz, a mezőgazdasághoz és az erdészethez kapcsolódó ágazatokban és leginkább a közepesen képzettek csoportjában kerül sor, és ezáltal segítséget nyújthat a munkaerőpiac fent említett polarizálódási tendenciájának enyhítéséhez. Ebben az esetben is lesznek azonban olyan munkavállalók, akik elveszítik munkahelyüket (nevezetesen a nyersanyag-kitermelési erőforrások ágazatában és a rendkívül energiaigényes ágazatokban), sőt olyanok is, akiknek megváltoznak a feladatai és a készségigényei. A munkaerő gyors átcsoportosítása hozzájárulhat a hatékonyság növekedéséhez, a termelékenység fokozásához és a bérek emeléséhez, nevezetesen a jövőorientált ágazatokban, kulcsszerepet biztosítva a munkaerő továbbképzéséhez és átképzéséhez (lásd a pillérhez kapcsolódó 1. háttérmagyarázatot és a 2.2.1. fejezetet).

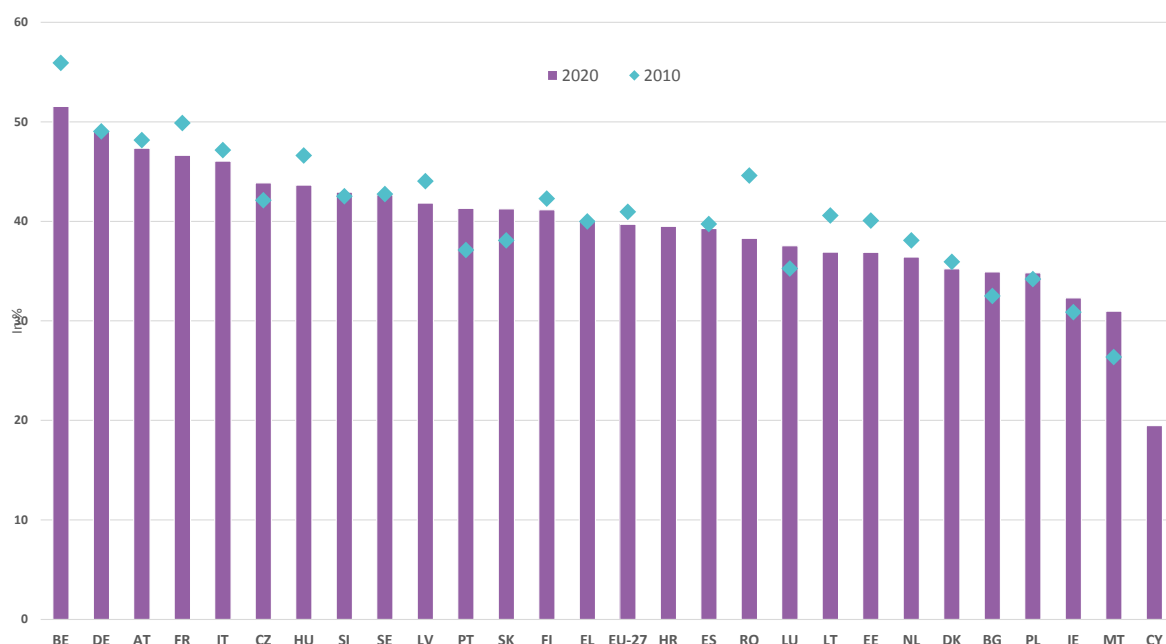
A munkát terhelő adóék negatívan befolyásolhatja a munkaerő-keresletet és -kínálatot is. A munkát terhelő adóék a munkáltatók munkaerőköltségei és a munkavállalók nettó fizetése közötti különbséget méri, a teljes bérköltség arányaként kifejezve. Az EU-27-ben az átlagbért kereső egyedülálló személyek esetében az átlagos adóék fokozatosan csökkent 2010 óta, 2020-ban 39,7 % volt. 2010 óta hét uniós tagállamban jelentősen (több mint 2 százalékponttal) csökkent az átlagbér adóéke, a legnagyobb mértékű csökkenés Romániában (–6,3 százalékpont), Magyarországon (–5,8 százalékpont), Belgiumban (–4,4 százalékpont) és Litvániában (–3,7 százalékpont) következett be. 2010 óta viszont jelentős növekedés következett be Máltán (4,6 százalékpont), Portugáliában (4,2 százalékpont) és Csehországban (1,7 százalékpont) (lásd a 2.1.11. ábrát).

⁶³ Európai Bizottság (2019): Labour Market and Wage Developments in Europe: Annual Review 2019 Report (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában: 2019. évi jelentés), A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága.

⁶⁴ Hatásvizsgálat, amely a következő dokumentumot kíséri: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2021. július 14.) – „Irány az 55 %!”: Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében, [COM\(2021\) 550 final](#).

2.1.11. ábra: Az uniós tagállamok többségében csökkent az átlagbér adóéke az elmúlt évtizedben

Az átlagbért kereső egyedülálló személyek esetében fennálló adóék, 2010 és 2020 közötti változások (%-ban)

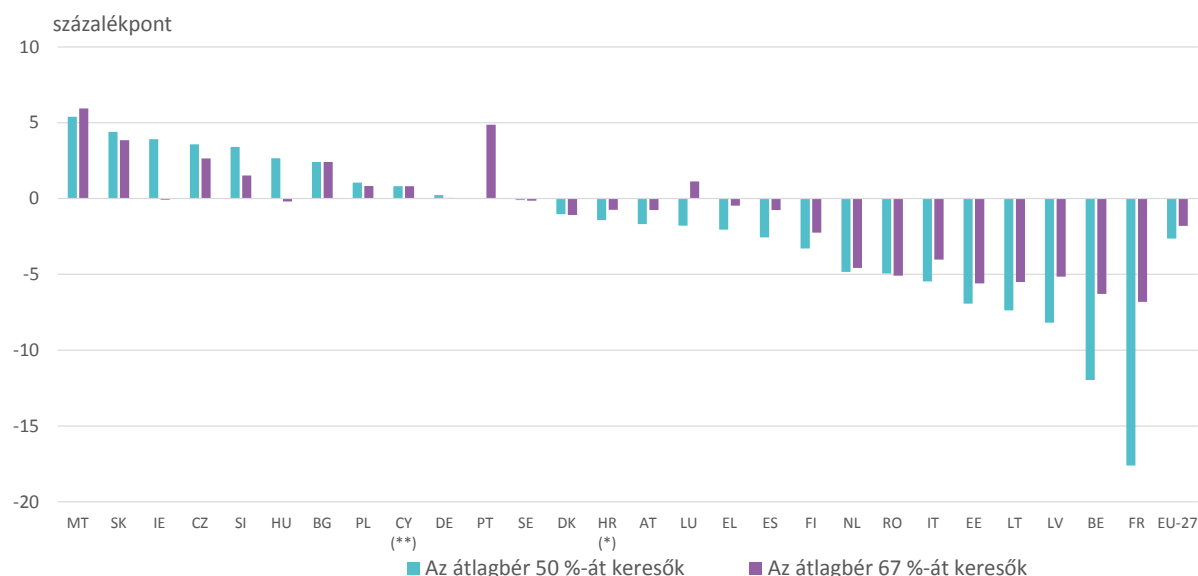
Megjegyzések: a 2010. évi adatok Horvátország és Ciprus esetében nem állnak rendelkezésre.

Forrás: Európai Bizottság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó (2021 márciusában aktualizált) modellje alapján.

Az alacsony jövedelműek esetében az adóék általában alacsonyabb, mint a magasabb jövedelműek esetében. Az alacsony jövedelműek adóztatásának jelentős kihatása van a munkaerőpiacra (a munkába állásra, az árnyékgazdaságra; lásd a 2.3. szakaszt) és a társadalmi befogadásra (lásd a 2.4. szakaszt). E tekintetben jelentős eltérések vannak az uniós tagállamok között. 2020-ban az átlagbér 50 %-át keresők esetében az adóék Magyarországon és Németországban 40 %, Cipruson és Franciaországban pedig 20 % volt. Az elmúlt évtizedben a jövedelemeloszlás alapján elhelyezkedő munkavállalók esetében számos uniós országban emelkedett az adóék. Az uniós átlag esetében 2010 és 2020 között 2,6 százalékpontos adóék-csökkenés volt megfigyelhető az átlagbér 50 %-át keresők esetében. Hat országban (Franciaországban, Belgiumban, Lettországon, Litvániában, Észtországban, Olaszországban) a csökkenés meghaladta az 5 százalékpontot (lásd a 2.1.12. ábrát).

2.1.12. ábra: Az uniós tagállamok többségében a jövedelemeloszlás alapján elhelyezkedő munkavállalók esetében csökkennek az adók

Az adók alakulása az alacsony keresetű (az átlagbér 50 %-át és 67 %-át kereső) egyedülálló személyek esetében (százalékpont, 2010–2020)

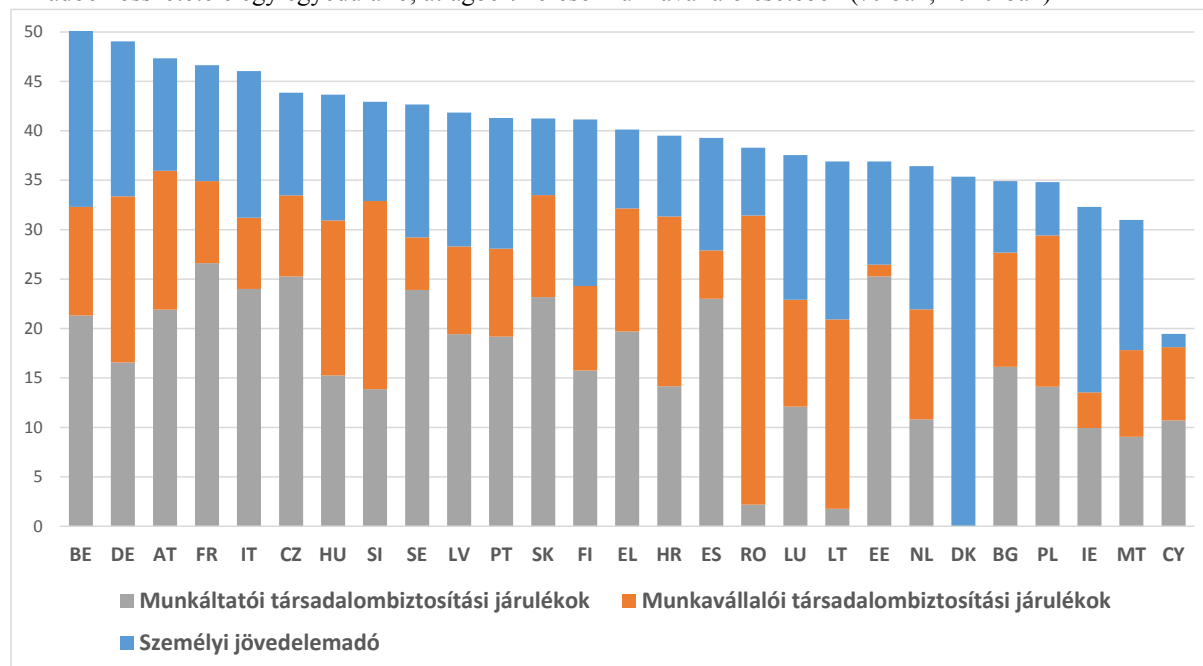
Megjegyzések: (*) Horvátország esetében 2013-as adatok, (**) Ciprus esetében pedig 2014-es adatok.

Forrás: Európai Bizottság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó (2021 márciusában aktualizált) modellje alapján.

A munkát terhelő adók összetétele jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között. Összetevői (azaz a személyi jövedelemadó, a munkavállalói és a munkáltatói társadalombiztosítási járulékok) és különösen azok nagyságrendje eltérő mértékben befolyásolhatja a munkaerő-kínálatot vagy -keresletet, legalábbis rövid távon. A 2.1.13. ábra a 2020-ban átlagbért kereső egyedülálló munkavállalóra vonatkozó adók bontását mutatja be. Franciaországban, Csehországban és Észtországban a legmagasabb a munkáltatói társadalombiztosítási járulék, amely a foglalkoztatási költségeknek több mint 25 %-át teszi ki. Az összesített (munkáltatói és munkavállalói) társadalombiztosítási járulékok a foglalkoztatási költségek arányában kifejezve Ausztriában (36 %), ezt követően Franciaországban, Szlovákiában és Csehországban a legmagasabbak. Dánián kívül, amelynek esetében az adók nem tartalmaz társadalombiztosítási járulékokhoz kapcsolódó elemeket, a társadalombiztosítási járulék összességében Írországban (13,6 %) és Máltán (17,8 %) a legalacsonyabb a munkaerőköltségek arányában kifejezve. A munkavállalók által megfizetett adók aránya Romániában (29 %) és Litvániában (19,1 %) a legmagasabb. Litvániában és Romániában a munkáltatói társadalombiztosítási járulékok nem érik el az 5 %-ot.

2.1.13. ábra: A munka adóterhének összetételében jelentős különbségek vannak az egyes országok között

Az adóék összetétele egy egyedülálló, átlagbért kereső munkavállaló esetében (%-ban, 2020-ban)

Megjegyzés: A tagállamok a teljes adóék szintje szerint csökkenő sorrendben szerepelnek. A családi támogatások nem befolyásolják az adatokat, mivel az adatok házastárs nélküli, gyermektelen, egyedülálló keresőre vonatkoznak.

Forrás: Európai Bizottság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó (2021 márciusában aktualizált) modellje alapján.

Egyes esetekben lehetőség van arra, hogy a munka adóterheit – különösen az alacsony és közepes jövedelmű csoportok adóékének csökkentésével – a növekedést jobban elősegítő adóalapokra helyezték át, megfelelően figyelembe véve az esetleges elosztási hatásokat és megfelelő szociális védelmet biztosítva. A 2021. július 14-i „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban⁶⁵ előterjesztett jogalkotási javaslatok – köztük az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer és az energiaadó-irányelv javasolt felülvizsgálata – célja, hogy a gazdasági ösztönzők ambiciózusabb és jogilag kötelező erejű uniós éghajlat-politikai célkitűzéseivel való összehangolása révén lehetővé tegyék a tiszta energiára való költséghatékony és méltányos átállást. Bizonyítékokból az derül ki, hogy üzemanyagokra és az egyéb energiatermékekre kivetett adók a rendelkezésre álló jövedelem arányában a legalacsonyabb jövedelmű háztartások számára jelentik a legnagyobb terhet⁶⁶. Ezért az elosztási hatások kezelése érdekében körültekintően kell a szakpolitikát kialakítani, különösen a legalacsonyabb jövedelmű csoportok esetében⁶⁷. 2019-ben az EU-27 népességének mintegy

⁶⁵ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2021. július 14.) – „Irány az 55 %!": Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében, [COM\(2021\) 550 final](#).

⁶⁶ Európai Bizottság (2020). Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában. Éves jelentés, 2020. Luxembourg: az Európai Unió Kiadóhivatala. Elérhető [az interneten](#).

⁶⁷ Egy nemrégiben készült tanulmány megállapította, hogy a jövedelemadót felváltó 30 milliárd EUR értékű, szimulált zöldadó-portfólió 2030-ig 35 milliárd EUR-val (0,2 %-kal) növelheti az uniós GDP-t, és 140 000 teljes munkaidős egyenértékkel (0,1 %-kal) növelheti a foglalkoztatást. A tanulmányban közölt szimuláció azt jelezte,

7 %-a, azaz 31 millió fő nem tudta megfelelően fűteni otthonát, e tekintetben jelentős eltérések vannak a tagállamok és a jövedelmi csoportok között, ami különösen az alacsonyabb közepes jövedelmű csoportokat is érintette^{68, 69}.

2.1.2. Szakpolitikai válasz

A szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy 2020-ban és 2021-ben meg lehessen akadályozni a munkanélküliség növekedését. A SURE 100 milliárd EUR keretösszeg felhasználásával back-to-back hiteleket biztosított, hogy a Covid19-világjárvánnyal összefüggésében támogassa a tagállamokat a munkahelyek és a munkavállalói jövedelmek védelmében. A Bizottság eddig már a Tanács által a SURE keretében odaítélt pénzügyi támogatásnak közel 95 %-át folyósította. A világjárvány 2020. évi első hulláma idején a SURE becslések szerint 19 tagállamban mintegy 31 millió embert és mintegy 2,5 millió vállalkozást támogatott. A kedvezményezettektől kapott visszajelzések szerint a SURE keretében nyújtott támogatás fontos szerepet játszott csökkentett munkaidős foglalkoztatási programjaik kialakításában, valamint azok hatókörének és volumenének növelésében⁷⁰.

Becslések szerint csak 2020 márciusa és szeptembere között közel 100 milliárd EUR-t költöttek csökkentett munkaidős foglalkoztatási és hasonló munkahelymegtartási programokra az EU-ban. A támogatás sajátos jellege, a támogatásra jogosultság kritériumai, a támogatás szintje és időtartama, valamint a finanszírozás forrása, a képzési követelmények beépítése és az elbocsátás elleni védelem országonként eltérő volt. A rendelkezések az árbevétel minimális csökkentésére vonatkozó követelmények tekintetében is eltérőek voltak. 14 tagállam az árbevétel 10–50 %-a közötti minimális csökkentést írt elő, ami jelentősen korlátozhatja a támogatásra jogosult vállalkozások és munkavállalók arányát. A le nem dolgozott órák során kapott jövedelem szintje jelentősen eltért a tagállamok között. A jövedelempótlási arány 60 % és 100 % között mozgott, és a legtöbb országban felső határokat alkalmaztak⁷¹. Hat tagállam kivételével minden tagállam biztosította az elbocsátás elleni védelem valamilyen formáját a csökkentett munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók számára. **Ausztria, Görögország, Hollandia, Olaszország és Portugália** a bizonyos időre állami támogatást igénylő vállalkozások összes munkavállalója esetében kizárta az

hogy az összes tagállamban a jövedelemre gyakorolt hatás a jövedelemeloszlás valamennyi részében pozitív vagy nulla.

⁶⁸ 2019-ben azoknak az alacsonyabb közepes jövedelmű (a mediánjövedelem 60 %-a és a mediánjövedelem közötti jövedelemmel rendelkező) háztartásoknak az aránya, amelyek arról számoltak be, hogy nem tudták otthonukat megfelelően fűteni, öt tagállamban (Bulgáriában, Cipruson, Litvániában, Portugáliában, Görögországban) az említett jövedelmi csoportnak több mint 20 %-át tette ki.

⁶⁹ Az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú csoportokat azonban általában negatívabban érintik az egészséget veszélyeztető környezeti hatások, mind nagyobb kitettségük, mind nagyobb sebezhetőségük miatt: <https://www.eea.europa.eu/publications/unequal-exposure-and-unequal-impacts/>

⁷⁰ A SURE végrehajtásáról szóló második jelentés, COM(2021) 596.

⁷¹ Ezek a felső határok azt jelentették, hogy a csökkentett munkaidős foglalkoztatási és hasonló programok általában előnyösebbek voltak az alacsonyabb keresetűek jövedelmének megőrzése szempontjából.

elbocsátásokat. Négy ország (**Ausztria, Magyarország, Németország és Franciaország**) a csökkentett munkaidős foglalkoztatásra vonatkozó rendelkezéseiben előírta azt a követelményt, hogy állásidőben képzést kell biztosítani, **Németország és Franciaország** pedig pénzügyi ösztönzőket is kínál ehhez⁷².

A tagállamok több mint háromnegyede egyedi jövedelemtámogatási intézkedéseket vezetett be az önálló vállalkozók számára a világjárvány idején. Három ország kivételével ezek az intézkedések valamennyi országban teljesen újak és időben korlátozottak voltak. Ami a támogatásra jogosult csoportokat illeti, egyes országok (például **Belgium**⁷³ és **Franciaország**) a támogatást nagyrészt a leginkább érintett ágazatokban tevékenykedő önálló vállalkozókra összpontosították, mások (**Hollandia és Lengyelország**) főként vagy kizárólag az egyéni vállalkozókra, illetve konkrét struktúrákra irányították⁷⁴. **Csehország, Görögország, Lengyelország és Portugália** nem tette lehetővé az önálló vállalkozóknak nyújtott jövedelemtámogatás más kormányzati támogatással való ötvözését. Egyes országokban az önálló vállalkozói jövedelem alsó vagy felső küszöbértékét is alkalmazták a támogatásra jogosult csoportok körülhatárolása érdekében. Ami a minimális árbevétel-kiesést illeti, **Lettország és Románia** egyes ágazatok teljes leállításával érintett önálló vállalkozókra korlátozta a programjaihoz való hozzáférést, míg néhány más országban az árbevétel-kiesés 10 % és 5 % közötti volt. Az önálló vállalkozóknak nyújtott jövedelemtámogatás szintje összességében a csökkentett munkaidős foglalkoztatási és ideiglenes munkanélküliségi programokban részt vevő munkavállalóknak nyújtott jövedelemtámogatás szintje alá csökkent⁷⁵.

2021 folyamán a tagállamok többsége megkezdte szükséghelyzeti támogatási programjainak visszavonását vagy leépítését. **Csehországban, Észtországban, Magyarországon, Lettországon, Litvániában és Lengyelországban** 2021 májusában és augusztusában; **Hollandiában és Svédországban** 2021 szeptemberében; **Cipruson** 2021 októberében fokozatosan megszüntették a válságra tett válaszlépésként bevezetett, speciális ideiglenes programokat. **Bulgáriában, Dániában, Görögországban, Horvátországban, Máltán, Írországon, Szlovákiában és Romániában** a vonatkozó szükséghelyzeti programok várhatóan (legalább) 2021 végéig hatályban maradnak. A Covid19-válság előtt már állandó programokat alkalmazó tagállamok megkezdtek a csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz való hozzáférést megkönnyítő szükséghelyzeti eljárások megszüntetését.

A pillér 4. alapelveivel (a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban **számos tagállam kiigazította és kiegészítette csökkentett munkaidős foglalkoztatási programját annak**

⁷² Eurofound (2021), COVID-19: Implications for employment and working life (A Covid19-világjárvány következményei a foglalkoztatásra és a munkával töltött életszakaszra), Covid19-sorozat, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

⁷³ Belgiumban a Covid19-válság idején meghosszabbították a már meglévő támogatást.

⁷⁴ Ez az önálló vállalkozóként történő (jogi és adózási célú) letelepedés különböző módjaira, például egyéni vállalkozóként, korlátolt felelősségű társaságként, személyegyesítő társaságként stb. történő letelepedésre vonatkozik. Különösen az Olaszországhoz hasonló országokban, ahol számos különböző struktúra létezik önálló vállalkozás indítására, nem minden önálló vállalkozó volt jogosult arra, hogy a program keretében ellátásokat igényeljen.

⁷⁵ Eurofound (2021), COVID-19: Implications for employment and working life (A Covid19-világjárvány következményei a foglalkoztatásra és a munkával töltött életszakaszra), Covid19-sorozat, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

érdekében, hogy jobban reagáljon a munkaerőpiaci kihívásokra a helyreállítás során. **Ausztria, Németország, Franciaország, Olaszország, Portugália, Spanyolország és Svédország** ösztönzőket biztosít a csökkentett munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók képzéséhez. **Portugáliában** a csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz nyújtott támogatást egy olyan program egészítette ki, amely a munkáltatókat a tevékenységek újraindítására ösztönözte. Egyes országokban, például **Olaszországban** és **Franciaországban** a csökkentett munkaidős foglalkoztatás nemcsak a tevékenység átmeneti zavarainak kezelésére, hanem a vállalkozások szerkezetátalakítási folyamataival összefüggésben a tevékenységek tartós leépítésének kezelésére is szolgál. **Olaszországban** ez az intézkedés magában foglalja a munkahelyváltás támogatását, míg **Franciaországban** külön program létezik erre a célra (Transco). Egyes tagállamok (például **Szlovákia, Csehország és Spanyolország**) állandóan megreformálják csökkentett munkaidős foglalkoztatási programjaikat.

A tagállamok a Covid19 okozta sokkhatást követően számos intézkedést hajtottak végre a foglalkoztatás előmozdítása érdekében (lásd a 2.1.14. ábrát). A legtöbb tagállamban széles körben alkalmaztak munkaerő-felvételt támogató ösztönzőket, például a kormány által bizonyos feltételek mellett (például bizonyos ideig, egy adott szerződéssel, bizonyos kategóriákra összpontosítva) munkaerő-kölcsönző vállalkozásoknak nyújtott ideiglenes vagy egyszeri támogatásokat a munkahelyteremtő fellendülés előmozdítása érdekében. E munkaerő-felvételt ösztönző programok felét már 2020-ban bevezették, míg másokat 2021-ben vezettek be. Ezen intézkedések befejezésének időpontja tagállamonként eltérő, többnyire 2021-ben és 2022-ben.

Az elfogadott foglalkoztatástámogatási intézkedések célcsoportjai eltérőek, de leginkább a munkanélküliekre, a fiatalokra, a fogyatékkal élő személyekre és az idősekre összpontosítanak. Amint azt a 2.1.14. ábra mutatja, az intézkedések a munkanélküli személyek kategóriájával foglalkoztak leginkább, és egyes esetekben (**Belgium, Dánia, Észtország, Görögország, Spanyolország, Horvátország, Magyarország, Ausztria és Szlovákia**) célzott rendelkezéseket tartalmaztak a tartósan munkanélküli személyekre vonatkozóan. Az intézkedések igen gyakran támogatták a fiatalokat vagy a NEET-fiatalokat (16 tagállamban). Számos ösztönzési rendszer kapcsolódott a tanulószerveződéses gyakorlati képzési vagy gyakornoki programokhoz, például **Ausztriában**, ahol minden egyes felvett tanulószerveződéses tanuló után legfeljebb 3 000 EUR összegű bónuszt fizetnek (és további 1 000 EUR-t, ha a vállalatok fizetéseképtelen vállalatoktól vesznek át tanulószerveződéses tanulókat). Az intézkedések tárgyát képező további kategóriákat a nők (**Bulgária, Görögország, Olaszország, Luxemburg és Ausztria** esetében) és a fogyatékkal élő személyek képezték (**Csehország, Dánia, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Málta, Ausztria, Portugália és Szlovákia** esetében). **Belgium** ideiglenes társadalombiztosítási kedvezményeket alkalmazott a rendezvényszervezési, a szálláshely-szolgáltatási az utazási ágazat vállalatai, valamint az új munkavállalókat felvevő vagy az ideiglenes munkanélküliségből visszatérő munkavállalók esetében. **Észtország** egyedi ösztönzőket biztosított a mezőgazdasági ágazat számára, **Olaszország** pedig többek között szigorította a déli országrész (*Decontribuzione Sud*) vonatkozásában elfogadott intézkedéseket. Végezetül **Görögország, Szlovénia és Svédország** támogatásokat vezetett be a „zöld munkahelyeket” létrehozó, illetve az alacsony kibocsátású ágazatokban működő vállalkozások számára. Összesen 23 tagállam vezetett be munkaerő-felvételi támogatást konkrét csoportok javára.

2.1.14. ábra: A Covid19-válságra tett válaszlépésként két tagállam kivételével valamennyi tagállam bevezette a munkaerő-felvételt támogató ösztönzők bizonyos formáit

A Covid19-válságra tett válaszlépésként a tagállamok által elfogadott, munkaerő-felvételt ösztönző intézkedések célsokaság szerinti bontásban (2020–2021)

	Munkanélküli személyek	Tartósan munkanélküli személyek	Fiatalok/NEET-fiatalok	Nők	Idősek	Fogyatékos ággal élő személyek	Tanulószerződés és gyakorlati képzések/szakmai gyakorlatok	Konkrét ágazatok	Konkrét régiók
BE	X	X	X				X	X	
BG	X			X	X	X		X	
CZ						X			
DK		X			X	X	X		
DE							X		
EE	X	X	X					X	X
IE	X		X				X		
EL	X	X	X	X	X	X		X	X
ES	X	X			X	X			
FR			X			X	X		
HR		X	X						
IT	X		X	X		X	X	X	X
CY	X		X				X		
LV	X								
LT	X								
LU	X			X	X	X	X		
HU	X	X	X						
MT	X		X		X	X			
NL									
AT	X	X	X	X	X	X	X		
PL									
PT	X		X			X	X		X
RO	X		X		X			X	
SI	X							X	
SK	X	X	X		X	X			
FI								X	
SE			X					X	

Megjegyzés: Hollandia és Lengyelország esetében nincs feltárt intézkedés. Spanyolországban a táblázat – a munkaerő-felvételt támogató, korábban meglévő nemzeti ösztönzőkön felül – néhány régió intézkedéseire vonatkozik. Forrás: az Európai Bizottság saját elemzése; Eurofound, Covid19 uniós szakpolitikai megfigyelő adatbázis; a munkajog területén működő európai szakértői központ gyorsjelentései és az uniós tagállamok elfogadott helyreállítási és rezilienciaépítési tervei.

Több tagállam jelentett be intézkedéseket a vállalkozói szellem és az önálló vállalkozás ösztönzésére. Spanyolország az állami foglalkoztatási szolgálatok régiók közötti koordinációjának javítását célzó intézkedések részeként létre kívánja hozni az orientációs,

vállalkozói és innovációs központok hálózatát, továbbá az állami foglalkoztatási szolgálatok személyzetének szánt képzéseket tervezi. **Horvátország** – a zöld és digitális átállást támogató munkahelyteremtés égisze alatt – forrásokat és állami foglalkoztatási szolgálati erőforrásokat rendel az inaktív, tartósan munkanélküli és NEET-fiatalok munkaerőpiacra való visszatérésének és (ön)foglalkoztatásának előtérbe helyezéséhez. Hasonlóképpen, **Litvánia** kísérleti projektet fog indítani a vállalkozói szellem, valamint a kettős átállást és a körforgásos gazdaságot szolgáló munkahelyteremtés támogatása érdekében, amelyhez az állami foglalkoztatási szolgálatok alkalmazottainak célirányos továbbképzése társul. Ezen országok intézkedései a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és/vagy az Európai Szociális Alap Plusz keretében részesülnek támogatásban.

Néhány tagállam jelenleg intézkedéseket hoz a szociális gazdaság támogatására. **Spanyolország** legalább 30, a fiatal vállalkozókra összpontosító szociális gazdasági projektet, valamint a vidéki területek lakosságának szánt digitális platformokat fog kifejleszteni. **Lengyelországnak** az a szándéka, hogy 2022-ben elfogadja a szociális gazdaságról szóló törvényt, amely bevezeti többek között a szociális vállalkozás fogalommeghatározásait a lengyel jogrendbe, megállapítja a szociális gazdasági ágazat működésére vonatkozó szabályokat, és keretet biztosít ezen ágazat más köz- és magánszférabeli szereplőkkel való együttműködéséhez. A törvény támogatni fogja a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek foglalkoztatását és társadalmi integrációját, új munkahelyeket fog teremteni a szociális vállalkozásokban, és elő fogja segíteni, hogy a szociális gazdaság szereplői szociális szolgáltatásokat nyújtsanak a helyi közösségnek.

A pillérhez kapcsolódó 1. háttérmagyarázat: **A foglalkoztatás aktív támogatása (EASE)**

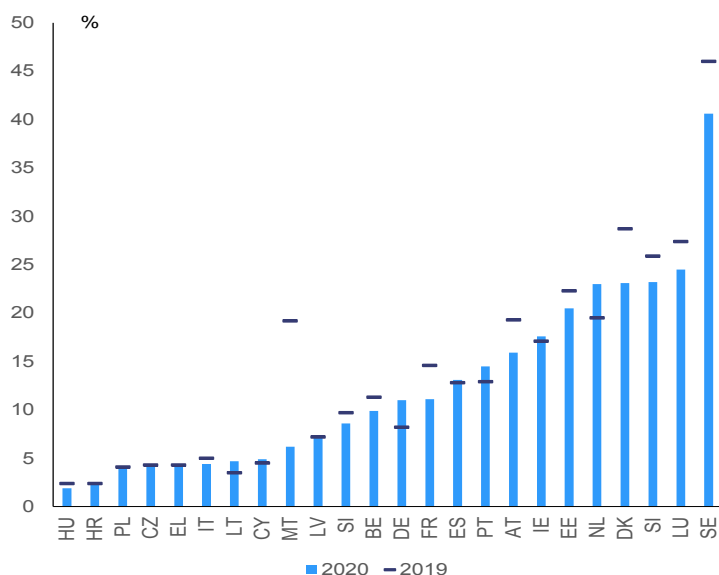
Amint az a foglalkoztatás aktív támogatásáról (EASE) szóló bizottsági közleményben szerepel⁷⁶, a Covid19-világjárvány utáni munkahelyteremtő fellendülés előmozdításához a munkaerőpiaci átmenet támogatására szolgáló, koherens szakpolitikai csomagokra van szükség, összhangban a szociális jogok európai pillérének 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása). A foglalkoztatáspolitikák hangsúlyának fokozatosan a munkahelyteremtés támogatására és a munkahelyváltás megkönnyítésére kell áttevődnie. Ebben az értelemben az EASE-ajánlás felkéri a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki koherens szakpolitikai csomagokat a világjárvány által kiváltott munkaerőpiaci kihívások kezelése, a helyreállítás során kialakuló szakemberhiány áthidalása, valamint a zöld és digitális átállásban való sikeres eligazodás elősegítése érdekében. E csomagoknak magukban kell foglalniuk i. a minőségi munkahelyek teremtését és a munkavállalók foglalkoztathatóságának támogatását célzó munkaerő-felvételi és átállási ösztönzőket, ii. továbbképzést és átképzést, valamint iii. a foglalkoztatási szolgálatok által nyújtott fokozott támogatást. Ezek az intézkedések különösen fontosak annak a kiemelt célnak a támogatásához is, hogy 2030-ra a 20–64 év közötti népesség legalább 78 %-a foglalkoztatott legyen az EU-ban.

A munkaerő-felvételt támogató ösztönzők a fellendülés kezdeti szakaszában segíthetnek a munkaerő iránti kereslet élénkítésében. A Covid19-világjárvány alatt a vállalkozások munkaerőt halmoztak fel, többek között köztámogatás segítségével. A vállalatok ezenkívül kisebb valószínűséggel hajtanak végre beruházást és bővítik munkaerő-állományukat egy még mindig bizonytalan helyzetben. Ebben az összefüggésben a munkaerő-felvételt támogató ösztönzők foglalkoztatási lehetőségeket teremthetnek a „hátrányos helyzetű” álláskereső (például a kevés

⁷⁶ A Bizottság ajánlása (2021. március 4.) a Covid19-válságot követően a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásáról (EASE), C(2021) 1372 final.

munkatapasztalattal rendelkező, illetve a munkatapasztalattal nem rendelkező fiatal munkanélküliek) számára. Emellett támogathatják az elbocsátott munkavállalók átcsoportosítását is, megkönnyítve számukra az új ágazatokba vagy foglalkozásokba való átmenetet. A 2.1.2. szakaszban foglaltak szerint a legtöbb tagállam munkaerő-felvételi támogatást vezetett be konkrét csoportok, például a fiatalok és a NEET-fiatalok javára (19 ország, többek között a tanulószereződéses gyakorlati képzés és a szakmai gyakorlat tekintetében), valamint a munkanélküliek (20 ország, többek között a tartósan munkanélküliek) javára.

Tanulásban részt vevő felnőttek (az előző négy hétben), 25–64 éves munkanélküli népesség

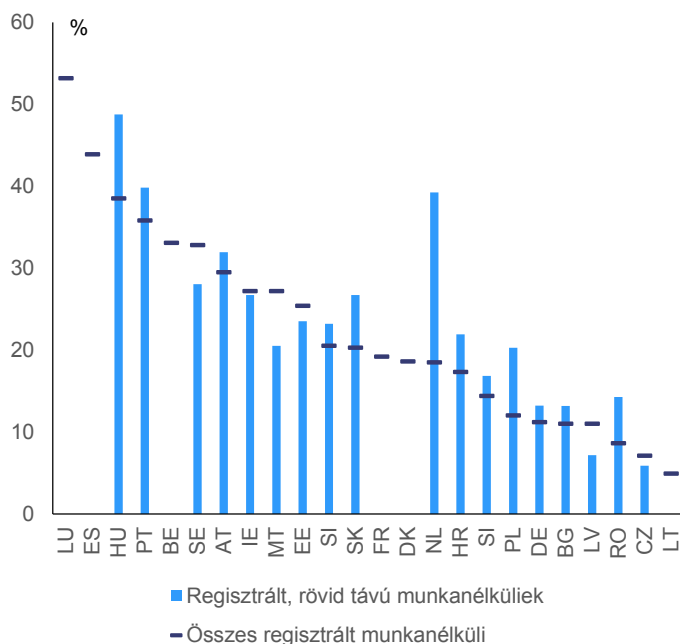

Megjegyzések: Bulgáriára, Romániára és Szlovákiára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok, amelyek esetében a részvételi arány 3 % alatt van. Németország esetében törés következett be az idősorban, és ideiglenes 2020. évi adatok szerepelnek. A 2020. évi adatok Magyarország, Horvátország, Ciprus, Málta, Lengyelország és Szlovénia esetében nem megbízhatóak, a 2019. évi adatok pedig Ciprus, Horvátország, Magyarország, Litvánia és Szlovénia esetében nem megbízhatóak.

Forrás: Eurostat [trng_lfse_02]

A fenntartható és inkluzív növekedési modell biztosítása a felnőtt népesség továbbképzésébe és átképzésébe való befektetést igényel. A képzés és a készségek elsajátítása kulcsfontosságú a Covid19 okozta sokkhatást követően várhatóan szükséges munkahelyváltás megkönnyítéséhez. A zöld és digitális átállással járó változások fényében a továbbképzés és az átképzés még lényegesebbé vált. A munkahelyváltást és a munkaerőpiaci (re)integrációt hatékonyan támogató képzési lehetőségek biztosításához megfelelő felnőttképzési és szakmai továbbképzési rendszerre van szükség, amely biztosítja a munkaerőpiac szempontjából releváns készségeket. Mindazonáltal jelentős különbségek figyelhetők meg a tagállamok között a felnőttkori tanulásban való részvétel terén (lásd a 2.2. szakaszt), különösen a munkanélküliek esetében (lásd az ábrát). 2020-ban a munkanélküliek képzésben való részvétele tekintetében 38,5 százalékpontos különbség volt a legjobban és a legrosszabbul teljesítő ország (Svédország, illetve Magyarország) között, és e kategória esetében az általános részvételi aránya mindössze 1,3 százalékponttal volt magasabb, mint a 25–64 éves teljes népesség körében (10,5 %, szemben a 9,2 %-kal).

Az állami foglalkoztatási szolgálatnál regisztrált munkanélküliek korai aktivitálási⁷⁷ intézkedésekben való részvétele (2019)

Megjegyzés: A rövid távon munkanélküliek olyan egyének, akik 12 hónapnál rövidebb ideje munkanélküliek. Görögország, Olaszország és Ciprus esetében nem áll rendelkezésre adat. Belgium, Bulgária, Írország, Franciaország, Hollandia és Románia esetében 2018-as adatok szerepelnek. A rövid távon munkanélküliekre vonatkozó adatok Belgium, Dánia, Spanyolország, Franciaország, Litvánia és Luxemburg esetében nem állnak rendelkezésre.

Forrás: Európai Bizottság, munkaerőpiac-politikai adatbázis.

A jól működő állami foglalkoztatási szolgálatok döntő fontosságúak az eredményes munkaerőpiaci (re)integráció és a munkahelyváltás támogatása szempontjából. Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákkal együtt a foglalkoztatási szolgálatok által nyújtott korai és célzott támogatás és az egyéni tanácsadás növelheti az álláskereső újraelhelyezkedésének valószínűségét, és megakadályozhatja a tartós munkanélküliséget, hozzájárulhat a dinamikusabb munkaerőpiacokhoz és foglalkoztatás növekedéséhez. A korai aktivizálási intézkedésekben való részvétel tekintetében azonban jelentős eltérések mutatkoznak az országok között (lásd az ábrát). Magyarországon az állami foglalkoztatási szolgálatnál regisztrált rövid távú munkanélküliek közel 50 %-a vett részt ilyen intézkedésekben⁷⁸, míg Csehországban kevesebb mint 6 %-uk.

A gyors ütemű digitalizáció és a zöld átállás döntő fontosságúvá teszi, hogy egy-egy ország készségkínálata jobban igazodjon a jövő munkaerőpiacainak igényeihez. A strukturális munkaerőhiány és a szakemberhiány mérsékléséhez a készségkínálat irányítása – többek között a megfelelő érdekelt felek partnerségeinek közreműködésével végzett, készségekkel kapcsolatos

⁷⁷ A korai aktivizálás olyan intézkedésekre utal, amelyek az egy évnél rövidebb ideje munkanélküliekre irányulnak, és magukban foglalják például a képzést, a támogatott foglalkoztatást és a rehabilitációt vagy a közvetlen munkahelyteremtést, valamint az egyes országok állami foglalkoztatási szolgálatai által nyújtott tanácsadást.

⁷⁸ Bár az álláskereső aktivizálási aránya Magyarországon viszonylag magas, ezt főként a közmunka és más foglalkoztatási ösztönzők vezérlik, ezzel szemben az álláskereső átképzése és továbbképzése továbbra is elhanyagolható.

információgyűjtés és készségigény-előrejelzés – terén átfogó megközelítésre van szükség⁷⁹. Valamennyi uniós tagállam legalább egy készségigény-előrejelzési módszert alkalmaz a készségekkel kapcsolatos információgyűjtés kidolgozásához, és ötből négy készségigény-előrejelzést alkalmaz, bár különböző fejlettségi szinten⁸⁰. Az állami foglalkoztatási szolgálatok digitalizálására, valamint a távoli és online segítségnyújtási képességük fejlesztésére irányuló, szélesebb körű törekvések is folyamatban vannak⁸¹. A készségigények jobb megértése, valamint a munkaerőpiaci készségekkel kapcsolatos jobb információgyűjtés kidolgozása érdekében a Cedefop 28 európai országban online álláshirdetések alapján elindította a munkahelyekkel és készségekkel kapcsolatos munkáltatói igényekkel kapcsolatos Skills-OVATE portált⁸².

A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek a munkaerő- felvételt és az átállást támogató ösztönzők, valamint a vállalkozástámogatás, a továbbképzés és az átképzés, valamint a foglalkoztatási szolgálatok által nyújtott támogatás tekintetében a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásához kapcsolódó intézkedéseket foglalnak magukban. Ami a munkaerő-felvételt támogató ösztönzőket illeti, **Portugália** például nemzeti tervének képesítéssel és készségekkel kapcsolatos részébe a munkahelyek minőségének javítására irányuló stratégiát illesztett. Ennek célja, hogy a munkaerő-felvételt támogató különböző ösztönzőkkel mozdítsa elő a szakképzettséget igénylő állandó munkahelyek létrehozását, növelje a fiatalok foglalkoztatását, és csökkentse a nemek közötti foglalkoztatási különbséget a különböző ágazatokban. Hasonlóképpen, az **ír** terv munkahelyi tapasztalatszerzési programot foglal magában, amely hivatalosan 2021 júliusában indult. Ez utóbbi keretében bármely, legalább hat hónapja munkanélküli személy ágazatspecifikus (legfeljebb hat hónapig tartó) képzésre jogosult, amíg a fogadó vállalatnál, amely ebben az időszakban mentesül a fajlagos bérköltségek alól. **Görögország** több mint 70 000 új munkahelyhez nyújtott munkaerő-felvételi támogatásokat, amelyek a fiatalokat, a tartósan munkanélküli személyeket és a munkaerőpiaci integráció tekintetében sajátos akadályokkal szembesülő csoportokat célozták. **Franciaország** különösen a tanulószereződéses tanulókat és fiatalokat foglalkoztató vállalkozásokra összpontosító munkaerő-felvételi támogatásokat irányzott elő. **Ciprus** a Munkaügyi Minisztérium munkaerő-felvételi programjait szándékozik megreformálni és digitalizálni, valamint foglalkoztatási támogatást szándékozik nyújtani a NEET-fiatalokat foglalkoztató vállalkozásoknak.

A jogszabályban meghatározott minimálbérek –a pillér (bérekre vonatkozó) 6 alapelvvel összhangban – a legtöbb tagállamban nőtték 2021-ben az előző évhez képest⁸³. A minimálbér legnagyobb százalékos növekedése **Lettországban** (16,3 %) következett be, bár továbbra is a legalacsonyabb a balti államok körében. Az általában viszonylag alacsony minimálbérekkel rendelkező többi közép-kelet-európai ország szintén jelentős mértékben növelte a minimálbért (például **Szlovénia** 8,9 %-kal, **Lengyelország** 7,7 %-kal, **Szlovákia** 7,4 %-kal, **Litvánia** 5,8 %-kal, **Horvátország** 4,6 %-kal). **Szlovákia** a 2021. évi minimálbért

⁷⁹ A zöld munkahelyekre és készségekre vonatkozó meglévő előrejelzések és előrejelzési tanulmányok főbb megállapításai elérhetők az állami foglalkoztatási szolgálatok hálózatában (2021). [Greening of the labour market – impacts for the Public Employment Services](#) (A munkaerőpiac környezetbaráttá tétele – az állami foglalkoztatási szolgálatokra gyakorolt hatások).

⁸⁰ A [Cedefop készségekkel kapcsolatos információgyűjtési portálja](#).

⁸¹ Az állami foglalkoztatási szolgálatok hálózata (2020). [The role of PES in modernising the labour market and managing structural change](#) (Az állami foglalkoztatási szolgálatok szerepe a munkaerőpiac korszerűsítésében és a strukturális változás kezelésében).

⁸² [Skills-OVATE: Skills Online Vacancy Analysis Tool for Europe](#) (Online álláshely-elemző eszköz Európa számára) | [Cedefop \(europa.eu\)](#).

⁸³ Lásd: Eurofound (2021): Minimum wages in 2021: Annual Report (2021. évi minimálbérek: Éves jelentés).

az átlagbér 57 %-ában állapította meg⁸⁴. Azokban a tagállamokban, ahol a minimálbér megállapítása képleteken alapul (többek között **Franciaországban, Luxemburgban, Máltán és Hollandiában**), meglehetősen mérsékelt volt a növekedés (**Luxemburgban** 2,8 %-os, a többi felsorolt országban 2 % alatti), és a válsággal összefüggésben nem történt jelentős eltérés a képlettől. Csak **Észtország és Görögország** döntött úgy, hogy 2021-re befagyaszítja minimálbéréit. **Belgium** 2022-ben, 2024-ben és 2026-ban növelni fogja a jogszabályban meghatározott minimálbérét. 2021 szeptemberében **Spanyolország** 1,6 %-kal növelte minimálbérét azzal a céllal, hogy a jelenlegi kormányzati ciklus vége előtt az átlagbér 60 %-ára emelje.

Számos intézkedést hoztak a munkát terhelő adóék csökkentésére az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók és családok nettó jövedelmének növelése, és egyes esetekben a munkaerő-kínálat ösztönzése érdekében. Görögország például felülvizsgálta a személyijövedelemadó-kötelezettségek kiszámításának alapját, és 2020. júniusi hatállyal 0,9 százalékponttal, 2021. januári hatállyal pedig további 3 százalékponttal csökkentette a teljes munkaidőben foglalkoztatottak társadalombiztosítási járulékait. Olaszország csökkentette a gazdaságilag függő munkavégzőkre vonatkozó adóéket: 2020 utolsó hat hónapjára legfeljebb 28 000 EUR éves jövedelemig 600 EUR jóváírást adtak, amely 2021-től 1 200 EUR-ra emelkedett. Magasabb jövedelem esetében (legfeljebb 40 000 EUR-ig) alacsonyabb jóváírást irányoznak elő. Belgiumban (Flandria régióban) 2021-től a „foglalkoztatási bónusz” legfeljebb havi 50 EUR-val növeli azoknak az alacsony keresetűeknek a nettó fizetését, akik havi 1 700 EUR teljes munkaidős (bruttó) bért keresnek. A bónusz célja a munkanélküliségi és az inaktivitási csapda kezelése, és fokozatosan nullára csökken azon személyek esetében, akiknek a havi bruttó fizetése legalább 2 500 EUR. Franciaország az első sávban 14 %-ról 11 %-ra csökkentette a személyi jövedelemadó kulcsát, és a személyi jövedelemadó alkalmazásának zökkenőmentesebbé tétele érdekében kiigazította az adókedvezmény-mechanizmust („*décote*”). Ausztria 400 EUR-ról 700 EUR-ra emelte az alacsony jövedelműek társadalombiztosítási járulékainak maximális visszatérítését, és 2020 januárjától az első sávban 25 %-ról 20 %-ra csökkentette a jövedelemadó kulcsát, továbbá a helyreállítási és rezilienciaépítési terve arra vonatkozó kötelezettségvállalást tartalmaz, hogy további intézkedéseket hoz a jövedelemadó-kulcsok csökkentése érdekében. Horvátország a 360 000 HRK-t (hozzávetőleg 50 000 EUR-t) el nem érő éves fizetéssel rendelkező 25 év alattiak esetében 100 %-kal, a 26 és 30 év közöttiek esetében pedig 50 %-kal csökkentette a személyijövedelemadó-fizetési kötelezettséget. A fiatalok aktivitásának és foglalkoztatásának növelése érdekében Magyarország 2022-től az előző évi átlagos bruttó jövedelem összege erejéig mentesíti a 25 év alatti fiatalokat a személyi jövedelemadó megfizetése alól. Bulgária adókedvezményt vezetett be a gyermeket nevelő szülők számára. A Bizottság az érdekelt feleknek szánt eszköztárat tett közzé a munkát terhelő adókról a környezetvédelmi adókra való áttérés támogatása érdekében⁸⁵.

⁸⁴ Amennyiben a szociális partnerek nem jutnak megállapodásra, a következő naptári évre vonatkozó havi minimálbér összegét minden évben a szlovák gazdaságbeli munkavállalók naptári évet két évvel megelőző naptári évre vonatkozó nominális átlagbérének 57 %-ában kell megállapítani.

⁸⁵ https://ec.europa.eu/environment/news/environmental-pollution-new-study-finds-polluters-do-not-pay-damage-they-cause-2021-11-12_en

2.2. 6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása

Ez a szakasz a 6. foglalkoztatási iránymutatás végrehajtását vizsgálja, amely azt ajánlja a tagállamoknak, hogy a szociális jogok európai pillérének 1. (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás), 2. (nemek közötti egyenlőség), 3. (esélyegyenlőség), 4. (a foglalkoztatás aktív támogatása), 9. (a munka és a magánélet közötti egyensúly), 11. (gyermekgondozás és gyermekek támogatása) és 17. (a fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadása) alapelveivel összhangban teremtsék meg a feltételeket a munkaerő-kínálat, a készségek és a kompetenciák javításához. A 2.2.1. szakasz az oktatás és a készségek, valamint különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő és alulreprézntált csoportok munkaerőpiaci helyzetének legfontosabb fejleményeiről számol be. A 2.2.2. szakasz a tagállamok által ezeken a területeken hozott szakpolitikai intézkedésekről számol be.

2.2.1. Fő mutatók

Az elmúlt években tovább nőtt a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel, bár a hozzáférhetőség és a minőség tekintetében továbbra is jelentős különbségek vannak a tagállamok között. A koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel jelentős kihatással van a gyermekek jövőbeli tanulmányi lehetőségeire, elhelyezkedési kilátásaira és aktív társadalmi részvételére, valamint szüleik munkaerőpiaci részvételének növelésére. 2021-ben a tagállamok megállapodásra jutottak azt az uniós szintű célkitűzést illetően, hogy 2030-ra a három éves kor és a kötelező alapfokú oktatás alsó korhatára közötti gyermekek 96 %-a vegyen részt koragyermekkori nevelésben és gondozásban⁸⁶. 2019-ben ebben a korcsoportban a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel aránya uniós szinten 92,8 % volt, ami 2014-hez képest 1,6 százalékpontos növekedést jelent. Ez a cél kiegészíti a gyermekgondozásra vonatkozó – a nők munkaerőpiaci részvételének támogatására hivatott, és a felülvizsgált szociális eredménytáblában is felhasznált – barcelonai célt⁸⁷. Ahogyan a 2.2.1. ábrán látható, a részvételi arány Görögországban (68,8 %), Szlovákiában (77,8 %), Romániában (78,6 %), Horvátországban (79,4 %) és Bulgáriában (79,9 %) volt a legalacsonyabb, míg Írországban és Franciaországban általános volt a részvétel. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek részvételi aránya átlagosan sokkal alacsonyabb, mint a jómódúbb családokban élő társaiké⁸⁸. A koragyermekkori nevelés és gondozás minőségének

⁸⁶ [A Tanács állásfoglalása az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről](#) (2021–2030) (2021/C 66/01). Az európai oktatási térségre vonatkozó mutató az ISCED 0 kategóriába tartozó koragyermekkori nevelési és gondozási programokban való részvételt méri (Eurostat-adatkód [educ_uoe_enra21](#)).

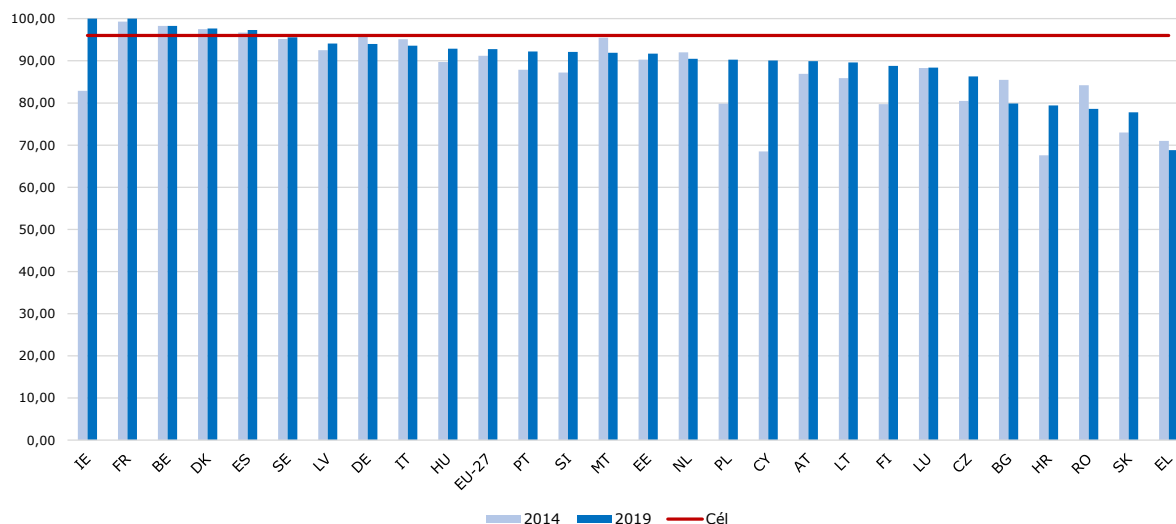
⁸⁷ Lásd az 1.3. szakaszt. A barcelonai célokat 2002-ben az Európai Tanács barcelonai ülése fogadta el. A célok értelmében a három év alatti gyermekek 33 %-át, valamint a három éves és a tankötelezettség alsó korhatára közötti gyermekek 90 %-ának részt kell vennie gyermekgondozásban.

⁸⁸ A rendelkezésre álló legfrissebb adatok (2016) alapján 11,3 százalékpontos különbség van a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétele terén. További részletekért lásd a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentést.

biztosítása érdekében a 2019–2020-as tanévre az országok többsége a személyzet képesítésére vagy folyamatos szakmai továbbképzésére vonatkozó kritériumokat határozott meg⁸⁹.

2.2.1. ábra: A tagállamok valamivel több mint fele javította a koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz való hozzáférést 3 éves kortól a tankötelezettség alsó korhatáráig

A 3 éves kor és a tankötelezettség alsó korhatára közötti gyermekek részvétele koragyermekkori nevelésben és gondozásban (2014–2019), valamint az európai oktatási térség 2030-ra kitűzött célja (%-ban)

Megjegyzés: Írország és Lengyelország esetében az adatok becsült adatok; Franciaország esetében az adatok ideiglenesek, a fogalommeghatározás eltér az EU-27, Belgium és Málta esetében. Portugália esetében nem áll rendelkezésre adat.

Forrás: Eurostat (UOE) [[educ_uoe_enra21](#)].

A korai iskolaelhagyók aránya jelentősen csökkent, bár a pozitív tendencia lelassult, és továbbra is vannak különbségek az országok között. A korai iskolaelhagyók aránya az EU-ban a 2010. évi 13,8 %-ról 2020-ban 9,9 %-ra esett vissza, de 2015 és 2020 között mindössze 1,1 százalékpontos enyhe javulás volt. A világjárvány valószínűleg további negatív hatást fejt ki, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások tekintetében⁹⁰. A szociális eredménytábla kiemelt mutatója szerint hat tagállam (Ciprus, Litvánia, Svédország, Luxemburg, Csehország és Finnország) 2019 és 2020 között 1 százalékpont körüli vagy azt meghaladó növekedést regisztrált a korai iskolaelhagyók számában. Az országok közötti különbségek összességében továbbra is jelentősek (2.2.2. ábra.). Az európai oktatási térség korai iskolaelhagyásra vonatkozó célja 2030-ra várhatóan 9 % alá csökkenti ezt az arányt. Tizennyolc tagállam már elérte ezt a célt, míg hat másik tagállam (Spanyolország, Románia, Olaszország, Bulgária, Málta és Magyarország) még mindig több mint 12 %-ról számolt be. Egyes dél-spanyolországi és olaszországi régiókban, valamint Bulgária és Románia keleti részén a korai iskolaelhagyók aránya meghaladja a 15 %-ot (lásd a 3. mellékletet). Míg 2020-ban az EU-ban a fiatal nőknek átlagosan 8 %-a hagyta el az iskolát, a fiatal férfiak aránya

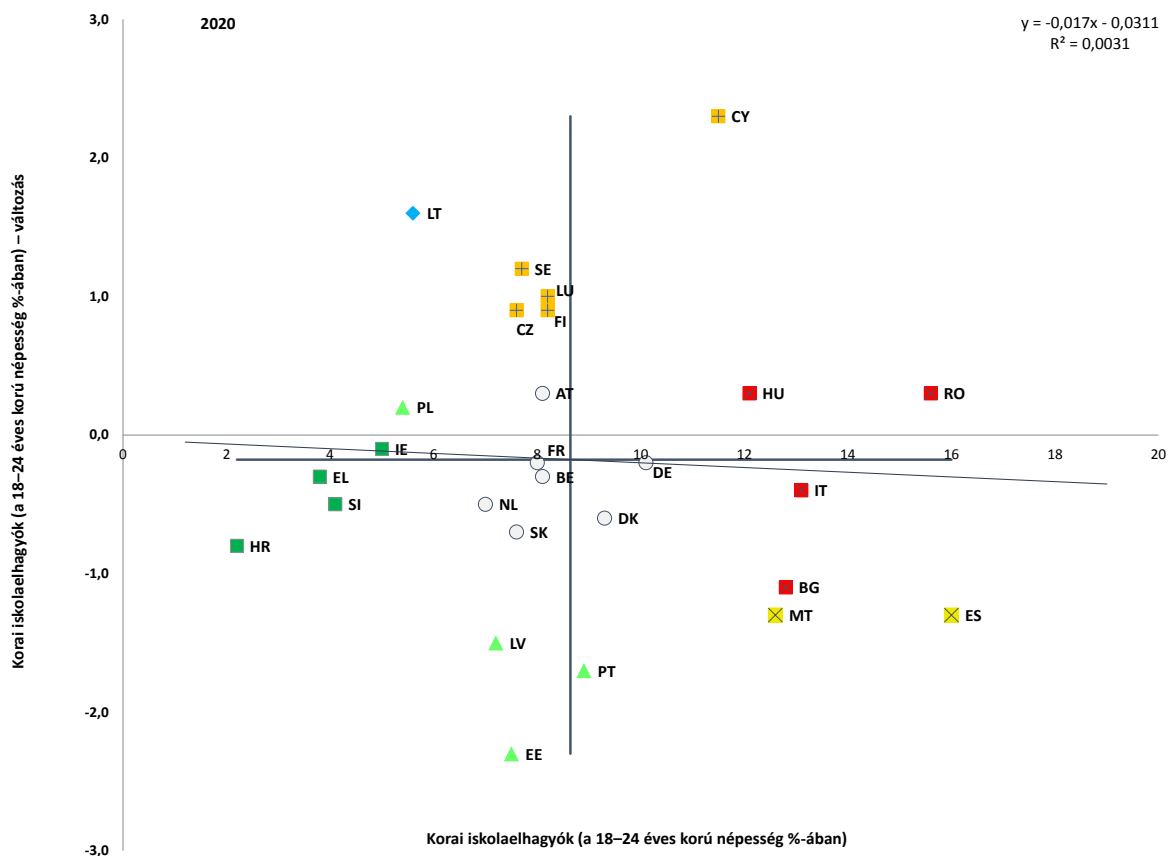
⁸⁹ Európai Bizottság/EACEA/Eurydice (2021), Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe (Strukturális mutatók az európai oktatási és képzési rendszerek nyomon követésére) (előkészületben).

⁹⁰ Ideértve különösen azokat a tanulókat és diákokat, akik nem rendelkeznek távoktatáshoz való hozzáféréssel szükséges infrastruktúrával, például a vidéki és távoli területeken. Átfogóbb beszámolóért lásd a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentést és a 2020. évi Oktatási és Képzési Figyelőt.

11,8 % volt. Ez a különbség különösen jelentős (több mint 5 százalékpont) Spanyolországban, Portugáliában, Cipruson és Olaszországban. A tagállamok közül csak Romániában és Csehországban alacsonyabb az arány a férfiak esetében, mint a nők esetében.

2.2.2. ábra: A javulás ellenére a korai iskolaelhagyás továbbra is kihívást jelent

Korai iskolaelhagyók, 18–24 éves korú népesség (%-ban kifejezve 2020-ban, valamint a 2019-hez képest bekövetkezett változása, a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. Törés az idősorban Németország esetében 2020-ban, Hollandia esetében pedig 2019-ben. A Horvátország esetében közölt 2019. és 2020. évi adatok nem megbízhatóak. Németország esetében ideiglenes 2020. évi adatok szerepelnek.

Forrás: Eurostat ([edat_lfse_14](#)).

A korai iskolaelhagyás aránya jóval magasabb a nem az EU-ban született tanulók körében. 2020-ban az EU-ban a 18–24 évesek körében a korai iskolaelhagyók aránya 8,7 % volt, míg az EU-n kívül született fiatalok körében ennek csaknem háromszorosa volt (23,2 %). A korai iskolaelhagyás még magasabb volt a nem az EU-ban született fiatal férfiak körében a helyben született társaikhoz képest (25,2 %, szemben a 10,5 %-kal). 2020-ban Olaszországban, Németországban, Spanyolországban, Máltán, Cipruson és Görögországban a nem az EU-ban született fiatalok több mint egynegyede korai iskolaelhagyó volt⁹¹. A nem az EU-ban született tanulók esetében Szlovéniában (7,4 %) és Csehországban (8 %) jó

⁹¹ Az igen kis mintaméreten alapuló számítások elkerülése érdekében e jelentés csak azon uniós tagállamok eredményeit mutatja, amelyekben a migráns háttérű tanulók aránya legalább 5 %.

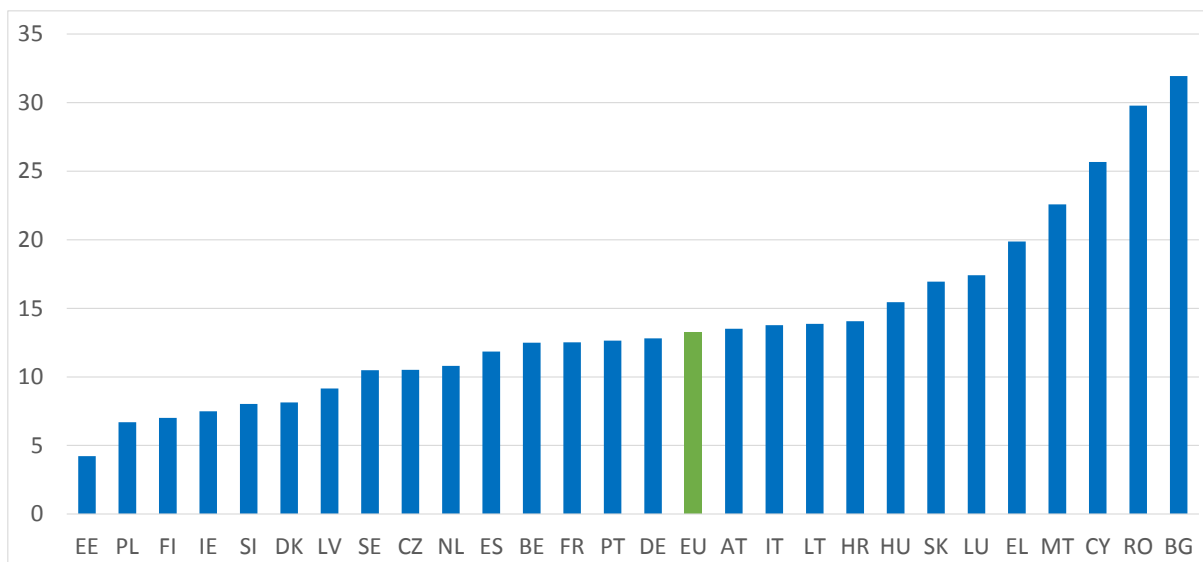
eredményeket regisztráltak, amelyek elmaradnak a 9 %-os céltól, de még mindig magasabbak, mint a helyben születettek esetében.

Az éveken át tartó egyenletes fejlődést követően ismét növekszik az alapkészségek terén alulteljesítést mutató 15 éves tanulók aránya, és a rosszabb társadalmi-gazdasági háttérű diákok különösen nehéz körülményekkel szembesülnek. Az OECD 2018. évi nemzetközi tanulói teljesítménymérési programjából (PISA) az derül ki, hogy az európai oktatási térségre vonatkozó uniós szintű cél (azaz a 15 % alatti alulteljesítési arány) messzemenően nem teljesül a PISA által vizsgált három terület egyikén sem (lásd a 2.2.3. ábrát). 2015-től képest a helyzet mindhárom területen romlott: 2,5 százalékponttal az olvasás, 0,5 százalékponttal a matematika, 1,1 százalékponttal pedig a természettudományok területén. Az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú vagy migráns háttérű tanulók felülreprezentáltak a gyengén teljesítők körében, és mindhárom területen nehézséget okoz számukra az alapszintű jártasság megszerzése. A gazdasági, társadalmi és kulturális státuszhoz (ESCS) kapcsolódó index⁹² alsó és felső negyedében gyengén teljesítők arányának összehasonlítása 23 százalékpontos különbséget mutat az olvasás, a matematika és a természettudományok területén. A PISA-felmérés legutóbbi, 2018. évi fordulójában Bulgáriában, Romániában, Magyarországon, Szlovákiában és Luxemburgban a gazdasági, társadalmi és kulturális státusz tekintetében jelentős (legalább 37,5 százalékpontos) különbségeket regisztráltak az olvasott szöveg értéke területén. A teljesítménybeli különbség Észtországban és Finnországban 15 százalékpont alatt volt. Az oktatási eredmények társadalmi-gazdasági vagy migráns háttérhez kapcsolódó egyenlőtlenségei jelentős mértékben akadályozzák, hogy mindenki számára esélyegyenlőséget lehessen biztosítani, ami további hatást gyakorolhat az egyéni készségek szintjére és a gazdaság növekedési potenciáljára.

2.2.3. ábra: Az alapkészségek terén gyengén teljesítők aránya a tagállamok többségében továbbra is magas

A gyengén teljesítők aránya a PISA-felmérés olvasáshoz, matematikához és természettudományokhoz kapcsolódó területein (%-ban, 2018)

⁹² Az OECD az ESCS-indexet a szülők végzettségének, foglalkozásának, az otthoni vagyontárgyainak, a könyvek számának és az otthon rendelkezésre álló oktatási segédanyagoknak a figyelembevételével méri.

Megjegyzés: A grafikon a mindhárom területen egyidejűleg alulteljesítő tanulók százalékos arányát mutatja.
 Forrás: PISA 2018, OECD, az uniós adatok kivonatolása [elérhető itt](#).

A tanulók digitális készségeinek az egész EU-n belüli fejlesztéséhez jelentős erőfeszítésekre van szükség. Ennek érdekében a tagállamok az európai oktatási térségre vonatkozó, uniós szintű célt tűztek ki, amely szerint 2030-ra 15 %-ra kell csökkenteni a számítástechnikai és informatikai műveltség területén gyengén teljesítő nyolcadikosok (13–14 évesek) arányát. A számítástechnikai és információs műveltségről szóló nemzetközi tanulmány (ICILS)⁹³ 2013-as és 2018-as ciklusai szerint a részt vevő tagállamok közül mindössze kettő közelítette meg az uniós szintű célt: Csehország 2013-ban (15 %) és Dánia 2018-ban (16,2 %). A tanulmány azt is feltárta, hogy a tanulók társadalmi-gazdasági vagy migráns háttere továbbra is jól előrevetíti digitális készségeik szintjét. A tanulók digitális készségeinek fejlesztéséhez kiváló teljesítményű digitális oktatási ökoszisztémákat kell kifejleszteni, amelyeket olyan kulcsfontosságú tényezők támogatnak, mint a konnektivitás, a berendezések, az intézmények technikai támogatása és a fogyatékkal élő tanulókat támogató-segítő technológiák. Ehhez jól képzett tanárookra is szükség van, akik digitálisan felkészültek a szakma gyakorlásának megkezdésekor, és akiknek lehetőségük van arra, hogy pályafutásuk során továbbfejlesszék és megerősítsék konkrét digitális kompetenciájukat⁹⁴. A digitális oktatási cselekvési terv keretében uniós és tagállami szinten is folyamatban van az e célok elérésére irányuló munka.

Az iskolai egyenlőtlenségek kezelése alapvető fontosságú ahhoz, hogy minden tanuló lehetőséget kapjon a gazdaságban és a társadalomban való aktív részvételhez szükséges készségek és ismeretek fejlesztésére. Az iskolák számos uniós országban kihívásokkal szembesülnek a tanulási lehetőségek és eredmények méltányosabb elosztásának biztosítása

⁹³ Az ICILS a tanulók teljesítményét a digitális kompetenciák két területén végzett számítógépes értékelés során méri: számítástechnikai és informatikai műveltség, valamint számítógépes gondolkodás. Eddig két ciklus zárult le, az első 2013-ban, a második pedig 2018-ban. A harmadik ciklus 2023-ra várható. Az első ciklusban kilenc, a másodikban pedig hét tagállam vett részt. Mindössze két tagállam, Dánia és Németország vett részt mindkét ciklusban. 2013-ban azonban Dánia nem érte el a mintavételhez szükséges részvételi arányt, így a 2013. évi eredmények nem hasonlíthatók össze a 2018. évi eredményekkel.

⁹⁴ A tanulók digitális készségeinek és oktatási eredményeinek megerősítésében betöltött tanári szerep részletes elemzését lásd a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentésben.

terén⁹⁵, ami a társadalmi-gazdasági előnyök (hátrányok) meglévő mintáinak megismétlődéséhez vezethet. Például az alacsonyabb iskolázottsági szinttel rendelkezők (a felső középfokú végzettség nél alacsonyabb iskolázottsági szinttel rendelkezők) esetében kevésbé valószínű, hogy munkát találnak, vagy határozott idejű munkaszerződésről határozatlan idejű munkaszerződésre térnek át⁹⁶. Ezenfelül a hátrányos megkülönböztetés negatívan befolyásolja az iskolák tanulómegtartási arányát, különösen az etnikai kisebbségi háttérrel rendelkező gyermekek, illetve a fogyatékkal élő vagy hosszú távú egészségügyi problémák miatt a szokásos tevékenységekben korlátozott gyermekek esetében⁹⁷. Egyes országok intézkedéseket hoztak a tantermi befogadás erősítését célzó pedagógiai módszerekre való áttérés, valamint a szegregáció leküzdését célzó aktív intézkedéseknek és a sokszínűség oktatásának biztosítása érdekében⁹⁸ (lásd a 2.2.2. szakaszt). Az EU valamennyi iskolájának azonban több erőfeszítést kell tennie a mindenki számára biztosított esélyegyenlőség érdekében.

A roma tanulók és diákok még mindig jelentős akadályokkal szembesülnek, és az új uniós szintű kötelezettségvállalások célja a helyzetük javítása. Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedben történt némi előrelépés, a romák és az általános népesség közötti oktatási különbség továbbra is jelentős. Az Alapjogi Ügynökség felmérései alapján⁹⁹ a roma gyermekeknek csupán 42–55 %-a vesz részt koragyermekkori nevelésben és gondozásban, és a 20–24 év közötti roma fiatalok 26–28 %-a rendelkezik legalább felső középfokú végzettséggel. Ezenfelül minden harmadik roma gyermek olyan osztályba jár, ahol az osztálytársak többsége roma. Az Európa Tanács 2020-ban közzétett, Bulgáriáról, Csehországról, Magyarországról és Szlovákiáról szóló jelentései rámutatnak arra, hogy a roma gyermekek szegregált oktatása továbbra is kihívást jelent¹⁰⁰. A Covid19-világjárvány tovább súlyosbította a problémát, különösen az internet-hozzáférés, az informatikai eszközök

⁹⁵ A gazdasági, társadalmi és kulturális státuszhoz (ESCS) kapcsolódó index alsó és felső negyedei közötti jelentős teljesítménybeli különbség mellett a társadalmi-gazdasági státusz és a tanulási eredmények közötti kapcsolatot a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés részletesebben is tárgyalta. Az adatok az OECD 2018. évi PISA-felmérésében állnak rendelkezésre.

⁹⁶ Lásd: „Employment and Social Developments in Europe Annual Review 2020” (Foglalkoztatás és szociális fejlemények Európában, 2020-as éves jelentés), a társadalmi mobilitásról szóló 2.5. fejezet.

Az oktatási előnyök (hátrányok) generációk közötti átadásának részletes elemzéséért lásd: „Employment and Social Developments in Europe Annual Review 2018” (Foglalkoztatás és szociális fejlemények Európában, 2018-as éves jelentés), 3. fejezet.

⁹⁷ További információk: Európai Bizottság (2019): Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving (A korai iskolaelhagyás csökkentését célzó szakpolitikákról szóló 2011-es tanácsi ajánlás végrehajtásának értékelése).

⁹⁸ FRA, [Fundamental rights report 2021](#) (2021. évi alapjogi jelentés).

⁹⁹ Az adatok nem egyetlen értéként szerepelnek, mivel két felmérési hullámból származnak, amelyek a következő országokra terjedtek ki: Belgium, Bulgária, Csehország, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Horvátország, Magyarország, Írország, Hollandia, Portugália, Románia, Svédország, Szlovákia. Lásd: [SWD\(2020\) 530 final](#), amely a következő dokumentumot kíséri: A Bizottság közleménye – Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer, [COM\(2020\) 620 final](#), és a következőkön alapul: FRA, az európai uniós kisebbségekkel és megkülönböztetéssel foglalkozó, 2016. évi második felmérés (EU-MIDIS II); FRA, a romákra és a nomád életmódot folytatókra vonatkozó 2019. évi felmérés (RTS); Eurostat [\[adat_lfse_03\]](#) 2019 (általános népesség).

¹⁰⁰ A nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló európai keretegyezmény Bulgáriával és Magyarországgal foglalkozó tanácsadó bizottsága, valamint a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság Csehországra és Szlovákiára vonatkozó jelentése, az Alapjogi Ügynökség 2021. évi alapjogi jelentése.

és a háztartások tanulási támogatása tekintetében¹⁰¹. Ezen aggályok kezelése érdekében az EU új célokat terjesztett elő a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó, 2030-ig megvalósítandó uniós stratégiai keretrendszerben¹⁰², valamint a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről szóló tanácsi ajánlásban¹⁰³.

A fogyatékossgal élő fiatalok számára – a gyakoribb korai iskolaelhagyás és a ritkább felsőfokú végzettség miatt – továbbra is rosszak a munkaerő-piaci kilátások. 2019-ben uniós szinten a fogyatékossgal élő (18–24 év közötti) fiatalok mintegy 21,8 %-a korai iskolaelhagyó volt, szemben fogyatékossgal a nem rendelkezőkkel, akiknek az esetében 9,7 % volt ez az arány¹⁰⁴, ¹⁰⁵. A fogyatékossgal élő fiatal nők esetében ez az arány alacsonyabb (16,7 %) volt, mint a fogyatékossgal élő fiatal férfiak esetében (27 %). Hasonló tendencia figyelhető meg a migráns népesség esetében is: (az EU-ban született és a nem az EU-ban született) fogyatékossgal élő fiatal migránsok 34,6 %-a korán elhagyja az iskolát, szemben a fogyatékossgal nem rendelkező fiatal migránsok 19,8 %-ával¹⁰⁶. Hasonlóképpen, az EU-ban a fogyatékossgal élő személyek 32,5 %-a szerzett felsőfokú vagy azzal egyenértékű végzettséget 2019-ben, szemben a fogyatékossgal nem rendelkezők 43,6 %-ával. A fogyatékossgal élő személyek oktatásába való befektetés csökkenti viszonylagos hátrányukat, mivel a felsőfokú végzettséggel rendelkező, fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatási különbsége alacsonyabb (14 százalékpont), mint a csak alacsonyfokú végzettséggel rendelkezőké (28 százalékpont)¹⁰⁷ (lásd a 2.3.1. szakaszt).

Bár a szakképzési rendszerek a világjárvány idején rugalmasabb képzés kínálat felé mozdultak el, többek között digitális eszközökre támaszkodva, bizonyos ágazatspecifikus kihívásokkal szembesülnek. A világjárvány a szakképzés területén hasonló kihívásokat teremtett a digitális szakadékkal kapcsolatban, mint az általános képzés területén¹⁰⁸, a szakképző intézmények és a szakképzési szolgáltatók emellett sajátos kihívásokkal szembesültek¹⁰⁹. Míg a tanulószerveződéses gyakorlati képzés támogatásáról szóló

¹⁰¹ FRA, Coronavirus pandemic in the EU-impact on Roma and Travellers (Koronavírus-járvány az EU-ban – a romákra és a nomád életmódot folytatókra gyakorolt hatás), 2020.

¹⁰² Elfogadás időpontja: 2020. október.

¹⁰³ Elfogadás időpontja: 2021. március ([HL C 93., 2021.3.19., 1. o.](#)).

¹⁰⁴ A fogyatékossgal tekintetében alkalmazott statisztikai módszertan kifejtését lásd: Eurostat, [Disability statistics introduced - Statistics Explained \(europa.eu\)](#) (Fogyatékossgal statisztikák bevezetése – Statisztikák, és ami mögöttük van) (europa.eu). Egyéb pontosítás hiányában a fogyatékossgalra vonatkozó adatok forrásai: az EU-SILC felmérésből származó mikroadatok (EU-SILC 2019)¹⁰⁵ vagy az Eurostat egészségügyi adatbázisában közzétett statisztikák. Az EU-SILC felméréshez használt minta magánháztartásokban élőket tartalmaz, és nem terjed ki az intézményben élőkre. A fogyatékossgal (sérüléssel) élő személyek azonosításához használt fogalom: a válaszadó beszámol-e arról, hogy „legalább az elmúlt hat hónapban” „egészségügyi probléma miatt korlátozott” volt „a szokásos emberi tevékenységekben”. Az adatok nem terjednek ki a Covid19-válság időszakára.

¹⁰⁵ Európai Fogyatékosügyi Szakértők (EDE), 2021 (előkészületben [ezen az oldalon](#)). Az adatok a 2019. évi EU-SILC felmérésen alapulnak, és az ugyanerre a témára vonatkozó munkaerő-felmérés adataitól kismértékben eltérhetnek.

¹⁰⁶ Ezek az arányok kis számú megfigyelésen alapulnak.

¹⁰⁷ Az adatok az Európai Fogyatékosügyi Szakértők (EDE) által elemzett, 2019. évi EU-SILC felmérésből származnak.

¹⁰⁸ A 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentésben és a 2020. évi Oktatási és Képzési Figyelőben részletesebb ismertetés található.

¹⁰⁹ Lásd például: [OECD \(2021\). Implications of the COVID-19 pandemic for Vocational Education and Training](#) (A Covid19-világjárvány szakképzésre gyakorolt következményei).

felmérés¹¹⁰ válaszadóinak 37 %-a számolt be arról, hogy tevékenységeinek egy részét a világjárvány idején az internetre helyezte át, a Covid19 által a személyzet fejlesztésére és képzésére gyakorolt hatásról szóló globális ILO-felmérés¹¹¹ válaszadóinak 86 %-a jelezte a tanulószerveződéses tanulók képzésének teljes vagy részleges megszakítását. A leggyakrabban említett kihívások a következők voltak: i. a gyakorlati képzés biztosításával kapcsolatos nehézségek, ii. infrastruktúrával vagy berendezésekkel kapcsolatos problémák, valamint iii. megfelelő képzési programok és erőforrások hiánya. A szakképző intézmények és szakképzésre szakosodott vállalatok digitális átállásának támogatása érdekében az EU által az iskolák számára kidolgozott, SELFIE elnevezésű eszköz 2021 őszén egy új, munkaalapú tanulási modullal bővült. Ez segítséget nyújt a szakképzési szolgáltatók és a képzésre szakosodott vállalatok számára digitális felkészültségük felmérésében és a fejlesztésre szoruló gyakorlati területek azonosításában.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya tovább nő az EU-ban; a fiatal férfiak és a nem az EU-ban született diákok még mindig tartósan alulreprezentáltak. A színvonalas felsőoktatás kulcsszerepet tölt be az emberek munkaerőpiaci kilátásai és társadalmi mobilitása szempontjából¹¹². A tagállamok megállapodtak az európai oktatási térség uniós szintű céljáról, amely szerint 2030-ra a 25–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának legalább 45 %-nak kell lennie. 2020-ban ez az arány 40,5 % volt az EU-ban, ami 8,3 százalékponttal magasabb, mint 2010-ben, és valamennyi tagállamban javult (2.2.4. ábra). Mindazonáltal markáns különbségek vannak az egyes országok között. Tizenegy tagállam már elérte az uniós szintű célt, és azon országok csoportja közül, amelyekben a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 45 % alatti, 2020-ban csak Románia és Olaszország nem érte el a 30 %-ot. Jelentős különbség van azonban a nemek között: a felsőfokú végzettséggel rendelkező 25–34 éves nők átlagos aránya 46 %, azaz 10,8 százalékponttal magasabb, mint a férfiaké (35,2 %). Ezen túlmenően az EU-n kívül születettek rosszabb eredményeket érnek el. 2020-ban a 25–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a helyben születettek esetében 41,3 %, az EU-n kívül születettek esetében pedig 34,4 % volt¹¹³. Végezetül az alacsonyabb iskolázottságú diákok az európai tanulók társadalmi és anyagi helyzetéről szóló Eurostudent-felmérésben részt vevő 20 tagállamból 19-ben alulreprezentáltak (az egyetlen kivételt Írország képezi)¹¹⁴. Ezek a tényezők együttesen tartós kihívásokat jeleznek a méltányosság és a hozzáférés tekintetében.

¹¹⁰ [Apprenticeship Support Services \(2021\)](#). (Tanulószerveződéses gyakorlati képzéseket támogató szolgáltatások (2021). [A tanulószerveződéses gyakorlati képzések nyomon követésére szakosodott európai szövetség 2019–2020 évi felmérése](#).)

¹¹¹ [ILO \(2021\). Skilling, upskilling and reskilling of employees, apprentices and interns during the COVID-19 pandemic: Findings from a global survey of enterprises](#) (Munkavállalók, tanulószerveződéses tanulók és gyakornokok képzése, továbbképzése és átképzése a Covid19-világjárvány alatt: Vállalkozások körében végzett globális felmérés megállapításai).

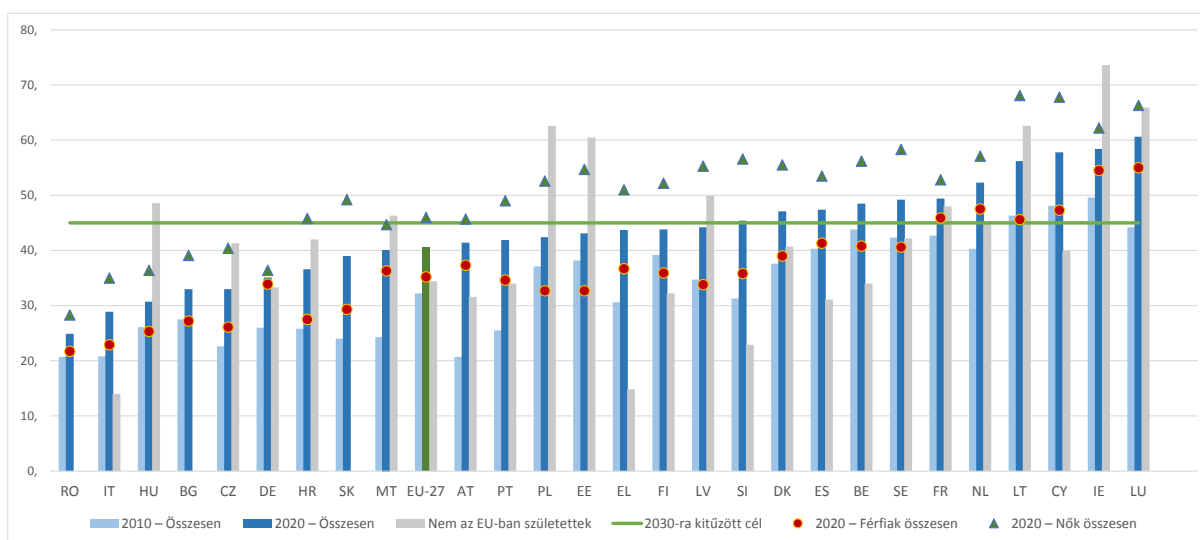
¹¹² Vandeplas, A. (2021) Education, Income, and Inequality in the European Union (Oktatás, jövedelem és egyenlőtlenség az Európai Unióban), in: Fischer, G. and Strauss, R. (szerk.) Europe's Income, Wealth, Consumption, and Inequality (Európán belüli jövedelmi, vagyoni, fogyasztási és egyenlőtlenségi helyzet), Oxford University Press.

¹¹³ Említésre méltó kivétel többek között Lengyelország, Észtország, Magyarország, Írország és Luxemburg, ahol a különbség ellentétes irányba mutat.

¹¹⁴ Hauschildt, Gwosć, Schirmer, Wartenbergh-Cras (2021) [EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021](#) (VII. EUROSTUDENT-felmérés – A 2018–2020-as időszakra vonatkozó mutatók áttekintése), WBV Media.

2.2.4. ábra: Az EU egészében nőtt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, azonban jelentős különbségek vannak a tagállamokban és a nemek között

Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya országok, nemek és állampolgárság szerint, 2010-ben és 2020-ban, valamint az európai oktatási térség 2030-ra kitűzött célja (%-ban, 25–34 év közöttiek)

Megjegyzés: Németország: törés az idősorban és ideiglenes 2020. évi adatok. Belgium, Románia, Szlovákia: nincs 2020. évi adat a nem az EU-ban születettek vonatkozásán. Litvánia: nem megbízható 2020. évi adatok a nem az EU-ban születettek vonatkozásán.

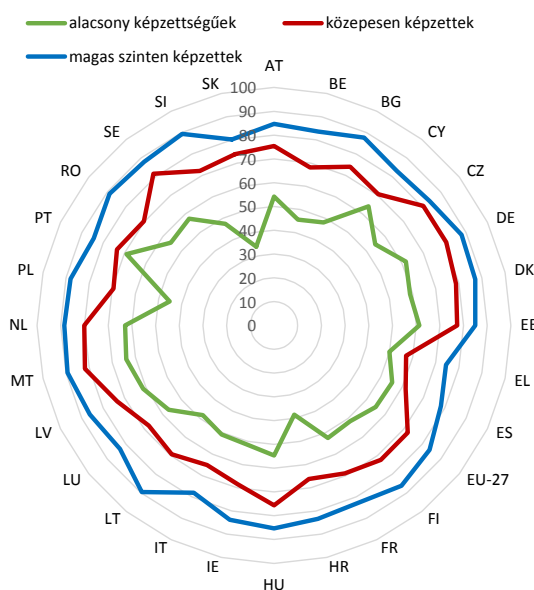
Eurostat, uniós munkaerőpiaci felmérés. Internetes adatkód [\[edat_lfs_9912\]](#).

A különböző iskolai végzettséggel rendelkező népességcsoportok foglalkoztatási rátáit vizsgálva 2020-ban összességében hasonló csökkenés figyelhető meg. Az EU-ban 2020-ban a 20–64 év közöttiek foglalkoztatási rátája 0,8 százalékponttal csökkent az alacsony képzettségűek, 1,2 százalékponttal a közepesen képzettek és 0,9 százalékponttal a magasan képzettek esetében (54,9 %-ra, 72,2 %-ra, illetve 83,9 %-ra, lásd a 2.2.5. ábrát). Nagyobb mértékben csökkent a 20–34 év közötti friss diplomások foglalkoztatási rátája, amely

4,7 százalékponttal esett vissza az alacsonyabb képzettséggel rendelkezők és 4,5 százalékponttal az általános középfokú végzettséggel rendelkezők körében. A szakképzésben frissen végzett 20–34 év közöttiek foglalkoztatási rátája 3 százalékponttal, a 2019. évi 79,1 %-ról 2020-ban 76,1 %-ra csökkent, és három országban (Spanyolországban, Cipruson és Litvániában) 10 százalékpontot meghaladó visszaesés következett be. A közelmúltban felsőoktatásban frissen végzettek száma mindössze 1,3 százalékponttal csökkent, ami alátámasztja a felsőfokú végzettséggel rendelkezők jobb foglalkoztatási eredményeinek hosszú távú tendenciáját.

2.2.5. ábra: A világjárvány az oktatás valamennyi szintjén hatással volt a foglalkoztatási rátákra

Foglalkoztatási ráták iskolai végzettség szerint (2020-ban a 20–64 év közötti személyek %-ában)

Megjegyzés: Németország esetében törés következett be az idősorban, és ideiglenes adatok szerepelnek.

Forrás: Eurostat [[lfsa_ergaed](#)]

Az uniós munkaerőpiacokon meglévő szakemberhiány¹¹⁵ valószínűleg továbbra is megmarad, és egyes ágazatok és foglalkozások esetében növekedni fog. Az Európai Beruházási Bank 2020. évi beruházási felmérése szerint azoknak az uniós munkáltatóknak az aránya, amelyek szerint a megfelelő készségekkel rendelkező munkavállalók keresése során felmerülő nehézségek a beruházások akadályát képezik, a 2016. évi 66 %-ról 2019-ben 76 %-ra nőtt, és 2020-ban csak kis mértékben, 73 %-ra csökkent¹¹⁶. A Eurofound arról számolt be, hogy nőtt a betöltetlen álláshelyek aránya az építőipari ágazatban, az egészségügyi ágazatban, valamint az információs és kommunikációs technológiák ágazatában, ahol a szakemberhiány már a világjárvány előtt strukturális problémát jelentett¹¹⁷. A Covid19-felgyorsíthatta a munkavállalók készségprofiljának folyamatos változását (lásd a 2.2.6. ábrát), valamint az

¹¹⁵ Lásd a 2.1. szakaszt. A szakemberhiányt a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés részletesebben tárgyalta.

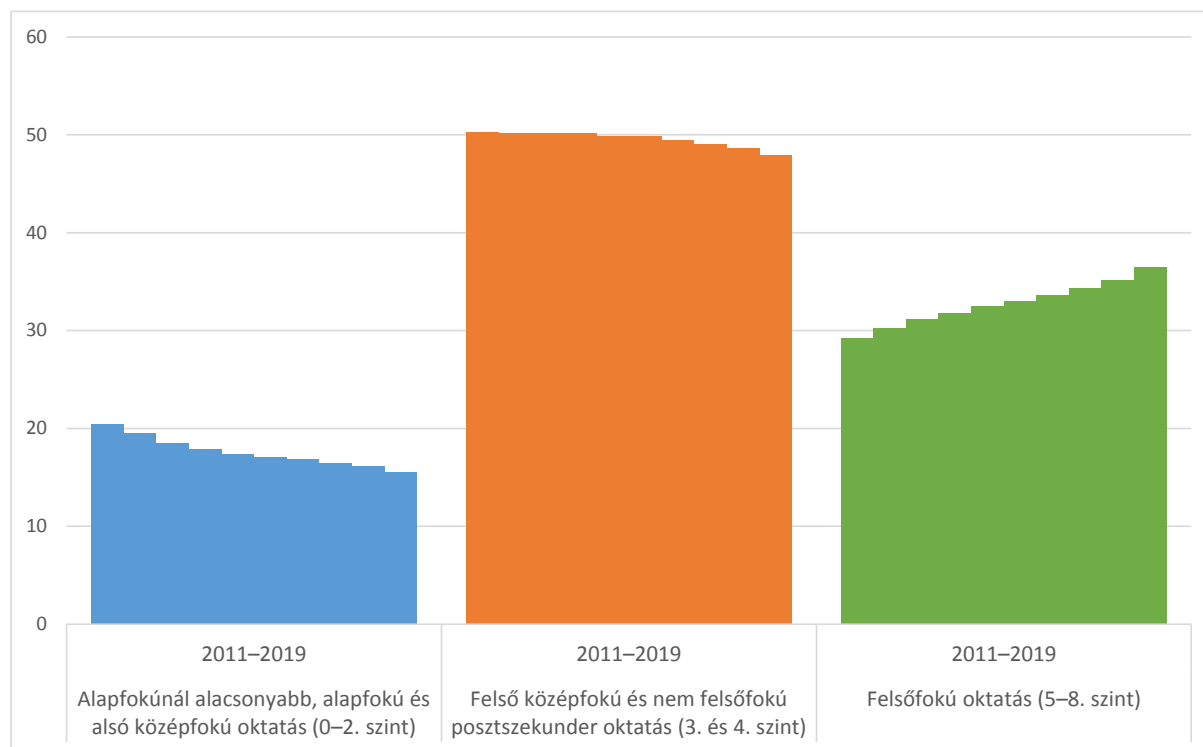
¹¹⁶ [Az EBB 2020/2021-es beruházási jelentése: Building a smart and green Europe in the COVID-19 era](#) (Intelligens és zöld Európa kiépítése a Covid19-korszak után) és az EBB adatportálja.

¹¹⁷ [Eurofound \(2021\), Tackling labour deficit in EU Member States](#) (A munkaerőhiány kezelése az uniós tagállamokban).

alacsonyabb képzettséget igénylő munkahelyekről a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek felé elmozduló foglalkoztatási tendenciát¹¹⁸. A szélesebb tendencia a digitalizációhoz, a fogyasztói kereslet változó mintáihoz és a gazdaság ezzel összefüggő strukturális változásaihoz kapcsolódik¹¹⁹.

2.2.6. ábra: Az alacsonyan és közepesen képzett munkavállalók aránya csökkent az elmúlt évtizedben

A teljes foglalkoztatási rátán belüli arány képzettségi szint szerint az EU-27-ben (% , 2011–2020)

Forrás: Eurostat [lfsi_educ_a]

A felnőttek készségeinek fejlesztése EU-szerte továbbra is jelentősen elmarad a bevett gyakorlattól; az EU 2030-ra kitűzött kiemelt célja támogatni fogja az ezzel kapcsolatos erőfeszítéseket. Az országok közötti jelentős különbségek és a világjárvány súlyos hatása miatt továbbra is komoly kihívást jelent annak biztosítása, hogy a munkaerő rendelkezzen a jövő munkaerőpiacaihoz szükséges készségekkel. 2019-ben a (25–64 év közötti) felnőttek tanulási tevékenységekben való részvételi aránya (az előző négy hétben) elérte a 10,8 %-ot. A világjárvány közepette ez az arány 2020-ban 9,2 %-ra csökkent, ami elmarad az „Oktatás és képzés 2020” stratégiai keretrendszerben meghatározott 15 %-os céltól¹²⁰. Franciaország,

¹¹⁸ Cedefop (2021). [Digital, greener and more resilient. Insights from Cedefop’s European skills forecast](#) (Digitális, zöldebb és reziliensebb. Betekintés a Cedefop európai készségigény-előrejelzésébe).

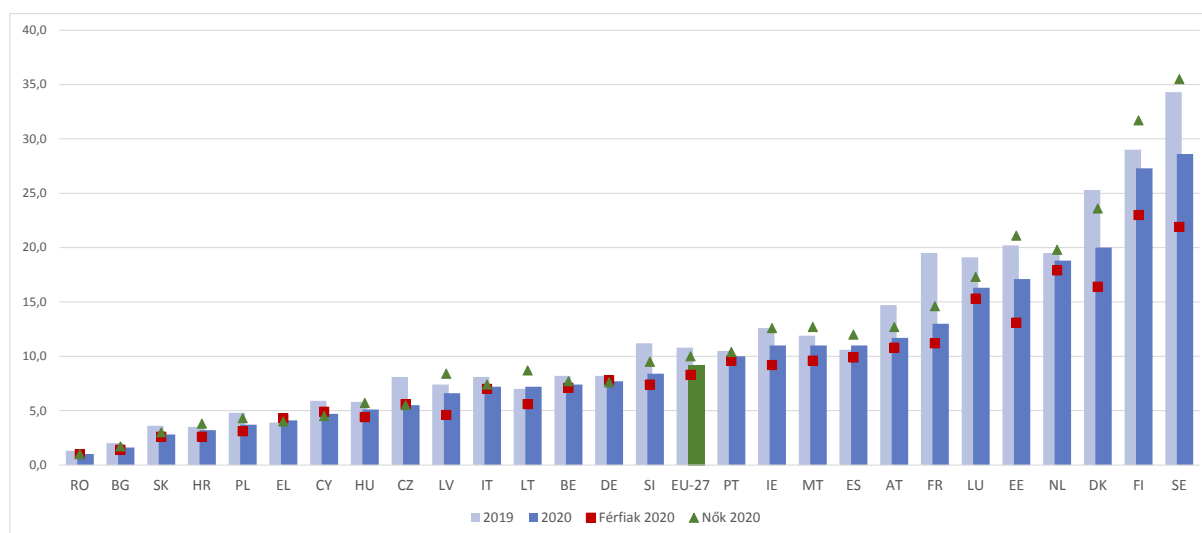
¹¹⁹ Lásd: Európai Bizottság (2021), [Employment and social developments in Europe 2021](#) (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, valamint [Briefing note – Trends, transitions and transformation](#) (Tájékoztató feljegyzés – Trendek, átállás és átalakulás) [Cedefop \(europa.eu\)](#).

¹²⁰ Az „Oktatás és képzés 2020” keretrendszerben kitűzött cél az elmúlt az elmúlt négy hétben folytatott felnőttkori tanulásban való részvételt mérte (Eurostat-kód [trng_lfs_01]). A felnőttkori tanulás valamennyi formájának megfelelőbb nyomon követése érdekében a Tanács 2021 júniusában úgy határozott, hogy módosítja

Dánia és Svédország 2019 és 2020 között több mint 5 százalékpontos visszaesést regisztrált. A tagállamok között összességében jelentős eltérések és csekély mértékű konvergencia jellemző. 2020-ban csak hat ország (Svédország, Finnország, Dánia, Hollandia, Észtország és Luxemburg) haladta meg a célt. Ezzel szemben hét ország (Ciprus, Görögország, Lengyelország, Horvátország, Szlovákia, Bulgária és Románia) 5 % alatt maradt. 2020-ban az EU-n belül több nő vett részt a tanulásban, mint a férfi: a nők 10 %-a, szemben a férfiak 8,2 %-ával (2.2.7. ábra), és igen jelentős volt a különbség Svédországban (a nők 35,5 %-a és a férfiak 21,9 %-a) és Finnországban (31,7 %, illetve 23 %)¹²¹. A felnőttkori tanúlással kapcsolatos erőfeszítések fokozása érdekében a Tanács üdvözölte a Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy 2030-ra a felnőtteknek legalább 60 %-a vegyen részt tanulásban az elmúlt 12 hónapban¹²². A felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési programról (2021–2030) szóló (hamarosan megjelenő) tanácsi állásfoglalás és az európai készségfejlesztési program támogatja ezt a célt, amelyhez az ESZA+ és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz nyújt pénzügyi támogatást.

2.2.7. ábra: A világjárvány szinte minden tagállamban visszavetette a felnőttkori tanulásban való részvételt

Tanulásban részt vevő felnőttek (elmúlt négy hét, 25–64 évesek) 2019-ben és 2020-ban országonként és nemenként

Forrás: Uniós munkaerő-felmérés, Eurostat [[trng_lfs_01](#)]

Az alacsony képzettségűek körében a felnőttkori tanulásban való részvétel továbbra is jelentősen elmaradt az átlagtól. 2020-ban az alacsony képzettségű felnőttek tanulásban való átlagos uniós részvételi aránya (3,4 %) a teljes összesített adatnak kb. egyharmada volt, és 2019-hez képest 0,9 százalékponttal csökkent¹²³. Tíz ország az uniós átlag alatti

a mutatót az elmúlt 12 hónapban folytatott felnőttkori tanulásban való részvétel mérése érdekében (lásd az 1.3. szakaszt).

¹²¹ A világjárvány nem gyakorolt jelentős hatást a felnőttkori tanulás nemek szerinti részvételi mintázatára.

¹²² A [Tanács 2021. június 25-i következtetései](#).

¹²³ Eurostat, [[trng_lfs_03](#)] munkaerő-felmérés. Bulgária, Horvátország, Ciprus, Lettország, Románia és Szlovákia esetében nem állnak rendelkezésre adatok. A nemek szerinti bontás Litvánia és Lengyelország esetében nem áll rendelkezésre.

eredményeiről számolt be (míg további hat ország esetében nem állt rendelkezésre adat¹²⁴). 2019-hez hasonlóan Svédországban, Finnországban és Dániában volt a legmagasabb a tanulásban részt vevő, alacsony képzettségű felnőttek aránya (legalább 14 %). A nemek közötti különbség minimális volt, bár a nemzeti adatok jelentős eltéréseket mutatnak. A férfiak javára a legnagyobb különbséget Luxemburgban (6,3 %, szemben az 5,1 %-kal), Máltán (4,0 %, szemben a 2,9 %-kal) és Ausztriában (4,4 %, szemben a 3,5 %-kal), a nők javára pedig Svédországban (a nők 27,7 %-a és a férfiak 17,2 %-a), Finnországban (20,8 %, szemben a 11,3 %-kal) és Dániában (16,2 %, szemben a 12,6 %-kal) regisztrálták¹²⁵. Az EU-ban 2020-ban a 25–64 év közötti, nem az EU-ban született személyek (akiknek 38 %-a alacsonyan képzett, szemben a helyben születettek 18,8 %-ával¹²⁶) valamivel nagyobb valószínűséggel vettek részt felnőttkori tanulásban, mint a helyben születettek (9,9 %, illetve 9,1 %). A nem az EU-ban születettek azonban ritkábban vesznek részt tanulásban Szlovéniában (4,6 százalékpont különbség), Olaszországban (4,3 százalékpont különbség), Észtországban (4 százalékpont különbség), Franciaországban (3,8 százalékpont különbség) és Lettországon (3,8 százalékpont különbség)¹²⁷.

A világjárvány jelentősen növelte a felnőttkori tanulás online részarányát, amely a 2019. évi 8 %-ról 2020-ra 13 %-ra emelkedett, miután 2017-hez képest mindössze 1 százalékponttal nőtt¹²⁸. Az adatok szerint a felnőttkori tanulás online részaránya jelentős eltéréseket mutat az országok között, és számottevő különbségek vannak a nők és a férfiak között, különösen Cipruson és Észtországban (ahol a nők részvételi arányának növekedése négyszerese volt a férfiakénak), Ausztriában, Litvániában és Máltán (háromszorosa), Luxemburgban és Görögországban (több mint kétszerese). Ezek a fejlemények még inkább hangsúlyozzák annak fontosságát, hogy mindenki számára biztosítani kell a digitális készségekhez való hozzáférést.

Az uniós tagállamok korlátozott előrelépést regisztráltak az alapvető digitális készségek felnőttekkel való elsajátíttatása terén, és további jelentős erőfeszítésekre van szükség a haladó szintű digitális készségek terén. A világjárvány számos foglalkozás és ágazat esetében előírt transzverzális követelményként valamennyi szinten jelentősen megnövelte a digitális készségek iránti igényt¹²⁹. A szociális eredménytábla kiemelt mutatója azonban azt jelzi, hogy 2019-ben a (16–74 év közötti) felnőtteknek csak 56 %-a rendelkezett legalább

¹²⁴ Az Eurostat nem teszi közzé az adott csoportok esetében a részvételi arányt, ha túl kevés „tanuló” van a mintában.

¹²⁵ Észtországban szintén jelentős különbséget regisztráltak, de az adatok a férfiak vonatkozásában nem megbízhatóak.

¹²⁶ Valamennyi adat az Eurostat adataira vonatkozik: [\[adat_lfs_9912\]](#).

¹²⁷ Eurostat, [\[trng_lfs_13\]](#).

¹²⁸ A felnőttek online tanulásban való részvételére vonatkozó valamennyi adat a Bizottság (Közös Kutatóközpont) számításából származik, amelyek az információs és kommunikációs technológiák háztartások és egyének általi használatáról készült, 2017., 2019. és 2020. évi Eurostat-felmérésen [TIN00103] alapulnak. Mivel az Eurostat TIN00103 táblázata nem bontja le a részvételt életkor szerint, az adatok a Közös Kutatóközpont a felnőttekkel kapcsolatos komponensre vonatkozó becsléseit mutatják be. Franciaország esetében hiányoznak a 2020. évi adatok. Az online felnőttoktatásban való részvétel 2020. évi változásaival kapcsolatos további információkért lásd: a hamarosan megjelenő, következő kiadványt: Di Pietro, G and Karpiński, Z. (2021), Covid-19 and online adult learning (A Covid19 és az online felnőttoktatás), Európai Bizottság, Közös Kutatóközpont.

¹²⁹ Morandini, M. C., Thum-Thysen, A., & Vandeplas A. (2020). Facing the digital transformation: Are digital skills enough? (A digitális transzformáció kezelése: Elegendő-e a digitális készségek?) European Economy. Economic Briefs, 054.

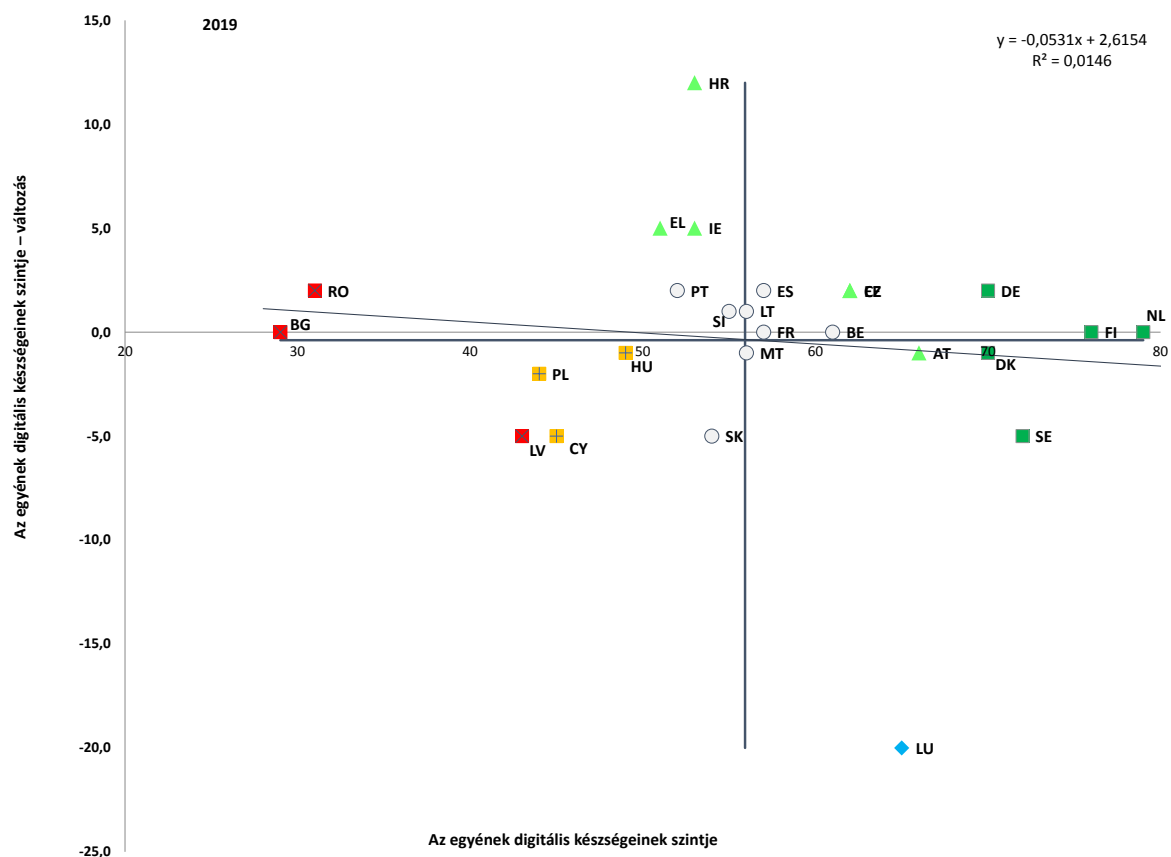
alapvető digitális készségekkel az EU-ban (legfrissebb rendelkezésre álló adatok). A mutató azt is jelzi, hogy hiányzik a konvergencia a tagállamok között (2.2.8. ábra), és 2014 óta nagyon lassú az előrehaladás. Az előrehaladás felgyorsítása érdekében „A digitális évtizedhez vezető út” elnevezésű, 2030-ig szóló szakpolitikai programra irányuló bizottsági javaslat azt a célt tartalmazza, hogy 2030-re a 16–74 éves korosztálynak legalább 80 %-a rendelkezzen alapvető digitális készségekkel¹³⁰. Az EU-ban biztatóbb növekedést regisztráltak az alapvetőnél magasabb szintű digitális készségekkel rendelkező személyek aránya tekintetében, amely a 2017. évi 29 %-ról 2019-ben 31 %-ra emelkedett, számos országban azonban jelentős hiányosságok mutatkoztak. Mára a munkahelyek több mint 90 %-ához és szinte minden gazdasági ágazatban (megfelelő szintű) digitális készségek szükségesek. Az e területen történő előrelépés például elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU kielégítse az ikt-szakemberek iránti jelentős igényt¹³¹. Az EU sikeres digitális átállásának biztosítása érdekében „A digitális évtizedhez vezető út” azt a célkitűzést is javasolta, hogy 2030-ra 20 millió foglalkoztatott ikt-szakember legyen (a hangsúlyt a női ikt-szakemberek számának növelésére helyezve, akik jelenleg az összes szakembernek mindössze 18 %-át teszik ki).

¹³⁰ Ezt a célt a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv, a „Digitális iránytű 2030-ig: a digitális évtized megvalósításának európai módja” című, 2021. március 9-i bizottsági közlemény, COM(2021) 118 final, valamint „A digitális évtizedhez vezető út” elnevezésű, 2030-ig szóló szakpolitikai program létrehozásáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló, 2021. szeptember 15-i javaslat, COM(2021) 574 final, terjesztette elő.

¹³¹ Ismertetése a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentésben, részletesebb bemutatása pedig a [Digital skills: challenges and opportunities during the pandemic | Cedefop \(europa.eu\)](#) (Digitális készségek: kihívások és lehetőségek a világjárvány idején) című Cedefop-jelentésben található.

2.2.8. ábra: Az országok között jelentős különbségek mutatkoznak, és lassú az előrehaladás a felnőttek digitális készségei terén

Az alapvető vagy annál magasabb szintű digitális készségekkel rendelkező népesség aránya és éves változása (%-ban, 2019-ben 2017-hez képest, a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. Törés az idősorban Csehország, Olaszország, Lettország és Luxemburg esetében 2019-ben. Olaszország esetében nem áll rendelkezésre 2017. évi adat (2019: 42 %).

Forrás: Eurostat, internetes adatkód: [\[tepsr_sp410\]](#).

A zöld átállás várhatóan számos szakmában új munkahelyeket teremt és megváltoztatja a feladatokat, tovább fokozva a munkaerő továbbképzésének és átképzésének szükségességét. Az éghajlat-politikából fakadó munkahelyteremtés – amennyiben az átképzéshez és a továbbképzéshez megfelelő és időben nyújtott támogatással párosul – középszintű képzettséget igénylő munkahelyeket teremthet, és segíthet a munkahelyek polarizálódási tendenciáinak enyhítésében. A Cedefop 2021. évi készségigény-előrejelzése¹³² szerint az európai zöld megállapodással kapcsolatos szakpolitikák várható hatása ágazatonként jelentősen eltér. Mindazonáltal a legtöbb ágazaton belül inkább a feladatok áthelyeződése várható, mint a foglalkoztatás általános növekedése vagy csökkenése (például a gépjármű-ágazatban). Bár nincs általánosan elfogadott meghatározás a zöld átálláshoz szükséges készségekre vonatkozóan, a releváns készségek nagyjából három kategóriája nevezhető a jövőre nézve relevánsnak: foglalkozásspecifikus technikai készségek,

¹³² Cedefop (2021). [Digital, greener and more resilient. Insights from Cedefop's European skills forecast](#) (Digitális, zöldebb és reziliensebb. Betekintés a Cedefop európai készségigény-előrejelzésébe).

transzverzális szakmai készségek (például digitális készségek) és kompetenciák valamennyi polgár számára (például környezettudatosság)¹³³. Az európai készségfejlesztési program és a digitális oktatási cselekvési terv részeként uniós és tagállami szinten egyaránt folyamatban van a zöld átálláshoz szükséges oktatással és készségekkel (valamint a digitális készségekkel) kapcsolatos munka.

A pillérhez kapcsolódó 2. háttérmagyarázat: A felnőttkori tanulás erősítése az inkluzív és fenntartható növekedés érdekében

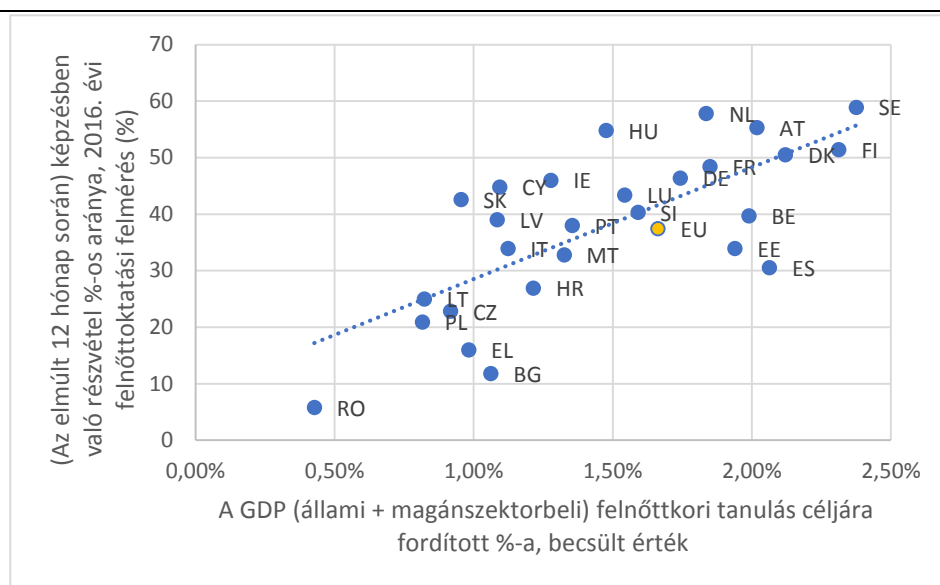
Az egész életen át tartó készségelsajátítás – a szociális jogok európai pillérének (az oktatásra, képzésre és egész életen át tartó tanulásra, illetve a foglalkoztatás aktív támogatására vonatkozó) **1. és 4. alapelvvel összhangban – az uniós gazdaság versenyképes fenntarthatóságának szerves részét képezi.** Ehhez a munkaerő és az általános népesség magas szintű készségeire van szükség, amelyek lehetővé teszik a gazdaság számára az innovációt és magas szintű versenyképességének fenntartását, ugyanakkor mindenki számára lehetővé teszik a zöld és digitális átállásban rejlő lehetőségek megragadását, hogy a kettős átállás is méltányos legyen. A gyors átalakulásra tekintettel a magas szintű készségek egyre inkább az iskolarendszerű oktatást követő folyamatos tanulásra támaszkodnak. Ezt az új kiemelt uniós cél is elismeri, amely azt irányozza elő, hogy 2030-ra a felnőttek legalább 60 %-a vegyen részt a tanulásban (az előző 12 hónapban). E törekvés támogatása érdekében a Bizottság a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben kötelezettséget vállalt arra, hogy javaslatokat terjeszt elő az egyéni tanulási számlákra, valamint a mikrotanúsítványokkal kapcsolatos európai megközelítésre vonatkozóan.

A felnőttkori tanulásban való részvétel továbbra is alacsony az EU-ban (lásd a 2.2.1. szakaszt). Egy közelmúltbeli Cedefop-felmérésben a válaszadók 84 %-a egyetértett azzal, hogy a felnőttkori tanulás előnyös a szakmai előmenetel szempontjából, 96 %-uk pedig úgy vélte, hogy az egész életen át tartó tanulás a személyes fejlődés szempontjából bír jelentőséggel¹³⁴. 2020-ban mindazonáltal a felnőtteknek csupán 9,2 %-a vett részt tanulásban az EU-ban, és az országok között jelentős eltérések mutatkoztak.

A felnőttkori tanulásban való részvétel és a GDP-hez viszonyított aránya közötti korreláció

¹³³ A kiterjedt készségbázis szükségességének tárgyalását lásd: Morandini, M. C., Thum-Thysen, A., & Vandeplas A. (2020). Facing the digital transformation: Are digital skills enough? (A digitális transzformáció kezelése: Elegendőek-e a digitális készségek?) European Economy. Economic Briefs, 054.

¹³⁴ Cedefop (2020). *Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe*. (A felnőttkori tanulás, valamint a szakmai továbbképzés megítélése Európában) Második közvélemény-kutatás – 1. kötet.

Forrás: a 2016. évi felnőttoktatási felmérés, a részvételi arányok, illetve a pénzügyi becslések esetében, a következők alapján: Európai Bizottság (2020), amely becsléseket végez az egyének és a háztartások formális és nem formális tanulásra fordított kiadásaira ([2016. évi felnőttoktatási felmérés](#)), az állami és a magánszektorbeli munkáltatók munkavállalói képzésre fordított kiadásaira ([szakmai továbbképzésre vonatkozó 2016. évi felmérés](#)), valamint az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák keretébe tartozó képzési kiadásokon alapuló közberuházásokra ([munkaerőpiac-politikai adatbázis](#)) vonatkozóan ¹³⁵.

Átfogó pénzügyi és nem pénzügyi támogatásra van szükség ahhoz, hogy több felnőtt kapjon ösztönzést a tanulásban való részvételre. A GDP felnőttkori tanulásra fordított részaránya és a felnőttkori tanulásban való részvétel aránya szorosan korrelál (lásd a diagramot). A Cedefop 2020. évi reprezentatív felmérése megállapította, hogy az EU-ban a felnőttek 89 %-a egyetértett azzal, hogy a jobb pénzügyi ösztönzők vagy támogatások ösztönöznék a képzésben való részvételt¹³⁶, és hasonló megállapítás született az egyéni tanulási számlákra vonatkozó kezdeményezésről tartott 2021. évi konzultáció során is¹³⁷. További 41 %-uk említett azonban az ütemezéssel kapcsolatos konfliktusokat, például a munkaidő-kedvezmény megszerzésével kapcsolatos nehézségeket. A költség- és időtényező akadályain kívül felmerülő további korlátok közé tartozik a saját készségigények és a képzési ajánlatok korlátozott ismerete, a képzési programok minőségével és elismerésével kapcsolatos bizonytalanságok, valamint az, hogy a képzési ajánlatok nem igazodnak megfelelően az egyéni igényekhez¹³⁸. A felnőttkori tanulásban való részvétel növelése ezért olyan átfogó megközelítést igényel, amely koherens módon kezeli a különböző akadályokat. Ez azt feltételezi, hogy a közvetlen költségekre és a fizetett képzési szabadságra szánt pénzügyi támogatást pályaaorientációs szolgáltatásokkal kell ötvözni, emellett áttekintést kell nyújtani a minőségbiztosítással garantált képzési lehetőségekről, és tájékoztatást kell nyújtani a készségek érvényesítéséről és igazolásáról.

¹³⁵ Európai Bizottság (2020), [Workforce skills and innovation diffusion: trends and policy implications](#) (A munkaerő készségei és az innováció terjesztése: trendek és szakpolitikai kihatások). 8. melléklet. Lásd még: Európai Bizottság (2020), [Adult Learning Statistical Synthesis Report](#) (A felnőttkori tanulásra vonatkozó statisztikai összefoglaló jelentés), 22–34. o.

¹³⁶ Cedefop (2020) [Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe](#). (A felnőttkori tanulás, valamint a szakmai továbbképzés megítélése Európában). [Második közvélemény-kutatás – 1. kötet \(europa.eu\)](#), 30. ábra.

¹³⁷ Lásd az egyéni tanulási számlák hatásvizsgálatának [bevezető jelentését](#).

¹³⁸ További részletekért lásd: Cedefop-felmérés (2020), valamint OECD (2021), [Skills Outlook- Learning for Life](#) (Készségkörkép – Életre szóló tanulás). [4. fejezet: Promoting interest and participation in adult learning](#) (A felnőttkori tanulás iránti érdeklődés és az abban való részvétel előmozdítása).

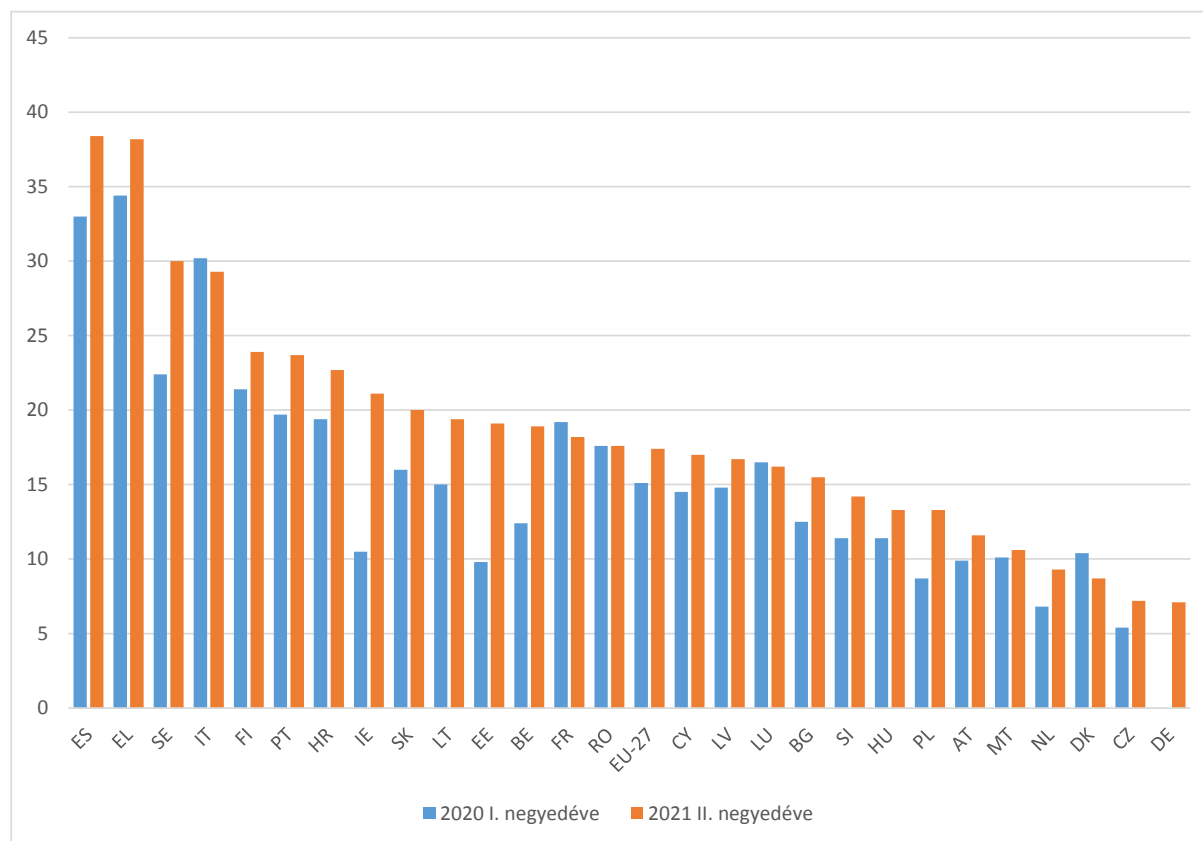
A tagállamok a különböző akadályok kezelését célzó programokat vezettek be. Finnországban a közelmúltban megreformált felnőttoktatási támogatás jövedelempótlást biztosít a képzési időszakok alatt, és azt az önálló vállalkozók is igénybe vehetik. **Írországban** további tanulást igazoló kis tanúsítványok jól elfogadottak a munkaerőpiacon. **Franciaországban** egyéni képzési számlák („comptes personnels de formation”) állnak rendelkezésre minden 16 éves vagy annál idősebb dolgozó felnőtt számára. Az egyének a megszerzett képzési jogosultságukat egy hitelesített lehetőségeket tartalmazó listából kiválasztott képzésre vagy készségfelmérésre fordíthatják. A képzési számlák pályaaorientációhoz és fizetett tanulmányi szabadságra vonatkozó ajánlatokhoz kapcsolódnak. **Hollandiában** folyamatban van a képzési kiadásokhoz kapcsolódó jövedelemadó-levonás legfeljebb 1 000 EUR összegű egyéni tanulmányi költségvetéssel („Stimulans Arbeidsmarktpositie” vagy STAP-költségvetés) való felváltása, amelyet 2022-től kell majd alkalmazni. A reform célja, hogy szélesítse a pénzügyi támogatáshoz való hozzáférést, és növelje annak ismertségét, ugyanakkor átláthatóbbá tegye a képzési kínálatot a STAP-költségvetésből finanszírozásra jogosult, hitelesített képzési lehetőségek listája révén.

A Covid19-válság súlyosabban érintette a fiatalokat, különösen azokat, akiknek először kellett belépniük a munkaerőpiacra. Az ifjúsági munkanélküliségi ráta (15–24 éves korosztály) 2021 II. negyedévében 17,4 %-ra nőtt az EU-ban, ami 0,6 százalékponttal magasabb, mint 2020 II. negyedévében, és 2,5 százalékponttal magasabb a világjárvány előtti időszakhoz (2019 II. negyedévéhez) képest. Ez közel háromszorosa a 25–74 év közötti népesség munkanélküliségi rátájának, amely 2021 II. negyedévében 6,2 % volt. 2019 II. negyedéve és 2021 II. negyedéve között számos tagállamban meredeken nőtt az ifjúsági munkanélküliség (Horvátországban 13 százalékponttal, Litvániában 9,2 százalékponttal, Szlovéniában 7,7 százalékponttal, Svédországban pedig 6,5 százalékponttal, 2.2.9. ábra). Az ifjúsági munkanélküliség egyes tagállamokban legalább 30 % volt (Spanyolországban 38,4 %, Görögországban 38,2 %, Svédországban 30 %). A helyzet különösen nehéz volt az oktatási rendszerből a munkaerőpiacra áttérő fiatalok számára. A közelmúltban a 20–64 év közötti pályakezdekők teljes száma negyedévenként átlagosan 6,5 millió főre csökkent 2020-ban, szemben az előző évek kb. 7,5 millió fős átlagával. A 15 és 24 év közötti fiatalok nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatásának aránya is magas volt 2020-ban: 13,2 %-uk azért volt ideiglenes foglalkoztatásban, mert nem talált állandó munkahelyet (szemben a 25–64 év közötti munkavállalók 6,3 %-ával). Spanyolországban, Portugáliában, Olaszországban és Horvátországban négyből több mint egy fiatal volt ideiglenes foglalkoztatásban¹³⁹. A fiatalok munkanélküliségére és a foglalkoztatására vonatkozó adatok strukturális kihívásra utalnak, amely határozott szakpolitikai fellépést tesz szükségessé a fiatalok készségeire és munkaerőpiaci kilátásaira gyakorolt hosszabb távú káros hatások kockázatának megelőzése érdekében.

¹³⁹ Forrás: Eurostat (internetes adatkód: [lfsa_etgar](#)).

2.2.9. ábra: Az ifjúsági munkanélküliségi ráta nőtt a Covid19-válság során

Ifjúsági munkanélküliségi ráta (15–24 évesek), összehasonlítás 2020 I. negyedével és 2021 II. negyedével

Megjegyzés: Bulgária, Észtország, Horvátország, Luxemburg, Málta és Szlovénia esetében alacsony a megbízhatóság 2020 I. negyedében. Németországra vonatkozóan 2020 I. negyedében nincs adat. 2021 I. negyedében valamennyi tagállam esetében törés következett be az idősorban. Horvátország, Málta és Szlovénia esetében alacsony a megbízhatóság 2021 II. negyedében. Spanyolország és Franciaország esetében 2021 II. negyedére vonatkozóan eltérő a foglalm meghatározás.

Forrás: Eurostat, [LFSQ_URGAED] munkaerő-felmérés

A Covid19 okozta sokkhatás megfordította a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) számának hat éve tartó csökkenő tendenciáját. A 15–29 év közötti NEET-fiatalok arányának a 2019. évi 12,6 %-ról 2030-ra 9 %-ra való csökkentése egyike az Európai Bizottság által a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben előterjesztett kiegészítő uniós céloknak. A válság miatt ebben a korcsoportban a NEET-fiatalok aránya 2019 és 2020 között 1,1 százalékponttal, 13,7 %-ra emelkedett. A válság előtt a tagállamok folyamatos előrehaladást értek el a NEET-fiatalok arányának csökkentése terén (a rekordmagas 16,1 %-ról 2013 és 2019 között az EU-n belül rekordalacsonynak számító 12,6 %-ra)¹⁴⁰. A szociális eredménytábla kiemelt mutatója (Figure 2.2.10) azt jelzi, hogy a NEET-fiatalok aránya 2019 és 2020 között két tagállam kivételével valamennyi tagállamban nőtt (Romániában 0,2 százalékponttal csökkent; Hollandiában változatlan maradt). Négy országban „kritikus” helyzetet mutat a szociális eredménytábla, ezekben az országokban a NEET-fiatalok aránya már most is magas, és 2019

¹⁴⁰ A szociális eredménytábla felülvizsgálatát követően a NEET-fiatalokra vonatkozó kiemelt mutató a 15–24 éves népesség helyett immár a 15–29 éves népességet méri. A szélesebb korcsoportban magasabb a NEET-fiatalok aránya, de a tendenciák továbbra is nagyjából összehasonlíthatók.

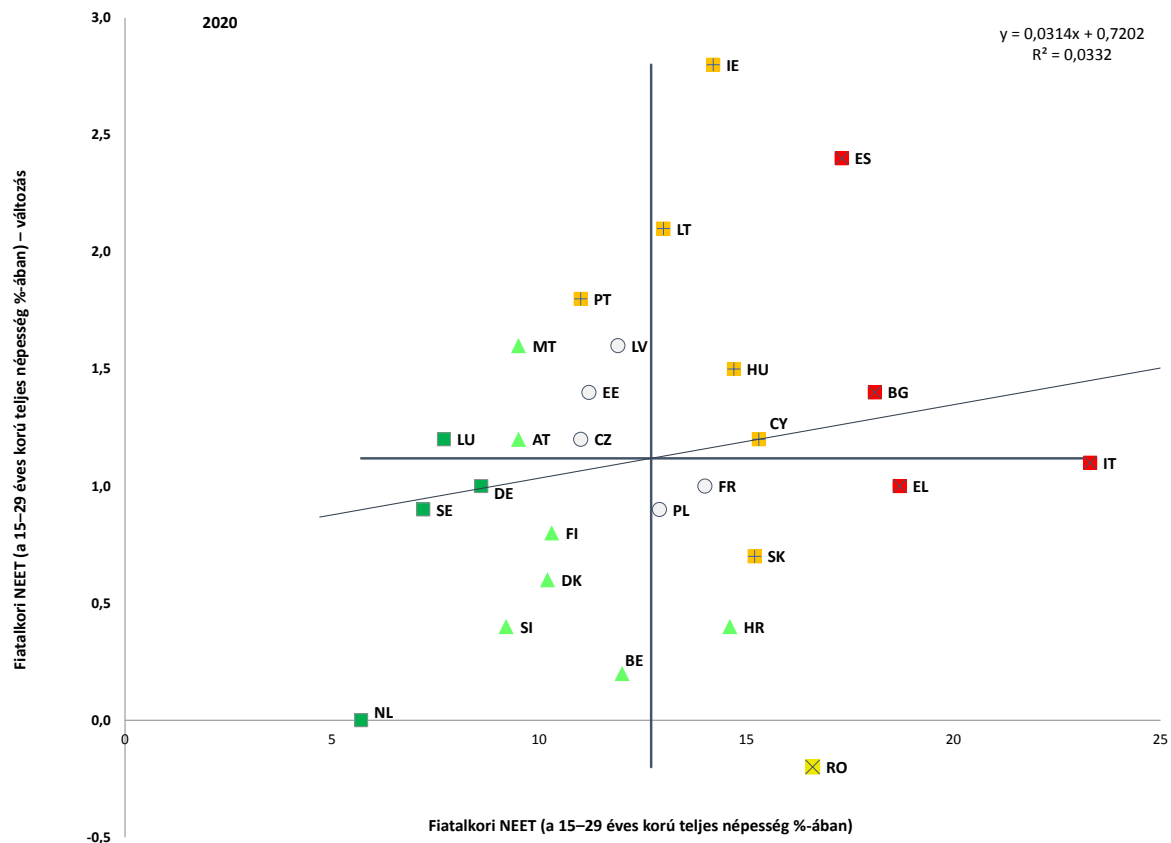
óta 1 százalékponttal vagy még nagyobb mértékben nőtt (Spanyolországban, Bulgáriában, Olaszországban, Görögországban). Négy tagállamban (Írországban, Spanyolországban, Litvániában és Portugáliában) az átlagosnál jóval magasabb, legalább 1,8 százalékpontos növekedést regisztráltak, bár Portugália (11 %) és Litvánia (13 %) esetében a NEET-fiatalok aránya a súlyozott uniós átlag alatt maradt¹⁴¹. A tagállamok többsége regionális különbségeket – egyes esetekben jelentős különbségeket – mutat a NEET-fiatalok aránya tekintetében (lásd a 3. mellékletet). A megerősített ifjúsági garancia megszilárdítja a korai iskolaelhagyás kezelésére irányuló intézkedéseket, tanulószereződéses gyakorlati képzéseket és gyakornoki lehetőségeket biztosít, valamint biztosítja a foglalkoztatási szolgálatok támogatását, különösen a tanácsadás, a pályaaorientáció és a mentorálás tekintetében¹⁴².

¹⁴¹ Litvániában a NEET-fiatalok aránya meghaladta a szociális eredménytábla esetében mért súlyozatlan uniós átlagot.

¹⁴² [A Tanács ajánlása](#) (2020. október 30.) az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájában és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról (2020/C 372/01).

2.2.10. ábra: A NEET-fiatalok aránya két tagállam kivételével valamennyi tagállamban emelkedett, és több országban aggodalomra ad okot

A (15–29 év közötti) NEET-fiatalok aránya (%-ban kifejezve, valamint a 2019 és 2020 között bekövetkezett változás, a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat [edat_lfse_35].

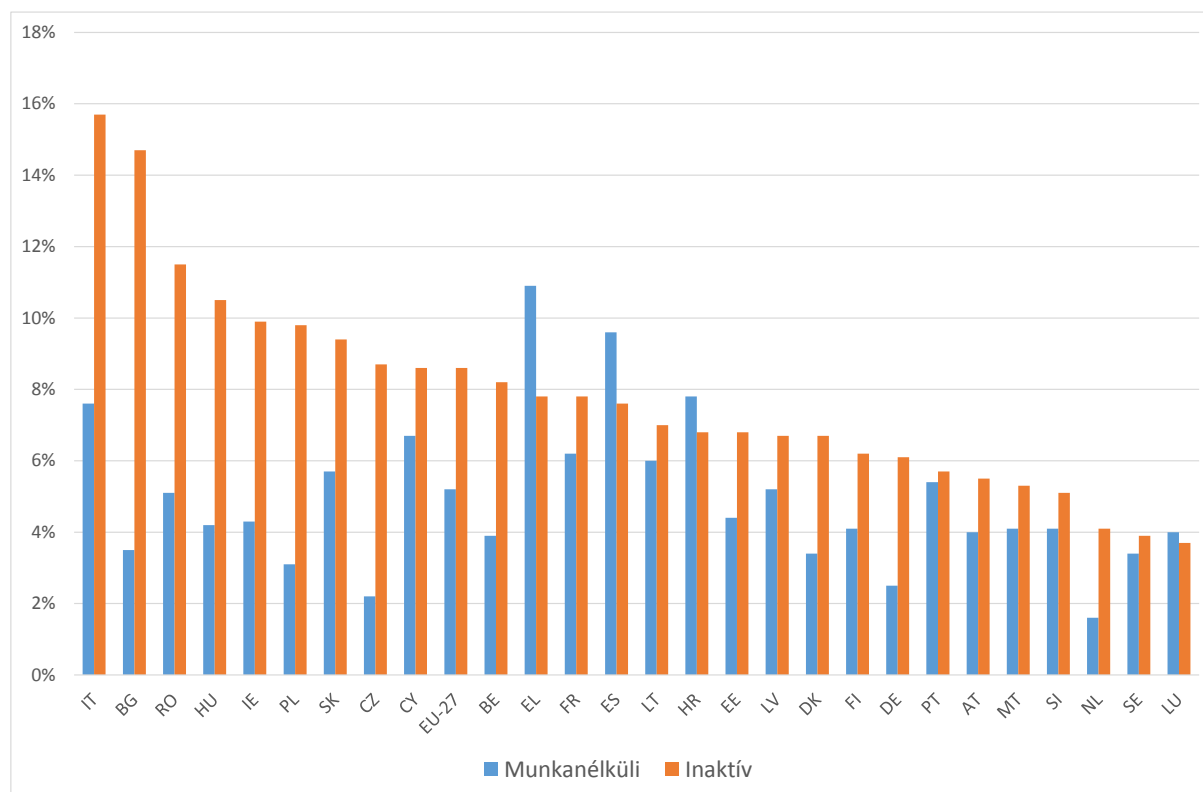
A NEET-fiatalok aránya gazdasági visszaesés alatti változása a munkanélküliség és az inaktivitás növekedésének tudható be. 2019 és 2020 között az inaktív NEET-fiatalok EU-n belüli aránya 0,8 százalékponttal (7,8 %-ról 8,6 %-ra), a munkanélküli NEET-fiatalok aránya pedig 0,4 százalékponttal (4,8 %-ról 5,2 %-ra) emelkedett. 2020-ban az inaktív NEET-fiatalok aránya különösen magas volt Olaszországban (15,7 %), Bulgáriában (14,7 %), Romániában (11,5 %) és Magyarországon (10,5 %) (2.2.11. ábra). Az inaktív NEET-fiatalok aránya viszonylag alacsony volt Luxemburgban (3,7 %), Svédországban (3,9 %) és Hollandiában (4,1 %). A nők körében a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülők inaktivitása gyakoribb, mint a munkanélküliség (10,8 %, szemben a 4,6 %-kal), míg a két arány gyakorlatilag megegyezik a férfiak esetében. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő nők esetében az ápolási-gondozási feladatok ötször gyakrabban adnak okot inaktivitásra, mint a férfiak esetében¹⁴³. Az inaktív NEET-fiatalok támogatásának

¹⁴³ Az ifjúsági garanciáról szóló közleményt kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum, COM(2020) 124 final.

kihívását a különböző személyes helyzetük súlyosbítja¹⁴⁴. Előfordulhat például, hogy ideiglenesen elbocsátják őket, várják, hogy visszahívják őket dolgozni, esetleg kiábrándultak az álláskereséstől, családtagjukat gondozzák, betegségben szenvednek vagy fogyatékossgal élnek. Ezek mind olyan helyzetek, amelyek különböző, egyénre szabott szakpolitikai beavatkozásokat tesznek szükségessé.

2.2.11. ábra: Az uniós országokban a NEET-fiatalok többsége inaktív, de az arány tagállamonként jelentősen eltér

Inaktív és munkanélküli (15–29 éves) NEET-fiatalok aránya az uniós tagállamokban (%-ban, 2020)

Megjegyzés: az országok az inaktív NEET-fiatalok csökkenő aránya szerinti sorrendben szerepelnek. Németország: törés az idősorban, ideiglenes.

Forrás: Eurostat, LFS [edat_lfse_20].

A NEET-fiatalok aránya 2020-ban összességében magasabb volt az EU-n kívül született fiatalok körében, és a nők különösen kritikus helyzetben voltak. A nem az EU-ban született 15–29 éves NEET-fiatalok aránya 2020-ban átlagosan 24,6 % volt az Unión belül, szemben a helyben születettek körében tapasztalható 12,7 %-kal¹⁴⁵. Hat országban (Spanyolországban, Olaszországban, Ausztriában, Luxemburgban, Írországon és Finnországban) a nem az EU-ban született NEET-fiatalok aránya az előző évhez képest több mint 3 százalékponttal emelkedett, míg Szlovénia és Málta jelentős javulást (6,6 százalékpontos, illetve 3,9 százalékpontos csökkenést) regisztrált. Uniós szinten 2020-ban a NEET-fiatalok aránya (2,9 százalékponttal) magasabb volt a nők körében, mint a férfiak körében. Az EU-n kívül született nők esetében – a helyben született nőtársaikkal összevetve –

¹⁴⁴ Az elemzésekből készült válogatás elérhető a következő internetcímen: <https://www.eurofound.europa.eu/topic/neets>.

¹⁴⁵ Az ebben a bekezdésben szereplő valamennyi adat az Eurostat [edat_lfse_28] felmérésből származik.

a NEET-fiatalok átlagos uniós aránya 31,3 % volt, ami 17,5 százalékpontos különbségnek felel meg. Az országok szintjét tekintve: az EU-n kívül született nők esetében Görögországban, Olaszországban, Belgiumban, Ausztriában, Németországban és Franciaországban jelentős, több mint 20 százalékpontos különbség volt a NEET-fiatalok között a helyben született társaikhoz képest. Belgiumban, Németországban, Luxemburgban, Szlovéniában és Ausztriában a NEET-fiatalok aránya a nem az EU-ban született nők esetében legalább háromszor magasabb volt.

A demográfiai változás következtében módosul a munkaerő összetétele, az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátájának növekedése mellett. 2010-ben az EU-ban 24,3 millió munkavállaló volt 55–64 év közötti, míg a 25–54 év közöttiek száma 143,4 millió volt. Egy évtizeddel később, 2020-ban a 25–54 év közötti munkavállalók száma 1,7 millióval csökkent, míg az idősebb munkavállalók száma 11,5 millióval nőtt. Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája a világjárvány alatt a 2019. évi 59,1 %-ról 2020-ban 59,6 %-ra nőtt. Ez a növekedés egy évtizednyi javulás elteltével figyelhető meg (a 2010. évi ráta 44,7 % volt). Ez a növekedés meredekebb volt a nők körében: a 2010. évi 37 %-ról 2020-ban 53,4 %-ra csökkent, és mintegy 3 százalékponttal csökkentette a nemek közötti foglalkoztatási különbséget e korcsoport esetében. A tagállamok közötti különbségek fennmaradtak, bár néhány, 2010-ben alacsony foglalkoztatási rátával rendelkező országban, például Máltán, Olaszországban, Lengyelországban és különösen Magyarországon jelentős javulás tapasztalható. Ugyanakkor az idősebb munkavállalók munkaideje nagyobb mértékben csökkent a világjárvány alatt¹⁴⁶.

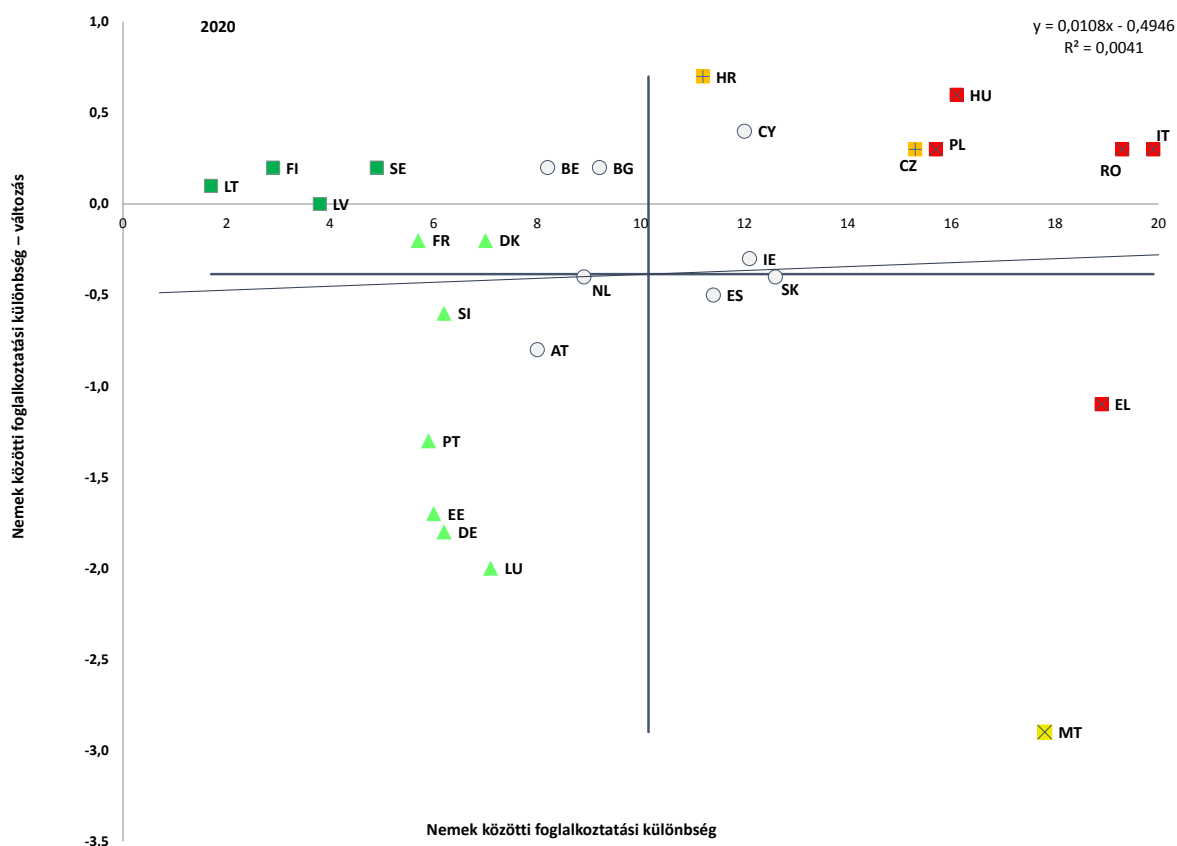
A foglalkoztatási ráta csökkenése a férfiak esetében markánsabb volt, mint a nők esetében, ami magyarázatot ad a nemek közötti, még mindig jelentős foglalkoztatási különbség kismértékű csökkenésére. 2019 és 2020 között a (20–64 éves) nők foglalkoztatási rátája átlagosan 0,5 százalékponttal esett vissza az EU-ban¹⁴⁷, és 2020-ban elérte a 66,7 %-ot. Mivel a férfiak foglalkoztatási rátája valamivel nagyobb mértékben (0,9 százalékponttal) csökkent, a szociális eredménytábla nemek közötti foglalkoztatási különbségre vonatkozó kiemelt mutatója kismértékű csökkentést mutatott (11,5 %-ról 11,1 %-ra mérséklődött). A különbség azonban továbbra is jelentős, az országok között jelentős eltérések mutatkoznak. 2020-ban a nemek közötti foglalkoztatási különbség Litvániában (1,7 százalékpont), Finnországban (2,9 százalékpont), Lettországon (3,8 százalékpont) és Svédországban (4,9 százalékpont) volt a legalacsonyabb; ezen országok mind a „legjobban teljesítők” közé tartoznak (2.2.12. ábra). A spektrum másik oldalán, amelyet a szociális eredménytábla „kritikus helyzetként” értékelt, Olaszország (19,9 százalékpont), Románia (19,3 százalékpont), Görögország (18,9 százalékpont), Magyarország (16,1 százalékpont) és Lengyelország (15,7 százalékpont) áll. Több országban jelentős regionális eltérések tapasztalhatók a nemek közötti foglalkoztatási különbség terén (lásd a 3. mellékletet). A nemek közötti foglalkoztatási különbség enyhe javulása ellenére az EU-27-ben immár második éve nem tapasztalható konvergencia, mivel a nemek közötti foglalkoztatási különbséggel jellemzett számos tagállamban romlott a helyzet a 2020-ban.

¹⁴⁶ Az élet- és munkakörülményekre irányuló (a kérdést felvető) felmérés első két – 2020. tavaszi és nyári – fordulójának összesített adatai.

¹⁴⁷ Máltán, Görögországban, Lengyelországban, Luxemburgban és Németországban növekedést regisztráltak, Hollandiában pedig stabil maradt a foglalkoztatás.

2.2.12. ábra: A nemek közötti foglalkoztatási különbség továbbra is jelentős, és számottevő eltéréseket mutat a tagállamok között

Nemek közötti foglalkoztatási különbség (20–64 év közöttiek) (%-ban kifejezve, illetve éves változás 2019–2020 között, a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat, [tesem060].

A nemek közötti foglalkoztatási különbség a teljes munkaidős egyenértékben kifejezett foglalkoztatás figyelembevételére esetén nagyobb. 2020-ban a 20–64 év közöttiek esetében a teljes munkaidős egyenértékben kifejezett, nemek közötti foglalkoztatási különbség¹⁴⁸ 2019-hez képest kismértékben (0,3 százalékponttal) csökkent, és 17,1 % volt. Ez leginkább azt tükrözi, hogy a nők gyakrabban dolgoztak részmunkaidőben (2020-ban a foglalkoztatott nők 29,1 %-a, szemben a férfiak 7,8 %-ával). A teljes munkaidős egyenértékben kifejezett, nemek közötti foglalkoztatási különbség csökkenése valamivel kisebb mértékű volt, mint általában véve a foglalkoztatás esetében, részben a foglalkoztatott nők által ledolgozott munkaórák számának a válság alatti drasztikusabb csökkenése miatt is. 2020-ban a teljes munkaidős egyenértékben kifejezett, nemek közötti foglalkoztatási különbség Litvániában, Finnországban és Lettországon volt a legalacsonyabb, Máltán (21,8 százalékpont), Hollandiában (23 százalékpont) és Olaszországban (24,5 százalékpont) pedig a legmagasabb.

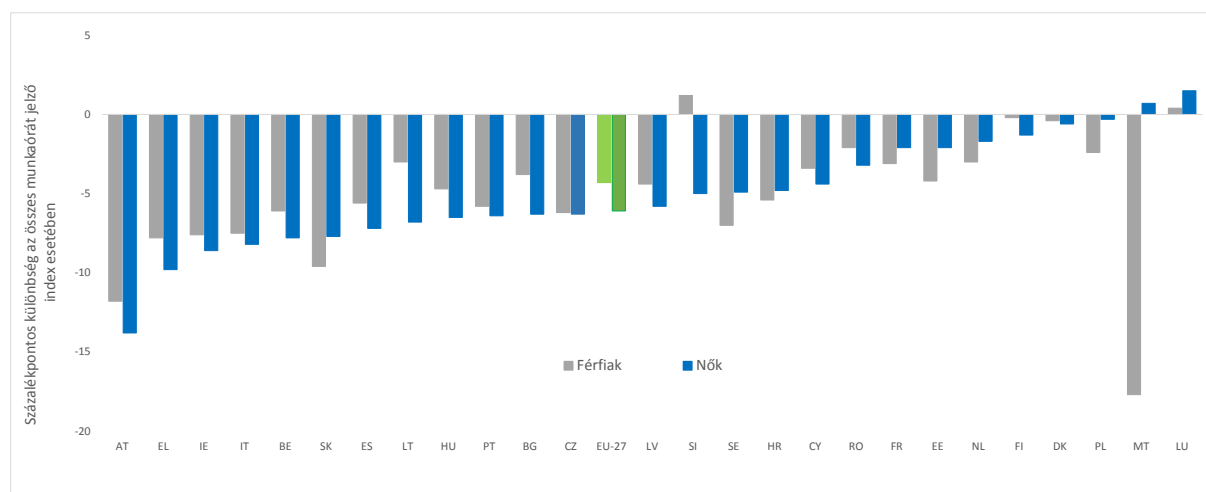
¹⁴⁸ A teljes munkaidős egyenértékre vetített foglalkoztatási ráta az egyes csoportok munkaóra-átlagának különbségeit hasonlítja össze. A teljes munkaidős egyenértékre vetített foglalkoztatási ráta kiszámításához a gazdaságban ledolgozott összes munkaórát (főállás, másodállás stb.) el kell osztani a teljes munkaidős munkarendben ledolgozott átlagos órászámmal (körülbelül 40 óra) és a 20–64 évesek számával. Forrás: Közös értékelési keret, az Eurostat adatain alapuló számítás.

E fejlemények háttérében a válság által érintett ágazatokban és foglalkozásokban a nők és a férfiak képviselőitől különbségei¹⁴⁹, a távmunka alkalmazásában megfigyelhető nemek közötti különbségek, valamint a nem fizetett ápolási-gondozási munka hirtelen növekedésének következményei állnak (ami gyakran különösen megnehezítette a nők számára, hogy egyensúlyt teremtsenek a munka és az ápolási-gondozási feladatok között).

Míg a válság alatt a foglalkoztatás csökkenése valamivel markánsabb volt a férfiak esetében, az összes munkaóra csökkenése¹⁵⁰ erőteljesebb volt a nők esetében. A munkahelyek megszűnésének elkerülését lehetővé tevő szakmákban dolgozó nők és férfiak aránya gyakran változott, ami segítséget nyújt a munkahelyek megszűnése és a munkaidő csökkenése terén megfigyelt nemek közötti különbségek magyarázatához¹⁵¹. 2019 IV. negyedéve és 2020 IV. negyedéve között a főállásban ledolgozott összes munkaóra átlagosan 6,1 százalékponttal csökkent az EU-ban a nők körében, szemben a férfiak esetében regisztrált 4,3 százalékponttal. A nők munkaóráinak száma két tagállam (Málta és Luxemburg) kivételével valamennyi tagállamban csökkent, bár a csökkenés nagyságrendje országonként jelentősen eltért (2.2.13. ábra). Ausztriában, Görögországban, Írországon és Olaszországban a nők esetében több mint 8 százalékponttal csökkent az összes munkaórát jelző index. 2020 vége óta az EU-ban az összes munkaóra száma a nők és a férfiak esetében egyaránt kismértékű helyreállást mutatott, bár 2021 II. negyedévében még nem érte el a válság előtti szintet.

2.2.13. ábra: A munkaórák számának csökkenése jelentős nemenkénti eltéréseket mutat az egyes országok között

A ténylegesen ledolgozott munkaórák teljes számát jelző index változása nemenkénti bontásban (%-ban, 2019 IV. negyedéve és 2020 között bekövetkezett változás).

Megjegyzés: A főállásban ténylegesen ledolgozott összes munkaórát jelző index, amelynek esetében a referencia (100) a 2006. év (éves átlag). Az index a ténylegesen ledolgozott összes munkaóra változását jelzi az adott év

¹⁴⁹ Mindezt a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) által készített tanulmány vizsgálja („[Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic](#)” [Nemek közötti egyenlőség és a Covid19-világjárvány társadalmi-gazdasági hatása]). A tanulmány a portugál elnökség felkérésére készült, és a világjárvány társadalmi-gazdasági hatásaira összpontosít a nemek közötti egyenlőség szempontjából.

¹⁵⁰ Ez az összes munkavállaló és önálló vállalkozó által az adott negyedévekben a főfoglalkozásban ténylegesen ledolgozott munkaórák teljes számát jelenti.

¹⁵¹ Európai Bizottság, (2021) Employment and Social Developments in Europe 2021 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021).

vizsgált negyedében a 2006. évi tényleges munkaidőhöz képest. Az index értékét befolyásolja a vizsgált negyedévben foglalkoztatottak száma, valamint minden egyes foglalkoztatott személy munkaóráinak száma; szezonálisan kiigazított adatokra hagyatkozik. Németországra vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok. Forrás: Eurostat ([lfsi_ahw_q](#)).

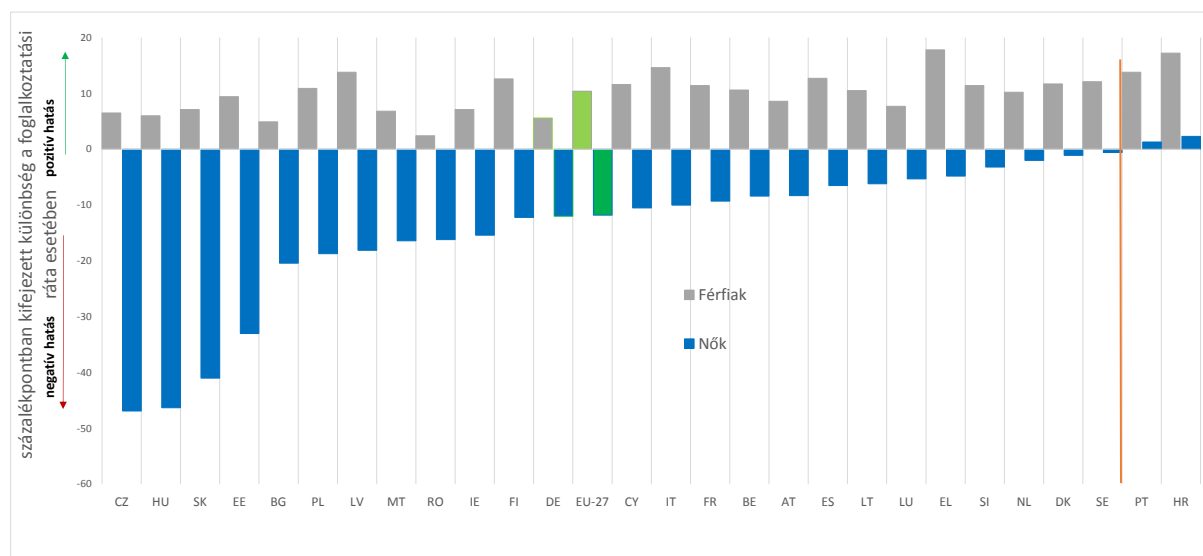
A szülői szerep foglalkoztatásra kifejtett hatása a nők esetében jelentősebb, mint a férfiak esetében. 2020-ban valamennyi tagállamban magasabb volt a foglalkoztatási ráta azon 25–49 év közötti férfiak esetében, akiknek legalább egy gyermeke hat évnél fiatalabb, mint a kisgyermeket nem nevelő társaiké (10,4 százalékponttal). Ugyanez a hatás – két tagállam (Portugália és Horvátország) kivételével – valamennyi tagállamban negatív volt a nők esetében (uniós szinten 11,8 százalékpont), így a nemek közötti foglalkoztatási különbség uniós átlaga a legalább egy kisgyermeket nevelők esetében 32,2 százalékpont (2.2.14. ábra). Csehországban, Magyarországon és Szlovákiában az ebbe a csoportba tartozó nők esetében a szülői szerep hatása különösen kifejezetten negatív (több mint 40 százalékpont)¹⁵². Ez az eredmény részben a gyermekgondozási feladatok elosztásával függhet össze: 2016-ban az anyák több mint 85 %-a gondozott napi szinten gyermeket, szemben a férfiak kevesebb mint 65 %-ával (legfrissebb rendelkezésre álló adatok)¹⁵³. Az iskolázottsági szint szorosan összefügg az anyaság munkavégzésre gyakorolt hatásával: 2020-ban az alacsony képzettségű, legalább egy hat év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája 35,3 % volt, szemben a felső középfokú végzettséggel rendelkező nők esetében regisztrált 61,9 %-kal és a felsőfokú végzettséggel rendelkező nők esetében regisztrált 79,5 %-kal.

¹⁵² A témát a következő dokumentum tárgyalta részletesen: Európai Bizottság, Employment and Social Developments in Europe (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában), 2019-es éves jelentés, 130. o.

¹⁵³ Az EIGE genderstatisztikákat tartalmazó adatbázisából származó adatok alapján.

2.2.14. ábra: A kisgyermekes nők foglalkoztatási rátája csak két uniós országban magasabb, mint a gyermektelen nőké

A szülői szerep foglalkoztatásra kifejtett hatása a (25–49 év közötti) férfiak és nők esetében 2020-ban

Megjegyzés: a szülői szerep foglalkoztatásra kifejtett hatása a legalább egy 6 éven aluli gyermeket nevelő anyák (apák) foglalkoztatási rátájának százalékpontban kifejezett különbsége.

Forrás: Eurostat [[lfst_hheredch](#)].

A Covid19-világjárvány alatt a nők számára viszonylag nehezebbé vált a munka és a szülői kötelezettségek közötti egyensúly megteremtése. A világjárvány alatt az apák és anyák munka és magánélet közötti egyensúlyáról gyűjtött korai adatok azt jelzik, hogy a nők valószínűleg több nehézséggel szembesültek a munka és a magánélet összeegyeztetése során. 2020 tavaszán például a dolgozó anyák 20 %-a, illetve a dolgozó apák 13 %-a számolt be arról, hogy a családi kötelezettségek miatt – mindig vagy többnyire – nehezen tud a munkájára összpontosítani. Ezzel szemben 2015-ben ez az arány a dolgozó anyák esetében csupán 4 %, a dolgozó apák esetében pedig csak 3 % volt¹⁵⁴. Néhány tagállamban (Belgiumban, Németországban, Hollandiában, Luxemburgban, Franciaországban, Észtországban) a dolgozó szülők több mint egyötöde számolt be ezzel kapcsolatos problémákról. A világjárvány alatt javult a helyzet, de a nők még mindig nagyobb nehézségekkel szembesülnek.

A nők foglalkoztatását erőteljesen befolyásolja a minőségi és megfizethető koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz való hozzáférés. A szociális eredménytábla gyermekgondozásra vonatkozó kiemelt mutatójának becslése szerint a 3 év alatti gyermekek intézményes koragyermekkorai nevelésben való részvétele az EU-27-ben 2019-ben 35,3 %¹⁵⁵, így meghaladja a 33 %-os barcelonai célt. A tagállamok között azonban továbbra is vannak különbségek, 16 tagállam pedig még mindig nem érte el a célt. Öt tagállam – Csehország, Magyarország, Szlovákia, Lengyelország és Románia – esetében a szociális eredménytábla

¹⁵⁴ A 2020. évi adatok az (EU-27-re kiterjedő) „Living, working and COVID-19” (Élet, munka és a Covid19) című elektronikus Eurofound-felmérés 1., 2. és 3. fordulójából, valamint az európai munkakörülményekről szóló 2015. évi (EU-27-re kiterjedő) Eurofound-felmérésből származnak.

¹⁵⁵ Ez a legfrissebb rendelkezésre álló adat EU-27 átlagára vonatkozóan.

elemzése „kritikus” helyzetet rögzít¹⁵⁶ (2.2.15. ábra). A spektrum másik végén – Dániában, Hollandiában és Luxemburgban – a 3 év alatti gyermekek több mint 60 %-a vesz részt koragyermekkorai nevelésben és gondozásban. Hollandiában azonban a többségük hetente 30 óránál kevesebb ideig vesz részt koragyermekkorai nevelésben és gondozásban. A nemek közötti foglalkoztatási különbség csökkentése érdekében alapvető fontosságú, hogy az intézményes gyermekgondozás biztosítása összeegyeztethető legyen a teljes munkaidős foglalkoztatással. Ez megakadályozza, hogy az egyik szülő – általában az anya – arra kényszerüljön, hogy részmunkaidőben dolgozzon, ami negatív következményekkel jár a munkaerőpiaci eredményekre, valamint a keresetek és a nyugdíjak megfelelőségére nézve. A munka és a magánélet megfelelő egyensúlyát biztosító politikák, például a rugalmas munkafeltételek vagy a családi okokkal indokolt szabadságolás, szintén fontos szerepet játszanak a gondozási feladatokat ellátó személyek munkaerőpiaci részvételét akadályozó tényezők csökkentésében. Amennyiben a nők és férfiak ezeket kiegyensúlyozott módon veszik igénybe, hozzájárulhatnak a nemek közötti foglalkoztatási különbségek csökkentéséhez is.

¹⁵⁶ 2018. évi adatok alapján Szlovákiában is nagyon alacsony (1,4 %) a részvételi arány (a dokumentum szövegeztésekor nem állt rendelkezésre 2019. évi adat).

2.2.15. ábra: A tagállamok között továbbra is jelentősek az eltérések a gyermekgondozási szolgáltatásokban való részvétel terén

Az intézményes gyermekgondozásban részesülő, 3 év alatti gyermekek aránya és éves változása (%-ban kifejezve 2020-ban, valamint a 2019-hez képest bekövetkezett éves változások, a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.
Forrás: Eurostat [[tepsr_sp210](#)].

Az uniós népesség előregedésével az ápolási-gondozási feladatok terén fennálló, nemek közötti jelentős egyenlőtlenségek valószínűleg jelentősebb foglalkoztatási és szociális kihatásai lesznek. 2020-ban az EU-n belül mintegy 5,7 millió, 15–64 év közötti nő volt, aki gondozási feladatok miatt inaktív volt (az összes inaktív nő mintegy 16 %-a), szemben a mindössze 0,3 millió férfival (azaz az inaktív férfiak mintegy 1 %-ával). A nők aránya szintén magas (59 %) a 18 éves vagy annál idősebb házi gondozók körében, akik családi vagy társadalmi környezetben biztosítanak gondozást felnőttek (például fogyatékkal élő vagy rossz egészségi állapotban lévő felnőttek) számára¹⁵⁷. A férfiak és nők közötti különbség a 45–64 éves korcsoportban a legnagyobb, átlagosan 8 százalékpont. Ezen túlmenően a nők több időt töltenek informális gondozással (hetente 17 órát, míg a férfiak 14 órát)¹⁵⁸. Ennek fényében a megfelelő és megfizethető gondozási szolgáltatások – mind a koragyermekkori

¹⁵⁷ Van der Ende, M., van Seben, R., van Exel, J., Bom, J. és Geijssen T., Prevalence and Cost of Informal Care (Az informális gondozás gyakorisága és költsége), ECORYS és Rotterdami Egyetem, 2021 (előkészületben).

¹⁵⁸ Az európai egészségfelmérés (EHIS) (2013 és 2015 közötti) 7. hulláma és a (2016. évi) európai életminőség-felmérés (EQLS) alapján.

nevelés és gondozás, mind a tartós ápolás-gondozás – fontos szerepet játszanak a nők munkaerőpiaci részvételének stabilizálásában (lásd a tartós ápolásra-gondozásra vonatkozó 6. háttérmagyarázatot).

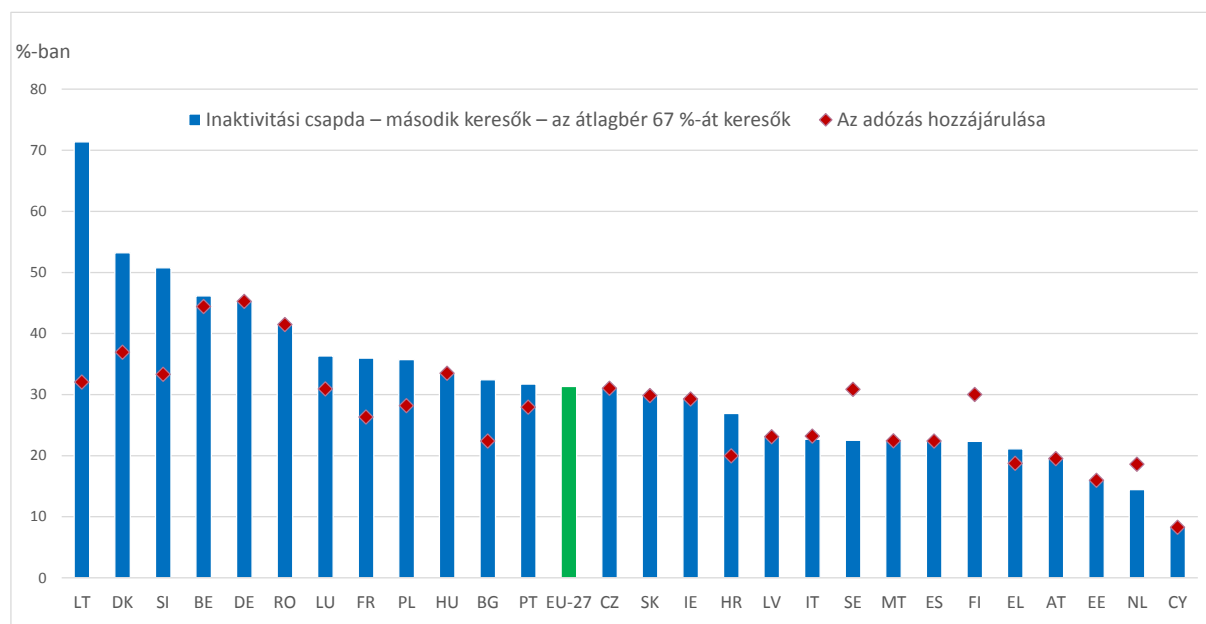
A tagállamok többségében az adózás jelentősen hozzájárul a második keresők inaktivitási csapdáihoz, ami jelentős kihatással van a nemek közötti egyenlőségre. A második keresőket¹⁵⁹ (kétgyermekes családban) érintő inaktivitási csapda¹⁶⁰ Litvániában, Dániában, Szlovéniában, Belgiumban, Németországban és Romániában a legnagyobb (lásd a 2.2.16. ábrát). Ha például egy kétgyermekes inaktív házastárs Litvániában az átlagbér 67 %-át biztosító munkát vállal, keresetének több mint 70 %-át a további adók és a megvont ellátások viszik el. Ezzel szemben Észtországban és Hollandiában ez a csapda nem éri el a 20 %-ot, Cipruson pedig a 10 %-ot. Az adózás hozzájárulása Belgiumban, Németországban és Romániában a legmarkánsabb: az átlagbér 67 %-ában részesülő második kereső esetében a jövedelemkiesés több mint 40 % lehet, amikor keresőtevékenységbe kezd. Az EU-ban a második keresők több mint háromnegyede (78 %-a) nő. A nők munkaerőpiaci részvételét ezért befolyásolja az élettársak összevont jövedelmének közös adóztatása (beleértve az átruházható adójóváírásokat) és a szociális ellátórendszer kialakítása (például a rászorultsági alapú ellátások megvonása). A közös progresszív adórendszerek növelhetik a nem keresők vagy az alacsonyabb keresetűek marginális adókulcsait, mivel jövedelmüket – a magasabb jövedelmű élettársuk jövedelméhez igazodva – ténylegesen magasabb marginális adókulcs terheli. Ezek a rendszerek ezért hozzájárulhatnak a nemek közötti foglalkoztatási különbségekhez és a nemek közötti, kiigazítatlan bérkülönbségekhez.

¹⁵⁹ A második kereső az a személy, aki a saját háztartásában nem a legmagasabb keresetű személy (vagy nem lenne az, ha keresőtevékenység megkezdésén gondolkodna). Az esetek többségében, de nem minden esetben a második kereső nő.

¹⁶⁰ Az inaktivitási csapdák a bruttó jövedelem minden további eurója megadóztatásának hatásait jelölik.

2.2.16. ábra: A második keresők esetében a keresőtevékenység megkezdésekor a tényleges adókulcs a kereset több mint 30 %-át teszi ki az EU-ban

Inaktivitási csapda a második keresők esetében (%-ban, 2020)

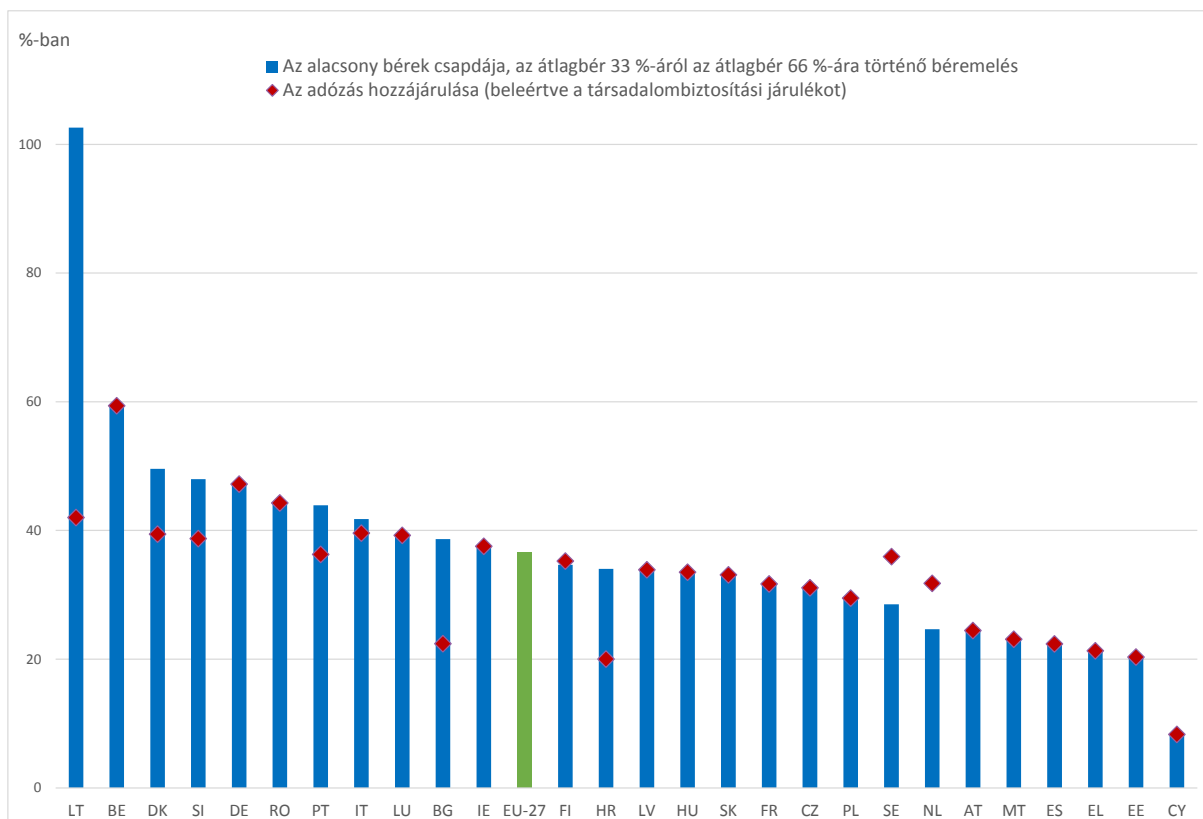
Megjegyzés: 1. Az inaktivitási csapdával kapcsolatos adatok kétgyermekes, kétkeresős családban az átlagbér 67 %-ában részesülő második keresőre vonatkoznak; a fő kereső átlagbért keres. 2. Az „adózás hozzájárulása (beleértve a társadalombiztosítási járulékokat is)” a bruttó kiegészítő jövedelem azon százaléka, amelyet az adózás és társadalombiztosítási járulékok miatt adóként elvonnak (az alacsony bérek csapdájához hozzájáruló egyéb tényezők a munkanélküli ellátások, a szociális ellátás és a lakhatási támogatások megvonása).

Forrás: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó (2021 márciusában aktualizált) modellje alapján.

A nők teljes munkaidős munkaerőpiaci részvételét is kedvezőtlenül befolyásolhatja, ha az adóemelés vagy az ellátások megvonása túl gyorsan, a munkaidő növekedése mellett történik. Ez (az úgynevezett „alacsony bérek csapdája”) hatással lehet az aktív és részmunkaidőben dolgozó személyekre. A második keresők esetében az adózás kulcsszerepet játszik annak meghatározásában, hogy mennyire súlyos az alacsony bérek csapdája a tagállamok többségében. A 2.2.17. ábrán az látható, hogy a második keresők munkaidejének növekedésekor – és ezáltal jövedelmüknek az átlagbér egyharmadáról kétharmadára emelkedésekor – mekkora az „adóként elvont” többletjövedelem százalékos aránya. A második keresők a határjövedelmüknek hozzávetőleg egyharmadát veszíthetik el, ez az arány Litvániában meghaladja a 100 %-ot (a kiesett lakhatási támogatások magas értéke miatt), Belgiumban pedig a legfeljebb 60 %-ot. Az adózás mindehhez való hozzájárulása Belgiumban, utána pedig Németországban a legmagasabb.

2.2.17. ábra: Számos tagállamban béremeléskor a második keresők jövedelmének jelentős részét adóként elvonják

Az „adóként elvont” kiegészítő jövedelmek százalékos aránya, ha a második kereső bére az átlagbér 33 %-áról 66 %-ára emelkedik, és a kétgyermekes fő kereső az átlagbér 100 %-át keresi (%-ban, 2020)

Forrás: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó (2021 márciusában aktualizált) modellje alapján.

A nemek közötti bérkülönbség az enyhe javulás ellenére továbbra is magas. Bár több nő rendelkezik felsőfokú végzettséggel, mint férfi¹⁶¹, az uniós szintű, kiigazítatlan bérkülönbség¹⁶² csak kismértékben változott az előző évhez képest (2019-ben 14,1 % volt, 2018 óta 0,3 százalékponttal csökkent). Ezzel folytatódott az enyhe javulási tendencia, amely 2013 és 2019 között 1,9 százalékpontos csökkenést mutatott. A nemek közötti, kiigazítatlan bérkülönbség 20 % feletti Észtországban és Lettországon, míg a legalacsonyabb értékeket (1 % és 5 % között) Olaszországban, Luxemburgban és Romániában regisztrálták¹⁶³. 2013 óta a helyzet jelentősen javult Észtországban, Spanyolországban, Luxemburgban és Cipruson (8,1 százalékponttal, 5,9 százalékponttal, 4,9 százalékponttal, illetve 4,8 százalékponttal), míg a nemek közötti bérkülönbség több mint 2 százalékponttal nőtt Horvátországban és Lettországon (2.2.18. ábra). A bérkülönbséget a nemek szerinti ágazati és foglalkozási

¹⁶¹ 2020-ban a 30–34 év közötti nők 46,1 %-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel az EU-27-ben, szemben a férfiak 36 %-ával.

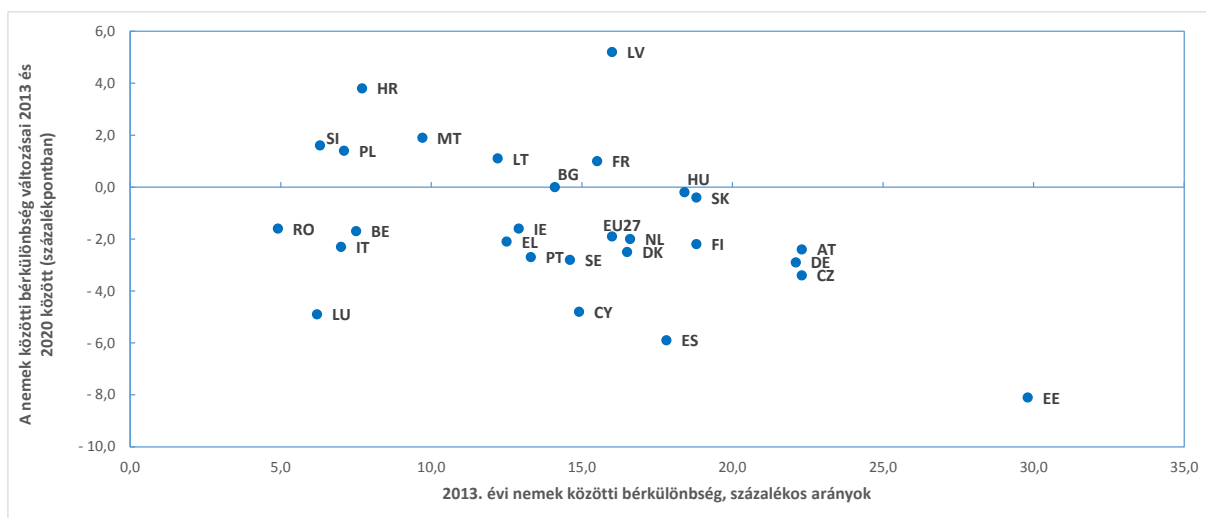
¹⁶² A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség a férfi és női fizetett alkalmazottak átlagos bruttó órabére közötti különbséget méri a férfi fizetett alkalmazottak átlagos bruttó órabérének százalékos arányaként kifejezve. Eurostat-kód: [TESEM180].

¹⁶³ A nemek közötti alacsony bérkülönbségek néha a nemek közötti foglalkoztatási különbségek magas szintjével függnek össze (például Olaszországban és Romániában) – ilyen esetekben az alacsony bérkülönbségek nagyrészt a szelekciós hatásokból fakadhatnak, amennyiben többnyire a legnagyobb jövedelemszerzési potenciállal rendelkező nők vesznek részt a munkaerőpiacon.

szegregáció, valamint az iskolai végzettség terén fennálló különbségek jelentős mértékben befolyásolják¹⁶⁴. Valószínűleg számos egyéb tényező is szerepet játszik, többek között a nemi sztereotípiák, a munka és a gondozási feladatok összeegyeztetésének nehézségei (amelyek karriermegszakításhoz is vezetnek), a hátrányos megkülönböztetés és az átláthatatlan bérstruktúrák¹⁶⁵. A bérkülönbség halmozódik az élet során, és gyakran a nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenséghez vezet, amely 2019-ben az EU-27-ben a 65–74 év közöttiek körében 29,5 % volt, és jelentős eltérések voltak a tagállamok között (Észtországban 2019-ben 1 % alatt volt, míg Luxemburgban 46 %-ot tett ki). A kihívás kezelését célzó törekvések keretében a Bizottság 2021 márciusában előterjesztette az egyenlő értékű munkáért járó egyenlő díjazás elve alkalmazásának a bérek átláthatósága és végrehajtási mechanizmusok révén történő megerősítéséről szóló irányelvjavaslatot¹⁶⁶.

2.2.18. ábra: A 2013 óta elért szerény javulás ellenére több tagállamban továbbra is jelentős a nemek közötti bérkülönbség

A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség; ipar, építőipar és szolgáltatások (2013–2019).

Megjegyzés: Írország esetében az értékek 2018-ra vonatkoznak; Görögország esetében 2014-re és 2018-ra vonatkoznak.

Forrás: Eurostat [tesem180].

Jelentős lehetőségek vannak a fogyatékossgal élő személyek munkaerőpiaci részvételének fokozására. A szociális jogok európai pillérének 17. alapelve a fogyatékossgal élő személyek társadalmi befogadására szólít fel, különösen a fokozottabb munkaerőpiaci részvétel révén. A felülvizsgált szociális eredménytábla a munkaerőpiaci integrációjuk nyomon követésére szolgáló kiemelt mutatót tartalmaz, ugyanis a munkaerőpiaci integráció az egyenlőtlenségek csökkentésére hivatott, és a fogyatékossgal

¹⁶⁴ Leythienne, D., Ronkowski, P., A decomposition of the unadjusted gender pay gap using Structure of Earnings Survey data (A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség lebontása a jövedelemszerkezeti felmérés segítségével) (2018), Statistical Working Papers, Eurostat.

¹⁶⁵ Az EU-27-re vonatkozóan kevés adat áll rendelkezésre, de a témát a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) a „Peking + 25: a Pekingi Cselekvési Platform uniós tagállamok általi végrehajtásának ötödik áttekintése” című, 2020-ban közzétett jelentése elemezte.

¹⁶⁶ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a férfiak és nők egyenlő vagy egyenlő értékű munkáért járó egyenlő díjazása elve alkalmazásának a bérek átláthatósága és végrehajtási mechanizmusok révén történő megerősítéséről.

élő személyek jogairól szóló stratégiában¹⁶⁷ meghatározott foglalkoztatási törekvések megvalósításához hozzájáruló eszköz. A fogyatékossgal élő és a fogyatékossgal nem rendelkező személyek közötti foglalkoztatási különbség¹⁶⁸ 2020-ban 24,5 százalékpont volt az EU-ban. A szociális eredménytábla mutatója azt jelzi, hogy jelentős eltérések vannak a tagállamok teljesítménye terén (lásd a 2.2.19. ábrát). A különbség Belgiumban (35 százalékpont feletti), Bulgáriában, Horvátországban, Németországban, Lengyelországban, Magyarországon és Romániában volt a legnagyobb (30 százalékpont feletti), a legkisebb pedig Dániában, Portugáliában és Finnországban (20 százalékpont alatti) volt. A Covid19-világjárvány súlyosbította a foglalkoztatáshoz való hozzáférés korábban fennálló korlátozásait¹⁶⁹. A fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatási különbségének 2019 és 2020 közötti alakulása tekintetében eltérések mutatkoztak az országok között. Németországban a „kritikus” helyzetek 5,9 százalékpontos növekedését regisztrálták, három ország (Svédország, Málta és Románia) pedig a „figyelemmel kísérendő” kategóriába tartozik. A fogyatékossgal élő személyek EU-n belüli foglalkoztatási különbsége a 2014-ben végzett legelső mérések óta még tovább növekedett (1,8 százalékponttal). 2019-ben a munkanélküliségi ráta az EU-27-ben is jóval magasabb volt a fogyatékossgal élő személyek esetében (17,3 %, szemben a 8,3 %-kal)¹⁷⁰, mindez pedig arra utal, hogy mielőbb szakpolitikai fellépésre van szükség ezen a területen.

¹⁶⁷ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2021. március 3.) „Egyenlőségközpontú Unió Stratégia a fogyatékossgal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021–2030)”, COM(2021) 101 final.

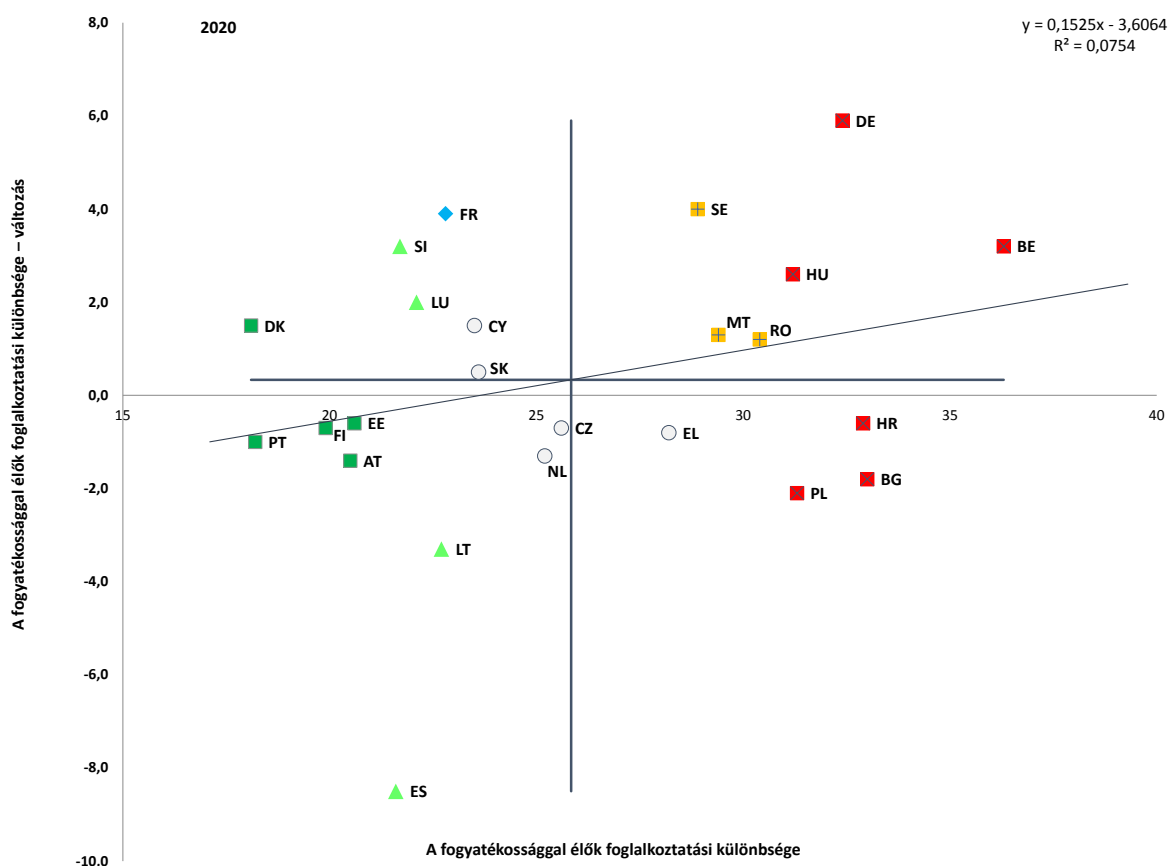
¹⁶⁸ A mutató meghatározását lásd az 1.3. fejezetben.

¹⁶⁹ Európai Bizottság (2021), *Employment and social developments in Europe 2021* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

¹⁷⁰ Forrás: Eurostat, EU-SILC 2020, 2021. október 21-i aktualizált változat; Írországra vonatkozóan nem álltak rendelkezésre adatok.

2.2.19. ábra: A fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége továbbra is magas, és jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között

A fogyatékossgal élők és a fogyatékossgal nem rendelkező személyek közötti foglalkoztatási különbség 2020-ban 2019-hez képest (a 20–64 év közöttiek körében) (a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. Belgium, Németország és Luxemburg esetében 2020-ban törés mutatkozik az adatsorban. Franciaország, Hollandia, Lengyelország és Szlovákia esetében ideiglenes adatok szerepelnek 2020-ra vonatkozóan. Az EU-27-re vonatkozó érték becslés érték.

Forrás: EU-SILC 2020, Eurostat, htlh_dlm200

A nem az EU-ban születettek munkaerőpiaci eredményei kevésbé kielégítőek a helyben született és a mobilis uniós polgárokhoz képest. A nem az EU-ban született 20–64 év közöttiek foglalkoztatási rátája 2020-ban elmaradt a helyben születettektől (62 %, szemben a 73,5 %-kal), és romlott a válság előtti időszakhoz képest. 2019 és 2020 között a nem az EU-ban született (15–74 éves korosztály) esetében a munkanélküliségi ráta 2,1 százalékponttal 16,9 %-ra emelkedett, míg a helyben születettek esetében a munkanélküliségi ráta 0,3 százalékponttal 6,5 %-ra nőtt, ami a Covid19 előbbi csoportra gyakorolt aránytalan hatására utal¹⁷¹. A nem uniós migránsok felülreprezentáltak az alacsony képzettséget igénylő munkahelyeken (az EU-ban négyből több mint egy alacsony képzettséget igénylő munkát lát el), ugyanakkor nagyobb valószínűséggel gyakrabban túlképzettek, mint a helyben

¹⁷¹ A más tagállamban dolgozó uniós polgárok foglalkoztatási rátája szintén nagyobb mértékben csökkent, mint a fogadó ország állampolgárainak foglalkoztatási rátája, de 2020. évi foglalkoztatási rátájuk nagyjából hasonló a helyben születettek foglalkoztatási rátájához (73,4 %, illetve 73,5 %).

születettek.¹⁷² Ez a számadat Ausztriában, Németországban és Svédországban meghaladja a 40 %-ot, Luxemburgban pedig a 60 %-ot. A migráns háttérű nők helyzete különösen kritikus, mivel az aktivitási különbségük 2020-ban 10,8 százalékponton emelkedett, Franciaországban, Belgiumban és Olaszországban különösen alacsony (60 % alatti) volt az aktivitási rátájuk. Az úgynevezett „kulcsfontosságú munkavállalók” jelentős arányát képviselő nem uniós migránsok, valamint mobilis uniós polgárok a világjárvány kitörése óta hozzájárulnak a gazdaság működéséhez¹⁷³. A migránsok azonban még a „kulcsfontosságú munkavállalók” kategóriájában is nagyobb eséllyel veszítették el a munkahelyüket, mint a helyben születettek¹⁷⁴.

2.2.2. Szakpolitikai válasz

A tagállamok olyan intézkedéseket vezetnek be, amelyek célja a koragyermekkori nevelés és gondozás minőségének és az abban való részvételnek a javítása. Litvániában 2021 szeptemberétől a szegénység kockázatának kitett családok esetében a 6 éven aluli gyermekek számára biztosított az iskola előtti nevelés. Az iskola előtti nevelésre való törvényi jogosultság fokozatosan bővülni fog: az önkormányzatoknak biztosítaniuk kell a koragyermekkori nevelést és gondozást a helyet igénylő szülők 4 éves gyermekeinek 2023-ban, a 3 éveseknek 2024-ben és a 2 éveseknek 2025-ben. Az iskola előtti nevelésbe való belépés lehetősége 2023 szeptemberétől 6 évről 5-re csökken. **Észtországban** tervezik az iskola előtti nevelésről szóló törvény módosításait annak érdekében, hogy strukturált tanulási eredményeket határozzanak meg, amelyek a gyermekek fejlődésére összpontosulnak, nem a jelenlétükre. Ez segíthet a koragyermekkori nevelés és gondozás minőségének javításában. Helyreállítási és rezilienciaépítési tervének részeként **Ciprus** ingyenes és kötelező, iskola előtti nevelést kíván nyújtani 2022 IV. negyedévéig 4 éves kortól, beleértve a településeken a gyermekközpontok építését és renoválását, valamint az önkormányzati és magánóvodákban az ingyenes koragyermekkori nevelésre és gondozásra nyújtott támogatást, kiegészítve az ESZA+ által támogatandó intézkedésekkel. 2020-ban **Bulgária** – a nemzeti költségvetésből származó támogatással – hároméves programot indított 67 új óvoda építésére. **Spanyolországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv 60 000 új helyet fog finanszírozni a koragyermekkori nevelésben és oktatásban.

Az arányok csökkentéséhez és a munkaerőpiaci átmenet támogatásához a korai iskolaelhagyás kiváltó okaira összpontosító, átfogó stratégiákra van szükség. A felső középfokú tanulmányok elvégzése előtt az oktatást és képzést elhagyó fiatalok arányának csökkentése továbbra is uniós prioritás, amely összhangban áll a vonatkozó pillérnek az oktatásról, képzésről és egész életen át tartó tanulásról szóló 1. alapelvével. A sikeres szakpolitikai megközelítések minden szinten ötvözik a megelőzésre, beavatkozásra és ellensúlyozásra irányuló intézkedéseket. **Bulgáriában** a REACT-EU támogat egy projektet,

¹⁷² Eurostat, a következő munkaerő-felmérésből készített ad hoc kivonat: [Migrants more likely over-qualified than nationals \(A migránsok nagyobb valószínűséggel túlképzettek, mint az adott ország állampolgárai\) – Products Eurostat News – Eurostat \(europa.eu\), 2020.](#)

¹⁷³ Reid A. et al (2021), „Migrant Workers, Essential Work, and COVID-19” (Migráns munkavállalók, kulcsfontosságú munka és a Covid19), American Journal of Industrial Medicine, 64. kötet, 2. szám, 73–77. o.

¹⁷⁴ Fasani és Mazza (2020), [A Vulnerable Workforce: Migrant Workers in the COVID-19 Pandemic](#) (Kiszolgáltatott helyzetben lévő munkaerő: Migráns munkavállalók a Covid19-világjárvány idején).

amely a távoktatáshoz kapcsolódó lemorzsolódás kockázatának csökkentésével azt célozza, hogy megelőzze az oktatási folyamat megszakítását, valamint támogassa a befogadást. A korai iskolaelhagyás megelőzését **Romániában** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében külön ezt a célt szolgáló reform és beruházások támogatják, amelyek célja az iskolai lemorzsolódásnak kitett gyermekek hatékonyabb azonosítása, valamint célzott intézkedések bevezetése, beleértve az iskoláknak nyújtott támogatásokat. A **Finnországban** nemrégiben bevezetett, oktatási rendszert célzó reform a tankötelezettség korhatárát 16-ról 18 éves korra emeli annak érdekében, hogy a fiatalok elsajátítsák a középiskolai tananyagot és letegyék az érettségit, vagy középfokú szakképesítést szerezzenek. **Cipruson** a technikai támogatási eszköz támogatásával cselekvési terv készítése van folyamatban, amelynek célja az iskolai lemorzsolódás kockázatának kitett diákok megtartására és bevonására irányuló megoldások azonosítása. A **belga** helyreállítási és rezilienciaépítési terv célja a korai iskolaelhagyás arányának csökkentése Belgium francia nyelvű közösségében, beleértve a kiszolgáltatott helyzetben lévő fiataloknak szóló, személyre szabott iránymutatás megerősítését, a Covid19-válság negatív hatásainak leküzdését és a szervezeti struktúrák reformját. **Málta** helyreállítási és rezilienciaépítési tervének célja a korai iskolaelhagyás leküzdése, valamint az időszerű és hatékony beavatkozás biztosítása az állami iskolákba járó minden egyes diák adatainak a gyermekgondozástól az oktatási pálya utolsó szakaszáig történő nyomon követése révén.

A Covid19-válság- után prioritást élveznek az ambiciózus és hatékony korrekciós szakpolitikák, amelyek ellensúlyozzák a tanulási veszteségeket, előmozdítják a digitális oktatást, valamint ösztönzik a befogadást és a méltányosságot az oktatásban és képzésben. **Románia** a REACT-EU keretében korrekciós oktatási intézkedéseket fog támogatni, hogy ellensúlyozza az iskolák bezárásából eredő tanulási veszteségeket. 30 millió EUR lesz elkülönítve az iskola utáni tevékenységek és felzárkóztató tanfolyamok finanszírozására, amelyek 168 000 hátrányos helyzetű diákot céloznak, többek közt romákat és vidéki területeken élő tanulókat. **Bulgáriában** 109,5 millió BGN-t (57 millió EUR-t) különítettek el a REACT-EU-ból a járványt követő iskolai oktatás támogatására technikai eszközök és a távoktatásra vonatkozó, elektronikus környezetben tartott szakképzések nyújtásával. Az intézkedések a diákokat, a tanárokat, az iskolai közvetítőket, valamint a szülőket célozzák. 2021 februárjában **Hollandia** az oktatásba való rendkívüli beruházást jelentett be, hogy ellensúlyozza a járvánnyal kapcsolatos tanulási veszteségeket. A nemzeti oktatási program az oktatás valamennyi szintjére kiterjed, és 8,5 milliárd EUR-s költségvetéssel rendelkezik. A hátrányos helyzetű diákokat nagyobb arányban fogadó iskolák arányosan több támogatást kapnak. Az iskolai digitalizációs programmal **Portugália** előmozdítja a digitális átmenetet az oktatásban és képzésben. A koronavírus-reagálási beruházási kezdeményezések (CRII és CRII+) támogatásával **Portugália** IT-eszközöket biztosított a hátrányos helyzetű diákoknak, valamint digitális kompetenciák fejlesztésére irányuló képzést a tanároknak. **Csehország, Görögország, Írország és Szlovákia** célja, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásait arra használja, hogy az alacsony jövedelmű családokból származó, iskolai tanulóknak és diákoknak IKT-berendezéseket és digitális eszközöket nyújtson, míg a **belga és a szlovén** helyreállítási és rezilienciaépítési tervek az iskolák digitális infrastruktúrájába való jelentős beruházásokat tartalmaznak. **Málta** helyreállítási és rezilienciaépítési terve autizmussal élők számára nyújtott helyiségek és multiszenzoros termék iskolai kialakításába ruház be. **Szlovákia** célja, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz segítségével támogassa a sajátos nevelési igényű gyermekek és a hátrányos társadalmi-gazdasági háttérű gyerekek, többek közt a romák iskolai befogadását.

A digitális átalakulás járvány miatti felgyorsulásának eredményeként és a pillér 1. alapelveivel (oktatás, képzés, és egész életen át tartó tanulás) összhangban a tagállamok fokozták azon erőfeszítéseiket, amelyek a munkaerőpiachoz szükséges digitális készségek fejlesztésére irányulnak. Az EU a digitális készségekkel és munkahelyekkel foglalkozó koalíción, a digitális készségekkel és munkahelyekkel foglalkozó platformon¹⁷⁵ és a digitális oktatási cselekvési terven keresztül koordinálja és támogatja a digitális készségekre irányuló erőfeszítéseket. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz részeként számos tagállam tervezett digitális készségekkel kapcsolatos intézkedéseket. **Írországban** a „Technológiai készségek 2022-ben: Írország harmadik, IKT-készségekre irányuló cselekvési terve” meghatározza az oktatási és IKT-szakemberekre vonatkozó digitális készségekkel kapcsolatos prioritásokat. **Ciprus** közelgő „e-készségekkel kapcsolatos cselekvési terve” a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek célja a digitális készségek oktatási rendszerbe való beépítése, valamint a tantervek összehangolása a munkaerőpiaci igényekkel. **Románia** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből finanszírozott olyan beruházásokat tervez, amelyek az egyetem előtti oktatásban és a felsőoktatásban részt vevő diákok, felnőttek és a közigazgatásban részt vevő személyek digitális készségeire irányulnak. **Olaszország** 2020 júliusában meghatározta a digitális készségekre irányuló nemzeti stratégiáját, amely a diákokra, az aktív munkaerőre, az IKT-szakemberekre és az állampolgárookra vonatkozó négy intervenciós lépéssel rendelkezik. A digitális készségek fejlesztésére irányuló célok számos tagállamban az általános oktatási stratégiák, az ipar digitalizációjára vagy a foglalkoztatásra irányuló stratégiák és szakpolitikák részét képezik, például **Magyarországon** a Digitális Munkaerő Program, **Litvániában** a 2019–2030-ra szóló digitalizációs ütemterv, valamint **Svédországban** az iskolarendszere vonatkozó nemzeti digitalizációs stratégia. **Finnországban** a mesterséges intelligenciára vonatkozó stratégiákat és projekteket hajtanak végre nemzeti szinten, míg **Lettországban** a 2019–2022-re szóló kiberbiztonsági stratégia konkrét célokat fogalmaz meg a közigazgatásban és önkormányzatoknál dolgozók számára az IKT-biztonsággal kapcsolatban, valamint kiberbiztonsági készségeket biztosít a kkv-k és állampolgárok számára. **Spanyolország** bemutatta a digitális kompetenciákra vonatkozó nemzeti tervet, amely a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával digitális készségekkel kapcsolatos képzéseket kíván nyújtani a lakosságnak és a munkavállalóknak. A tagállamok több mint harmada szintén jóváhagyott egy általános országos digitalizációs stratégiát. A végrehajtás alatt álló stratégiák mellett **Lettország** és **Spanyolország** 2021-ben új digitális stratégiát fogadott el.

A tagállamok gyorsan reagáltak annak érdekében, hogy csökkentsék a Covid19 szakképzésre és -oktatásra gyakorolt negatív hatását. Egyes országok, például **Németország, Ausztria, Dánia, Luxemburg és Franciaország** pénzügyi ösztönzőket nyújtottak a vállalatoknak annak érdekében, hogy tanulószereződéses tanulókat vegyenek fel. **Ausztriában** például 2020 márciusa és 2021 márciusa között a vállalatok tanulószereződéses gyakorlati képzésre irányuló, 2 000 EUR bónuszt kaptak minden egyes megkötött képzési szerződés után (a kkv-k további 1 000 EUR-t kaptak). További támogatást nyújtottak, ha egy vállalat átvette egy fizetésektelenné váló vállalat tanulószereződéses tanulóit. **Franciaország** megerősítette a 18 éven aluli tanulószereződéses tanulókat, valamint a 18 éven felüli

¹⁷⁵ A platform összefogja az állami és magánszférából származó érdekelt feleket, hogy közösen kezeljék a digitális készségek terén fennálló hiányosságokat, és Európa-szerte javítsák a foglalkoztathatóságot.

tanulószerződéses tanulók felvételére nyújtott állami támogatást (előbbi 4 125 EUR-ról 5 000 EUR-ra, utóbbit 5 125 EUR-ról 8 000 EUR-ra emelte) a 2020. július 1-je és 2021. december 31-e között megkötött, tanulószerződéses gyakorlati képzésre irányuló szerződések esetében. **Finnországban** a szakoktatási és szakképzési jogszabályt a 2020. július 1-je és 2021. július 31-e közötti időszakra vonatkozóan ideiglenesen módosították a tanulók készségeinek és kompetenciáinak hiteles munkakörnyezetben való mérése tekintetében. Ha a tanulók nem tudták hiteles munkakörnyezetben demonstrálni a készségeiket, intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy más gyakorlati feladatokat végezhesse el, amelyek a hiteles munkahelyi helyzetekhez és folyamatokhoz hasonlóak voltak. **Romániában** a műszaki szakképzés fejlesztésére irányuló nemzeti központ a szakoktatásban és szakképzésben részt vevő tanárok számára támogató iránymutatásként módszertani referenciamutatókat tett közzé a szakmai alapképzésen belüli oktatás és tanulás megerősítése céljából¹⁷⁶.

Egyes tagállamok folytatták a szakoktatási és szakképzési rendszerre vonatkozó strukturális reformok végrehajtását. 2020 szeptemberében a tagállamok, az EU tagjelölt országai és az EGT-országok szakoktatásért és szakképzésért felelős miniszterei, az európai szociális partnerek és az Európai Bizottság közösen elfogadták a szakképzésnek a helyreállítás és a digitális és zöld gazdaságra való méltányos átállás támogatásában betöltött szerepéről szóló osnabrückeri nyilatkozatot¹⁷⁷. A 2020. decemberi jogszabállyal **Görögország** új jogi keretet vezetett be a szakoktatás és szakképzés, valamint az egész életen át tartó tanulás tekintetében. Az új jogszabály ezenkívül a szakoktatás és szakképzés irányításának alapvető reformját vezette be, amely nemzeti tanácsadó testületet hozott létre (a szakoktatás és szakképzés központi tanácsa), az oktatási és egyéb releváns minisztériumok, a munkáltatói és a munkavállalói szervezetek és kamarák képviselőinek bevonásával. Jelentős lépésekre került sor az átfedések elkerülése, a munkaerőpiaci igények jobb kezelése és a szakképző intézmények szintjén az autonómia támogatása érdekében. 2020-ban **Litvánia** új eljárást hagyott jóvá a tanulószerződéses gyakorlati képzéseken, munkahelyi tapasztalaton, egyéni tanuláson és a tanulás egyéb formáin keresztül szerzett kompetenciák értékelésére. Az új értékelési eljárás 2021 szeptemberétől lép hatályba, és kiterjed a gyakorlati készségekre, valamint az alapvető (elméleti) tudást értékelő szabványosított tesztekre. Az eljárást a készségek értékelésével foglalkozó bizottságok felügyelik, amelyek magukban foglalják a vállalatok által delegált szakembereket is. **Spanyolországban** 2020 júliusában a szakoktatás és szakképzés modernizálására irányuló tervet hagytak jóvá. Ezenkívül jelenleg a parlament előtt folyamatban van a szakmai alapképzési és továbbképzési képesítésekre és szakmai tanúsítványokra vonatkozó, duális, integrált szakképzési rendszer létrehozására irányuló jogszabály jogalkotási folyamata. A javaslat 11 stratégiai területre terjed ki annak érdekében, hogy modernizálja a szakoktatási és szakképzési kínálatot, valamint támogassa a tanulószerződéses gyakorlati képzéseket és a kkv-kat. 2021-ben **Lengyelország** jogalkotási aktust fogadott el a szakoktatásban és szakképzésben végzetek nyomon követésére irányuló rendszerről. Az aktus meghatározza az új miniszteri felelősségi köröket, amelyek a középiskolában végzetek szakmai előmenetelének nyomon követésére irányulnak. A nyomon követés célja, hogy visszajelzést lehessen szerezni a különböző iparágakban, a műszaki szakközépiskolákban és általános középiskolákban, valamint a középfokú képzést követő

¹⁷⁶ [Repere metodologice pentru consolidarea achizițiilor din anul școlar 2019-2020-EDP \(edu.ro\).](https://www.edp.europa.eu/en/repere-metodologice-pentru-consolidarea-achizitiilor-din-anul-scolar-2019-2020-edp-edu-ro)

¹⁷⁷ [Osnabrückeri nyilatkozat.](#)

iskolákban végzetek szakmai útjáról. **Románia** helyreállítási és rezilienciaépítési terve magában foglalja a duális oktatási rendszer reformját, hogy eleget tegyen a diákok és a munkaerőpiac igényeinek, nevezetesen a végzettségek és végzetek számának növelésén, valamint a duális oktatásban részt vevő diákok számára magasabb szintű műszaki oktatáshoz való hozzáférés biztosítása révén.

A tagállamok nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a zöld gazdaságra való átállás támogatásához szükséges készségeknek. Egyes tagállamok nemzeti intézkedéseket fogadtak el és hajtottak végre a zöld gazdaságra való átálláshoz szükséges készségek elsajátításának támogatása céljából. A **német** hatóságok például 2020-ban kutatókkal és szociális partnerekkel közösen frissítették a szakoktatásban és szakképzésben alkalmazandó, környezetvédelemre és fenntarthatóságra vonatkozó „szabványos munkaköri leírást”, amelyet minden új tanulószerveződéses gyakorlati képzés tantervében alkalmazni kell, és minden létező tanterv esetében is ajánlott. Az új leírás a zöld gazdaságra való átállásra vonatkozó hat alapvető készséget és kompetenciát foglal magában, amelyeket minden tanulószerveződéses tanulónak el kell sajátítania minden ágazatban a gyakorlata során. 2020-ban a **máltai** nemzeti statisztikai hivatal elvégezte a zöld munkahelyekre vonatkozó második felmérést. Elsődleges célja az volt, hogy frissítse a zöld munkahelyekre vonatkozó, 2016. évi első felmérés során gyűjtött adatokat, és alapuljon szolgáljon a zöld gazdaságra való átálláshoz szükséges készségeknek a készségek nemzeti tanácsa által végzett alaposabb elemzéséhez. **Málta** ezenkívül 2021 októberében közzétette 2021–2030-ra szóló, nemzeti foglalkoztatási szakpolitikáját, amelynek célja, hogy keresett készségekkel (többek közt zöld készségekkel) ruházza fel a munkavállalókat, támogassa a vállalkozások növekedését és a munkahelyek teremtését, és megerősítse a munkaerőpiaci intézményeket. **Svédországban** a zöld munkahelyekre irányuló, 2020. évi kezdeményezés a zöld ágazat hiányfoglalkozásaira irányuló képzésekkel célozta a munkanélküli személyeket. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében néhány tagállam a zöld gazdaságra való átálláshoz szükséges készségekkel kapcsolatos intézkedéseket tervezett. **Horvátország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve például támogatja az akkreditált felnőttoktatásra irányuló utalványok finanszírozását, amelyek 70 %-a várhatóan a zöld gazdaságra való átálláshoz szükséges készségekkel lesz kapcsolatos. **Románia** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből finanszírozott olyan beruházásokat tervez, amelyek az energiahatékony építésről szóló képzések kialakításával a felújítással foglalkozó ágazatban dolgozó szakemberek és munkavállalók szakmai kapacitásának megerősítésére irányulnak. **Észtországban** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatja a vállalatok zöld gazdaságra való átállását, például a zöld gazdaságra való átálláshoz szükséges készségekkel kapcsolatos képzés biztosítása érdekében az átképzési és továbbképzési modulok fejlesztésébe való beruházáson keresztül, beleértve a részletes képzési tartalmakat, struktúrákat és képzési anyagokat.

2020-ban a tagállamok olyan intézkedéseket vezettek be, amelyek a Covid19-világjárvány felnőttoktatásra gyakorolt hatására reagálnak. Az online felnőttoktatási szolgáltatás felgyorsult fejlesztésén kívül számos ország konkrét intézkedéseket vezetett be a járvány hatásainak kezelésére. **Szlovéniában** a felnőttoktatási szolgáltatóknak nyújtott támogatás a járványra adott válasza irányuló egyik jogszabály („5. koronavírus csomag”) részét képezte. 2020-ban a **svéd** állam minden felnőttoktatást finanszírozott (önkormányzati hatáskör), és szélesítette a jogosultsági kört, valamint több mint 25 000 további tanuló befogadása érdekében növelte a finanszírozást. **Dániában** a munkanélküliek meglévő,

felnötteknek szóló tanulószerveződéses gyakorlati képzési rendszerhez való hozzáférését megkönnyítették, és nagyobb juttatásokat nyújtottak a szakképzésben részt vevő munkanélküliek számára, külön hangsúlyt fektetve a zöld munkahelyekhez és a gondozási ágazathoz szükséges készségekre. **Németország** szövetségi hatóságai növelték a felnőttoktatási központoknak nyújtott támogatást, a digitális készségekre összpontosítva, valamint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz használatával. Helyreállítási és rezilienciaépítési terve részeként **Luxemburg** a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programban részt vevő valamennyi munkavállaló számára digitáliskészség-fejlesztésre szóló utalványokat nyújtott. Egy 1,4 milliárd EUR-s, szélesebb körű szociális csomag részeként **Hollandia** támogatja azon személyek át- és továbbképzését, akiket a leginkább érintett a világjárvány (pl. a fiatalok, alacsonyabban képzettek, migráns háttérű és/vagy fogyatékossgal élő személyek, valamint munkavállalók nélküli önfoglalkoztatók).

Számos tagállam vezetett be jogalkotási kezdeményezést és stratégiai tervet annak érdekében, hogy támogassa a felnőttek oktatásban való részvételét, gyakran a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával, a pillér 1. és 4. alapelvével (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás, valamint a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban. Egy nemrégiben bevezetett **finn** jogszabály létrehozta a folyamatos tanulás szolgáltatási központját, amely koordinálja és kialakítja a munkaképes korú személyeknek szóló képzési szolgáltatásokat, elemzi a készségfejlesztési igényeket, támogatja a regionális hálózatokat, és finanszírozza a képzési tevékenységeket. **Görögországban** az egész életen át tartó tanúlással foglalkozó központok megerősítése szerepelt a szakoktatás, szakképzés és egész életen át tartó tanulás nemzeti rendszeréről szóló új jogszabályban. **Olaszország** létrehozta az „új készségek alapját”, és bejelentette a felnőttek készségeire irányuló nemzeti stratégiai tervet, amely az alacsonyan képzett személyek országosan magas arányát kívánja kezelni. **Írország** a munkához vezető új pályákról szóló stratégiát vezetett be a következő öt évre. Helyreállítási és rezilienciaépítési tervük részeként számos ország pénzügyi támogatást tervezett az egyéni tanulóknak. **Horvátország** a horvát képesítési keretrendszerrel összhangban olyan utalványrendszert tervezett, amely a minőségbiztosítás tárgyát képező felnőttoktatási programokban részt vevő felnőtteknek szól. **Görögország** egész életen át tartó készségfejlesztési profilok bevezetését tervezte a felnőttek oktatásban való részvételének támogatása érdekében. **Litvánia** helyreállítási és rezilienciaépítési tervében bejelentette, hogy egyablakos, egész életen át tartó tanulási platformot hoz létre az egyéni tanulási profilok elve alapján, amelyek a **lett** helyreállítási és rezilienciaépítési tervben is szerepeltek, valamint megerősíti a munkaalapú tanulást és készségvalidálást. **Málta** helyreállítási és rezilienciaépítési tervében bejelentette, hogy végrehajtja az alapvető készségekről szóló, módosított stratégia kulcsfontosságú intézkedéseit, valamint támogatja a felnőtt tanulóknak szóló digitális tanulási platform indítását. Málta ezenkívül elfogadta a készségfejlesztési rendszert, amely a munkavállalóknak nyújtott képzéssel támogatja a kkv-kat. **Franciaország** a digitális készségek fejlesztésének előmozdítása érdekében megerősíti az egyéni tanulási profilok meglévő rendszerét. **Csehország** azon tervének részeként, amely a képzési és átképzési rendszerének felülvizsgálatára irányul, különös hangsúly kerül a digitális készségekre. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és az ESZA+ által támogatott terv célja, hogy 14 regionális képzési központot hozzon létre, amelyeket az állami foglalkoztatási szolgálatok működtetnek. **Svédország** 2021 decemberében tervezi bevezetni a mentális fogyatékossgal élő felnőtt diákoknak szóló szakképzési tanfolyamokat. **Belgiumban** a felnőttek készségeinek támogatását célzó számos intézkedést fogadtak el – néhányat közülük a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében: a tanulásban részt vevő munkavállalók

több munkaidő-jóváírást kapnak, Flandriában létrejött az egyéni tanulási profilok rendszere, Vallóniában pedig bevezették a „Digitális elindulás” (Start digital) és a „Vallónia továbbképzése” (Upskills Wallonia) projekteket. **Hollandia** az egyéni tanulást és fejlődést támogató állami alapot hozott létre¹⁷⁸. **Luxemburg** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében új készségfejlesztési stratégiát vezetett be, hogy elemezze a jelenlegi készségigényeket, és a jövőbeli képzésekre vonatkozó cselekvési tervet dolgozzon ki és hajtson végre.

A felsőoktatás minőségének növelése elengedhetetlen, különösen a felsőoktatásban részt vevő személyek egyre növekvő arányának tükrében. Számos tagállam ezzel összhangban jelentett vagy vezetett be reformokat. **Lettország** átfogó felsőoktatási reformot vezet be, amely három pillér mentén tervez strukturális változtatásokat: irányítás, finanszírozás és emberi erőforrások. Az új jogszabály tudományos, művészeti és kulturális egyetemekre, alkalmazott tudományokkal foglalkozó egyetemekre, valamint alkalmazott tudományokkal foglalkozó főiskolákra bontja a felsőoktatási intézményeket, és mindegyik típusra külön minőségi kritériumokat határoz meg. 2020 októberében **Luxemburg** új, rövid távú programot vezetett be a fiatalok munkanélküliséggel szembeni védelme érdekében. A középszintű oktatást követő új képzés, a „Diplom+” rugalmas, kétszemeszteres program, amely olyan fiatalokat céloz, akik elvégezték a középiskolát, azonban nem iratkoztak be felsőoktatási intézménybe, és még nincs állásuk. A program bármikor megszakítható, az elvégzett modulok után pedig tanúsítvány jár, és a résztvevők tanulmányi támogatásban részesülhetnek. Végezetül a **Belgium** (Flandria) által nemrégiben jóváhagyott felsőoktatási haladási alap olyan reform- és beruházási csomagból áll, amelynek három fő célkitűzése van: a felsőoktatási képzési kínálat racionalizálása, többek közt a munkaerőpiac szempontjából relevánsabbá és rugalmasabbá tételén keresztül; az egész életen át tartó tanulás támogatása a felsőoktatásban; valamint a digitális tanulási pályák optimális kihasználása.

A világválság okozta gazdasági visszaesés súlyosan érintette a fiatalokat, emiatt kiemelt támogatási célcsoporttá váltak, nevezetesen a megerősített tanulószerveződéses gyakorlati képzések révén. **Belgiumban** (Flandriában) például a kormányzat a REACT-EU keretében elérhető források révén 1000 EUR-val növelte a tanulószerveződéses gyakorlati képzéseket nyújtó szolgáltatóknak kínált prémiumot. **Belgiumban** (Vallóniában) a tanulószerveződéses gyakorlati képzést nyújtó munkáltatóknak szóló prémium bizonyos ágazatokban eléri a havi 390 EUR-t a tanulószerveződéses gyakorlati képzés első négy hónapjában. **Írország** a tanulószerveződéses gyakorlati képzések ösztönzésére irányuló rendszert fogadott el, amely 2000 EUR-t biztosít az új tanulószerveződéses gyakorlati képzéseket kínáló munkáltatóknak. **Ausztria** a tanulószerveződéses tanulók után járó bónuszt kínált a vállalatoknak (*Lehrlingsbonus*), és 2021. március 31-ig finanszírozást fog biztosítani arra, hogy a képzés első évében át lehessen venni a tanulószerveződéses tanulókat a vállalkozási tanulószerveződéses gyakorlati képzési rendszerből.

A tagállamok a pillér 1. és 3. alapelvével (az oktatásról, képzésről és egész életen át tartó tanulásról, valamint az esélyegyenlőségről szóló alapelvekkel) **összhangban megerősítették a fiatalokat célzó foglalkoztatási támogatásokat.** **Írország** további foglalkoztatási

¹⁷⁸ A dokumentum készítése során ez az intézkedés nem kapcsolódott az ország helyreállítási és rezilienciaépítési tervéhez.

támogatásokat kínált a JobsPlus rendszer keretében, aminek köszönhetően két év alatt akár 7 500 EUR-t is biztosíthat egy 30 év alatti vagy munkanélküli személy felvétele esetén. **Ciprus** munkaerő-felvételi ösztönzőket kínált a 15–29 év közötti fiatalok felvételére. A rendszer akár 8 600 EUR-s bértámogatást is magában foglal minden egyes új felvétel esetén, 10 hónapon keresztül. Az ESZA forrásainak segítségével a rendszer célja, hogy egy év alatt 1 200 munkanélküli fiatalot vegyenek fel. 2020 vége és 2021 szeptembere között **Románia** a 16–29 év közötti, az állami foglalkoztatási szolgálatoknál regisztrált személyeknek szóló foglalkoztatási támogatást működtetett. **Belgiumban** a brüsszeli kormány foglalkoztatási támogatást vezetett be a 30 éven aluli, munkanélküli fiatalok számára, amely 6 hónapon keresztül eléri a havi 500 EUR-t. **Görögország** a 18–29 év közötti, munkatapasztalattal nem rendelkező fiataloknak szóló új programot jelentett be, amely 2022 januárjában indul. A támogatás nyújtására 6 hónapon keresztül kerül sor, és az érintett fiatal számára 600 EUR-t, a toborzó vállalat számára pedig szintén 600 EUR-t jelent. Ahogyan az EASE ajánlásában szerepel (lásd 1. háttérmagyarázat), a munkaerő-felvételi ösztönzőknek az át- és továbbképzésre irányuló intézkedésekkel való összehangolása, valamint a foglalkoztatási szolgálatoktól kapott, nagyobb mértékű támogatás fontos szerepet játszhat az álláshelyek létrehozásának és a munkahelyek közti váltások megkönnyítése terén.

A tagállamok a megerősített ifjúsági garanciával és a pillér 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatásával) összhangban az álláshelyek és képzések támogatására irányuló, fiataloknak szóló új intézkedéseket fogadtak el, valamint megerősítették az állami foglalkoztatási szolgálatokat. Az állami foglalkoztatási szolgálatok továbbra is központi szerepet töltenek be az ifjúsági garancia végrehajtásában, és közülük többen új és hatékonyabb, fiatalokra összpontosító szolgáltatások kialakítása van folyamatban. Néhány tagállam a fiatalokra irányuló új képzési intézkedéseket vezetett be. **Portugália** a felsőoktatásban részt vevő fiatalok számára gyakornoki programot hozott létre a közigazgatásban (*Estágio AP XXI*). A tagállamok ezenkívül számos strukturális reformot vezettek be vagy terveznek bevezetni az állami foglalkoztatási szolgálataiknál és az oktatási és képzési rendszereikben, amelyek mind a fiatalok foglalkoztathatóságát fogják támogatni. **Ciprus** helyreállítási és rezilienciaépítési terve például olyan terveket foglal magában, amelyek a fiataloknak kínált támogatást kívánják megerősíteni a NEET-fiatalok elérésének növelésére és az állami foglalkoztatási szolgálat modernizálására irányuló intézkedési csomag révén. **Csehországban** a fiatalok a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és az ESZA+ által támogatott, a képzési és átképzési rendszer reformjára irányuló középtávú (2025-ig szóló) ambíció fő kedvezményezettjei között lesznek. A reform magában foglalja egy háromoldalú bizottság létrehozását, amely az egész életen át tartó tanulás fejlesztését koordinálja, valamint az állami foglalkoztatási szolgálat alá tartozó 14 regionális képzési központ kialakítását. **Észtország** belefoglalta a helyreállítási és rezilienciaépítési tervébe a megerősített ifjúsági garancia rendszerének elfogadását, amely magában foglal egy hatékonyabb „Első állásom” rendszert, valamint a képzések és bértámogatások ötvözésével ösztönzi a kevés munkatapasztalattal rendelkező fiatalok felvételét. **Spanyolország** 2021–2027-re szóló, „ifjúsági garancia plusz” tervet fogadott el, amely tovább fokozza az intézményközi koordinációt, megerősíti a magánszektor és a helyi hatóságok közötti együttműködést, és javítja az oktatási, képzési és munkaerőpiaci szolgáltatásokat. Az ország a fiatalok foglalkoztatását ösztönző további beruházásokat tervez a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával. A fiatal migránsok támogatása érdekében **Németország** több mint 470 „fiatal migránsokkal foglalkozó szolgálatot” (*Jugendmigrationsdienste*) alakított ki, amelyek a képzési és munkaerőpiaci integrációra

összpontosítanak. Számos ingyenes és több nyelven elérhető szolgáltatással támogatják a migráns szülőkkel rendelkező fiatalokat, beleértve a menekülteket, többek közt álláspályázati képzésekkel, az új média használatáról szóló képzésekkel és online tanácsadási szolgálattal (*jmd4you*).

A tagállamok olyan kezdeményezéseket is indítottak, amelyek az idős munkavállalók munkaerőpiaci helyzetét támogatják. **Olaszország** *Garanzia Occupabilità Lavoratori* programja a konkrét igények alapján aktív szakpolitikákat hajt végre, hogy ösztönözze az állampolgársági jövedelem kedvezményezettjeinek munkaerőpiaci integrációját, valamint a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programban részt vevő munkavállalók és idős személyek integrációját. **Szlovákia** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt arra kívánja használni, hogy digitális készségekkel kapcsolatos képzést és alapvető eszközöket nyújtson 172 800 időskorúnak és hátrányos helyzetű személynek. Az idős munkavállalók képezik a **szlovén** helyreállítási és rezilienciaépítési terv azon intézkedésének egyik célcsoportját, amely a foglalkoztatottak és munkanélküliek digitális készségeivel kapcsolatos át- és továbbképzésre irányul. Az 55 év feletti személyeknek szóló, digitális készségekkel kapcsolatos képzések a **ciprusi** helyreállítási és rezilienciaépítési tervben is szerepelnek. Az idős személyek a – Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által támogatott – frissített, **máltai** foglalkoztatási stratégiában is az egyik célcsoportként szerepelnek.

A tagállamok a Covid19-világjárvány során ideiglenes intézkedéseket vezettek be a szülők támogatása érdekében, a pillér 9. alapelvével (a munka és a magánélet közötti egyensúly) és 11. alapelvével (gyermekgondozás és a gyermekek támogatása) összhangban. **Olaszországban** 1 000 EUR bónuszt adnak 2020 októberétől 2021 végéig a gyermekmegőrzési szolgáltatások igénybevételéért vagy adott esetben a nyári táborokba való beiratkozásért, amelyet az iskolai tanítási tevékenységek felfüggesztésének ideje alatt lehet használni. **Luxemburg** 2021. július 17-ig meghosszabbította az iskolák vagy gyermekgondozási létesítmények teljes vagy részleges lezárása alapján biztosított, családi okokból kivett szabadsághoz való jogot. 2021 novemberéig meghosszabbította továbbá a családtámogatási szabadságot, amely azon személyeknek szól, akiknek fogyatékossággal élő felnőtt vagy autonómiáját súlyosan elvesztett idős személy gondozása miatt kell abbahagyniuk a munkavégzést. **Romániában** azok a munkavállalók, akik szülők is, fizetett szabadságot kapnak a gyermekük felügyeletére abban az esetben, ha a gyermekek nem mehetnek be az iskolába a Covid19-járvánnyal kapcsolatos epidemiológiai vizsgálatot követően, amelynek eredményeként csökkentett oktatási tevékenység zajlik/az oktatási tevékenység fel van függesztve. **Spanyolországban** a „Gondoskodik rólam” terv (*Plan Mecuida*) megerősítette a munkavállalók rugalmasságát a kiskorúakkal vagy időskorúakkal kapcsolatos családi kötelezettségek járvány miatti átvétele terén. A munkáltatónak és a munkavállalónak meg kellett állapodnia a konkrét intézkedésekről, beleértve szükség esetén a munkavállaló munkaidejének 100 %-os csökkentését (a korábbi 50 %-kal szemben) és a bérek arányos csökkentését. **Dániában** azok a szülők, akiknek gyermekeit a Covid19-világjárvány miatt hazaküldték az iskolából, vagy akik elkapták a Covid19-világjárványt, otthon maradhatnak gyermekükkel, és szülői szabadsággal járó juttatásokban részesülhetnek. A kezdeményezés 2020. október 1-jétől 2021. június 30-ig működött. **Belgiumban** a kormány bevezette a Covid19-járvánnyal kapcsolatos szülői szabadságot, amely kiegészíti a meglévő, szülői szabadságra való jogosultságot, és a meglévő rendszernél nagyobb juttatásokra jogosít.

Egyre több, a családi szabadsággal kapcsolatos, állandó intézkedés elfogadására vagy megerősítésére kerül sor a tagállamokban. 2021 júniusában **Görögország** új jogszabályt vezetett be, amely magában foglalja a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló (EU) 2019/1158 irányelv¹⁷⁹ rendelkezéseit azáltal, hogy biztosítja a szülői szabadságot, meghosszabbítja az apasági és anyasági szabadságot, és bevezeti a rugalmas munkavégzést. Az irányelv minimumkövetelményein túl a jogszabály előírja a szociális partnerekkel a nemzeti általános munkaügyi kollektív szerződésekben előzetesen egyeztetett szabadságokat (pl. gyermekgondozási szabadság, az iskolai teljesítmény nyomon követését szolgáló szabadság, a beteg gyermekek, illetve fogyatékkal élő gyermekek szüleinek vagy egyszülős családoknak járó szabadság). **Olaszországban** a kötelező apasági szabadság napjainak számát hétről tíz napra növelték. 2021 januárjától **Spanyolország** az apasági és anyasági szabadságot a nem átruházható, 16 hetes, teljes bérrel fizetett szülési szabadsággal helyettesítette. 2021 májusától **Franciaország** 11-ről 25 napra növelte az apasági szabadság hosszát. A szabadság 25 napjából négy kötelező, és kiegészíti a gyermek születésekor felhasználható háromnapos szabadságot. **Hollandiában** azon nők partnerei, akik szültek, 2020. július 1-jétől további öt hét szabadságot kapnak. Ez a további szülési szabadság a gyermek életének első hat hónapjában vehető ki, 70 %-os bér mellett, amelyet az állami foglalkoztatási szolgálat fizet. A **belgiumi** flamand régió további jövedelemtámogatást vezetett be („ösztönző prémium”) azoknak a munkavállalóknak, akik munkaidő-jóváírást vesznek igénybe egy rokonuk gondozása miatt. A prémium kiegészíti a szövetségi juttatást, az összeg pedig az ágazattól függően változik. 2021. október 1-jétől **Bulgária** jelentős mértékben, 380 BGN-ről 650 BGN-re (195 EUR-ról 330 EUR-ra) emelte az anyaság második évében járó juttatást.

Célzott intézkedések bevezetésére került sor az aktivizálás előmozdítása, a készségek megerősítése és a nők foglalkoztatásának támogatása érdekében, a pillér 2. alapelvével (nemek közötti egyenlőség) és 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban. A dolgozó anyák munkába való visszatérésének támogatása, valamint a munkaidő és a családi gondozási idő összehangolásának előmozdítása érdekében **Olaszország** 50 millió EUR-val (732 millió EUR-ra) növelte a családoknak szóló alapot, amelyet azon szervezeti intézkedések támogatására és növelésére kell elkülöníteni, amelyeket a vállalkozások a gyermek születése után a dolgozó anyák munkahelyi visszatérésének előmozdítása érdekében fogadtak el. Az olasz helyreállítási és rezilienciaépítési terv ezenkívül aktív munkaerőpiaci intézkedési programokkal és vállalkozói támogatási intézkedésekkel célozza a nőket. 2020 októberétől egy **magyarországi** program támogatja a fiatal szülőket, különösen a nők átképzését és továbbképzését annak érdekében, hogy megkönnyítse számukra a munkaerőpiacra való belépést/visszatérést. A 110–550 EUR-s ösztöndíj (a képzés intenzitásától függően) az alacsonyan képzett, 18 éves vagy annál idősebb szülők számára érhető el, akik családi pótlékot kapnak, és szeretnének részt venni az általános iskola 5–8. osztályának, a középiskolának az elvégzésére vagy egy felnőttképzésre irányuló képzésen. A 3 milliárd HUF (körülbelül 8,3 millió EUR) összegű költségvetés 2 500 ember képzését támogathatja. **Spanyolország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve a nők foglalkoztatásának három fő területen való támogatására irányuló intézkedést foglal magában:

¹⁷⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

a) képzés a digitális és zöld átmenetről, tartós gondozásról, a vállalkozói létről és a szociális gazdaságról; b) integrációs pályák az erőszak vagy embercsempészet női áldozatainak; c) a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítése az állami foglalkoztatási szolgálatok éves foglalkoztatási terveinek minden elemében. **Finnországban** a koragyermekkori nevelésről és gondozási díjakról szóló törvény módosítása növeli a munkavállalásra irányuló ösztönzőket, különösen az alacsony és közepes jövedelmű családokban a háztartásbeli szülők számára (akik elsősorban nők). A jogszabályi módosítás (amely 2021. augusztus 1-jén lép hatályba) a jövedelmi küszöb 31 %-os növelésével minden jövedelmi sávban csökkenti a koragyermekkori nevelés és gondozás díjait. Ez nagyjából 20 000 családnak biztosít ingyenes koragyermekkori nevelést és gondozást. A többgyermekes családok testvérek után járó díjcsökkentésben részesülnek, mivel a második gyermek után fizetendő díj 40 % lesz (a jelenlegi 50 %-hoz képest). **Szlovénia** helyreállítási és rezilienciaépítési terve egy online platform létrehozását támogatja, amely a munkáltatóknak és a munkavállalóknak nyújt eszközöket arra, hogy előmozdítsák a rugalmas munkavégzési lehetőségeket, továbbá 135 projektet alakít ki, amelyek megteremtik vagy javítják az otthoni munkafeltételeket, beleértve az egyes vállalatok konkrét igényeinek értékelésében és azonosításában nyújtott szakértői segítséget.

A tagállamok számos intézkedést vezettek be, hogy támogassák a fogyatékossgal élők foglalkoztatását, beleértve a Covid19-válság hatásainak enyhítését szolgáló ideiglenes intézkedéseket. 2020-ban **Románia** módosította a fogyatékossgal élő személyek jogaira, valamint a diszkriminációtól való védelemre vonatkozó jogi keretet, hogy biztosítsa az esélyegyenlőséget, a munkahelyi akadálymentességet, továbbá a kötelezettségek összeegyeztetését a működési potenciállal. A 2021–2023 közötti időszakra szóló, fogyatékossgal élő személyekre vonatkozó **lett** terv olyan intézkedést foglal magában, amely módosítja a fogyatékossgal élő személyek munkapiaci integrációja érdekében, és javítja az infrastruktúra akadálymentességét. **Belgiumban** (Vallóniában) a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő álláskereső személyre szabott és átfogóbb iránymutatást kapnak. Ezenkívül tudásközpontok kialakítására is sor kerül az egyes témákkal (pl. mentális egészséggel, fogyatékossgal élő személyekkel) kapcsolatos támogatás biztosítása érdekében. **Franciaország** olyan intézkedéseket tervez, amelyek megerősítik a fogyatékossgal élő köztisztviselőknek és alacsonyabb képzettséggel rendelkező köztisztviselőknek szóló képzésekhez és foglalkoztatási iránymutatáshoz való hozzáférést, többek közt fizetésekkel és különleges szabadságokkal. Ez az intézkedés lehetővé fogja tenni a képzésekhez és a karrierváltási lehetőségekhez való hozzáférést a kiszolgáltatottabb helyzetben lévő köztisztviselők számára.

Számos tagállam fogadott el olyan intézkedéseket, amelyek támogatják a munkahelyteremtést a fogyatékossgal élő személyek körében célzott munkaerő-felvételi ösztönzők révén, összhangban a pillér 3. és 17. alapelvével (esélyegyenlőség és a fogyatékossgal élő személyek befogadása). A Covid19-világjárvány hatására **Ausztria** 3 hónapos időszakra 50 %-kal növelte a fogyatékossgal élő személyeknek szóló, korábban fennálló bértámogatásokat. Ezenkívül ideiglenesen (2021 szeptemberéig) 50 %-kal növelte a foglalkoztatási biztonsági járulékukat. A vállalatok minden 25 felvett munkavállaló után kötelesek egy fogyatékossgal élő, bejegyzett személyt felvenni; ennek hiányában a fel nem vett munkavállalók után havi kötelező adót kell fizetniük. A kompenzációs adó a fogyatékossgal élő személyek munkaerőpiaci integrációjára van elkülönítve. **Belgium**

(brüsszeli régió) a helyreállítási és rezilienciaépítési terv használatával bónuszrendszert biztosít annak érdekében, hogy támogassa a munkáltatókat a fogyatékossgal élő személyek integrációjában. **Csehországban** 800 CZK-val (körülbelül 30 EUR) 13 600 CZK-ra (körülbelül 525 EUR) növelték a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatásának támogatásához való hozzájárulás maximális összegét. **Hollandia** a minimálbér 25 %-áról a munkaképesek esetében 70 %-ra, a munkaképtelen személyek esetében pedig 75 %-ra emelte a fogyatékossgal élő fiataloknak járó ellátás maximális szintjét. A rokkantsági ellátásra jogosult fiatalok, akik elkezdnek dolgozni, magasabb jövedelemben részesülnek. Ellátásukat megőrizhetik, ha beiratkoznak egy oktatási intézménybe, és visszakaphatják szociális ellátásaikat, ha elvesztik állásukat.

Egyes tagállamok olyan intézkedéseket vezettek be, amelyek a fogyatékossgal élő személyek gondozóit támogatják. A fogyatékossgal élő személyek ugyanúgy jogosultak arra, hogy önállóan éljenek, és a közösség tagjai legyenek, ami megkülönböztetett közösségi és családi alapú szolgáltatási kínálatot igényel¹⁸⁰. A szolgáltatások változó minősége, a munkaerőhiány és a kihívásokat jelentő munkafeltételek tükrében néhány tagállam fokozta erőfeszítéseit e területen. Az intézményi kitagolással kapcsolatban **Lettország** számos projektet hajtott végre a közösségi alapú szolgáltatások és a szolgáltatásnyújtás infrastuktúrájának fejlesztésével, a szociális munkások képesítéseinek és készségeinek javításával, valamint a közösségi alapú szolgáltatások finanszírozásával. **Málta** elfogadta a 2021–2030-as időszakra vonatkozó, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló nemzeti stratégiát, amelyben kötelezettséget vállal a személyi segítségnyújtási rendszerek megerősítésére, ami lehetővé teszi a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy továbbra is a saját otthonukban és közösségükben éljenek. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Belgium** (Vallónia) intézményi kitagolási stratégiát fog kialakítani, valamint az idősek és fogyatékossgal élő személyek számára megfelelően kialakított lakhatásba fog beruházni. **Szlovákia** megemelte a fogyatékossgal élő személy gondozása után járó járulékot, hogy az elérje a minimálbért (31,70 EUR-val, amely így 508,44 EUR). Körülbelül 40 890 munkaképes korú gondozó és mintegy 23 700 nyugdíjas részesül a gondozási járulék emeléséből idén. 11 820 kedvezményezett részesül magasabb személyi segítségnyújtási járulékból (4,18 EUR-ról 4,82 EUR). **Bulgáriában** (a REACT-EU támogatásának segítségével) egy 43,5 millió EUR-s beruházáson keresztül 53 000 idős személy és fogyatékossgal élő személy számára lesz biztosított az otthoni gondozás, ami 16 000 gondozót érint. Ezenkívül sor került egy képzési program kifejlesztésére is, amely egészségügyi szakembereknek és házi segítségnyújtást biztosító szociális szolgáltatások területén dolgozó szakembereknek szól. **Észtország** bővítette a fogyatékossgal élő gyermekek szüleinek járulékjogosultságát, hogy az kiterjedjen a gyermeket egyedül nevelő nevelőszülőre vagy gyámra is.

Számos tagállam indított a harmadik országbeli állampolgárok munkaerőpiaci integrációját támogató intézkedéseket. **Finnországban** 2021. október 1-jén módosították a külföldiekről szóló törvényt, hogy megelőzzék a külföldi munkaerő kizsákmányolását, javítsák a munkaerő-kizsákmányolás áldozatainak jogállását, és előmozdítsák a

¹⁸⁰A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló stratégia hangsúlyozza a minőségi, hozzáférhető, emberközpontú és megfizethető segítségnyújtás fontosságát, amely magában foglalja a személyi segítségnyújtást, az orvosi ellátást, valamint a szociális munkások beavatkozását a fogyatékossgal élő személyek és családjaik támogatása érdekében.

felmondásukat. **Svédország** elfogadta az „intenzív év” kezdeményezést, amely a letelepedési programban részt vevő, újonnan érkezett személyeket célozza. A résztvevők választhatnak, hogy 2021-től kezdve egy éven keresztül intenzív módon svédül tanulnak, vagy teljes munkaidős gyakorlaton vesznek részt a munkahelyükön, további tevékenységekkel kiegészítve, hogy megkönnyítsék a helyi munkaerőpiaci integrációjukat. Az ország ezenkívül megerősítette az egész életen át tartó tanulási programokat önkormányzati szinten és a munkaerőpiaci helyzetük javítását igénylő felnőtteknek szóló oktatási intézmények szintjén. A megerősített támogatás iránymutatás, készségértékelés, szakoktatás és szakképzés, valamint svédtanulás keretében valósul meg. Az egészségügyi ellátás vagy az egészségügyi ellátás oktatása terén korábbi tapasztalattal rendelkező újonnan érkezettek és menedékkérők, valamint az idősebb személyek gondozásában résztvevők, például gondozók és ápolók számára külön képzések lesznek biztosítva szakmai célokból.

Számos tagállam hozott intézkedéseket a harmadik országokból származó migráns munkavállalók, különösen a magasan képzett munkavállalók és a hiányszakmákat betöltők befogadására. 2021-ben **Horvátország** elfogadta a külföldiekről szóló új törvényt, amely eltörölte a harmadik országok állampolgárainak biztosított munkavállalási engedélyek éves kvótáját, és előírta, hogy a tartózkodási és munkavállalási engedélyekre irányuló kérelmeket ki kell egészíteni a horvát foglalkoztatási szolgálat pozitív véleményével (néhány kivétellel, nevezetesen az uniós kék kártya birtokosai esetében). A módosítások a közigazgatási szervek és a munkaügyi felügyelőség szorosabb együttműködését írja elő a munkavállalók jogai védelmének megerősítése érdekében.

2020-ban a tagállamok számos intézkedést vezettek be vagy tartottak fenn, amelyek a roma gyermekek oktatásban való részvételének és ahhoz való hozzáféréseinek előmozdítását célozták. **Bulgária** minden gyermek esetében bevezette a négyéves kortól kötelező oktatást, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek körében javítsa az iskola előtti nevelésben való részvételt. **Magyarországon** az óvoda 3 éves kortól kötelező, azonban számos de facto tényező korlátozza az intézkedés potenciális pozitív hatását, és akadályozza a szegregáció hatékony megszüntetését (például megkülönböztető szabályok, autonómia, az iskolakörzetek mérete, a diszkrimináció szankcionálásának modellje). **Olaszországban** egy miniszteri rendelet új célzott intézkedéseket vezetett be, amelyek a roma gyermekek befogadó oktatását segítik elő. **Hollandia** továbbra is fenntartotta azoknak az iskoláknak szóló támogatási rendszerét, amelyek kiszolgáltatott helyzetben élő csoportokból származó gyermekeket, például romákat és szintiket oktatnak. **Portugália** középiskolai és felsőoktatásban részt vevő roma diákoknak szóló ösztöndíjprogramokat vezetett be. 2020-ban **Görögország** elkezdte a „Romákat befogadó iskolák” projekt megvalósítását, és ösztöndíjprogramot vezetett be a felsőoktatásban részt vevő diákok számára. **Franciaországban** új miniszteri rendelet határozza meg az iskolai beiratkozáshoz szükséges alátámasztó dokumentumok jegyzékét, hogy az önkormányzatok ne tudjanak észszerőtlen követelményeket (pl. villamosenergia-számlák) előírni, amelyeknek az illegális településeken élők nem tudnak megfelelni. Végezetül számos tagállam, például **Horvátország**, **Írország** és **Spanyolország** olyan intézkedéseket vezetett be, amelyek beépítik a romák és az utazók történelmét, kultúráját vagy nyelvét az oktatási rendszerükbe¹⁸¹. Ahogyan a 2021. évi együttes

¹⁸¹ FRA, Alapjogi jelentés (2021). https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf

foglalkoztatási jelentésben szerepel, a legtöbb tagállam elfogadott az egyenlőségre, befogadásra és részvételre irányuló nemzeti romastratégiát. Legutóbb **Csehország** fogadta el a 2021–2030-as időszakra szóló, a romák befogadására irányuló új stratégiát, amelynek célja a romák oktatásban való részvételének növelése olyan intézkedésekkel, mint a tanárok képzése a sokszínű osztályokkal való munkával kapcsolatban, támogatás nyújtása az iskola előtti oktatás számára, valamint iskolai tanácsadó szolgálatok létrehozása. **Szlovákia** oktatási minisztériuma létrehozta az inkluzív oktatással foglalkozó részleget, és kinevezett egy inkluzív oktatásért felelős államtitkárt, részben azért, hogy kezelje a roma gyermekek speciális oktatásban való, folyamatos felülreprezentáltságának kérdését.

2.3. 7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának a javítása

Ez a szakasz a 7. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely azt javasolja a tagállamoknak, hogy javítsák a munkaerőpiacok működését és a szociális párbeszéd hatékonyságát. Kiterjed többek között a munkaerőpiaci szakpolitikák rugalmassága és biztonsága közötti egyensúly kialakítására, a munkaerőpiaci szegmentáció megelőzésére, a határozatlan idejű szerződésekre való átállás előmozdítására, valamint az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák hatékonyságának biztosítására. Ezek a célok összhangban vannak a szociális jogok európai pillérének 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása), 5. alapelvével (biztonságos és rugalmas foglalkoztatás), 7. alapelvével (tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén), 8. alapelvével (szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel), 10. alapelvével (egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezet), valamint 13. alapelvével (munkanélküli ellátás). A meglévő nemzeti gyakorlatokra építve a szociális párbeszéd elősegítése és a civil társadalmi szervezetekkel való együttműködés szintén kifejtésre kerül. Végül a 2.3.2. szakasz beszámol a tagállamok által e területeken tett szakpolitikai intézkedésekről.

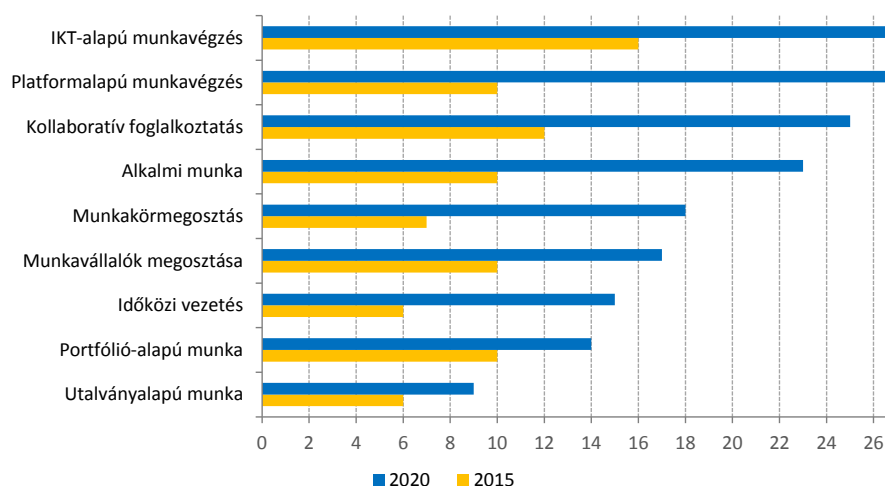
2.3.1. Fő mutatók

Az elmúlt években az uniós munkaerőpiacokon jelentős mértékben nőtt a foglalkoztatási formák száma. Míg továbbra is a hagyományos foglalkoztatás meghatározó, az elérhető foglalkoztatási formák kínálata az elmúlt években bővült az uniós tagállamokban, és ez a tendencia várhatóan folytatódni fog. A tagállamok között megjelenő foglalkoztatási kapcsolatok elemzése alapján az Eurofund kilenc kategóriába sorolta az új foglalkoztatási formákat, és ismertette azok fő jellemzőit¹⁸². A 2.3.1. ábra bemutatja, hogyan alakultak ezek az új foglalkoztatási formák a tagállamok között 2014 óta, ami kihathat az állások és a munkafeltételek minőségére ezekben az országokban (lásd 3. háttérmagyarázat). Míg 2015-ben az információs és kommunikációs technológiákon alapuló távmunka például 16 tagállamban volt jelen, jelenleg mindegyikben megtalálható. 2015-ben az alkalmi munka tíz tagállamban számított újdonságnak, 2021-re azonban 23 uniós tagállamban jelent meg. A legnagyobb bővülés a platformalapú munkavégzés terén volt megfigyelhető, amely 2013–2014-ben mintegy tíz tagállamban volt jelen, jelenleg pedig mindegyikben (további részletek a platformalapú munkavégzésről az alábbiakban)¹⁸³.

¹⁸² További részletekért lásd Eurofund (2020), *New forms of employment: 2020 update* (Új foglalkoztatási formák: 2020-as frissítés), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

¹⁸³ Megjegyzés: Az IKT-alapú távmunka olyan munkavégzést jelent, amelyre legalább részlegesen az adott személy „fő irodájától” eltérő helyen kerül sor, információs és kommunikációs technológiák segítségével. Az alkalmi munka „rendszeretlen vagy időszakos munkavégzés, a folyamatos foglalkoztatás elvárása nélkül”, rendszeretlen vagy előre nem látható munkaidőre vagy ütemezésre irányuló potenciállal. A többi foglalkoztatási formával kapcsolatos további részletekért lásd Eurofund (2015), *New forms of employment* (Új foglalkoztatási formák), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

2.3.1. ábra: Az EU-ban egyre inkább elterjednek az új foglalkoztatási formák 2013–2014-ben újként azonosított foglalkoztatási formák 2020-hoz képest (tagállamok száma)

Megjegyzés: EE és MT nem szerepelt a 2015. évi adatok között. A LU-ra vonatkozó adatok frissítésére 2021-ben került sor.

Forrás: Eurofound (2020), *New forms of employment: 2020 update* (Új foglalkoztatási formák: 2020-as frissítés), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

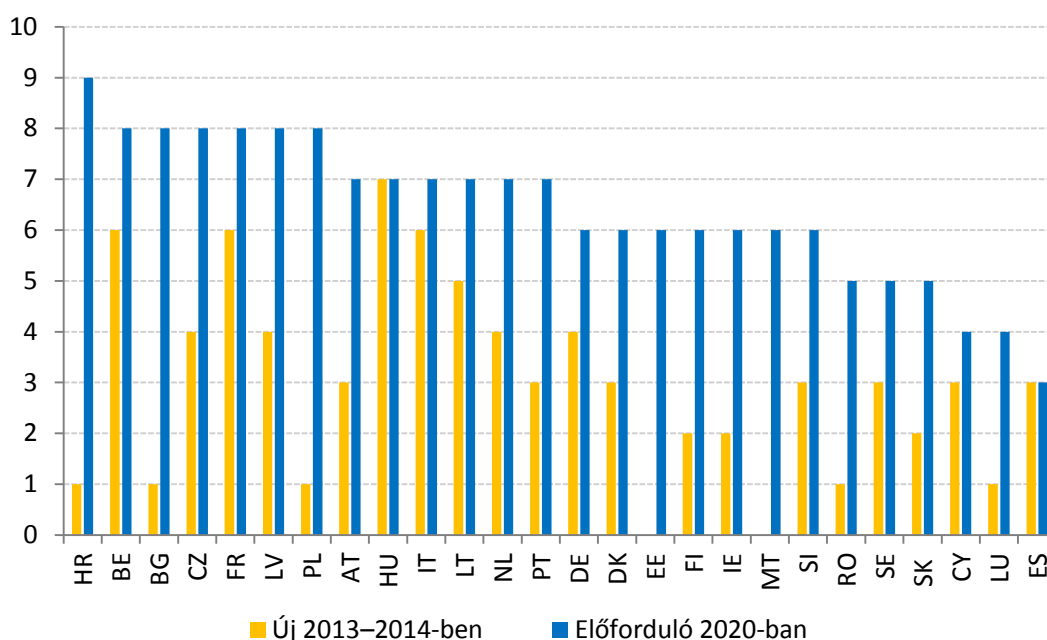
A foglalkoztatási formák tagállamonként eltérőek, beleértve a szabályozott és szabályozatlan munkavégzést. Az Eurofund helyzetfelmérése magában foglal minden foglalkoztatási formát minden szerződéstípus alapján, függetlenül attól, hogy azok az általános munkajog vagy speciális rendelkezések hatálya alá tartoznak-e, ideértve a kollektív szerződéseket. Az új foglalkoztatási formák vonatkozhatnak a munkavállalókra és az önfoglalkoztatókra, illetve e két csoport közül kizárólag az egyikre is. Ahogyan a 2.3.2. ábra mutatja, Horvátországban a 2013–2014-ben „meglévőként” azonosított, elemzés tárgyát képező kilenc új foglalkoztatási forma közül csak egy volt jelen, míg 2020-ra már mindegyik. Tizenhárom tagállam hét vagy több foglalkoztatási formát azonosított. Ezzel ellentétben Cipruson, Luxemburgban és Spanyolországban négy vagy kevesebb új foglalkoztatási formát jelentettek 2020-ban. A foglalkoztatási formák megnövekedett száma kihat a munkaerőpiac rugalmasságának fokára, valamint a foglalkoztatási feltételekre az érintett országokban^{184, 185}. A kormányok és a szociális partnerek a kollektív szerződéseken keresztül számos eszközzel rendelkeznek, amelyek révén biztosítani tudják a megbízható munkafeltételeket és szociális védelmet az ilyen új foglalkoztatási formákkal érintett személyek számára (lásd 2.3.2. szakasz). Az új foglalkoztatási formák széles köre, valamint a foglalkoztatásra és a szociális feltételekre gyakorolt változatos hatásaik további nyomon követést tesznek szükségessé.

¹⁸⁴ Eurofound (2021), *Policy brief: First initiatives to improve the employment and working conditions of platform workers: What works* (Rövid szakpolitikai tájékoztató: A platform-munkavállalók foglalkoztatásának és munkafeltételeinek javítására irányuló első kezdeményezések: mi működik?), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg (előkészületben).

¹⁸⁵ ENSZ (2021), *Digitally enabled new forms of work and policy implications for labour regulation frameworks and social protection systems* (A munkavégzés digitálisan lehetővé váló új formái, valamint a munkaügyi szabályozási keretekre és szociális védelmi rendszerekre gyakorolt szakpolitikai hatásai), gazdasági és szociális ügyekkel foglalkozó osztály, 113. szakpolitikai összefoglaló.

2.3.2. ábra: Az új foglalkoztatási formák uniós tagállamokon belüli előfordulása mértékének és alkalmazási körének feltérképezése

Új foglalkoztatási formák száma az EU-27-ben. A 2013–2014-ben újként azonosított és a 2020-ban fennálló foglalkoztatási formák számának összehasonlítása.

Megjegyzés: EE és MT nem szerepelt a 2015. évi adatok között. A LU-ra vonatkozó adatok frissítésére 2021-ben került sor.

Forrás: Eurofound (2015; 2020) *a különböző új foglalkoztatási formák jellegével és azok hatásával kapcsolatos további részletekért.*

A platformalapú munkavégzés jelentős mértékben terjed, az ebből származó bevételek az elmúlt öt évben megötszörözödtek, ami a jogállással, a munkafeltételekkel és a szociális védelemhez való hozzáférésekkel kapcsolatos problémákat hozott felszínre. A második COLLEEM-felmérés adatait használva a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés már áttekintést nyújtott a platformalapú munkavégzés tagállamokon belüli előfordulásáról. Bár méretét tekintve továbbra is viszonylag korlátozott¹⁸⁶, a platformalapú munkavégzés igénybevétele gyorsan nő, az érintett felek bevétele a 2016. évi becsült 3 milliárd EUR-ról mintegy 14 milliárd EUR-ra nőtt 2020-ban. Ugyanezen időszak alatt az EU-n belül aktív platformokon keresztül dolgozó emberek összesített bevétele két és félszeresére nőtt, a 2016. évi hozzávetőlegesen 2,6 milliárd EUR-ról a 2020. évi 6,3 milliárd EUR-ra. A platformokon keresztül dolgozó emberek jellemzően fiatalok, férfiak és magasabb végzettséggel rendelkeznek, bár a profiljukat erőteljesen meghatározza a figyelembe vett

¹⁸⁶ A 16 országból származó, megkérdezett munkaképes korú emberek 1,4 %-a állítja, hogy hetente több mint 20 órát dolgozik és nyújt szolgáltatásokat digitális munkaügyi platformokon keresztül, és ezzel bevétele legalább 50 %-át szerzi meg (0,9 százalékpontos visszaesés 2017-hez képest). A munkavállalók 4,1 %-a minősül másodlagos platform-munkavállalónak (azaz több mint heti tíz órát dolgozik, és bevétele 25–50 %-át keresi meg a platformalapú munkavégzéssel), ami 2017-hez képest 0,5 százalékpontos növekedés. Forrás: Urzi Brancati, C. et al. (2020), *New evidence on platform workers in Europe. Results from the second COLLEEM survey* (Az európai platform-munkavállalókra vonatkozó új bizonyítékok. A második COLLEEM-felmérés eredményei), az Európai Unió Kiadóhivatala.

platformalapú munkavégzés típusa¹⁸⁷. A nők például nagyobb mértékben vannak jelen a személyi és háztartási szolgáltatások és a gondozás ágazatában. Még egy fontos megállapítás vonható le a platformalapú munkavégzés foglalkozások szerinti elemzéséből és különösen az egészségügyi veszélyhelyzet során ügyfelekkel közvetlenül érintkező foglalkozásokat végző munkavállalókkal kapcsolatban¹⁸⁸. Míg egyes tagállamokban kulcsfontosságú munkavállalóként ismerték el néhányukat, és ezáltal hozzáfértek a szociális védelemhez, mások úgy érezték, hogy foglalkoztatási és bevételi lehetőségeik rosszabbodtak. Szintén központi kérdés volt a támogatásra való jogosultság, amelyet gyakran a platformokon keresztül dolgozó emberek foglalkoztatási státuszától, az elvégzett feladatok típusától és a platform által alkalmazott irányítási mechanizmusoktól tettek függővé. Az önálló vállalkozás meghatározó foglalkoztatási státusz-besorolás volt 2021-ben a platformalapú munkavégzésben. Az EU-ban aktív tízből kilenc platform önfoglalkoztatóként sorolja be a rajtuk keresztül dolgozó embereket¹⁸⁹.

A távmunka Covid19-válsággal összefüggésben lévő elterjedése jelentős változást hozott bizonyos munkavállalók munkakörülményeiben, bár megfigyelhető életkor és nem szerinti különbség. Azon (15–64 éves kor közötti) uniós munkavállalók aránya, akik rendszeres otthoni munkavégzésről számoltak be, a 2019. évi 3,2 %-ról 2020-ban 10,8 %-ra nőtt (2.3.3. ábra). Azon munkavállalók aránya, akik kevésbé rendszeres otthoni munkavégzésről számoltak be (azaz csak „néha” dolgoznak otthonról), nem változott (7,9 %). Bár az otthoni munkavégzés előfordulása minden korcsoport esetében nőtt 2020-ban, az elsődleges munkaképes korú (25–49 közötti) lakosság körében volt a legmagasabb (11,6 %-kal), őket követték az idős munkavállalók (50–64 évesek, 10,4 %-kal), majd a fiatalabb munkavállalók (15–24 évesek, 5,8 %-kal). Magasabb volt továbbá a női munkavállalók körében (11,7 %, míg a férfiak esetében 9,9 %).

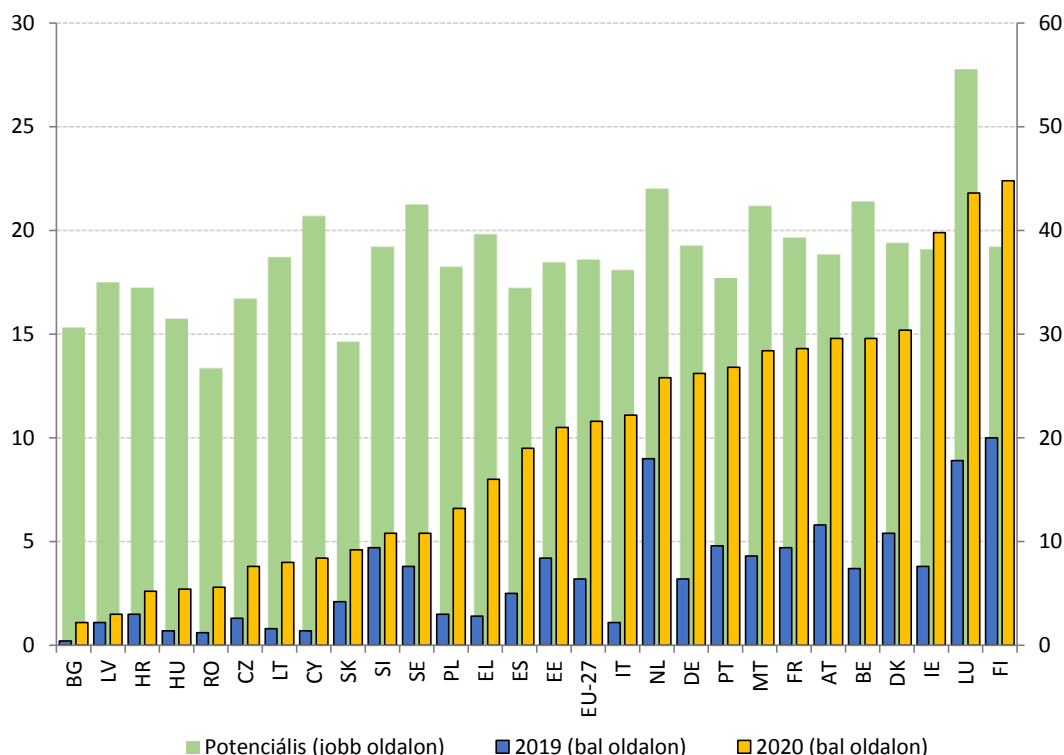
¹⁸⁷ Európai Szakértői Központ (2021), *Thematic Review 2021 on Platform work*, (A platformalapú munkavégzés, 2021. évi tematikus áttekintése) a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága által megrendelt összefoglaló jelentés (KE-02-21-914-EN-N).

¹⁸⁸ A „kritikus foglalkozások” jegyzéke szerint használt kifejezés, amely a „COVID-19 A munkavállalók szabad mozgáshoz való jogának gyakorlására vonatkozó iránymutatások” című európai bizottsági közleményben (2020) szerepel.

¹⁸⁹ W. de Groen, Z. Kilhoffer, L. Westhoff, D. Postica és F. Shamsfakhr (2021). *Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models* (Digitális munkaügyi platformok az EU-ban: Feltérképezés és üzleti modellek). Európai Politikai Tanulmányok Központja (CEPS).

2.3.3. ábra: A járvány előremozdította a távmunkát minden tagállamban

A járvány előtt és alatt jellemzően otthonról dolgozó munkavállalók (%-ban megadva, 2019-ben és 2020-ban, bal oldali tengely), a távolból történő munkavégzés potenciális arányával összehasonlítva (a foglalkozással összefüggő feladatok elemzése alapján, jobb oldali tengely).

Megjegyzés: Az egyes tagállamokra vetítve azon munkavállalók aránya, akik 2019-ben és 2020-ban jellemzően otthonról dolgoztak; valamint a foglalkoztatásnak a távolról történő munkavégzést lehetővé tévő aránya a foglalkozással összefüggő feladatok elemzése alapján.

Forrás: Eurostat, a gazdaságilag aktív népességről szóló felmérés [lfsa_ehomp], valamint Eurofound és az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja (2021), *What just happened? COVID-19 lockdowns and change in the labour market* (Mi történt? A Covid19-cel kapcsolatos lezárások és a munkaerőpiac megváltozása), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

3. háttérmagyarázat: A munkahelyek minősége és a „munkahelyi élet minősége”

A munkahelyek minőségének több dimenziójával kapcsolatos előrehaladás elengedhetetlen a szociális jogok európai pillérének megvalósításához. Ebben a háttérmagyarázatban hat átfogó dimenziót vizsgálunk és értékelünk: a munkakörnyezetet, a bevételt, a munkaintenzitást és a munkaidő minőségét, a nemi szempontokat, a készségeket és a karrierkilátásokat. A pillér a méltányos munkafeltételek elérésének szenteli 6. és 20. alapelvét, más alapelvek pedig közvetve járulnak hozzá a munka minőségét befolyásoló tényezőkhez (lásd 2.3.4. ábra). A Bizottság a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben konkrét kezdeményezéseket javasolt az e tekintetben történő további előrehaladás érdekében.

2.3.4. ábra: A pillér 20 alapelve és a munkahelyek minősége közötti kapcsolat

A szociális jogok európai pillére				
1. alapelv: Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás	2. alapelv: Nemek közötti egyenlőség	3. alapelv: Esélyegyenlőség	4. alapelv: A foglalkoztatás aktív támogatása	5. alapelv: Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás
6. alapelv: Bérek	7. alapelv: Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén	8. alapelv: Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel	9. alapelv: A munka és a magánélet közötti egyensúly	10. alapelv: Egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezet és adatvédelem
11. alapelv: Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása	12. alapelv: Szociális védelem	13. alapelv: Munkanélküli ellátások	14. alapelv: Minimumjövedelem	15. alapelv: Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak
16. alapelv: Egészségügyi ellátás	17. alapelv: A fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadása	18. alapelv: Tartós ápolás-gondozás	19. alapelv: Lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára	20. alapelv: Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Megjegyzés: A sötétebb kék árnyékolás a munkahelyek minőségére vonatkozó szempontokkal való erősebb kapcsolatot jelez.

Forrás: A Bizottság általi kidolgozás a 2001. évi laekeni indikátorokon¹⁹⁰ és más forrásokon alapul.

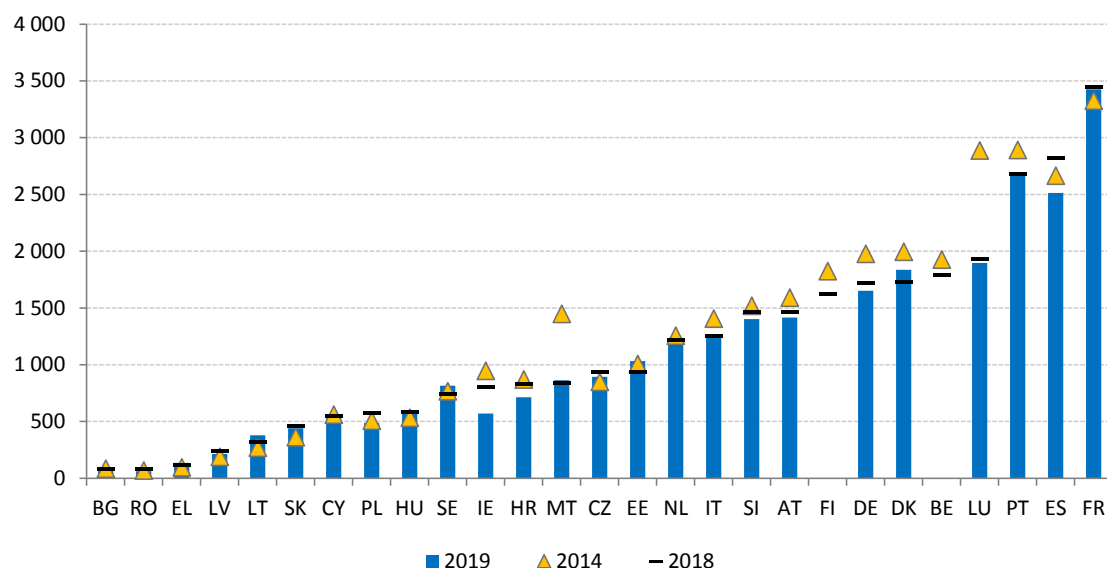
A Covid19-világjárvány a munkahelyek minőségének több dimenziójára kihatott, nevezetesen a munkafeltételekre, a munkahelyi egészségre és biztonságra, valamint az állásbiztonságra.¹⁹¹ A személyi szolgáltatásokat nyújtó, gyakori kontaktust igénylő foglalkozásokat űző vagy úgynevezett „ügyfelekkel közvetlenül érintkező” pozíciókban dolgozók¹⁹² gyakran azt tapasztalták, hogy megnövekedtek a munkahelyi egészségi és biztonsági kockázatok, valamint az összesített munkaidő. A fiatalok, az alacsony képzettséggel rendelkezők, a határozott idejű szerződés keretében foglalkoztatottak vagy az alacsonyabb jövedelmű foglalkozásokat űzők voltak azok, akiket a leginkább érintettek az elbocsátások vagy a munkaszerződések meg nem hosszabbítása, valamint a munkafeltételeik alacsonyabb mértékű kiszámíthatósága. Hasonlóképpen, a járvány nagyobb mértékben hatott ki a nők munka és magánélet közötti egyensúlyára, mint a férfiakéra (lásd 2.2.1. és 2.3.1. szakasz). Rámutatott továbbá a biztonságos munkavégzési gyakorlatokkal és munkahelyekkel kapcsolatos szempontok jelentőségére. 17 tagállamban csökkent 2014 óta a munkahelyi balesetek száma, azonban a javulás mértéke lassú volt, és az arány továbbra is magas (2.3.5. ábra). A munkahelyi balesetek erősen kihatnak a dolgozók jóllétére és családtagjaikra, mivel gyakran jelentős fizikai vagy mentális sérüléssel járnak (lásd X. ábra).

¹⁹⁰ A munkahelyek minősége a 2001. évi laekeni Európai Tanács óta vált releváns dimenzióvá, COM(2001) 313.

¹⁹¹ Európai Bizottság (2020), *Labour Market and Wage Developments in Europe (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában)*; és Eurofound (2021), *Living, working and COVID-19* (Élet, munka és Covid19), elektronikus felmérés.

¹⁹² Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ olyan személyként definiálja az ügyfelekkel közvetlenül érintkező szakembert, aki olyan munkát végez, amely a Covid19-fertőzés nagyobb kockázatának teszi ki amiatt, hogy a munkát nem lehet otthonról vagy közösségi távolságtartás mellett végezni. Jellemzően ebbe a kategóriába tartoznak az egészségügyben, tartós gondozásban, kiskereskedelemben és szociális ágazatban dolgozók.

2.3.5. ábra: Munkahelyi balesetek – előfordulási arány (4 vagy annál több napon túl gyógyuló sérülések)

Megjegyzés: Az előfordulási arány a foglalkoztatás körében egy év alatt 100 000 emberre eső balesetek száma. Ez a statisztika minden ország esetében jelzi a munkahelyi balesetek relatív jelentőségét a dolgozó lakosság körében. A 2019. évi értékek nem állnak rendelkezésre BE és FI esetében.

Forrás: Munkahelyi balesetek súlyosság szerint [hsw_mi08].

A járvány megsokszorozta az olyan megatrendek – különösen a digitalizáció – hatásait, amelyek jelentős változásokat idézhetnek elő a munkaszervezésben és a munkavégzés feltételeiben. A digitalizáció, a globalizáció és a demográfiai változások az uniós munkaerőpiac változásainak fő ösztönzői, amelyek kihatnak az elérhető munkák mennyiségére és minőségére, valamint arra, hogy azokat kik és hogyan végezhetik. Míg a távmunka és a rugalmas munkavégzés egyre növekvő lehetőségei megkönnyíthetik a munkaerőpiaci részvételt¹⁹³, továbbra is fennállnak kihívások a nemek közötti egyenlőség terén, és újak is megjelentek a kiegyenlített gondozási és családi kötelezettségek tekintetében. Bár a digitális platformok új foglalkoztatási lehetőségeket teremtenek, bizonytalan munkafeltételekhez is vezethetnek. Végezetül a digitális automatizáció a cégek számára nagyobb hatékonyságot, a munkavállalók számára pedig nagyobb rugalmasságot eredményezhet, módosíthatja a feladatokat és a szükséges készségeket, ami nagyobb munkahelyi és bevételi bizonytalanságot teremt a munkavállalók számára bizonyos foglalkozások esetében¹⁹⁴.

A zöld gazdaságra való átálláshoz a munkahelyek minőségére vonatkozó fő dimenziók további fejlesztésére lehet szükség. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás várhatóan új munkalehetőségeket fog teremteni számos ágazatban (többek közt például tiszta ipar, organikus mezőgazdaság, fenntartható építőipar, erdészet és közlekedés, újrahasznosítás és megújuló energia). Mindazonáltal számos állásra is kihathat az EU-ban, különösen a nagy karbonintenzitású tevékenységek terén. A munkahelyek megőrzésére és a karrierfejlesztésre irányuló intézkedések az állások közötti szükséges váltás hatékony támogatásának, valamint a munkaerő- vagy készséghiány

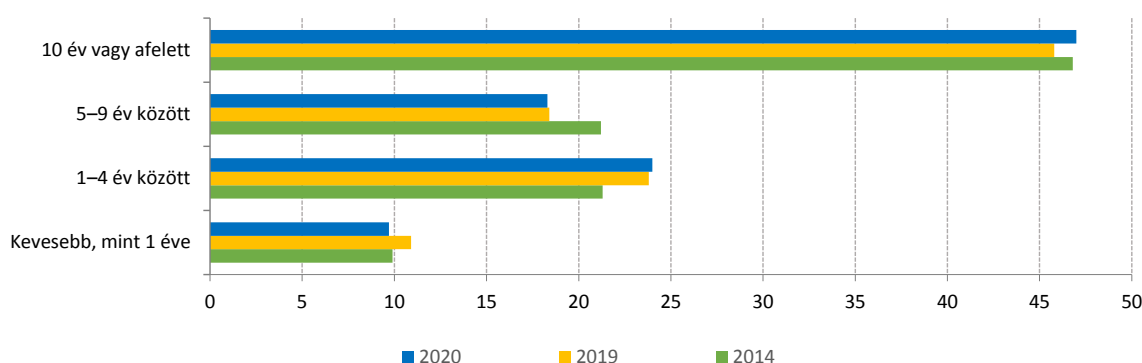
¹⁹³ Lásd Eurofound (2020): *Telework and ICT-based mobile work: Flexible working in the digital age* (Távmunka és IKT-alapú munka: Rugalmas munkavégzés a digitális korban), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

¹⁹⁴ OECD (2020), *What happened to jobs at high risk of automation?* (Mi történt az automatizációval fenyegetett álláshelyekkel?) Szakpolitikai összefoglaló a munka jövőjéről.

korlátozásának kulcsfontosságú ösztönzői. Ezzel együtt a zöld gazdaságra való átállás disztribúciós hatásának hatékony kezelése elengedhetetlen a munkaügyi és szociális alkalmazkodás biztosításához. Az „Írány az 55 %!” intézkedéscsomag javaslatai¹⁹⁵ nagy lehetőségeket kínálnak az alacsony széndioxid-kibocsátású technológiák és a zöld álláshelyek kialakítására és terjesztésére. A csomag részeként a Bizottság célja, iránymutatást terjesszen a tagállamok elé arról, hogyan lehet a leghatékonyabban kezelni az éghajlatvédelmi átállás szociális és munkaügyi aspektusait.

A megfelelő díjazás kulcsfontosságú motivációs tényező a munkavállalók számára, és e tekintetben elengedhetetlen szerepet játszik a munkához való kötődésben, a termelékenységben és a társadalmi kohézióban. A bevétel jelentős szerepet játszik a munkaerő részvételének, termelékenységének és gazdasági teljesítményének támogatásában (lásd 2.1.1. szakasz), és a munkahelyek minőségének kulcsfontosságú eleme. Egy nemrégiben készített Eurofund-felmérés¹⁹⁶ szerint azon munkavállalók aránya az EU-ban, akik úgy vélték, hogy díjazásuk megfelelően emelkedett, a 2005. évi 43 %-ról 2015-re 51 %-ra nőtt; míg azok aránya, akik nem értettek egyet ezzel az állítással, nem változott (körülbelül 30 %). Vannak azonban jelentős különbségek a tagállamok között. Számos kelet-európai országban a munkavállalók díjazásukkal való elégedettsége nőtt 2005 és 2015 között (ahogyan az várható volt a felzárkózó gazdaságokkal), míg fordított tendencia (azaz nagyobb elégedetlenség) volt megfigyelhető Spanyolországban (+14 százalékpont), Írországból (+7 százalékpont), Franciaországban és Luxemburgban (mindkettő esetében +6 százalékpont). Finnországban a legnagyobb szintű az elégedettség (62 %), és a legnagyobb mértékű a javulás (26 százalékpont) 2005 és 2015 között.

2.3.6. ábra: A foglalkoztatás időtartama, munkanélküliek, 25 évesek vagy annál idősebbek (százalékos arány)

Forrás: Eurostat, [lfsa_qoe_4a2] munkaerő-felmérés.

A munkahelyek stabilitása a munkahelyek minőségének kulcsfontosságú szempontja, mivel a (magas szintű) munkahelyi bizonytalanság jellemzően a humán tőke fejlesztésére irányuló korlátozottabb lehetőségekkel és a szociális védelemhez való csökkentett hozzáféréssel párosul. A foglalkoztatás átlagos időtartama (azaz az adott személy aktuális munkahelyén eltöltött idő) csökkenő tendenciát mutat az EU-ban 2014 és 2019 között, az „egy évnél alacsonyabb” foglalkoztatási időtartam 1 százalékponttal nőtt, az „5 és 9 év közötti”, valamint a „10 éves vagy annál hosszabb”

¹⁹⁵ Lásd különösen a Bizottság „Írány az 55 %! Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében” c. közleménye, COM(2021) 550 final, és a Szociális Klímaalapra irányuló bizottsági javaslat, COM(2021) 568 final.

¹⁹⁶ Eurofound (2021), *Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework* (Munkafeltételek és fenntartható munkavégzés: A munkahelyek minőségének keretrendszerét használó elemzés), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg. Megjegyzés: A díjazás a munkavállaló keresetét jelenti, azaz a munkavállalók esetében a munkabért, az önfoglalkoztatók esetében a jövedelmet.

időtartam pedig 2,8 és 1 százalékponttal csökkent.¹⁹⁷ Ez többek között a munkaerő gazdasági szektorok közötti elosztásával kapcsolatos változásoknak (lásd 1. szakasz) és az egyre több új foglalkoztatási formának (lásd 2.3.1. szakasz) tudható be. Mindazonáltal jelentős különbségek figyelhetők meg a tagállamok között és a dolgozók szakmai státusza szerint.

A munkakörnyezet és a munkafeltételek minősége összekapcsolódik az elvégzett munkával, a munkaidővel kapcsolatos intézkedésekkel és a munkahelyi kapcsolatokkal is. Számos hagyományos, gyártással foglalkozó szakmában (például a gépjármű-összeszerelő és a vegyiparban az operátorok körében) az automatizáció miatt jelentős mértékben csökkent a fizikai feladatok száma; míg az intellektuálisabb jellegű feladatok (pl. minőségbiztosítás és -ellenőrzés) egyre relevánsabbak. Ez azt jelenti, hogy a munkahelyek minősége idővel javul, amennyiben a munkaerő ehhez az átmenethez megfelelő készségekkel van felvértezve. Ezzel ellentétben a szigorú munkahelyi követelményekkel, például időnyomással vagy fizikai egészségi kockázati tényezőkkel jellemzett álláshelyek (pl. behívásos munkaviszony vagy platformalapú munkavégzés), amelyek az előírt feladatok elvégzéséhez szükséges, korlátozott munkahelyi szociális támogatással rendelkeznek, hosszú távon negatívan hathatnak ki a dolgozók jólétére (lásd 2.3. szakasz)¹⁹⁸.

Számos tagállam nemrégiben intézkedéseket hozott a fent említett területek némelyikén. Spanyolországban például egy törvényt léptettek hatályba, amely bevezeti a törvényi védelmet, amely szerint az élelmiszer- és csomagkézbesítési ágazatban a kiszállítási platformok futárai és sofőrjei rendes munkaviszony keretében nyújtanak szolgáltatásokat. Ezenkívül kibővítette a dolgozók képviselőinek tájékoztatási jogát az algoritmusok munkahelyi környezetben történő használatával. Ezek az intézkedések jó alapot teremtenek a – munkahelyminőség fontos dimenziójának tekintett – munkahelyi és kereseti kilátásokkal kapcsolatos bizonytalanság csökkentésére. **Franciaországban** egy jogszabályt fogadtak el annak érdekében, hogy előmozdítsák a platformágazaton belüli szociális párbeszédet (további részletekért lásd 2.3.2. szakasz). **Belgium** a kollektív szerződéseken és az egyéni tanulási profil létrehozásán keresztül bevezette a képzéshez való egyéni jogot. Az ország ezzel párhuzamosan megkönnyítette a speciális munkaidő-jóváírásra vonatkozó rendszer követelményeit, amivel a hosszú pályával rendelkező, nehéz szakmákat űző, illetve pénzügyi nehézségekkel küzdő vagy szerkezetátalakítással érintett vállalatoknál dolgozó idős munkavállalók akár felére csökkenthetik a munkaidejüket, ezáltal az igényeiknek megfelelő munkakörnyezetet lehet számukra biztosítani.

A távmunka irányába való jelentős elmozdulás megmutatta a benne rejlő potenciált és az esetleges hátrányait, ami a munkaidővel és a munkafeltételekkel kapcsolatos új kihívásokat tárt fel. Az egészségügyi veszélyhelyzet során a távmunka számos cégnél jelentősnek bizonyul az üzletmenet-folytonosság biztosítása és a munkavállalók egészségének megőrzése terén. Normális körülmények esetén a munkába járással töltött időt is lecsökkenti, nagyobb rugalmasságot, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúllyal kapcsolatos lehetőségeket biztosít a munkavállalóknak, és nagyobb produktivitást és hatékonyságot a cégeknek. A távmunka mindazonáltal elmosta a munka és a magánélet között fennálló határokat, és jelentős kihívások elé állította a járvány alatt távmunkában dolgozó munkavállalókat a munkaidő és az elszigetelt munkavégzés terén¹⁹⁹. A részlegesen otthonról

¹⁹⁷ Forrás: Eurostat, [Ifsa_qoe_4a2] munkaerő-felmérés.

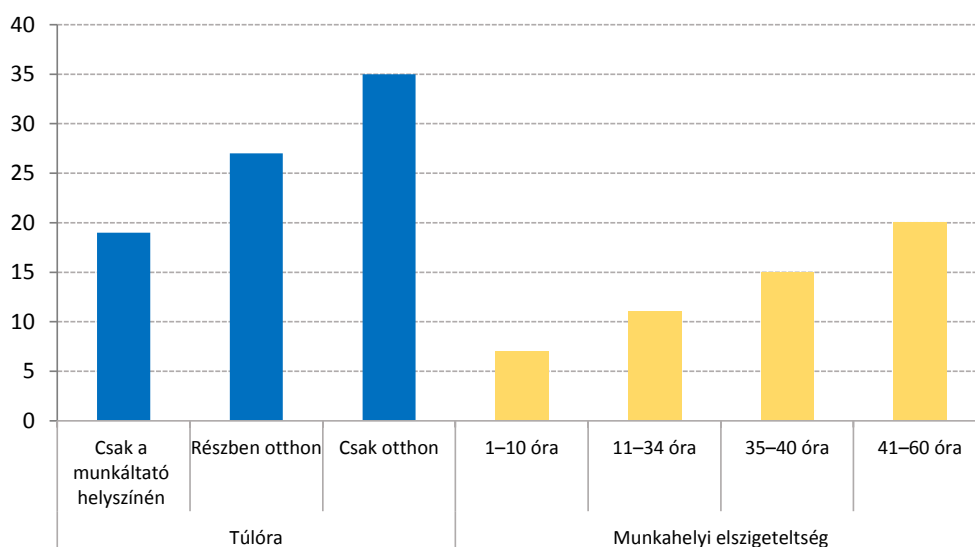
¹⁹⁸ Eurofound (2018), *New tasks in old jobs: Drivers of change and implications for job quality*, (Új feladatok a régi munkahelyeken: A változás ösztönzői és a munkahelyek minőségére gyakorolt hatásuk), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

¹⁹⁹ Forrás: Eurofund (2021), *Living, working and COVID-19* (Élet, munka és Covid19), 2. kör. Megjegyzés: Az elektronikus felmérést három körben végezték, 2020 áprilisában, 2020 júliusában és 2021 márciusában. A „foglalkoztatásnak a távolról történő munkavégzést lehetővé tévő potenciális aránya” országokra lebontva egy nemrégiben készült tanulmányon alapul: Sostero M., et al., (2020), *Teleworkability and the COVID-19 crisis: a*

dolgozó vagy csak a munkáltató területén dolgozó munkavállalóhoz képest a kizárólag otthonról dolgozó munkavállalók nagyobb aránya számolt be arról, hogy 41–60 órát dolgozik egy héten (lásd 2.3.7. ábra, bal grafikon). A nemek közötti különbségek szintén jobban megjelentek, mivel több nő kényszerült viszonylag gyakrabban arra, hogy átszervezze a munkaidejét (beleértve a szabadidőben való munkavégzést) annak érdekében, hogy összeegyeztesse a munkát a családi kötelezettségekkel. Azok körében, akik csak otthonról dolgoznak – akár részmunkaidőben, akár teljes munkaidőben –, a férfiakhoz képest (19 %) a nők nagyobb arányban (25 %) dolgoztak többet a rendes munkaidejüknél. A nemek közötti különbség nagyobb akkor is, ha a kizárólag otthonról dolgozó, gyermekes (0–11 év közötti) munkavállalókat vizsgáljuk (a nők 35 %-a a férfiak 23 %-ához képest). Az adatok továbbá azt jelzik, hogy az elszigetelt munkavégzés érzetének gyakorisága az otthonról végzett munkaórák számával párhuzamosan nőtt (lásd 2.3.7. ábra, jobb grafikon). Az otthonról 41–60 órát dolgozó munkavállalók nagyjából 20 %-a elszigetelten érezte magát, míg a munkáltató irodájában ugyanennyi időt dolgozók körében ez az arány 14 % volt. Ezen a téren azonban jelentős különbségek vannak az egyes ágazatok és szakmák között. A Bizottság azon erőfeszítése, hogy kiegészítse és támogassa a tagállamok mentális egészség terén fennálló szakpolitikáit, segíthet a járvány által előidézett egyes kihívások leküzdésében.

2.3.7. ábra: A távmunka irányába való elmozdulás bizonyos munkavállalók számára kihívásokat teremtett

A heti 41–60 órát dolgozó munkavállalók százalékos aránya munkahely szerint (bal oldali grafikon). A munkahelyükön elszigeteltséget érző, teljes munkaidős munkavállalók százalékos aránya az otthoni munkaórák száma alapján (EU-27, %-ban, jobb oldali grafikon)

Forrás: Eurofund (2021), *Living, working and COVID-19 (Élet, munka és Covid19)*, elektronikus felmérés, 2. kör.

A munkaerőpiaci szegmentáció²⁰⁰ okainak kezelése hozzájárul a munkahelyek minőségének javításához. A 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés átfogó elemzést

new digital divide? (A távmunka lehetősége és a Covid19-világjárvány: új digitális vízválasztó?), Európai Bizottság, JRC121193.

²⁰⁰ A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) szerint ez a munkaerőpiac különálló alpiacokra vagy szegmensekre történő felosztása, amelyeket eltérő tulajdonságok és magatartásbeli szabályok jellemeznek, mint például a szerződéses megállapodások, a végrehajtás mértéke vagy az érintett munkavállalók típusa.

nyújtott be a munkaerőpiac szegmentációjáról, többek között a szerződéses megállapodásokról (azaz a határozatlan idejű, illetve a határozott idejű szerződésekről), a tagállami foglalkoztatásvédelmi jogszabályok jellegéről és sokféleségéről (azaz a munkavállalók határozott idejű szerződéssel történő egyéni és kollektív felvételére és elbocsátására vonatkozó szabályokról), valamint az érintett munkavállalók típusairól (pl. nem önként vállalt határozott idejű és részmunkaidős munkavállalók). A munkaerőpiac szegmentációjának javítása hozzájárul a szociális jogok európai pillére 5. (biztonságos és rugalmas foglalkoztatás) és 7. (tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén) alapelveinek megvalósításához. Az itt bemutatott elemzés módosítja és kiegészíti az előzőt.

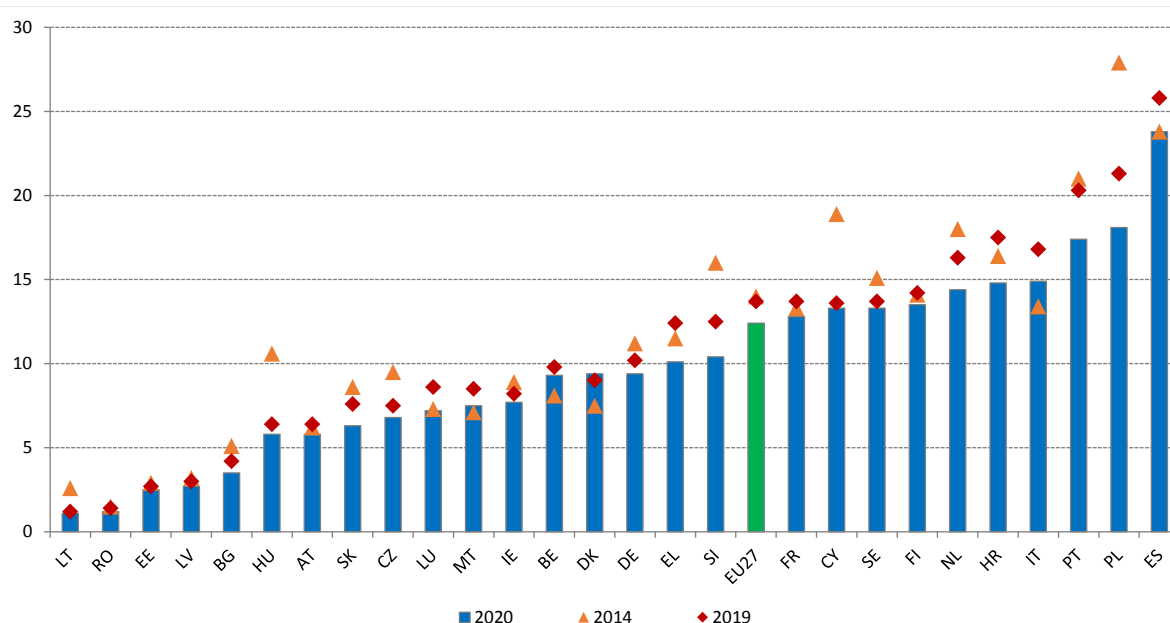
A határozott idejű foglalkoztatás²⁰¹ a világjárvány kezdete óta csökkent, de számos tagállamban továbbra is jelentős. A 20–64 év közötti korcsoportban a határozott idejű munkaszerződések aránya az EU-ban a 2019. évi átlagos 13,7 %-ról 2020-ban 12,4 %-ra csökkent, ami azt tükrözi, hogy a munkahelyek nagyobb mértékben szűntek meg, mint az állandó munkavállalók körében (ezeket viszonylag jobban védik a felvételre és elbocsátásra vonatkozó jogi rendelkezések, valamint a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és más munkahelymegtartási intézkedések). Az ideiglenes foglalkoztatás legmagasabb és legalacsonyabb aránya közötti különbség a tagállamokban továbbra is jelentős, 22,7 százalékpont, bár kisebb, mint 2019-ben (24,6 százalékpont). A negyedéves adatokat vizsgálva az ideiglenes alkalmazottak aránya (20–64 év közöttiek; szezonálisan kiigazítva) 2021 II. negyedévében 13,2 %-on állt, ami 2020 II. negyedévéhez képest 1,1 százalékpontos növekedés. Ez arra utalhat, hogy a világjárvány során megszűnt ideiglenes foglalkoztatás jelentős része már helyreállt. Mindazonáltal ezek a számok jelentősen eltérnek az egyes országokban²⁰². Az olyan tagállamokban, mint Spanyolország, Lengyelország, Portugália, Olaszország, Horvátország és Hollandia, 2019 és 2020 között közel 2 százalékponttal vagy annál többel csökkent az ideiglenes alkalmazottak aránya. Az összarány azonban a legtöbbjük esetében továbbra is jóval meghaladja az uniós átlagot, Spanyolország, Lengyelország és Portugália esetében pedig meghaladja a 15 %-ot. Ezzel szemben a legalacsonyabb, 3 % alatti arány Litvániában, Romániában, Észtországban és Lettországbban volt (lásd 2.3.8. ábra).

²⁰¹ Ez a kifejezés a nem szabványos munkafeltételekre (például rugalmas, határozott idejű, behívásos munkaviszonyra vonatkozó és nulla órás munkaszerződésekre) és a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó vállalkozással kötött munkaszerződésekre egyaránt vonatkozik, ugyanakkor nem foglalja magában a részmunkaidős foglalkoztatást és az alkalmazottak nélküli önfoglalkoztatókat.

²⁰² Európai Bizottság (2021), *Labour Market and Wage Developments in Europe (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában)*, 2021. évi jelentés. Luxembourg: az Európai Unió Kiadóhivatala (előkészületben).

2.3.8. ábra: Az ideiglenes foglalkoztatás 2020-ban csökkent, de számos tagállamban továbbra is jelentős

Az ideiglenes alkalmazottak aránya az összes munkavállaló között (20–64 év közöttiek), éves adatok

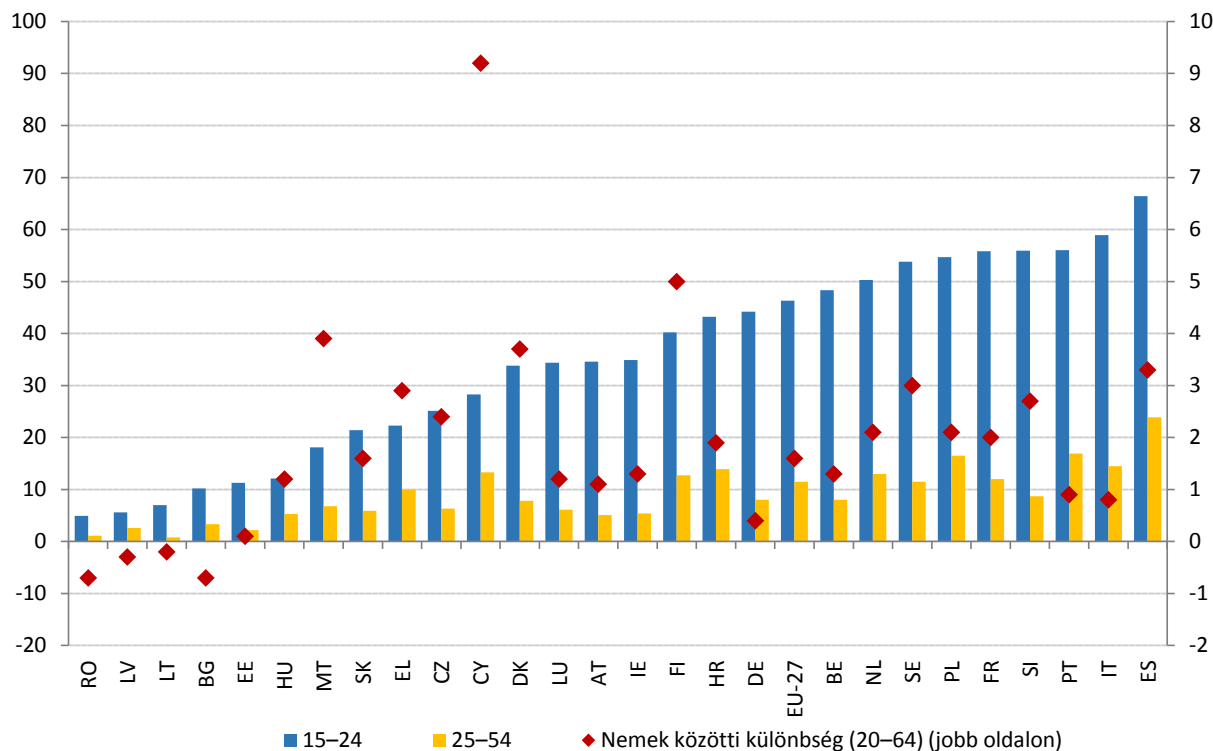

Forrás: az Eurostat munkaerő-felmérése [lfsi_pt_a].

Bár a határozott idejű munkaszerződések átlagos aránya 2020-ban csökkent, továbbra is különösen elterjedt a nők, a fiatalok és a nem az EU-ban született munkavállalók körében. 2020-ban a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott (20–64 év közötti) női munkavállalók aránya az EU-ban 13,4 % volt, szemben a férfiak 11,8 %-ával, 2019 és 2020 között pedig 1,3 százalékponttal csökkent (szemben a férfiak 1,5 százalékpontjával). Az ideiglenes foglalkoztatás terén a nemek közötti foglalkoztatási különbség kismértékben, a 2019. évi átlagos 1,3 százalékponttól 2020-ban 1,6 százalékpontra nőtt, bár jelenleg jelentős eltérések figyelhetők meg az országok között (lásd 2.3.9. ábra). 2020-ban a női ideiglenes munkavállalók összes munkavállalóhoz képest mért legnagyobb aránya Spanyolországban (25,5 %), Lengyelországban (19,2 %), Cipruson (18 %) és Portugáliában (17,8 %) volt megfigyelhető. Ugyanebben az évben az ideiglenes foglalkoztatás aránya a 15–24 év közötti fiatalok körében jóval magasabb (46,3 %) volt, mint a 25–54 év közöttiek (11,5 %) és az 55–64 év közöttiek (6,1 %) körében. 2020-ban a nem az EU-ban született munkavállalók is jóval nagyobb arányban vettek részt az ideiglenes foglalkoztatásban (20,9 %), mint a helyiek (15,5 %), és a különbség különösen markáns (több mint 10 százalékpontos) Cipruson, Svédországon és Portugáliában, ezt követte Franciaország és Spanyolország 7 és 10 százalékpont közötti adataival.

2.3.9. ábra: A határozott idejű munkaszerződések előfordulása minden tagállamban sokkal nagyobb a fiatalok (15–24 év közöttiek) körében, és a nemek közötti különbségek általában jelentősek

Az ideiglenes alkalmazottak aránya az ideiglenes foglalkoztatásban részt vevő összes alkalmazott életkor (%-ban, bal oldali tengely) és nemek közötti különbség (%-ban, jobb oldali tengely) szerint (2020).

Forrás: Eurostat, [lfsa_etpgan] munkaerő-felmérés.

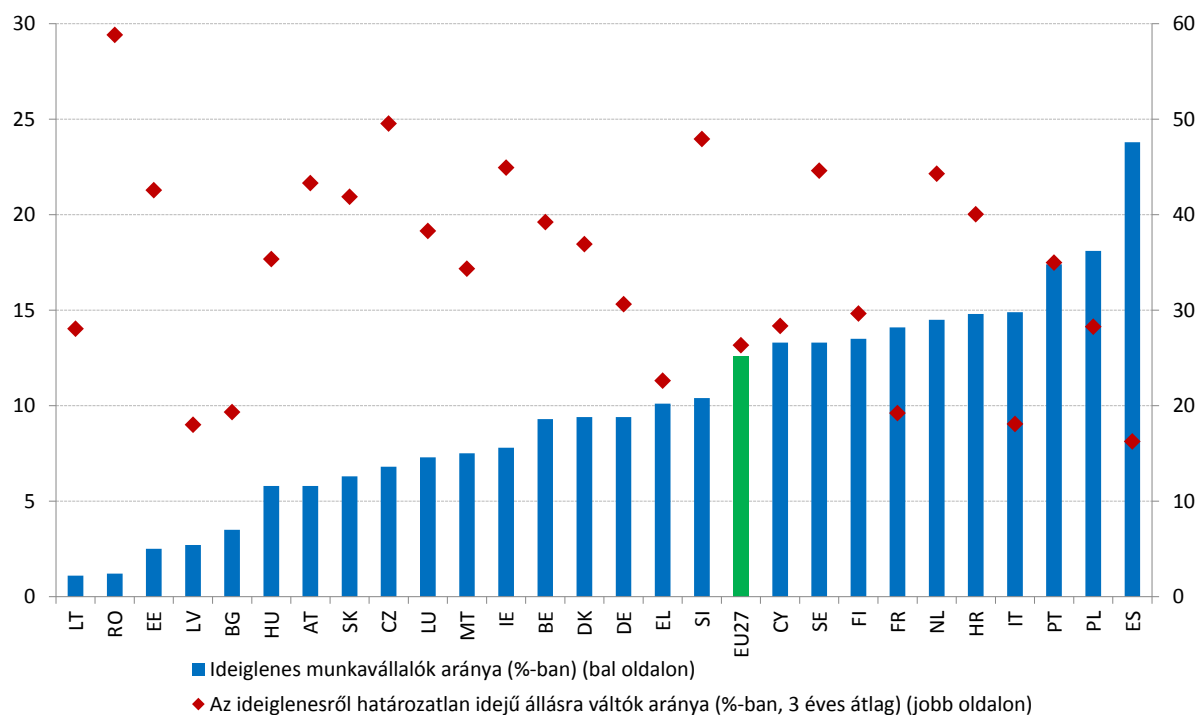
A munkahelyek általános minőségének javítása szempontjából kulcsfontosságúak azok a határozott idejű szerződések, amelyek „ugródeszkaként” szolgálnak az állandóbb jellegű munkahelyek megszerzéséhez. A munkaerőpiac kettősségét gyakran jellemzi a határozott idejű szerződések magas, valamint az e szerződések és a határozatlan idejű munkaviszonyok közötti átmenet alacsony aránya²⁰³. Néhány tagállam e tekintetben jelentős kihívásokkal néz szembe. A 2.3.10. ábra a határozott idejű szerződésekről a határozatlan idejű szerződésekre való áttérés arányát mutatja (átlagosan a 2018 és 2020 közötti hároméves időszakban, a gazdasági ciklussal összefüggő esetleges torzítások kontrollja érdekében), az ideiglenes alkalmazottak (20–64 éves korcsoport) egészhez mért százalékban kifejezett számához viszonyítva. A magas ideiglenes foglalkoztatási rátával rendelkező három tagállamban (Spanyolország, Olaszország és Franciaország) szintén alacsony (20 % alatti) a határozott idejű szerződésekről a határozatlan idejű szerződésekre való áttérés aránya. Más országokban, például Horvátországban, Hollandiában és Portugáliában az ideiglenes foglalkoztatás aránya még mindig jelentős (15 % körüli vagy azt meghaladó), de magasabb az áttérési arány (Portugália esetében 35 % felett, Hollandia és Horvátország esetében pedig 40 % felett). Ezzel ellentétben Csehországban, Észtországban, Ausztriában és Romániában az

²⁰³ Eurofound (2019), *Labour market segmentation: Piloting new empirical and policy analyses* (Munkaerőpiaci szegmentálódás: új empirikus és szakpolitikai elemzések tesztelése), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

ideiglenes szerződések száma alacsony (7 % alatti), és az állandó szerződésekre való áttérés aránya relatíve magas (40 % feletti).

2.3.10. ábra: Az ideiglenes szerződések és az állandó munkahelyekre való áttérés aránya az egyes tagállamokban jelentős mértékben eltér

Az ideiglenes alkalmazottak 2020-ban az összes alkalmazotthoz (20–64 év közöttiek) képest mért százalékban, valamint a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérés aránya (2018-as, 2019-es és 2020-as átlagérték).

Megjegyzés: A 2020. évi áttérés arányára vonatkozó adatok még nem elérhetők DE, IE, IT, LC és SK esetében. LV esetében az érték 2017-re; SK esetében az érték 2016-ra vonatkozik.

Forrás: Az Eurostat munkaerő-felmérése, [lfsq_etpga] és EU-SILC [ilc_lvh132].

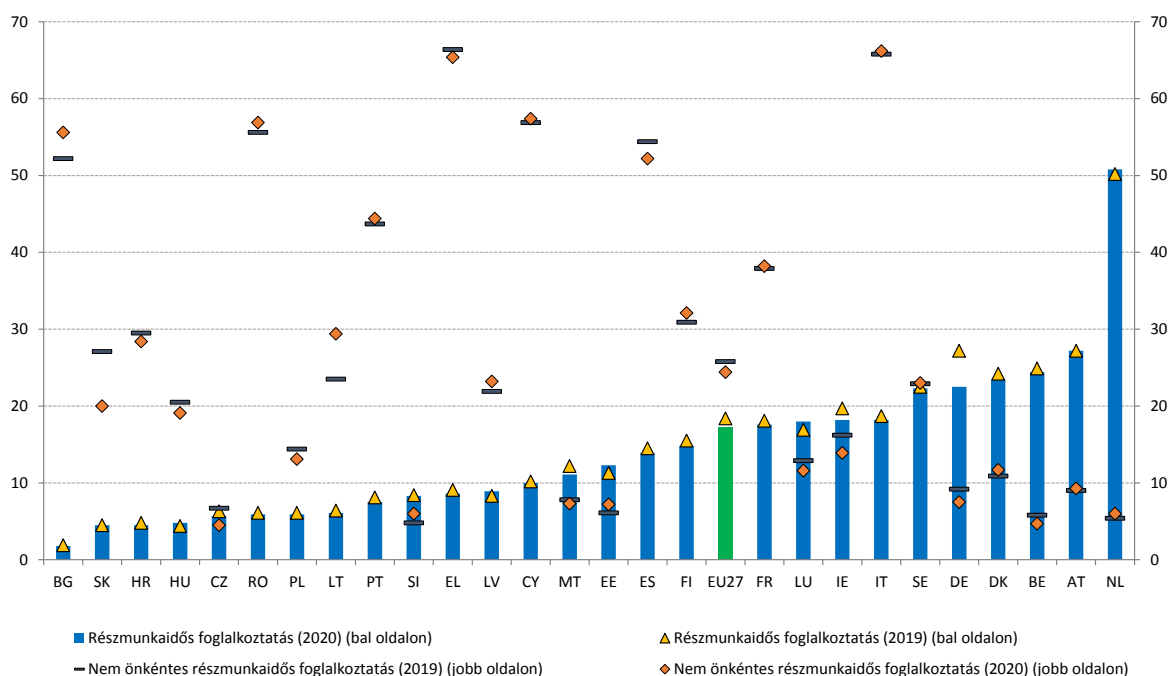
Egyes tagállamokban továbbra is jelentős a nem önkéntes ideiglenes foglalkoztatás aránya. Az elmúlt években a nem önkéntes ideiglenes foglalkoztatás aránya (a 15–64 év közöttiek körében) lassan, de biztosan csökkent az EU-27-ben, a 2016. évi 8,8 %-ról 2019-ben 7,9 %-ra, 2020-ban pedig 6,8 %-ra. Néhány tagállamban a munkavállalók főleg azért dolgoznak ideiglenes munkaszerződéssel, mert nehezen találnak állandó állást. A nem önkéntes, ideiglenes szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók gyakran alacsonyabb szintű munkahelyi elégedettségéről számolnak be, ami befolyásolhatja teljesítményüket, a készségek elsajátítását és szakmai előmenetelüket. Továbbra is jelentős (legfeljebb 19 százalékpontos) különbségek vannak az országok között. Az olyan tagállamokban, mint Spanyolország, Portugália, Ciprus, Horvátország és Olaszország, az ideiglenes szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók több mint 12 %-a számolt be arról, hogy nem talált állandó állást. Olaszországban és Spanyolországban ez az adat egybeesik az ideiglenes foglalkoztatásból a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérés alacsony arányával is (lásd 2.3.10. ábra). A nem önként vállalt, ideiglenes foglalkoztatás legalacsonyabb, 1 % alatti arányát Luxemburgban, Ausztriában és Németországban mérték²⁰⁴.

²⁰⁴ Forrás: az Eurostat adatbázisa [tesem190].

Bár 2020-ban csökkent a részmunkaidős foglalkoztatás aránya az EU-ban az előző évhez képest, a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás még mindig jelentős mértékben érinti a munkavállalókat. A részmunkaidőben foglalkoztatottak (15–64 évesek) aránya 2020-ban 17,2 % volt az EU-ban, 1,2 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019-ben. Míg hat ország (nevezetesen Hollandia, Ausztria, Belgium, Dánia, Németország és Svédország) 2020-ban több mint 20 %-ot ért el, négy ország (Bulgária, Szlovákia, Horvátország, Magyarország) 5 % alatt van (lásd 2.3.11. ábra). 2019 és 2020 között Németországban csökkent a legnagyobb mértékben (4,7 százalékpont) a részmunkaidős foglalkoztatás aránya, míg Észtországban és Luxemburgban ugyanebben az időszakban nőtt (körülbelül 1 százalékpont). A nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás aránya a teljes részmunkaidős foglalkoztatáson belül (15–64 éves korosztály) az elmúlt években csökkenő tendenciát mutatott, 2020-ban pedig 24,4 %-ra csökkent (1,4 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019-ben, és körülbelül 8 százalékponttal kevesebb, mint 2014-ben). Míg hat tagállam (nevezetesen Olaszország, Görögország, Ciprus, Románia, Bulgária és Spanyolország) több mint 50 %-ról, más országok (Csehország, Belgium, Szlovénia és Hollandia) 6 %-os vagy annál alacsonyabb számadatokról számoltak be. 2019 és 2020 között Szlovákiában jelentősen (7,1 százalékponttal) csökkent a nem önként vállalt részmunkaidős munkavállalók aránya. Ezzel szemben ugyanebben az időszakban Litvániában (5,9 százalékponttal) és Bulgáriában (3,4 százalékponttal) nőtt. A többi tagállamban az eltérések kevésbé voltak markánsak (azaz 2,5 százalékpont alatt voltak).

2.3.11. ábra: Az egyes tagállamokban jelentős különbségek figyelhetők meg a részmunkaidős foglalkoztatás arányában és a nem önkéntes jellegben

A részmunkaidős foglalkoztatás aránya az összes foglalkoztatáson belül (15–64 éves korosztály) és a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás százalékos aránya a teljes részmunkaidős foglalkoztatáshoz képest (15–64 éves korosztály), éves adatok, százalékban kifejezve.

Megjegyzés: DE esetében az idősor megtörik.

Forrás: az Eurostat munkaerő-felmérése [lfsi_pt_a] és [lfsa_eppgai].

Az alkalmazottak nélküli önfoglalkoztatók (az úgynevezett „önálló vállalkozók”) aránya továbbra is magas. Az önálló vállalkozók mögött bizonyos esetekben munkavállalói viszony

vagy színlelt önálló vállalkozás rejlik. 2020-ban mintegy 15,8 millió (15–64 év közötti) alkalmazott nélküli önfoglalkoztató volt. Bár ez a szám 0,8 milliós növekedést jelent 2019-hez képest, körülbelül 1,2 millióval alacsonyabb a 2014-es csúcserősnél. Relatív értelemben az alkalmazottak nélküli (15–64 év közötti) önfoglalkoztatók aránya az előző évhez képest enyhén (0,5 százalékponttal) nőtt, és elérte a teljes foglalkoztatottság 8,2 %-át. Mindazonáltal tagállamonként és ágazatonként jelentősek a különbségek. Négy tagállamban (Málta, Hollandia, Belgium és Spanyolország) volt a legmagasabb (13 % feletti) az önálló vállalkozók aránya, míg Ausztriában, Svédországban, Németországban és Dániában az arány 5 % alatt volt vagy ahhoz közel állt²⁰⁵. A szociális védelemhez való hozzáférés biztosítása mindenki számára, beleértve az önfoglalkoztatókat is, továbbra is alapvető fontosságú többek közt a bizonytalanság csökkentése érdekében a világjárvány és annak társadalmi-gazdasági következményei által jellemzett környezetben.

A Covid19-világjárvány számos olyan tevékenységre kihatott, amelyek jellemzően jobban ki vannak téve a be nem jelentett munkavégzés veszélyének, egyes ágazatok és dolgozói kategóriák esetében pedig szoros nyomon követésre van szükség. Számos olyan tevékenység, ahol a be nem jelentett munkavégzés jelentős szerepet játszik, közvetlen és intenzív szociális kapcsolatot foglal magában (pl. szállás és vendéglátás; művészetek, szórakoztatás és szabadidő; és háztartási szolgáltatások). Ugyanakkor az információs és kommunikációs technológiák (IKT) széles körű használata és a platformgazdaság megnövekedett szerepe segítette a munkaerő-kínálat és -kereslet összehangolását ezekben az ágazatokban. A 2020. évi munkaügyi ellenőrzésekre vonatkozó előzetes adatok 2019-hez képest számos tagállamban jelentős csökkenést mutatnak. 19 tagállamban a munkáltatók kevesebb mint 10 %-át ellenőrizték egy év alatt²⁰⁶. A munkaügyi felügyelőségek kapacitásának megerősítése és a be nem jelentett munkavégzés formális munkavégzéssé való átalakítását ösztönző intézkedések kulcsfontosságú tényezőknek tekinthetők e jelenség kezelése, valamint a megfelelő munkahelyi egészségvédelem és biztonság és a szociális védelem mindenki számára történő biztosítása szempontjából. 2021 májusa óta a be nem jelentett munkavégzés kezelésére szolgáló európai platform az Európai Munkaügyi Hatóság része, ami lehetővé teszi az ellenőrzéssel és a végrehajtással kapcsolatos szempontok integráltabb kezelését²⁰⁷.

2021-ben a tartós munkanélküliség enyhe növekedéséről számoltak be, ami megszakította a korábbi években elért pozitív eredményeket. A tartós munkanélküliségi ráta²⁰⁸ szintje és alakulása általában jó mutatója annak, hogy az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák mennyire hatékonyan érik el a rászorulókat, és mennyire hatékonyan közelítik őket a munkahelyekhez²⁰⁹. A világjárvány előtt az EU-ban az átlagos tartós munkanélküliségi ráta a 2014. évi 5,3 %-ról folyamatosan csökkent, és 2020-ban elérte a 2,4 %-ot (0,2 százalékpontos csökkenés a 2019. évi adathoz képest). Mindazonáltal az arány 2021 II. negyedévében a legtöbb tagállamban emelkedett 2020 II. negyedévéhez képest, és

²⁰⁵ Forrás: az Eurostat adatbázisa [tqoe4a3] és munkaerő-felmérés [lfsa_egaps].

²⁰⁶ COM(2021) 592 final. Közlemény az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókra és intézkedésekre vonatkozó minimumszabályokról szóló 2009. június 18-i 2009/52/EK irányelv alkalmazásáról.

²⁰⁷ További részletek az Európai Munkaügyi Hatóság honlapján találhatóak.

²⁰⁸ Az egy évnél hosszabb ideje munkanélküli személyek száma az aktív népességhez mért arányban.

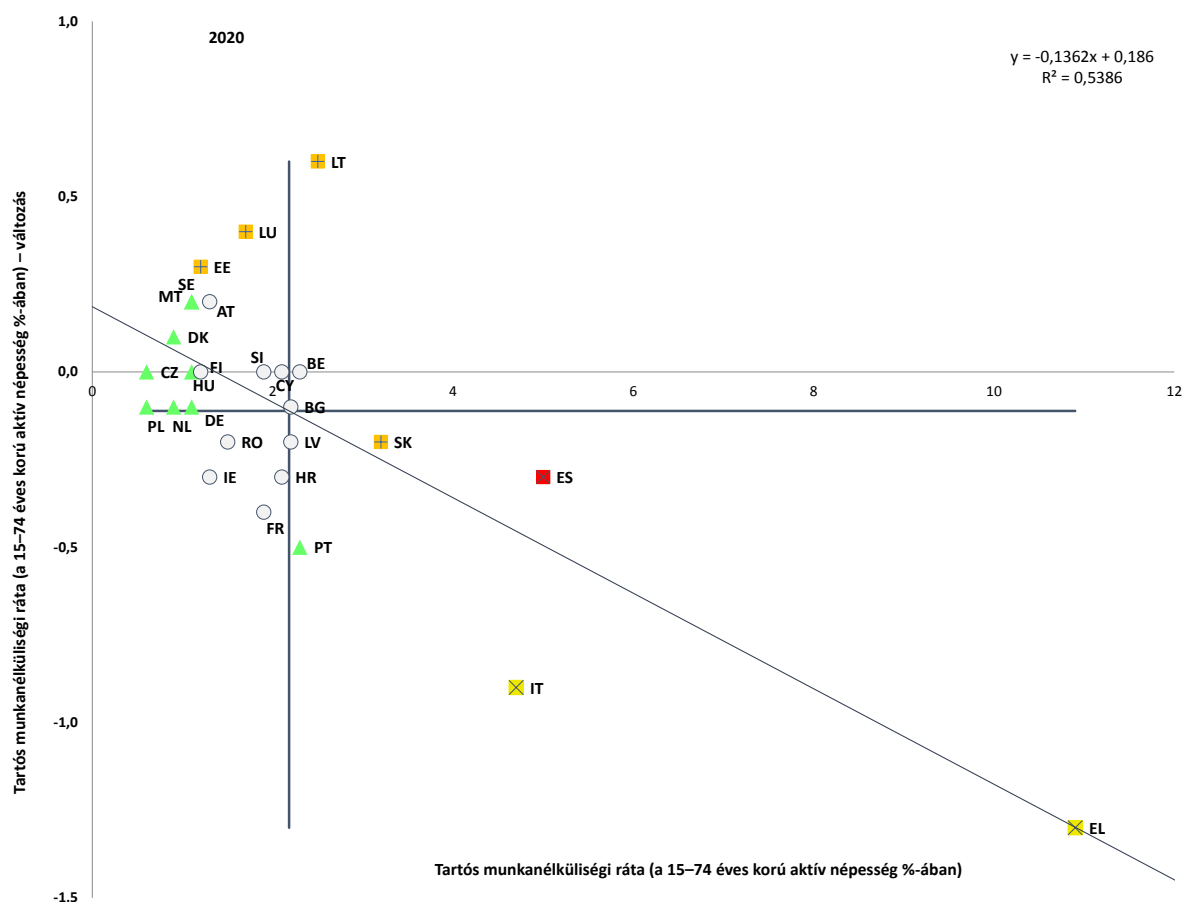
²⁰⁹ A Foglalkoztatási Bizottság a tartós munkanélküliségi rátát a szociális eredménytábla kiemelt mutatójaként hagyta jóvá a foglalkoztatás aktív támogatásának figyelemmel kísérésére.

Spanyolországban, Olaszországban, Portugáliában, Horvátországban és Cipruson jelentős (több mint 1 százalékpontos) romlás következett be. A tagállamok közötti különbségek továbbra is lényegesek, a 2020. évi arányok a csehországi és lengyelországi 0,6 %, a bulgáriai, portugáliai és litvániai, uniós átlagnak megfelelő 2,4 %, valamint az olaszországi 4,7 %, a spanyolországi 5 % és a görögországi 10,9 % között mozognak. A szociális eredménytábla hosszú távú munkanélküliségi rátára vonatkozó kiemelt mutatója „kritikus helyzetet” jelez Spanyolország esetében, ami az átlagnál magasabb szintet (2020-ban 5 %) és az elmúlt évhez képest csupán enyhe (0,3 százalékpontos) csökkenést jelent (2.3.12. ábra). Észtország, Litvánia, Luxemburg és Szlovákia az előző évhez képest bekövetkezett romlásuk vagy korlátozott javulásuk miatt „figyelemmel kísérendőként” van megjelölve. Görögország és Olaszország pozitív teljesítménye miatt „gyenge, de javuló” minősítést kapott (2020-ban – 1,3 százalékpont, illetve –0,9 százalékpont 2019-hez képest). Csehországban, Németországban, Dániában, Magyarországon, Máltán, Hollandiában, Lengyelországban, Portugáliában és Svédországban a tartós munkanélküliségi ráta 2020-ban alacsony és nagyjából stabil maradt. A tartós munkanélküliségi rátát illetően jelentős eltérések figyelhetők meg a régiók között is (3. melléklet). A magas arányú és hosszú ideig fennálló tartós munkanélküliség negatív következményekkel jár a humán tőkére és a potenciális növekedésre nézve, és intézkedésekre szólít fel az aktív munkaerőpiaci politikák és az állami foglalkoztatási szolgálatok hatékonyságának javítása érdekében (többek között célzottabb tájékoztatás, személyre szabott támogatás, valamint a munkáltatókkal és a szociális szolgálatokkal való szoros együttműködés révén)²¹⁰.

²¹⁰ A tartósan munkanélküli személyek integrációjáról szóló, 2019-ben közzétett 2016. évi tanácsi ajánlás értékelése fontos és továbbra is releváns megállapításokat tartalmaz e tekintetben. Lásd: COM(2019) 169 final és COM(2019) 154 final.

2.3.12. ábra: 2020-ban a tartós munkanélküliségi ráta számos tagállamban csökkent, azonban a Covid19-válság teljes hatása még megfigyelés tárgyát képezi

Tartós munkanélküliségi ráta, 2020. évi szintek és éves változások 2019-hez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat, [tesem130] munkaerő-felmérés.

Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedésekben való részvétel tagállamonként jelentősen eltér, és a különbségek nem mindig tükrözik a felmerülő kihívások mértékét.

A rendes munkaerőpiaci intézkedésekben való részvétel 100 munkakeresőre jutó szintje²¹¹ releváns információkkal szolgál a tagállamok arra irányuló erőfeszítéseiről, hogy újra integrálják az inaktív személyeket a munkaerőpiacra (lásd 2.3.13. ábra)²¹². Ezek az adatok 2014 és 2018 között eltérő intenzitással nőttek 17 tagállamban (Ausztria, Belgium, Bulgária, Horvátország, Dánia, Észtország, Magyarország, Olaszország, Málta, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Románia, Szlovénia, Szlovákia, Spanyolország és Finnország). Különösen Észtországban, Spanyolországban és Belgiumban, valamint kisebb mértékben Lengyelországban és Szlovákiában volt megfigyelhető az aktivizálási intézkedésekben való részvétel jelentős növekedése 2014 és 2019 között. Öt másik országban (Görögországban,

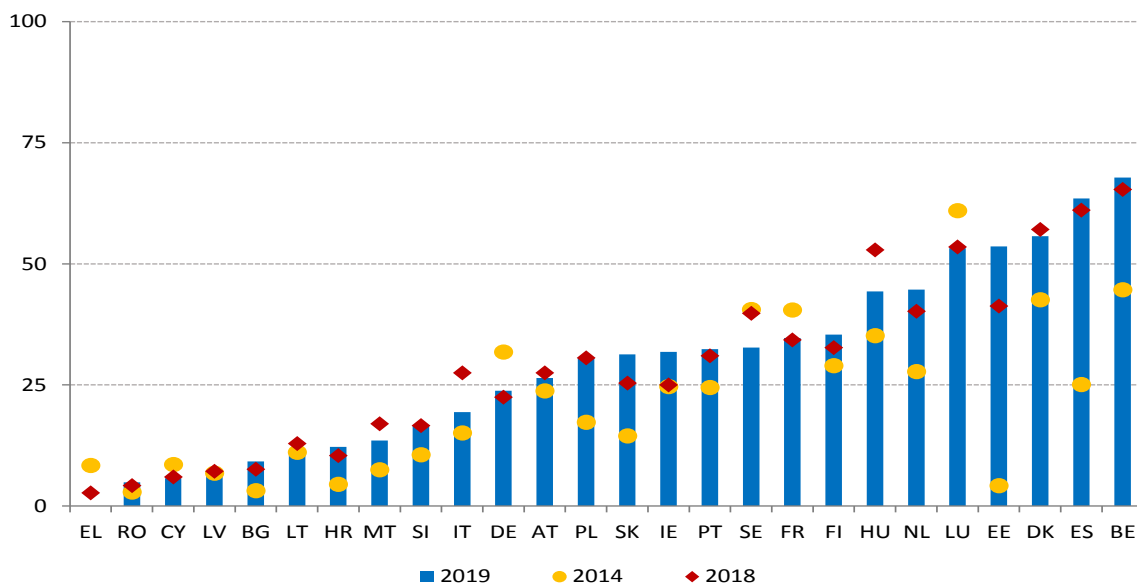
²¹¹ A munkaerőpiaci politikai osztályozás szerint a munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedések közé tartoznak a munkanélküliekre és más célcsoportokra irányuló aktivizálási intézkedések, beleértve a képzési kategóriákat, a munka rotációját és megosztását, a foglalkoztatási ösztönzőket, a támogatott foglalkoztatást és rehabilitációt, a közvetlen munkahelyteremtést és a vállalkozásindítás ösztönzését.

²¹² Mindazonáltal ezt a mutatót körültekintéssel kell értelmezni, mivel az kizárólag a munkaerőpiaci intézkedésekben való részvételt (és nem azok hatékonyságát) méri, továbbá több ország esetében is felmerülnek az adatgyűjtési folyamat körében a statisztikai adatok megbízhatóságával összefüggő kérdések.

Németországban, Franciaországban és Luxemburgban) a számok ugyanebben az időszakban csökkentek. Ezzel ellentétben más tagállamokban (nevezetesen Bulgáriában, Cipruson, Lettországon, Litvániában, Horvátországban, Máltán, Romániában és Szlovéniában) korlátozott változások voltak tapasztalhatók. Míg az olyan országokban, mint Spanyolország és Belgium, a munkaerőpiaci támogatási intézkedésekre fordított kiadások viszonylag magas szintje jelentős tartós munkanélküliségi kihívásokkal párosul, Görögországban, Olaszországban, Szlovákiában, Bulgáriában és bizonyos mértékben Szlovéniában az álláskeresőknél nyújtott támogatás az országspecifikus kihívás mértékéhez képest viszonylag alacsony (azaz a GDP 0,2 %-a alatt van) (lásd 2.3.14. ábra). Azokban a tagállamokban, ahol alacsony az aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvételi arány, alapvető fontosságú ezen intézkedések megerősítése az esetleges hosszabb távú „korlátozó hatások” megelőzése és az inkluzív helyreállításhoz való hozzájárulás érdekében. Az Európai Szociális Alap és más kohéziós politikai alapok (többek között a REACT-EU, a CRII és a CRII+) által hagyományosan biztosított finanszírozás mellett és azt kiegészítve a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz²¹³ fontos uniós finanszírozást kínál az ilyen típusú intézkedések támogatására, az EASE-ről szóló bizottsági ajánlással összhangban.

2.3.13. ábra: A tagállamok között különbségek vannak az aktív munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedésekben való részvétel tekintetében

A rendes munkaerőpiaci politikai beavatkozások résztvevői (2–7. kategória) 100 álláskeresőre vetítve

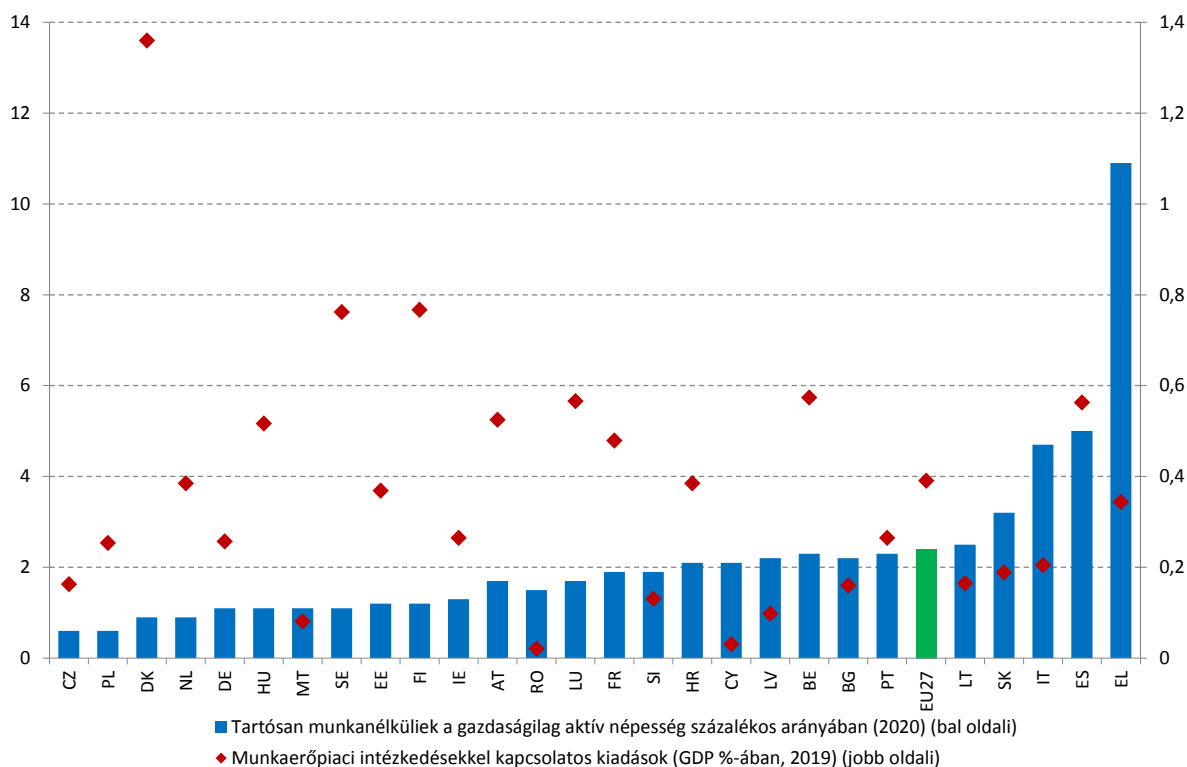
Megjegyzés: CZ-re vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre, EL-re pedig csak 2018-ig érhetők el. Alacsony megbízhatóságú adatok LT esetében 2019-ben.

Forrás: Eurostat, munkaerőpiaci politikai adatbázis [Imp_ind_actsup].

²¹³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról.

2.3.14. ábra: Az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre fordított kiadások tagállamonként jelentősen eltérnek, és nem mindig kapcsolódnak a felmerülő kihívásokhoz

Az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre (2–7. kategória, a GDP százalékában, 2019) és a tartós munkanélküliségre fordított kiadások a munkaerő népességének százalékában (2020)

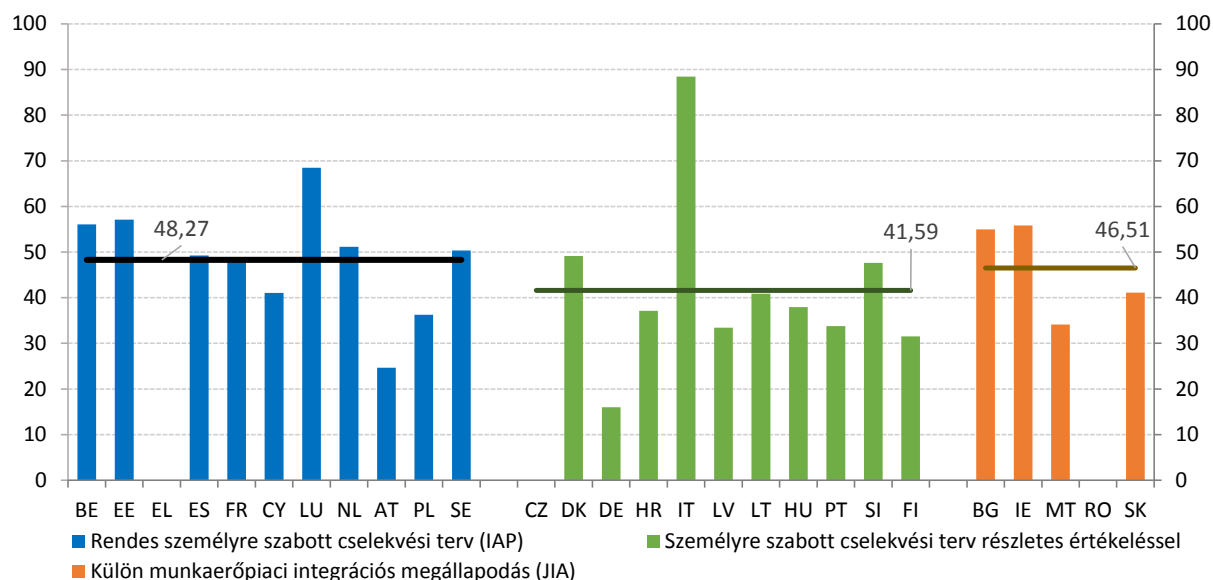
Forrás: Munkaerőpiaci politikai adatbázis [Imp_expsumm] és munkaerő-felmérés [une_ltu_a].

A személyre szabott munkaerőpiaci integrációs programok kialakítása és végrehajtása kulcsfontosságú a tartósan munkanélkülieket érintő fontos foglalkoztatási kihívások kezeléséhez. A munkaerőpiaci integrációs megállapodások személyre szabott segítséget nyújtanak a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiacra való visszatéréséhez. Bár a munkaerőpiaci integrációs megállapodások tagállamonként eltérőek, általában magukban foglalják a mentorálást, az álláskereséshez nyújtott személyre szabott támogatást, a további oktatást és képzést, valamint a szociális támogatás egyéb típusait (pl. lakhatás, közlekedés vagy gyermekmegőrzési és gondozási szolgáltatások) a további nehézségekkel küzdő álláskeresők számára. A munkaerőpiaci integrációs megállapodást a munkaügyi tanácsadó és az álláskereső dolgozza ki, és cselekvési tervet és intézkedéseket tartalmaz annak érdekében, hogy segítse a tartósan munkanélküli személyeket a megfelelő álláskeresésben. A megállapodást gyakran egyedi részletes értékelések támasztják alá annak érdekében, hogy legkésőbb a munkanélküliséget követő 18 hónapon belül azonosítani lehessen minden, nyilvántartásba vett tartósan munkanélküli személy egyedi és potenciális szükségleteit. A részletes értékelések célja, hogy a javasolt célkitűzések elérése érdekében személyre szabott cselekvési tervek készüljenek, amelyek ütemtervet és intézkedéscsomagot tartalmaznak. 2019-ben az EU-ban a külön munkaerőpiaci integrációs megállapodással rendelkező, tartósan munkanélküli személyek 46,5 %-a volt képes visszatérni a munkaerőpiacra. Ez a szám 48,3 %-ra nőtt a személyre szabott cselekvési tervekben részt vevő tartósan munkanélküli személyek esetében (lásd 2.3.15. ábra). Azoknak a tartósan munkanélkülieknek a nagy része, akik külön munkaerőpiaci integrációs megállapodással és rendszeres, személyre szabott

cselekvési tervvel is rendelkeztek, a továbbképzési intézkedések különböző formáiban vett részt²¹⁴.

2.3.15. ábra: A személyre szabott aktivizálási tervek hozzájárulnak a tartósan munkanélküliek foglalkoztathatóságának növeléséhez

A különböző munkaerőpiaci integrációs megállapodások értelmében foglalkoztatással végződő tartós munkanélküliség százalékos aránya (25–64 éves korcsoport); 2019)

Megjegyzés: CZ, EL és RO esetében nem áll rendelkezésre adat.

Forrás: Munkaerőpiaci politikai adatbázis és munkaerő-felmérés.

Az állami foglalkoztatási szolgálatok kulcsszerepet játszanak az álláskereső támogatásában és a zökkenőmentes munkahelyváltást, többek között a zöldebb gazdaság felé irányuló váltást biztosító intézkedések irányításában. Számos személy munkaerőpiaci helyzete és kilátásai jelentősen megváltoztak a Covid19-válság által jellemzett helyzetben, és ez erősebben volt érzékelhető azok körében, akik már korábban is kiszolgáltatott helyzetben voltak. A hatékony és eredményes állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz) kulcsfontosságúak ahhoz, hogy minden álláskereső számára karrierlehetőséget kínálnak, és elkerüljék a munkanélküliség vagy a korábbi inaktivitás negatív („korlátozó”) hatásait. Ezen túlmenően az áfsz-ek döntő szerepet játszhatnak a munkaerőpiac strukturális változásainak azonosításában és támogatásában olyan intézkedések révén, mint a fokozott előrejelzés, a szakértelem és a partnerségek²¹⁵. A digitalizáció, a kapacitásépítés és a modernizációs erőfeszítések, valamint az érintett munkaerőpiaci érdekelt felekkel – köztük más foglalkoztatási szolgálatokkal, szociális szolgálatokkal és szociális partnerekkel – való megerősített együttműködés révén továbbra is támogatni kell az áfsz-eknek a szolgáltatásnyújtás hatékony átalakítására és a munkaerőpiaci helyzetre való reagálásban betöltött kulcsfontosságú szerepére vonatkozó bizonyított kapacitását.

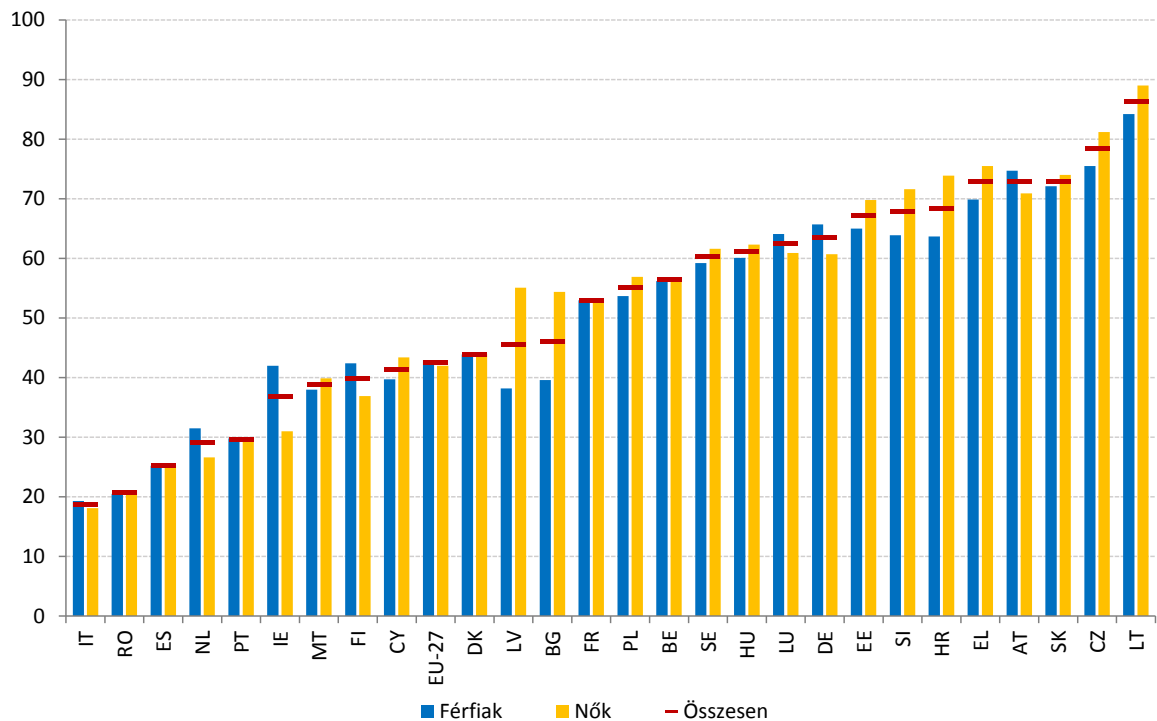
²¹⁴ Európai Bizottság (2019), *Adatgyűjtés a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról szóló ajánlás nyomán követése céljából: 2017.*

²¹⁵ Források: Európai Bizottság (2021). *Az állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózata, 2021. évi munkaprogram.* Közzétéve 2021 júniusában. Európai Bizottság (2020). *Éves jelentés, 2020. január-december.*

Jelentős különbségek vannak az állami foglalkoztatási szolgálatok igénybevétele terén, az álláskeresői magatartás tagállamonként eltérő. Azon álláskeresők százalékos arányának 2020. évi elemzése, akik arról számoltak be, hogy az álláskeresőre állami foglalkoztatási irodákat vettek igénybe, az olaszországi és romániai 20 %-tól a Belgiumban, Svédországban, Magyarországon, Luxemburgban és Németországban mért mintegy 60 %-ig, valamint a Csehországban és Litvániában mért több mint 75 %-ig terjed (lásd 2.3.16. ábra). Néhány tagállamban csekély különbségek figyelhetők meg nemek szerint, a leghangsúlyosabbak Lettországon, Bulgáriában, Szlovéniában, Írországon és Horvátországban. Összességében az állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz-ek) álláskeresői általi igénybevétele az elmúlt években csökkenő tendenciát mutatott az EU-ban: a 2014. évi 49,1 %-ról 2017-ben 46,1 %-ra, 2020-ban pedig 42,5 %-ra esett vissza (ez bizonyos mértékig azt is tükrözheti, hogy az álláskeresőkhöz más, különösen digitális módszereket is viszonylag nagyobb mértékben alkalmaznak). Ez a szám magasabb, mint a magán foglalkoztatási szolgálatok igénybevétele (21,3 %) vagy a hirdetések közzététele vagy megválaszolása (40,6 %), amelyek 2017 óta nagyjából változatlanok maradtak. Bár a különböző alternatívák használata nem kizárólagos, és nem figyelhető meg egyértelműen a munkakeresési módszerek közötti kiegészítő jelleg vagy azok egymással való felcserélése, 12 tagállamban az állami foglalkoztatási szolgálatot igénybe venni kívánók aránya 50 % alatt van. 2017 és 2020 között egyes tagállamokban, például Észtországban, Litvániában és Bulgáriában jelentős mértékben (több mint 6 százalékponttal) nőtt az állami foglalkoztatási szolgálatok igénybevétele. Ezzel szemben Németországban, Cipruson és Romániában ugyanebben az időszakban jelentősen (körülbelül 10 százalékponttal) csökkent az áfsz-ek alkalmazása az álláskeresők körében. Ezzel párhuzamosan az EU-ban az elmúlt években jelentősen csökkent azoknak a válaszadóknak az aránya, akik azt állítják, hogy szociális kapcsolatokat (pl. barátokat, rokonokat és szakszervezeteket) vesznek igénybe az álláskereső során (a 2017. évi 71 %-ról 2020-ra 66 %-ra), és ugyanez történt azon válaszadók esetében is, akik úgy döntenek, hogy közvetlenül a munkáltatókhoz fordulnak (ugyanazon időszak alatt mintegy 60 %-ról 53 %-ra esett vissza). Az áfsz technikai és emberi kapacitása, digitális integrációja és a munkáltatókkal kialakított partnerség mértéke továbbra is fontos tényező az áfsz szolgáltatásai minőségének és vonzerejének meghatározásában.

2.3.16. ábra: Tagállamonként jelentős különbségek vannak az állami foglalkoztatási szolgálatok igénybevétele terén, és tapasztalható némi megkülönböztetés a nemek szerint is

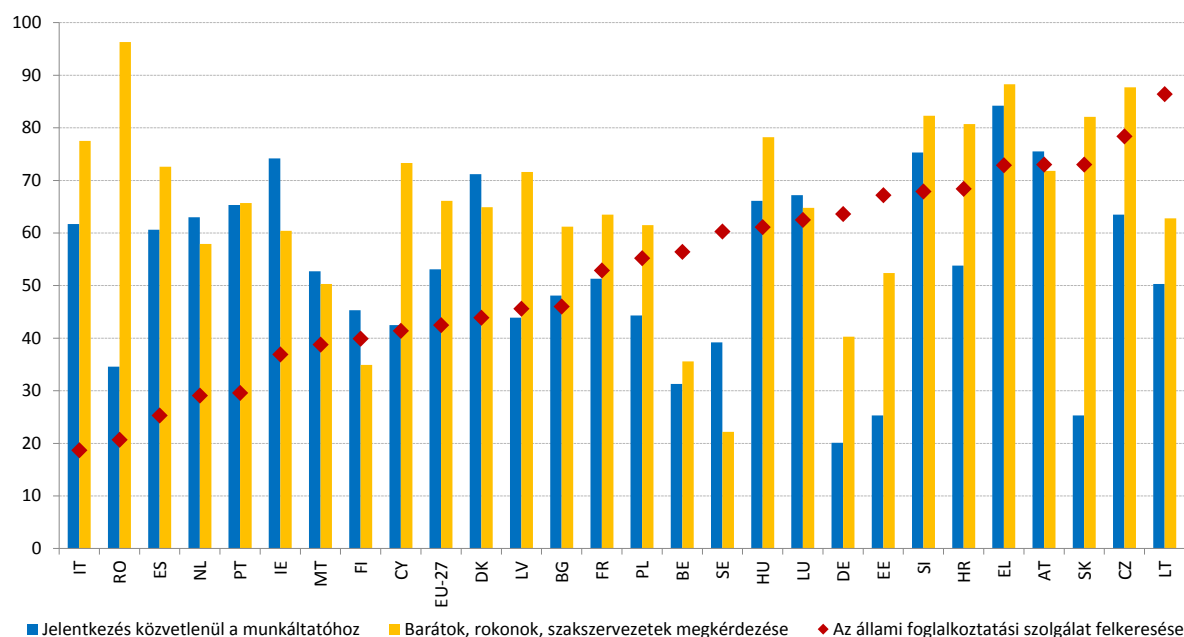
Az állami foglalkoztatási irodát munkakeresés céljából igénybe vevő munkanélküliek százalékos aránya 2020-ban, nemek szerinti érték

Forrás: az Eurostat munkaerő-felmérése [lfsa_ugmsw].

2.3.17. ábra: Az álláskeresők a keresési módszerek széles skáláját használják különböző és gyakran nem kizárólagos módon

Azon munkanélküliek százalékos aránya, akik saját bevallásuk szerint az álláskeresőkhöz egy adott módszert alkalmaztak (2020)

Megjegyzés: az országok az állami foglalkoztatási irodával való kapcsolattartás arányának növekvő sorrendjében vannak megadva.

Forrás: az Eurostat munkaerő-felmérése [lfsa_ugmsw].

2020-ban a legtöbb tagállamban nőtt azoknak a rövid távon munkanélkülieknek az aránya, akik ellátásban részesülnek. A Covid19-válság általános foglalkoztatási hatása korlátozott volt a határozott idejű munkavégzés széles körű alkalmazásának és a hasonló munkahelymegtartási intézkedéseknek köszönhetően (lásd 2.1. szakasz). Azok a személyek azonban, akik elveszítették munkahelyüket, vagy akik a válság kitörésekor már munkanélküliek voltak, különösen nehéz helyzetbe kerültek²¹⁶. A 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés részletes elemzést nyújtott be az uniós munkanélküli ellátási rendszerek főbb jellemzőiről, amely a Foglalkoztatási Bizottsággal (EMCO) egyeztetett, a munkanélküli ellátások és az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák összehasonlító teljesítményértékelésének eredményein alapul. Bár az elemzés összességében továbbra is érvényes, meg kell jegyezni, hogy a munkanélküli ellátási rendszerek lefedettsége a legtöbb tagállamban, Bulgáriában, Észtországban, Görögországban, Spanyolországban, Máltán, Romániában és Szlovákiában pedig még jelentősebben nőtt 2019 és 2020 között (lásd 2.3.18. ábra). Azon tagállamok esetében, ahol naprakészebb adatok állnak rendelkezésre²¹⁷, a munkanélküli ellátás kedvezményezettjeinek számában bekövetkező relatív növekedés különösen jelentős Észtországban, Portugáliában, Romániában, Szlovákiában és Svédországban (2020 februárja óta 2021 tavaszáig vagy kora nyaráig 40 % vagy annál több).

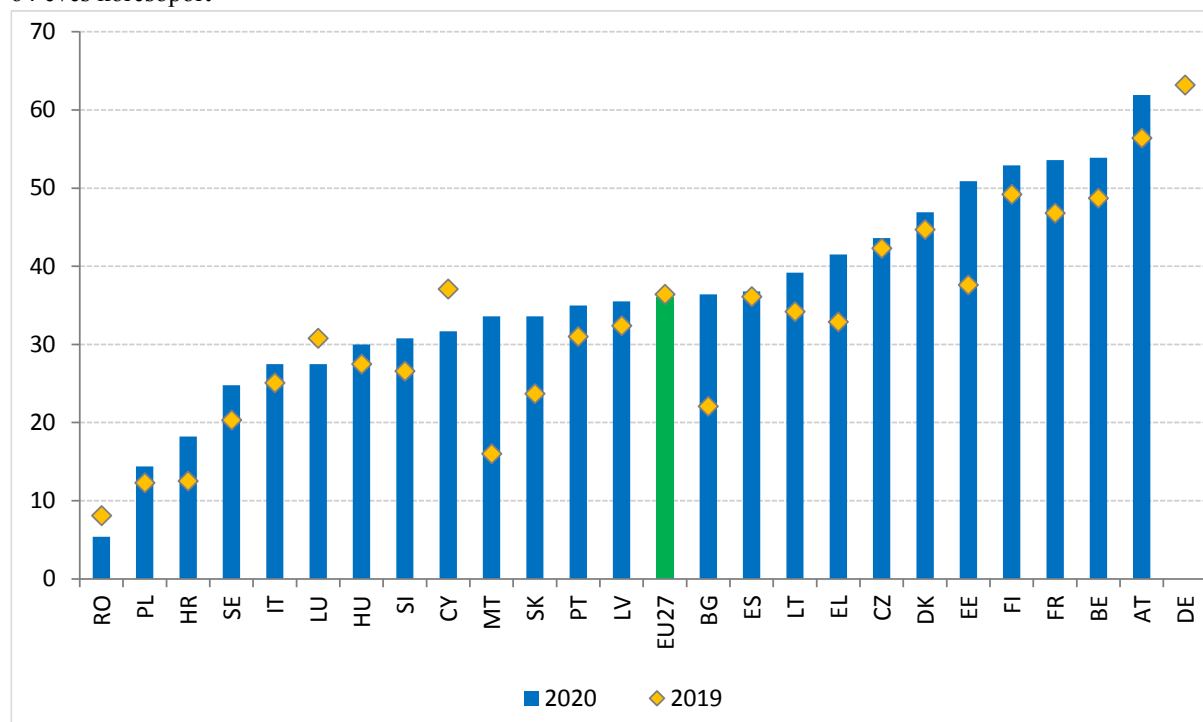
²¹⁶ További részletekért lásd: Európai Bizottság (2020). Employment and Social developments in Europe (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában). Negyedéves jelentés, 2020. június. Luxembourg: az Európai Unió Kiadóhivatala.

²¹⁷ Lásd a szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2021. évi éves jelentését.

A legtöbb tagállamban azonban a munkanélküli ellátásban részesülők száma csökkent az elmúlt hónapokban, összhangban a javuló munkaerőpiaci feltételekkel. 2020-ban a kevesebb mint egy éve bejegyzett munkanélküliek 32,8 %-a nem kapott ellátást az EU-ban, és ez a százalék Horvátország és Szlovákia esetében 50 %-nál magasabb²¹⁸.

2.3.18. ábra: A munkanélküli ellátásban részesülő, rövid távon munkanélküliek aránya jelentősen nőtt a legtöbb tagállamban

A munkanélküli ellátás fedezete a rövid távon (azaz 12 hónapnál kevesebb ideje) munkanélküliek esetében, 15–64 éves korcsoport

Megjegyzés: IE és NL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. DE esetében megadott adatok csak 2019-re vonatkoznak.

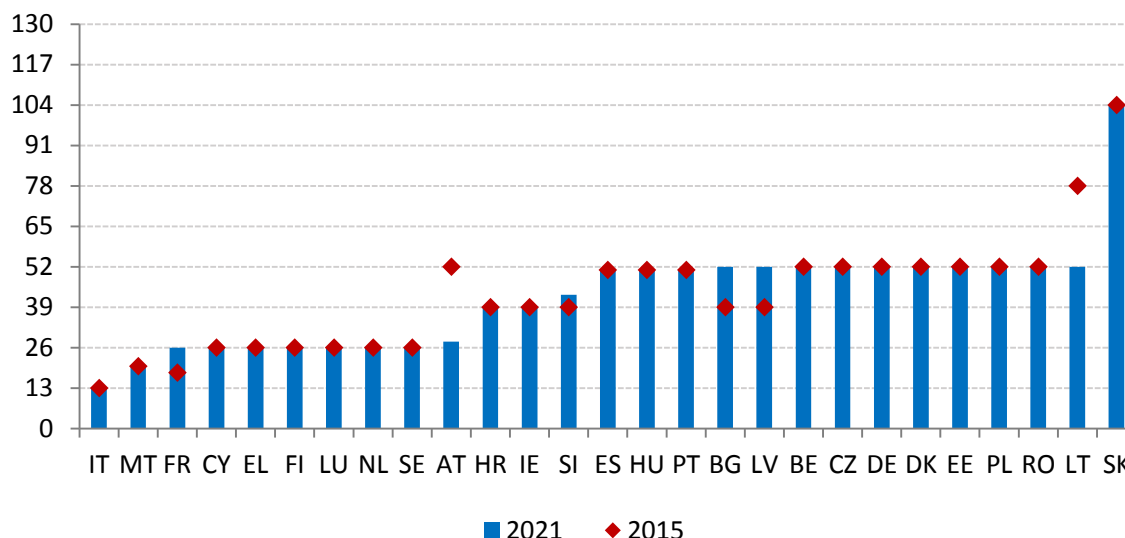
Forrás: Eurostat, [lfsa_ugadra] munkaerő-felmérés.

2021-ben a munkanélküli ellátásra való jogosultság időtartama és az ellátások igénylésének időtartama nagyjából stabil maradt. A jogosultság megszerzéséhez szükséges időszak csak Szlovéniában változott, a 2020. évi 9 hónapról 2021-ben 10 hónapra – lásd 2.3.19. ábra. A munkanélküli ellátásra való jogosultság időtartama Olaszországban a legrövidebb, 13 hetes biztosítási járulékkal. A leghosszabb időtartamot előíró ország Szlovákia, 104 héttel. A 2.3.20. ábra szerint az egy évnyi munkaviszony után elbocsátott munkavállalók a tagállamtól függően nagyon eltérő időtartamú ellátásra jogosultak. 16 tagállamban legfeljebb 6 hónapig lehet ellátást igényelni (24 hét). Dániában és Belgiumban azonban e jogosultság időtartama eléri vagy meghaladja a két évet. Luxemburgban és Görögországban az időtartam pontosan egy év, Litvániában, Lettországbban és Írországbban pedig körülbelül 8 hónap.

²¹⁸ Forrás: Eurostat, [lfsa_ugadra] munkaerő-felmérés.

2.3.19. ábra: A munkanélküli ellátásra való jogosultsághoz szükséges járulékfizetési időszak tagállamonként jelentősen eltér

Az előírt jogosultsági időszak hossza hetekben, 2015-re és 2020-ra vonatkozó adatok

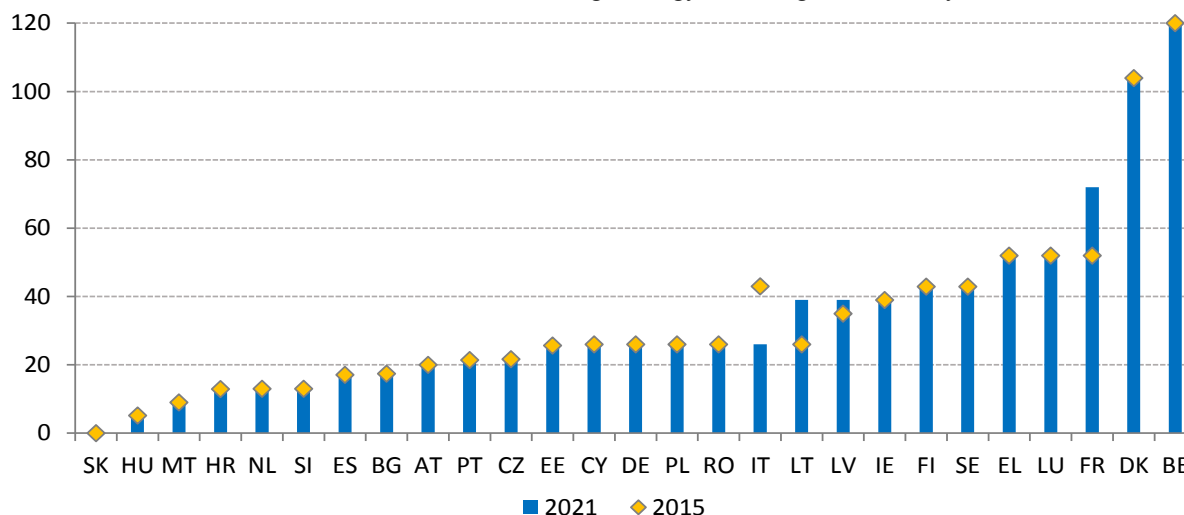

Megjegyzés: Máltán (2016-ban és 2021-ben) legalább 50 hétig szükséges járulékot fizetni az adott személy első munkába állását követően; Írországbán (2016-ban és 2021-ben) legalább 104 hétig szükséges járulékot fizetni az adott személy első munkába állását követően; Ausztriában (2021-ben) az első kérelmek esetében legalább 52 heti járulékot, a későbbi kérelmek esetében pedig legalább 28 heti járulékot kell befizetni.

Forrás: MISSOC-adatbázis (2015. január és 2021. január).

2.3.20. ábra: A legtöbb tagállamban munkanélküli ellátást legfeljebb 6 hónapra lehet igényelni, 1 éves előzetes munkaviszony esetén

Az ellátások maximális időtartama hetek számában megadva egyéves szolgálati viszonytal, 2020 és 2015

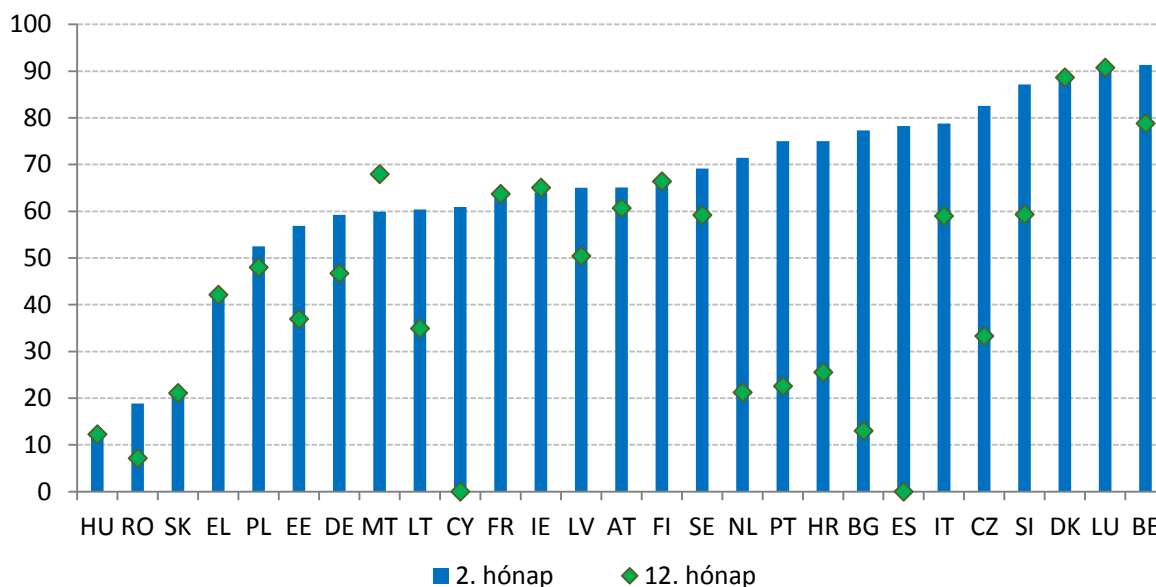
Megjegyzés: Belgium esetében az ellátásoknak nincs időbeli korlátja. Cipruson a heteket heti 6 munkanap alapján számítják. Írországbán az ellátást csak azoknak fizetik 39 hétig (234 napig), akik legalább 260 heti PRSI-járulékot fizettek be. Szlovákiában az egyéves szolgálati viszonytal rendelkezők nem lehetnek jogosultak munkanélküli ellátásra (legalább 2 évig kell munkanélküliügyi biztosítási járulékot fizetni az utolsó 4 évben). Lengyelország esetében az időtartam az adott régió munkanélküliügyi rátája és az országos átlag egymáshoz viszonyított arányától függ.

Forrás: MISSOC-adatbázis (2015. január és 2021. január) és nemzeti jogszabályok.

A munkanélküliek jövedelempótlása tagállamonként eltérő, és a munkanélküliség időtartamától függ. A 2.3.21. ábra az alacsony bérezésűek (a nemzeti átlagjövedelem 67 %-a) és a rövid (legfeljebb 12 havi társadalombiztosítási járulék) szolgálati idővel rendelkezők jövedelempótlási arányait hasonlítja össze az EU-ban. A nettó jövedelempótlási ráta a munkanélküliség második hónapjában a korábbi (nettó) jövedelem 12,3 %-ától (Magyarország) vagy 19 %-ától (Románia) több mint 90 %-ig terjed (Luxemburg vagy Belgium). Franciaországban és Írországban a munkanélküliség időtartama tekintetében nincs változás a jövedelempótlási rátákban. Mindazonáltal a tagállamok többségében idővel csökken a jövedelempótlási ráta. A munkanélküliség második és 12. hónapja közötti jelentős különbségek általában annak tudhatók be, hogy az álláskereső a munkanélküliségi biztosításról a munkanélküliségi vagy szociális segélyre térnek át, ami általában alacsonyabb szintű ellátást biztosít.

2.3.21. ábra: A munkanélküli ellátások nagymértékben eltérnek az EU-ban

A munkanélküli ellátások nettó jövedelempótlási rátája az átlagbér 67 %-án mérve, a munkanélküliség időszakának 2. és 12. hónapjában (2020)

Megjegyzés: A mutatót az egyedülálló, gyermektelen, rövid szolgálati idővel (1 év) rendelkező és 20 éves személy esetére számítják. A különféle jövedelemkomponensek, munkanélküli ellátások és egyéb ellátások (mint például a szociális ellátás és a lakhatási támogatás) is ide tartoznak.

Forrás: Európai Bizottság az OECD adókedvezményi modellje alapján.

A magas színvonalú és hatékony szociális párbeszéd az európai szociális piacgazdaság megfelelő működésének előfeltétele, amely fenntarthatóbb és inkluzívabb szakpolitikai eredményeket biztosít. A 7. foglalkoztatási iránymutatás és a szociális jogok európai pillére felszólítja a tagállamokat, hogy biztosítsák a szociális partnerek időben történő és érdemi bevonását a foglalkoztatási, szociális és adott esetben gazdasági reformok és szakpolitikák kialakításába és végrehajtásába, többek között kapacitásuk növelésének támogatása révén. A nemzeti gyakorlatokkal és intézményi keretekkel összhangban a szociális partnerekkel minden szinten folytatott együttműködés célja a javasolt reformok kialakításának javítása és az azokkal kapcsolatos felelősségvállalás biztosítása. Emellett csökkenti a konfliktusokat, és segíti a strukturális változások kezelését és a társadalmi kohézió erősítését. Ez különösen fontos egy olyan időszakban, amikor erős konszenzusra van szükség a válság utáni erőteljes helyreállítás biztosításához, valamint a zöld és digitális átállás támogatásához. A szociális

partnerek eddig is kulcsfontosságú szerepet játszottak a Covid19-válság kapcsán, ugyanis a világjárvány kitörése óta az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák és jövedelemvédelem terén bevezetett valamennyi intézkedés több mint felét megvitatták a szociális partnerszervezetekkel, és elfogadásukat kérték. Összességében a szociális partnerek nemzeti foglalkoztatási és szociális politikák kialakításába és végrehajtásába való bevonása az elmúlt néhány évben stabil maradt vagy kissé javult. Mindazonáltal továbbra is vannak jelentős különbségek a tagállamok között²¹⁹. 2016-tól kezdődően a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) többoldalú felügyeleti felülvizsgálatokat végzett az uniós tagállamok szociális partnereinek bevonásával kapcsolatban, hogy felmérje az ezzel kapcsolatos kihívásokat és bevált gyakorlatokat.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról szóló rendelet²²⁰ alapján a tagállamokat felkérték, hogy helyreállítási és rezilienciaépítési tervükbe foglaljanak bele egy összefoglalót az érdekelt felekkel, köztük a szociális partnerekkel folytatott konzultációs folyamatról, és jelezzék, hogyan építették be a hozzájárulásait. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek elkészítéséről szóló bizottsági útmutató²²¹ szerint az összefoglalónak ki kell terjednie a konzultációk hatókörére, típusára és időzítésére. A nemzeti kapcsolattartók Eurofound-hálózata²²² által végzett tanulmány előzetes eredményei arra utalnak, hogy a tagállamok eltérő mértékben vesznek részt a munkában. Egyes esetekben mind a munkáltatói szervezetek, mind a szakszervezetek arról számolnak be, hogy a 2021. évi hivatalos benyújtásuk előtt elegendő idő állt rendelkezésükre ahhoz, hogy részt vegyenek a helyreállítási és rezilienciaépítési terv kidolgozásában vagy értékelésében. Más esetekben azonban a szociális partnerek jelezték, hogy korlátozott időt biztosítottak nekik a konzultációra. Ami a helyreállítási és rezilienciaépítési terv kidolgozásához való hozzájárulás lehetőségét illeti, a legtöbb szociális partner arról számolt be, hogy kevéssé elégedett a kormány képviselőitől kapott visszajelzésekkel és válaszokkal. Részvételüket nagyrészt informatív jellegűnek és kisebb mértékben konzultációnak tekintették. A jövőben fontos lesz a szociális partnerek megfelelő bevonása a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásába a tervezett intézkedések sikeres végrehajtásának biztosítása érdekében.

A civil társadalmi szervezetek bevonása szintén elengedhetetlen a reformok és a beruházások iránti nemzeti felelősségvállalás kiépítéséhez és azok tartós hatásának

²¹⁹ Eurofound (2021): *Involvement of social partners in policymaking during the COVID-19 outbreak* (A szociális partnerek bevonása a szakpolitikai döntéshozatalba a Covid19-világjárvány során), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg. A kollektív tárgyalásokkal kapcsolatos konkrét részletekért lásd e jelentés 2.1. szakaszát, valamint az „Employment and Social Developments in Europe” (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában) című, 2021. évi éves jelentést.

²²⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról.

²²¹ Európai Bizottság, SWD(2021) 12 final. *Guidance to Member States, Recovery and Resilience Plans* (Iránymutatás a tagállamok számára, Helyreállítási és rezilienciaépítési tervek).

²²² Forrás: Eurofound (2022), *Tripartite social dialogue and policy formation: Measures to promote recovery in the aftermath of the COVID-19 crisis* (Háromoldalú szociális párbeszéd és szakpolitikái kialakítás: A Covid19-világjárványt követő helyreállítás előmozdítását szolgáló intézkedések) (előkészületben). Megjegyzés: A nemzeti szociális partnereknek a tagállamok által 2021-ben benyújtott helyreállítási és rezilienciaépítési tervek elkészítésébe való bevonásáról szóló, folyamatban lévő Eurofound-tanulmány előzetes eredményei. A nemzeti kapcsolattartók Eurofound-hálózata 24 jelentést készített a szociális partnerek és bizonyos mértékig a kormányzati képviselők véleménye alapján. DK és MT helyreállítási és rezilienciaépítési tervei nem szerepeltek ebben az előzetes elemzésben. BG esetében a kapott visszajelzés csak a tervezetnek a hivatalos benyújtást megelőzően közzétett változatára vonatkozik.

biztosításához. A meglévő nemzeti gyakorlatokra építve és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról szóló rendeletben foglaltakkal összhangban számos tagállam konzultált a civil társadalmi szervezetekkel és más érdekelt felekkel a helyreállítási és rezilienciaépítési terveik elkészítése céljából. Ez összhangban van a 2021. évi foglalkoztatási iránymutatásokkal²²³ és az Európai Bizottság 2021 januárjában kiadott, a tagállamoknak szóló iránymutatásával. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak (a tagjai és az érdekelt felek képviselői között a tagállamokban folytatott konzultációkon alapuló) állásfoglalása szerint a konzultációkra és eszmecserékre rendelkezésre álló korlátozott idő akadályozta a civil társadalmi szervezetek hatékony és érdemi bevonását²²⁴. A jövőben a civil társadalmi szervezetek foglalkoztatás- és szociálpolitikákkal – többek között a helyszíni projektekkel – kapcsolatos tapasztalatai fontos hozzájárulást fognak jelenteni a vonatkozó reformok és beruházások végrehajtása terén történő hatékony és zökkenőmentes előrehaladás biztosításához.

2.3.2. Szakpolitikai válasz

A közelmúlt fejleményei arra ösztönöztek néhány tagállamot, hogy módosítsák az új foglalkoztatási formákra és a rugalmas munkafeltételekre, többek között a távmunkára vonatkozó nemzeti jogszabályaikat. 2020 júliusában **Portugália** ösztönző programot indított annak érdekében, hogy ösztönözze a köztisztviselőket arra, hogy alacsony népsűrűségű területeken maradjanak, ami magában foglalja a távmunkát és a munkahelyek megosztását. Időközben a parlament megvitatja a távmunka előmozdítását célzó új, szélesebb körű szabályozást. 2020 novemberében **Románia** módosította a meglévő jogi keretet a távmunka szabályozása érdekében, beleértve azokat a feltételeket, amelyek mellett a munkáltatók a távmunkát normaként állapíthatják meg, valamint annak szükségességét, hogy a munkavállalók megkapják a távmunkához szükséges valamennyi információt és felszerelést. **Szlovákia** módosította a munka törvénykönyvét annak érdekében, hogy szabályozza a kétoldalú vagy kollektív szerződést követően az otthoni munkahely létrehozását és a munkáltató által nyújtandó pénzügyi hozzájárulást. A jogszabályi változások 2021 márciusától hatályosak. Egy szélesebb körű reform részeként **Spanyolország** új szabályozási keretet vezetett be a távmunkára vonatkozóan a magán- és az állami szektorban. Az új jogi keret előnyben részesíti a vegyes foglalkoztatási formákat azáltal, hogy ugyanazokat a munkakörülményeket biztosítja a távról és a helyszínen dolgozók számára, majd ezt később módosították, hogy meg nem felelés esetén szankciókat szabjanak ki a magánszektorban végzett munkaügyi ellenőrzésekre. 2020 októberében **Szlovénia** módosította az államügyészi szolgálatról szóló törvényt annak érdekében, hogy egyértelművé tegye az ügyészségen dolgozó közalkalmazottak „készenléti” és „ügyeleti” feladatai szerinti munkaidő-beosztást. Helyreállítási és rezilienciaépítési tervében **Ciprus** azt tervezi, hogy szabályozza a rugalmas munkafeltételeket és megreformálja a szociális biztonsági rendszert egy új digitális működési rendszer integrálása érdekében, valamint felülvizsgálja a jelenlegi jogszabályokat annak érdekében, hogy a társadalombiztosítást mindenkire kiterjessze, beleértve az önfoglalkoztatókat és a nem hagyományos szerződéssel foglalkoztatott

²²³ Az Európai Unió Tanácsa, 2021. október (HL L 379., 2021.10.26., 1. o.).

²²⁴ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása (2021), *A szervezett civil társadalom bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe – Mi működik és mi nem?*, 2021. február.

munkavállalókat is (további részletekért lásd a 2.1.2. szakaszt). 2021 júniusában **Görögország** a munkajog szélesebb körű reformjának részeként bevezette a rugalmas időbeosztást és a távmunkát a jogi keretébe.

Néhány tagállam intézkedéseket hozott a platformgazdaság szabályozására, tekintettel annak növekvő jelentőségére. A munkahelyek minőségéről szóló háttérmagyarázatban bemutatott intézkedések mellett **Hollandia** 2020. július 1-jétől módosította a meglévő jogi keretet, hogy a független és kereskedelmi alapon végzett élelmiszer-szállítást a 16 évnél idősebb magánszemélyekre korlátozza. 2020 októberében **Franciaország** célzott intézkedést fogadott el a 16 év alatti fiatalok online platformokon folytatott tevékenységének szabályozására. 2021 áprilisában a platformgazdaság szabályozását célzó reformot fogadott el a közlekedés és szállítás területén. E szélesebb körű reform részeként **Franciaország** bevezetett egy olyan intézkedést is, amely biztosítja az önfoglalkoztatók megfelelő képviselőt a közlekedési és szállítási platformokon, és előmozdítja a szociális párbeszédet, többek között a foglalkoztatási platformok szociális kapcsolataiért felelős hatósága (ARPE) révén.

Több tagállam felülvizsgálta szabályozását a megfelelő munkahelyi egészségvédelem és biztonság biztosítása érdekében, összhangban a pillér 10. alapelvével (egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezet). 2020 júliusában hatályba lépett a **lettországi** munkavédelmi törvény módosítása. Célja az volt, hogy meghatározza a távmunkát, kiterjessze a meglévő egészségvédelmi és biztonsági szabályok hatályát az ilyen típusú munkára, és egységesítse a megközelítést mind a hagyományos, mind szokásostól eltérő szerződéssel rendelkező munkavállalók esetében. 2020 decemberében **Franciaország** felülvizsgálta az egészségügyi szolgálat munkakörülményeit a munkahelyi megelőzés megerősítése, valamint a tesztelésben és a védőoltásban való részvétel személyzet körében történő előmozdítása érdekében. **Franciaország** egy „megelőzési útlevél” létrehozását is tervezi, amely magában foglalná a munkavállalók által a munkahelyi kockázatmegelőzéssel kapcsolatban elvégzett valamennyi képzést. 2020 decemberében **Románia** aktualizálta a munkavállalóknak a munkájuk során biológiai anyagokkal – többek között a Covid19-cel – kapcsolatos kockázatokkal szembeni védelmét szolgáló jelenlegi keretet.

Néhány tagállam módosította az elbocsátásokra vonatkozó jogszabályait, hogy enyhítse a Covid19-válság munkaerőpiacra gyakorolt hatását. **Spanyolország** 2022 februárjáig meghosszabbította a vis maior miatti szerződésmegszüntetésre és a Covid19-hez kapcsolódó objektív (gazdasági, műszaki, szervezeti és termelési) okokon alapuló elbocsátásra vonatkozó ideiglenes tilalmat, amelyet eredetileg a világjárványra válaszul vezetett be. **Olaszország** 2021. június végéig meghosszabbította a 2020 márciusában elfogadott ideiglenes elbocsátási tilalmat a csökkentett munkaidős foglalkoztatást alkalmazó vállalatok esetében.

Számos tagállam új vagy módosított szabályozásra tesz javaslatot a határozott idejű munkaviszonnyal kapcsolatban, hogy reagáljon a meglévő és a kialakulóban lévő munkaerőpiaci kihívásokra. 2020. márciusi elfogadása óta **Spanyolország** 2021. szeptember végéig meghosszabbította a (határozott idejű és a határozatlan időre szóló) munkaszerződések esetében az elbocsátások felfüggesztését. A határozott idejű szerződések esetében a tilalmat 2022 februárjáig tovább hosszabbították. Ezen túlmenően **Spanyolország** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében a munkaszerződések kínálatának egyszerűsítését és átszervezését irányozta elő, beleértve a képzési/szakmai gyakornoki szerződés és az

idényjellegű szerződés alkalmazásának felülvizsgálatát, és megerősítette az ideiglenes alkalmazás indokolásának szükségességét annak érdekében, hogy a határozatlan idejű szerződések váljanak általános szabállyá. **Olaszország** módosította a törvényt, amely lehetővé tette a határozott idejű szerződések legfeljebb tizenkét hónapos időtartamra történő további meghosszabbítását vagy megújítását, a huszonnégy hónapos maximális teljes időtartam sérelme nélkül. 2020 júniusában **Szlovákia** átmeneti rendelkezést fogadott el, amely lehetővé teszi a munkáltatók számára, hogy a veszélyhelyzet megszűnését követően legfeljebb két hónappal megszüntetendő határozott idejű szerződéseket meghosszabbítsák és újrátárgyalják. Ennek elmulasztása határozatlan idejűvé teszi a munkaviszonyt. 2020 augusztusában **Litvánia** olyan kritériumokat vezetett be, amelyeknek a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó vállalkozásoknak meg kell felelniük, különösen a jogállásuk és a munkaerő-kölcsönzési tevékenységre való képességük tekintetében. 2020 decemberében **Franciaország** módosította a fizetett szabadság jelenlegi keretét, és a kollektív szerződésekkel összhangban új szabályokat javasolt egyes határozott idejű szerződések megújítására vonatkozóan.

Egyes tagállamokban a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérést elősegítő célzott intézkedéseket is bevezettek, összhangban a pillér 5. alapelvével (biztonságos és rugalmas foglalkoztatás). 2021 júliusában helyreállítási és rezilienciaépítési terve keretében **Spanyolország** módosította a közszolgálati alkalmazottak jogállásáról szóló törvényt annak érdekében, hogy csökkentse a határozott idejű szerződések arányát a közszférában, és megelőzze az ilyen típusú foglalkoztatással való visszaélést. 2022 decemberében további stabilizációs eljárásokat irányoznak elő az ideiglenes alkalmazottak tekintetében, és ennek megfelelően módosítják az olyan ágazatspecifikus törvényeket, mint az egészségügyi és az oktatási törvény. A határozott idejű szerződések határozatlan idejűvé történő átalakításának előmozdítása érdekében **Portugália** 2020 augusztusában a szerződésben előírt havi alapilletmény kétszeresének megfelelő (kb. 2 200 EUR összeghatárig terjedő) szerződéses bónuszt fogadott el. 2021 májusában **Olaszország** új újrafoglalkoztatási szerződést fogadott el az ideiglenes szerződések átalakításának támogatása és a munkaerőpiaci átmenet elősegítése érdekében. Az intézkedés célja a határozatlan idejű foglalkoztatás előmozdítása a munkáltatók társadalombiztosítási járulékok fizetése alóli átmeneti mentesítése révén.

Több tagállamban is folytatódnak a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelemre irányuló erőfeszítések, további intézkedésekkel, többek között a munkaügyi felügyelőségek kapacitásépítésével. **Görögország** a kulturális és művészeti ágazatban az adó- és társadalombiztosítási rendszer módosítását tervezi a bejelentett munkavégzés ösztönzése érdekében. 2021 februárjában **Spanyolország** cselekvési tervet fogadott el annak érdekében, hogy munkaügyi ellenőrzések, figyelemfelhívó kampányok és technikai segítségnyújtás révén rendezze a háztartási ápolási-gondozási ágazatban dolgozó munkavállalók béreit és társadalombiztosítási járulékait. 2021 márciusáig a **spanyol** munkaügyi felügyelőség több mint 45 000 levelet küldött a munkáltatóknak. Ez mintegy 30 000 háztartási alkalmazott helyzetének rendezéséhez vezetett. Egy szélesebb körű reform részeként **Horvátország** elfogadta a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelemről szóló, 2021–24-re vonatkozó nemzeti tervet, amely számos jogalkotási és nem jogalkotási intézkedést tartalmaz a szokásostól eltérő munkavégzési formákkal való visszaélések megelőzése, a legális munka előnyeivel kapcsolatos tudatosság növelése és a tisztességes verseny előmozdítása érdekében. **Litvánia** új célzott intézkedést fogadott el az építőipari ágazatban a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelem érdekében. Az intézkedés, amely várhatóan 2022 januárjában lép hatályba, előírja, hogy az építőiparban dolgozó valamennyi

személynek rendelkeznie kell „építői azonosítóval”, és a munkáltatóknak minden szükséges adatot be kell küldeniük egy központosított azonosítási rendszerbe. **Litvánia** módosította munkajogi törvényét is annak érdekében, hogy minden munkavállaló számára biztosítsa a bérek és egyéb munkavállalói jogosultságok (többek között napidíjak és kiküldetési költségek) kifizetésének átláthatóságát. A módosítások várhatóan 2022 januárjában lépnek hatályba. Egy szélesebb körű reform részeként **Románia** a háztartási munka hivatalossá tételét tervezi a foglalkoztatási utalványok bevezetése révén; hatálybalépése 2022 elejére várható.

Több tagállam úgy alakította át állami foglalkoztatási szolgálatait, hogy azok jobban reagáljanak a közelmúltbeli munkaerőpiaci fejleményekre. 2020 novemberében **Észtország** új foglalkoztatási programot fogadott el a 2021–2023-as időszakra azzal a céllal, hogy jobban támogassa azokat, akik a foglalkoztatást akadályozó tényezőkkel néznek szembe, különösen a tartósan munkanélkülieket. 2020 decemberében **Görögország** elindította a „myOAEDlive” platformot, amelyen keresztül online tanácsadási szolgáltatásokat nyújtanak a munkanélkülieknek és a vállalkozásoknak, szükség esetén az idegen nyelvekről/nyelvekre történő tolmácsolást is beleértve. 2020 decemberében **Finnország** kísérleti projektet fogadott el a helyi szintű foglalkoztatási szolgáltatások nyújtásának megerősítésére. A 118 településből álló 25 kísérleti terület részvételével a helyi önkormányzati kísérleti projektek célja, hogy növeljék az álláskereső – különösen a tartósan munkanélküliek és a kiszolgáltatott helyzetűek – foglalkoztatását, és képzést biztosítsanak számukra a szakképzett munkaerő rendelkezésre állásának biztosítása érdekében. A projekt 2021 márciusában kezdődött, és várhatóan 2023 júniusában zárul le. 2020 decemberében **Magyarország** új álláskereső portált („KarrierM”) vezetett be, amely mind az álláskereső, mind a munkáltatók számára tájékoztatást nyújt. A 2,8 milliárd HUF (7,6 millió EUR) összköltségvetésű portál személyre szabott útmutatást és támogatást is nyújt az álláskeresőknél. Egy szélesebb körű reform részeként azonban **Magyarország** 2021 februárjában új jogi keretet fogadott el, amely törölte az áfsz-ek eszköztárából a képzési díjakhoz és a kapcsolódó utazási költségekhez nyújtott pénzügyi támogatást. Ez a változás csökkentheti az álláskeresőket arra irányuló ösztönzőit, hogy beiratkozzanak a képzésre.

A tagállamok intézkedéseket hoztak az állami foglalkoztatási szolgálatok által nyújtott támogatás javítására, hogy a lakosság kiszolgáltatottabb csoportjait is megszólítsák. **Luxemburg** elindította az „eADEM” elnevezésű projektet, hogy digitalizálja állami foglalkoztatási szolgálatait, és informatikai berendezéseinek korszerűsítése révén javítsa a hatékonyságot. Luxemburg helyreállítási és rezilienciaépítési terve szerint a projekt indulása 2021 februárjára volt ütemezve, és 2024 végére vagy 2025 elejére fejeződik be. 2021 áprilisában bevezetésre került egy olyan intézkedés, amelynek célja az áfsz által nyújtott digitális szolgáltatások számának növelése és az, hogy az állásajánlatok most már ne csak a regisztrált álláskereső, hanem minden álláskereső előtt nyitva álljanak. Erre a vállalkozások szövetsége és az áfsz közötti megújított partnerségek (2020. december) és a szakmai átminősítési rendszer 2020 novemberében hatályba lépett reformja nyomán került sor. 2020 decemberében **Románia** az Európai Szociális Alap által finanszírozott projektet indított az állami foglalkoztatási szolgálatok struktúráinak modernizálására az álláskereső, köztük a kiszolgáltatott csoportok számára nyújtott ügyviteli szolgáltatások fejlesztése révén. **Románia** azt is tervezi, hogy új platformot indít a munkáltatóknak nyújtott állami foglalkoztatási szolgálatok javítása érdekében, beleértve 900 alkalmazott képzését és a területi munkaközvetítő ügynökségekkel való együttműködés előmozdítását célzó intézkedéseket.

2020 júliusában **Írország** ideiglenes intézkedést fogadott el annak érdekében, hogy növelje az állami foglalkoztatási szolgálatok kapacitását az álláskereső munkakeresési támogatás révén történő támogatására, többek között más szerződéses szolgálatok és helyi munkaközvetítő ügynökségek révén. 2019-ben **Bulgária** bevezette a „mobil munkaügyi hivatal” elnevezésű új szolgálatot, hogy foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújtson a távoli területeken, ahol nincs állandó munkaügyi hivatal. Miután a Covid19-világjárvány miatt felfüggesztették őket, a mobil munkaügyi hivatalok 2021 júliusában újrakezdték tevékenységüket, és több mint 1400 álláskeresőnek nyújtottak iránymutatást és támogatást. A **belga** helyreállítási és rezilienciaépítési terv intézkedéseket tartalmaz a rövid távon munkanélküliekre vonatkozó adatok különböző kormányzati szintek közötti cseréjének előmozdítására. A cél az, hogy a regionális állami foglalkoztatási szolgálatok (pl. Flandria régió) által kidolgozott kiegészítő intézkedésekkel jobban támogassák az állami foglalkoztatási szolgálatot e konkrét csoport elérésében. Vallónia **belga** régió 2022 januárjában intézkedéscsomagot hajt végre annak érdekében, hogy személyre szabottabb iránymutatást nyújtson az álláskeresőknél. Ez magában foglalja a digitális eszközök bevezetését és a jobb munkaközvetítési intézkedéseket a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő álláskereső számára. 2021 szeptemberében **Görögország** új irányítási keretet fogadott el állami foglalkoztatási szolgálata számára, és beruházásokat tervez a helyi kirendeltségek korszerűsítésére, beleértve a márkaépítést, a kommunikációt és a tanácsadás javítását célzó intézkedéseket is.

Számos tagállam főként átmeneti intézkedéseket vezetett be annak érdekében, hogy hatékonyabbá tegye meglévő aktív munkaerőpiaci szakpolitikai kereteit, különösen a tartós munkanélküliség kezelése érdekében, összhangban a pillér 4. alapelveivel (a foglalkoztatás aktív támogatása). 2020 júliusában **Írország** jóváhagyott egy ideiglenes intézkedést, amely 10 000 további szakmai gyakorlati helyet és szakmai tapasztalatszerzésre irányuló programot biztosít a legalább hat hónapja munkanélküliségben lévők számára. 2020 októberében **Görögország** új foglalkoztatási támogatási programot fogadott el, amely 100 000 új munkahelyet biztosít a magánszektorban. Az állam hat hónapig fedezi az újonnan felvett munkavállalók társadalombiztosítási járulékait, és havi 200 EUR kiegészítő bértámogatást biztosít a korábban tartósan munkanélküli személyek számára. 2022 januárjától a program 50 000 új férőhellyel bővül. 2020 decemberében **Belgium** Vallónia régiója új ideiglenes foglalkoztatási támogatást vezetett be a Covid19-válság által súlyosan érintett ágazatokban élő tartósan munkanélküliek számára. Az új rendszer havi 1 000 EUR jelent egy legfeljebb 24 hónapos időszak alatt, és egy másik foglalkoztatási támogatás mellett nyújtják, amelynek összege idővel csökken. 2020 decemberében **Franciaország** kiterjesztette a „territoires zéro chômeurs” kísérleti projektet a tartósan munkanélküli személyek további integrációja érdekében. E projekt részeként a „CDI inclusion” elnevezésű intézkedés kifejezetten az 57 évnél idősebb munkavállalókat célozza meg módosított határozatlan idejű szerződések révén. A projektet 50 új zónára terjesztették ki további 5 évre. **Ausztria** új pénzügyi előirányzatot hagyott jóvá a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjának támogatására, valamint az állami foglalkoztatási szolgálat jobb iránymutatására és támogatására, beleértve a készségfejlesztést célzó, a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében finanszírozott intézkedéseket is. 2021 januárjában **Finnországban** a munkajog több módosítása is hatályba lépett. Céljuk, hogy testre szabottabb és integráltabb szolgáltatásokat nyújtsanak a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek, különösen a tartósan munkanélküliek számára. 2021 májusában **Dánia** megállapodásra jutott arról, hogy 159 millió DKK-t (körülbelül 21 millió EUR-t) különít el a tartós

munkanélküliség kezelésére és az érintettek, különösen az 50 év feletti álláskeresők munkaerőpiaci integrációjának támogatására.

A tagállamok a pillér munkanélküli ellátásra vonatkozó 13. alapelvével összhangban **új (többnyire ideiglenes) intézkedéseket vezettek be, vagy a meglévőket meghosszabbították a munkanélküli ellátási rendszereik megerősítése érdekében.** 2020 augusztusától **Dánia** ideiglenes intézkedést hajtott végre annak érdekében, hogy magasabb (akár 110 %-os) munkanélküli ellátást nyújtson a szakképzést megkezdő, alacsony képzettségű álláskeresőknél. A világjárvány negatív hatásának enyhítésére irányuló ideiglenes intézkedések részeként **Portugália** 2020 novemberében módosította a munkanélküli ellátások számítási képletét azokban az esetekben, amikor az ellátások igénybeviteléhez szükséges garancia időtartama csökken, és ideiglenesen felfüggesztette a kizárólagossági kötelezettséget (így a munkanélküli ellátások igénybevétele esetén lehetőség van az önálló vállalkozás létrehozására). 2020 decemberében **Portugália** további hat hónappal meghosszabbította a 2021-ben véget érő, munkanélküli ellátásokra való jogosultságokat. **Belgium** 2021. szeptember végéig felfüggesztette a munkanélküli ellátások degresszivitását, és a kedvezményezett számára 2020 áprilisában járó szinten befagyasztotta azt. 2021 májusában **Spanyolország** 2021 szeptemberéig ideiglenes munkanélküli ellátási rendszert fogadott el (776 EUR értékben) azon művészek számára, akik korábban hozzájárultak a munkanélküliségi rendszerhez (négy-hat hónapra, ha a hozzájárulás 2019-ben legalább 20–55 nap). **Észtország** 2021-től jelentősen megnövelte a munkanélküli ellátás szintjét. 2020. augusztus 1-jétől a munkanélküli ellátás nettó helyettesítési rátája a munkanélküliségi időszak első 100 napja során a korábbi jövedelem 50 %-áról 60 %-ra nőtt. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv továbbá olyan mechanizmust irányoz elő, amely magas munkanélküliség esetén növeli a munkanélküli ellátás maximális időtartamát. **Litvániában** azok a munkavállalók, akik a munkába való visszatérésüket követően már nem részesülnek ellátásban, könnyebben igényelhetnek munkanélküli ellátást, ha ismét munkanélkülivé válnak.

A munkanélküli ellátási rendszer megerősítése érdekében elfogadott intézkedések közül néhány konkrét csoportok sajátos helyzetének javítására irányul. **Luxemburg** átmeneti intézkedést fogadott el, amely a Covid19-váltsággal összefüggésben 2021 júniusáig meghosszabbítja a csökkentett munkaidős foglalkoztatást. A részleges munkanélküliség esetén a munka törvénykönyve szerinti kompenzáció mértéke nem lehet alacsonyabb, mint a szakképzetlen munkavállalók szociális minimálbérére meghatározott összeg. 2020 és 2021 folyamán **Olaszország** átmeneti rendelkezéseket hagyott jóvá a munkanélküli ellátások fokozatos csökkentésének felfüggesztésére és a potenciális kedvezményezettek kategóriáinak kiterjesztésére. 2020 decemberében jóváhagyott továbbá havi nettó 500 EUR összegű ideiglenes jövedelemtámogatást a munkanélküli vagy egy jövedelemmel rendelkező, eltartott gyermeket nevelő nők számára. Az intézkedés 2023-ig érvényes, és éves összkiadása legfeljebb 5 millió EUR lesz. 2021 áprilisában **Lettország** 4 hónapról 6 hónapra meghosszabbította a munkanélküli ellátást már kimerítő kedvezményezetteknek nyújtott 180 EUR összegű ideiglenes támogatást, amelyet 2020 márciusában vezettek be. Emellett 2020 decemberében **Lettország** ideiglenes munkanélküli ellátást fogadott el (500 EUR az első két hónapban és 375 EUR az utolsó két hónapban) a munkanélküliként regisztrált fiatal diplomások számára. Mindkét intézkedés 2021. június 30-án hatályát veszítette. Emellett az ideiglenes ellátást olyan állandó intézkedés egészíti ki, amely a munkanélküli ellátások kifizetésének legfeljebb kétszeresét és az egyéb (pl. rokkantsági) ellátások teljes fedezetét

megújítja. A potenciális kedvezményezettek mindkét csoportjának regisztrálnia kellett az állami foglalkoztatási szolgálatoknál, és részt kellett vennie az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákban. **Ausztria** módosította a munkanélküliségi biztosításról szóló törvényt annak érdekében, hogy ideiglenes támogatást nyújtson a legfeljebb 14 éves vagy fogyatékkal élő (korhatár nélkül) gyermeket nevelő, dolgozó szülőknek. A 2021 júliusáig meghosszabbított intézkedés az idősgondozókra is kiterjed. **Ausztria** ideiglenes intézkedéseket is elfogadott a kulturális és kreatív ágazat azon munkavállalóinak támogatására, akik bevételkiesést szenvedtek el, és az esettől függően 1 000 és 3 500 EUR közötti egyszeri támogatást nyújtottak. 2020 augusztusában **Írország** módosította a meglévő szabályozási keretet annak érdekében, hogy ideiglenes munkanélküli ellátást biztosítson azoknak, akik a világjárvány miatt veszítették el munkahelyüket, és az ellátások szintjét hullámokban újrakalibrálták.

A tagállamok módosították szabályozási kereteiket a munkanélküli ellátások megfelelőségének és hatókörének biztosítása érdekében, figyelembe véve a feltételelességre vonatkozó követelményeket is. 2020 decemberében **Finnország** bevezetett egy intézkedést annak érdekében, hogy könnyítse a munkanélküli ellátásra való jogosultság feltételeit, különösen a rövid távú oktatásban részt vevő álláskeresők esetében. Az intézkedés várhatóan enyhíti az áfsz-ek munkaterhelését, és biztosítja, hogy a forrásokat a leginkább rászorulóknak számára különítsék el. **Olaszország** ideiglenes jövedelemtámogatásokat finanszírozott az időnymunkások, az időszakos munkavállalók és az önfoglalkoztatók számára. **Észtország** módosította a meglévő szabályozást, hogy 2021 januárjától a havi minimálbér 35 %-áról 50 %-ra emelje a munkanélküli ellátásokat. **Görögország**, miután 2021 májusában megszüntette a munkanélküli ellátások rendszeres meghosszabbítását, a meglévő munkanélküli ellátási rendszerek szélesebb körű reformját tervezi. A cél a megfelelőség és a hatókör javítása, a munkaerőpiacra való gyorsabb visszatérés ösztönzése és a készségfejlesztést hátráltató tényezők megszüntetése. 2021 júniusában **Finnország** 2021 szeptemberéig meghosszabbította a meglévő jogi keretet annak érdekében, hogy az álláskereső a szokásos két hónapos időszak helyett hat hónapra előlegként kapják meg a munkanélküli ellátást. 2021 júniusában **Málta** elindította a meglévő munkanélküli ellátási rendszerek értékelését, amelynek eredményeként jelentés készült, amely konkrét bizonyítékokkal szolgál majd az ellátások hatékony hatókörének és jobb megfelelőségének eléréséhez, miközben fokozza a munkavállalásra ösztönzést. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának részeként a jelentést várhatóan 2022 közepéig teszik közzé.

Egyes tagállamok új rendeleteket fogadtak el, vagy a meglévőket módosították a munkavállalók szabad mozgásának ösztönzése érdekében, a munkavállalók jogai védelmének biztosítása mellett. 2021 áprilisában **Románia** új rendelkezéseket hagyott jóvá annak érdekében, hogy a munkaközvetítő ügynökségek által koordinált szerződések révén jogi védelmet biztosítson a külföldön dolgozó román állampolgárok számára, tekintet nélkül azok származására (hogy Romániából vagy más tagállamból származnak-e). 2021 áprilisában **Finnország** módosította a harmadik országbeli állampolgárok időnyjellegű munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeire vonatkozó hatályos jogi keretet. Az intézkedés célja a munkáltatók és a külföldi időnymunkások adminisztratív terheinek csökkentése, és 2021 októberében hatályba lépő további módosításokkal egészül ki, amelyek célja a tisztességtelen munkaügyi gyakorlatok megelőzése és felderítése. 2021 júniusában **Luxemburg** kiterjesztette az országban foglalkoztatott, de jelenleg távmunkát végző, határ

menti ingázó munkavállalókra vonatkozó, **Belgiummal** és **Franciaországgal** kötött adómegállapodást, majd később december 31-ig, illetve november 15-ig meghosszabbította azt. A **Luxemburg** és **Németország** közötti megállapodás havonta megújítható.

Számos tagállam kiigazította a szociális partnerek bevonására és a kollektív tárgyalásokra vonatkozó keretrendszerét, összhangban a pillér szociális párbeszédéről és a munkavállalói részvételről szóló 8. alapelvével. 2021 februárjában **Franciaország** elfogadta a közszférában folytatott kollektív tárgyalások új jogi keretét, amely magában foglalja a tárgyalásra nyitva álló záradékok – például a tanulószerveződéses gyakorlati képzések – meghatározását és a kompenzációs politikák végrehajtását. 2021 áprilisában **Franciaország** reformot fogadott el azzal a céllal, hogy a választások létrehozása, valamint a képviselők és a választások megszervezéséért felelős nemzeti testület kinevezése révén megerősítse a platformgazdaságban folytatott szociális párbeszédet. 2021 júliusában **Ciprus** megrendezte a Munkaügyi Tanácsadó Testület kongresszusát, hogy megvitassák a szociális partnerekkel az országban végrehajtandó számos jelentős reformot annak érdekében, hogy biztosítsák a kollektív tárgyalásra, a kölcsönös megállapodásokra, valamint az ipari viták megelőzésére és rendezésére szolgáló mechanizmusok hatékony működését. **Görögország** aktualizálta a kollektív munkajog keretét, létrehozta a szakszervezetek digitális nyilvántartását, szabályozta a sztrájkhoz való jogot, és a sztrájk idején a közszolgáltatási vállalkozások minimális szolgáltatási tevékenységét 33 %-ra emelte. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Spanyolország** a kollektív tárgyalások működésének javítását tervezi a vonatkozó jogi szabályok módosításával és a tárgyalási struktúra megváltoztatásával, azzal a céllal, hogy megerősítse a tárgyaló felek reprezentativitását, gazdagítsa a párbeszéd tartalmát, valamint fokozza a jogbiztonságot annak végrehajtása és hatásai tekintetében. **Románia** szintén a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében javasolt reformok részeként tervezi a jogszabályi keret módosítását a szociális párbeszéd működésének javítása érdekében.

2.4. 8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás elősegítése és a szegénység elleni küzdelem

Ez a szakasz a 8. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtását vizsgálja, amely azt ajánlja a tagállamoknak, hogy mozgósítsák elő a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőséget és a társadalmi befogadást, és küzdjenek a szegénység ellen, összhangban a pillér 2. alapelvével (a nemek közötti egyenlőség), 3. alapelvével (esélyegyenlőség), 11. alapelvével (a gyermekgondozás és a gyermekek támogatása), 12. alapelvével (szociális védelem), 14. alapelvével (minimumjövedelem), 15. alapelvével (az időskori jövedelem és a nyugdíjak), 16. alapelvével (egészségügyi ellátás), 17. alapelvével (a fogyatékkal élő személyek befogadása), 18. alapelvével (tartós ápolás-gondozás), 19. alapelvével (lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára) és 20. alapelvével (az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés). A 2.4.1. szakasz a fő mutatók elemzését tartalmazza, míg a 2.4.2. szakasz a tagállamok által a szociális védelmi rendszerek és a társadalmi integráció terén hozott szakpolitikai intézkedésekről számol be.

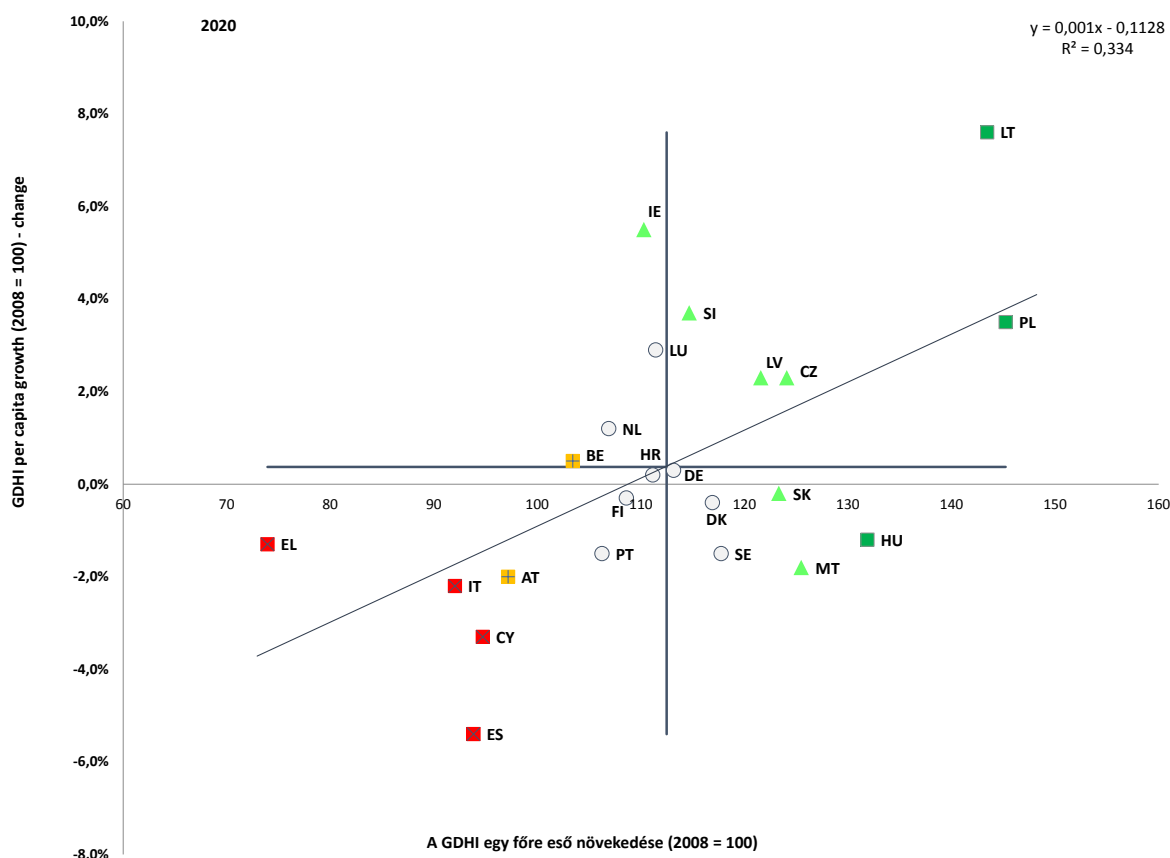
2.4.1. Fő mutatók

A Covid19-válság ellenére a háztartások rendelkezésére álló, egy főre jutó bruttó jövedelem (GDHI) általánosan meglehetősen stabilan átlagos szinten maradt a tagállamokban 2020-ban. Messze a legnagyobb növekedést Litvániában figyelték meg, ezt követte Írország és Lengyelország (10,2, 5,7, illetve 4,9 százalékpont) – lásd 2.4.1. ábra. Spanyolországban volt a legnagyobb visszaesés, amelyet Ciprus, Málta és Olaszország követett (-5,4 százalékpont, -3,2 százalékpont, -2,3 százalékpont és -2,1 százalékpont). Az uniós országok nagy többsége azonban sokkal kisebb eltéréseket mutatott. Ahogyan a 2.1.1. szakaszban is szerepel, a tagállamok körében e mérőszámmal kapcsolatban mért különbségek többek közt a Covid19-válság hatásában megmutatkozó ágazati különbségeket, valamint az egyes jövedelemtámogatási rendszerek eltérő hatókörét és az automatikus stabilizátorok működését tükrözi. Egyes tagállamokban az egy főre jutó, rendelkezésre álló reáljövedelem még mindig a 2008-ban megfigyelt értékek alatt marad, ezért azok a „figyelemmel kísérendő” (Ausztria²²⁵) vagy „kritikus helyzetek” (Görögország, Olaszország, Spanyolország és Ciprus) jelöléssel vannak ellátva.

²²⁵ Belgium szintén „figyelemmel kísérendő”, de az egy főre jutó GDHI meghaladja a 2008-as szintet.

2.4.1. ábra: A Covid19-válság ellenére a háztartások rendelkezésére álló, egy főre jutó bruttó jövedelem (GDHI) általánosan meglehetősen stabilan maradt a tagállamokban 2020-ban

A háztartások rendelkezésére álló, egy főre jutó bruttó jövedelem növekedése (2008 = 100) 2020-ban és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. BG, EE, FR és RO esetében nem állnak rendelkezésre adatok.

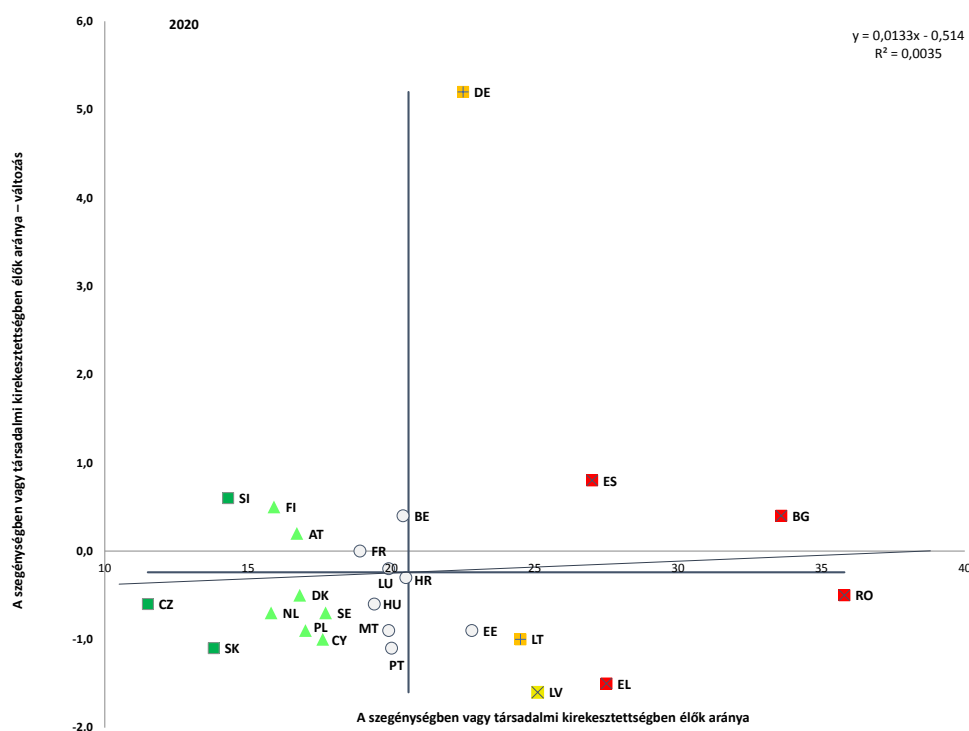
Forrás: Eurostat, [tepsr_wc310].

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 2020-ban a legtöbb tagállamban nagyjából stabil maradt vagy csökkent, de továbbra is jelentős különbségek vannak. A szociális jogok európai pilléréről szóló cselekvési tervben a Bizottság 2030-ra kitűzött kiemelt célként 15 millióval csökkentette a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát. 2020-ban Romániában, Bulgáriában, Görögországban és Spanyolországban volt a legmagasabb a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (35,8 %, 33,6 %, 27,5 % és 27 %), míg Csehországban, Szlovákiában, Szlovéniában és Hollandiában volt a legalacsonyabb (11,5 %, 13,8 %, 14,3 % és 15,8 %). A magas szinttel rendelkező országok közül Romániában enyhe (0,5 százalékpontos) csökkenés következett be 35,8 %-ra, míg Bulgáriában és Spanyolországban enyhe növekedés volt tapasztalható (0,4 százalékpont, illetve 0,8 százalékpont), de a szociális eredménytábla módszertana szerint a helyzet mindegyik esetben még mindig „kritikus”. Litvánia és Németország „figyelemmel kísérendő” országok (lásd: 2.4.2. ábra), de utóbbi esetében meg kell jegyezni, hogy az adatgyűjtésben bekövetkezett

jelentős változás miatt az adatsor súlyos törést szenvedett²²⁶. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának legnagyobb mértékű csökkenését Lettorszáiban (1,6 százalékponttól 25,1 %-ra) jelentették, így folytatódott a korábbi csökkenő tendencia a még mindig magas szintről. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek legalacsonyabb arányával rendelkező országok közül Szlovákia tovább javult, 1,1 százalékponttal 13,8 %-ra, míg Csehország 0,6 százalékponttal 11,5 %-ra. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányai között nagy különbségek vannak az európai régiók között, nagyobbak, mint a tagállamok között. Ilyen eltérések előfordulhatnak egyetlen tagállamon belül is, például Spanyolországon és Olaszországon belül – lásd a 3. melléklet 8. ábráját.

2.4.2. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a legtöbb tagállamban nagyjából stabil maradt vagy csökkent, a különbségek azonban továbbra is jelentősek

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya (%), 2020-as szint és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok, FR, LV, NL, PL és SK esetében pedig ideiglenesek. BE, DE és LU

²²⁶ 2020-tól kezdődően Németország az előzőtől eltérő felmérés (Mikrozensus) alapján továbbítja a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek mutatójára vonatkozó adatokat az EU-SILC-nek, hogy javítsa az alapul szolgáló adatok minőségét a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek mutatójának 2021. évi változását követően. Ez a változás azt is kiemelte, hogy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányát alulbecsülték a korábbi módszerrel mérve, és ez törést jelent az adatsorokban. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze. 2020-ban a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek németországi aránya a 2019. évi 17,3 %-ról 2020-ra 22,5 %-ra emelkedett, ami 5,2 százalékpontos növekedés. Ezt a növekedést statisztikai mozgásnak kell tekinteni az adatforrás javulása miatt.

esetében törés van az adatsorokban. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbítja az EU-SILC-nek a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányát illető mutatóra vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze. A kiemelt mutató meghatározása némileg eltér az elődje [[ilc_peps01](#)] fogalom meghatározásától a 2021. évi felülvizsgálatokat követően²²⁷.

Forrás: Eurostat, [[tepsr_lm410](#)].

A kormányok gyors beavatkozásai segítettek enyhíteni a világjárványnak a jövedelmi szegénység kockázataira, a súlyos anyagi és szociális nélkülözésre, valamint a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők arányára gyakorolt hatását. A szegénységi küszöb alatt élők aránya 2020-ra vonatkozó mutatója (az EU-SILC alapján és a 2019. évi jövedelmi szintekre hivatkozva) valamennyi tagállam esetében meglehetősen stabil maradt (lásd a 2.4.3. ábra felső paneljét). Az Eurostat (2020-as jövedelmekre vonatkozó) gyorsbecslései²²⁸ szerint a növekedés a tagállamok legalább felében visszafogott volt 2019-hez képest (és kismértékben csökkent Észtországban, Litvániában, Finnországban, Romániában és Csehországban). Ennek ellenére némi növekedés becsülhető Görögország, Spanyolország, Horvátország, Szlovénia és kisebb mértékben Olaszország esetében. A súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya²²⁹ 2020-ban összességében stabil maradt, bár csekély mértékű konvergencia mellett. Míg néhány országban (Litvánia, Szlovákia, Lengyelország és Görögország) korlátozott mértékű csökkenés, más országokban (Spanyolország, Bulgária és Románia) stabilitás vagy enyhe növekedés tapasztalható. A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők aránya²³⁰ szintén stabil maradt, ami tükrözi a munkahelyek megszűnésének megfékezésére tett szakpolitikai erőfeszítéseket. Figyelemreméltó pozitív kivételek Szlovákia és Portugália (2,2 százalékpontos, illetve 1,2 százalékpontos csökkenés), míg Franciaországban (1,7 százalékpontos) növekedés volt megfigyelhető.

²²⁷ Ez a korábbi „súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya” komponens felváltó „súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya” komponensnek tudható be. A részleteket lásd az [Eurostat kapcsolódó honlapján](#). A „nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők száma” mutató 2019 és 2020 között a 0–59 év közötti korcsoportról a 0–64 éves korcsoportra módosult.

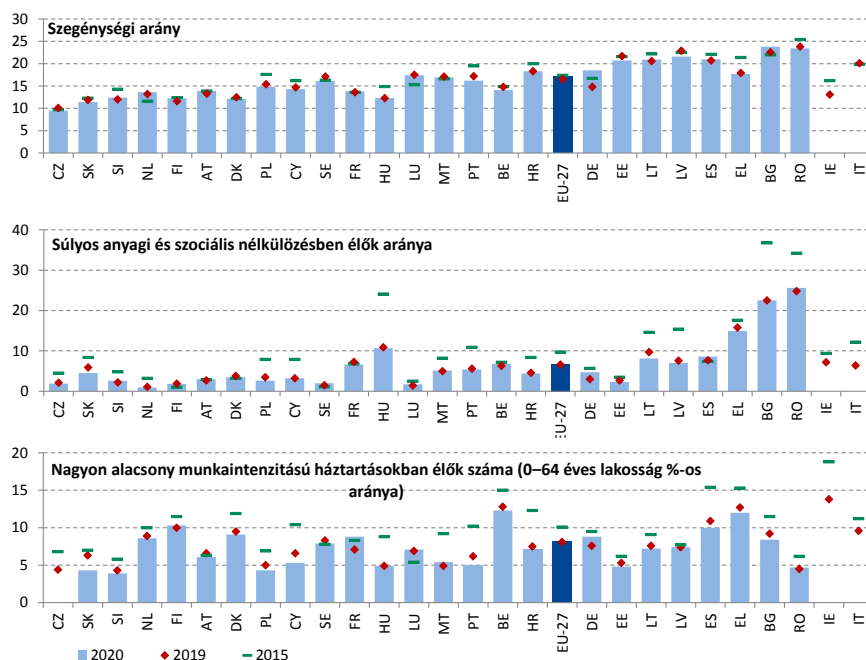
²²⁸ Közzététel időpontja: 2021. július, elérhető az [Eurostat honlapján](#). Hozzáférés: 2021. szeptember 16. Csak statisztikailag szignifikáns változások kerülnek megvitatásra. Máltára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre becslések, Franciaország és Románia esetében pedig hiányoznak a bontások.

²²⁹ A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának komponenseként a „súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya” mutató helyettesíti a „súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya” mutatót, ami a kirekesztődés elemeinek szélesebb körét vezeti be – az új elemekkel kapcsolatban lásd az [Eurostat kapcsolódó glosszáriumi oldalát](#), további részletekért pedig lásd a [szociális védelemmel foglalkozó bizottság mutatókkal foglalkozó alcsoportjának szóló feljegyzést](#).

²³⁰ Azok a háztartások, ahol a felnőttek (18–64 évesek, kivéve a 18–24 év közötti diákokat és azokat, akik saját aktuális gazdasági helyzetük szerint nyugdíjba vonultak, vagy akik – a túlélő hozzátartozói nyugdíj kivételével – bármilyen nyugdíjban részesülnek, valamint a 60–64 éves korosztályba tartozókat, akik inaktívak, és olyan háztartásban élnek, ahol a fő jövedelem a nyugdíj) az előző 12 hónapban a teljes kombinált munkaidő-potenciál 20 %-ánál kevesebbet dolgoztak.

2.4.3. ábra: 2015 óta a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya komponenseinek javulása a válság idején is folytatódott szinte valamennyi tagállam esetében a végrehajtott szakpolitikai beavatkozásoknak köszönhetően

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya kiemelt mutatójának komponensei (%-ban megadva, 2015, 2019, 2020)

Megjegyzés: a mutatók közötti sorrend meghatározása a 2020-as AROPE alapján történt. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok. Ez a korábbi „súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya” komponenst felváltó „súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya” komponensnek tudható be. A „nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők száma” mutató 2019 és 2020 között a 0–59 év közötti korcsoportból a 0–64 éves korcsoportra módosult. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbít az EU-SILC-nek a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányát illető mutatóra és komponenseire vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze.

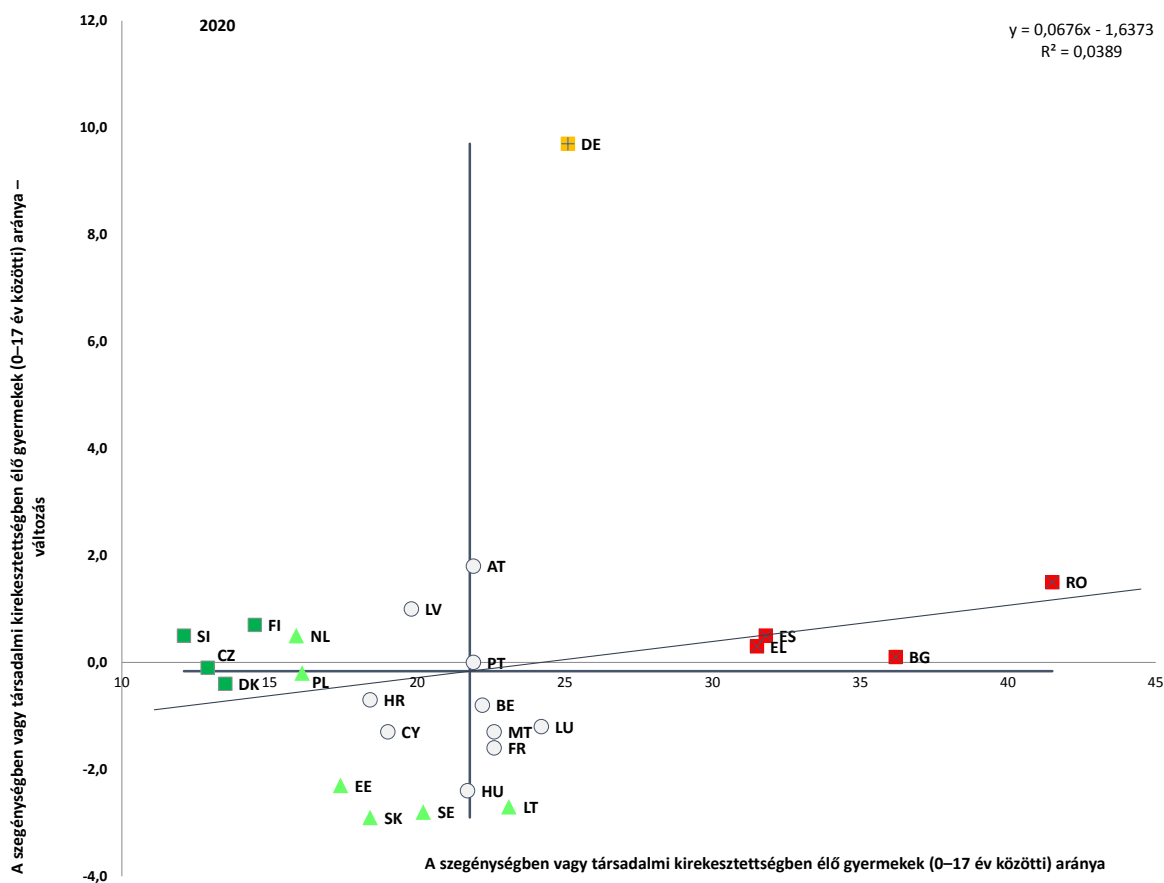
Forrás: Eurostat, [tessi010, tepsr_lm420, tepsr_lm430].

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya a gyermekek (0–17) esetében 2020-ban átlagosan nagyjából stabil maradt, és az országok között még mindig nagy eltérések mutatkoztak. Mind a felmérési adatok, mind az Eurostat gyorsbecslései azt mutatják, hogy a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek aránya és komponensei 2020-ban viszonylag stabilak voltak. 2019 és 2020 között a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya 11 tagállamban több mint 0,5 százalékponttal csökkent, a legjelentősebb csökkenés Szlovákiában, Svédországban és Litvániában volt megfigyelhető (körülbelül 3 százalékponttal). Ezzel szemben tíz tagállamban nőtt, a legnagyobb mértékben Németországban, Ausztriában és Romániában (9,7 százalékpont, 1,8 százalékpont, illetve 1,5 százalékpont; Németország esetében a növekedés az adatsor már említett törésével függ össze). A szociális eredménytáblán Románia, Görögország, Spanyolország és Bulgária „kritikus helyzetben” jelöléssel van ellátva. Emellett Romániában, Ausztriában és Spanyolországban a szegénység szintje jelentősen magasabb a gyermekek körében, mint a teljes népesség körében (5,7, 5,2, illetve 4,8 százalékponttal). A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben felnövő gyermekeknek kisebb az esélyük a jó

iskolai előmenetelre, az egészséges életre és arra, hogy későbbi életük során ki tudják bontakoztatni képességeiket. Amint azt a gyermekgondozásra és a gyermekek támogatására vonatkozó teljesítményértékelési keret is kiemeli, a tartós szegénységi ráta a gyermekek körében továbbra is magasabb, mint a népesség többi részében, és a szociális transzferek gyermekszegénységre gyakorolt hatása egyes tagállamokban (például Spanyolországban, Romániában, Máltán, Olaszországban, Bulgáriában és Portugáliában) jelentősen alacsonyabb az uniós átlagnál. Egyes tagállamokban az egyedülálló szülő által nevelt vagy a több mint három gyermeket nevelő családokban élő vagy migráns, illetve roma háttérrel rendelkező gyermekek esetében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata akár háromszor nagyobb, mint más gyermekek esetében.

2.4.4. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett gyermekek aránya nagyjából változatlan maradt, de az uniós országok között nagy eltérések mutatkoznak

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek (17 évesek vagy fiatalabbak) aránya (%), 2020-as szint és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok, FR, NL, PL és SK esetében pedig ideiglenesek. BE, DE és LU esetében törés van az adatsorokban. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbít az EU-SILC-nek a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányát illető mutatóra vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze.

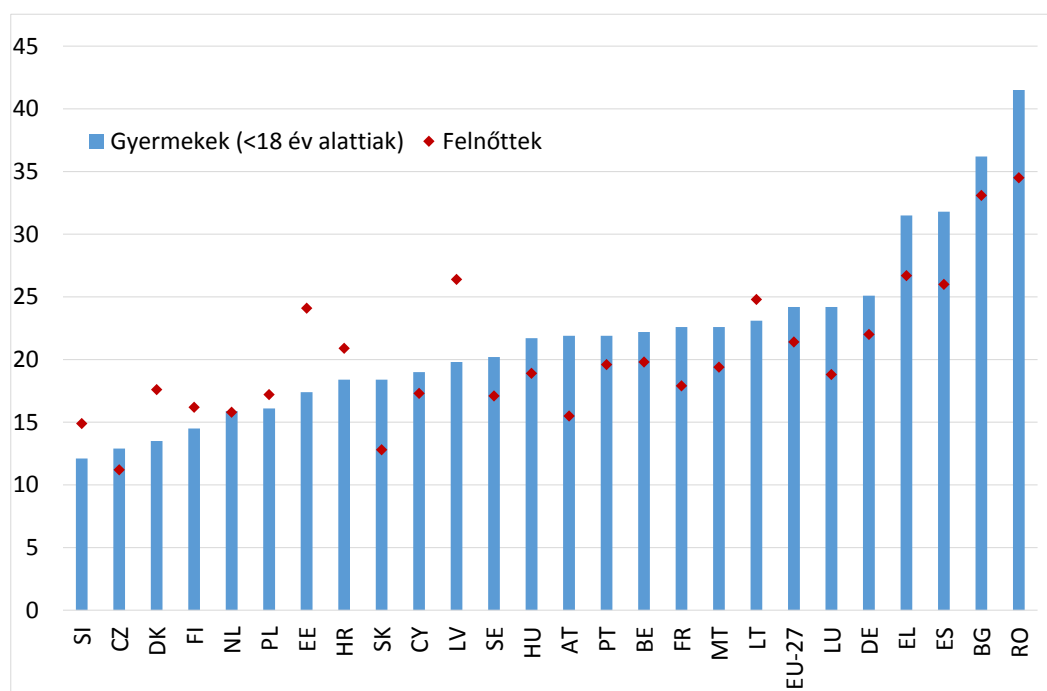
Forrás: Eurostat, [\[tepsr_lm412\]](#).

4. háttérmagyarázat: A társadalmi kirekesztés elleni küzdelem és a gyermekek támogatása

A szociális jogok európai pillére számos, a gyermekek jóléte és fejlődése szempontjából releváns elvet határoz meg. A 11. alapelv (gyermekgondozás és a gyermekek támogatása) kimondja, hogy a gyermekeknek joguk van a megfizethető, jó minőségű koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, valamint a szegénység elleni védelemhez. A hátrányos helyzetű gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy meghatározott intézkedésekben részesüljenek az esélyegyenlőség javítása érdekében. Az 1. alapelv (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás) megerősíti a minőségi és inkluzív oktatáshoz való jogot, a 3. alapelv (esélyegyenlőség) pedig az egyenlő bánásmódhoz és esélyegyenlőséghez való jogot a szociális védelem, az oktatás, valamint a nyilvánosság számára elérhető árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek száma azonban még mindig magas az EU-ban. 2019-ben az EU-ban 19,6 millió gyermek (24,2 %) volt ilyen helyzetben. A legtöbb tagállamban a gyermekek jobban ki vannak téve a szegénységnek, mint a felnőtt népesség (lásd az ábrát). A szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv azt javasolta, hogy 2030-ig legalább 5 millióval csökkentsék a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek számát.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett gyermekek aránya (0–17) a felnőttekhez (18 év feletti) képest (%-ban megadva, 2020)

Megjegyzés: IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok.

Forrás: az Eurostat mutatója [[ilc_peps01n](#)].

A minőségi koragyermekkorai nevelés és gondozás különösen fontos a hátrányos helyzetű gyermekek egész életen át tartó oktatási eredményei közötti szakadék áthidalásához és szüleik munkaerőpiaci részvételének lehetővé tételéhez, ami ezáltal növeli a háztartások jövedelmét. Az EU-ban 2019-ben átlagosan a 3 év alatti gyermekek 35,3 %-a és a 3 év és a tankötelezettség alsó korhatára közötti gyermekek 89,6 %-a vett részt intézményi gyermekgondozásban. Néhány tagállamban azonban a vonatkozó adatok 10 % és 60 % alatt voltak e két csoport esetében (lásd 2.2.1. szakasz).

A 2021. június 14-i tanácsi ajánlás létrehozta az európai gyermekgaranciát a gyermekek társadalmi kirekesztésének megelőzése és leküzdése érdekében, garantálva a kulcsfontosságú

szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Az ajánlás felszólítja a tagállamokat, hogy biztosítsanak ingyenes és hatékony hozzáférést az AROPE-gyermekek számára az egészségügyi ellátáshoz, a koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz (lásd a 2.2.1. szakaszt), az oktatáshoz és az iskolai tevékenységekhez, valamint iskolanaponként legalább egy egészséges étkezéshez, továbbá az egészséges táplálkozáshoz és a megfelelő lakhatáshoz. Az európai gyermekgarancia az átfogó uniós gyermekjogi stratégia kulcsfontosságú eleme²³¹. A tagállamok 2022. március 15-ig benyújtják a Bizottságnak az ajánlás végrehajtásának módjára vonatkozó, a 2030-ig tartó időszakra szóló nemzeti cselekvési terveiket. Az ajánlás szigorú irányítási és ellenőrzési folyamatokat irányoz elő, beleértve a tagállamok kétéves jelentéseit és a Bizottság jelentését a Tanácsnak öt évvel az ajánlás elfogadása után. 2021 októberében a szociális védelemmel foglalkozó bizottság teljesítményértékelési keretről állapodott meg a gyermekgondozás és a gyermekek támogatása területén, meghatározva az eredmény- és teljesítménymutatókat, valamint számos háttérinformációt – a részleteket lásd az 1.4. szakaszban.

A gyermekgaranciára irányuló előkészítő intézkedés III. szakasza az UNICEF által négy tagállamban végrehajtott kísérleti szakpolitikai beavatkozásokat eredményezett. Bulgáriában az otthoni látogatási program részeként 2020 októbere és 2021 júliusa között több mint 2 600 kisgyermekes család részesült támogatásban. A cél a 3 év alatti gyermekek és a várandós nők gondozásának biztosítása volt. Az otthoni látogató személyzet képzésben részesült a koragyermekkori nevelésről és az apák szerepvállalásáról. **Görögországban** a különböző érdekelt felekkel, köztük a gyermekekkel folytatott konzultáció hozzájárult a gyermekgondozási reformra vonatkozó nemzeti cselekvési terv kidolgozásához. Az attikai régióban kísérleti projekt fogja támogatni a gyermekeket öt intézményben, hogy újra beilleszkedjenek a vér szerinti családjukba, vagy alternatív családi és közösségi alapú gondozási szolgáltatásokban részesüljenek. **Olaszországban** 13 digitalizált innovációs és kreativitási tábort hajtottak végre online a felső középfokú iskolákban, több mint 1400 diák részvételével. **Horvátországban** egy szociális jóléti központ támogatást kapott szülői támogatási programjának meghosszabbításához, amely több mint 100 kedvezményezettet ért el.

A szegénység mértéke 2019-ben némileg nőtt 2018-hoz képest. A szegénységi rés²³² nem javult, sőt néha kis mértékben nőtt is (SILC 2020). A különbség Magyarországon, Romániában, Németországban, Spanyolországban, Lettországon, Bulgáriában, Horvátországban és Görögországban volt a legnagyobb (25 % felett). Magyarországon már második éve és jelentős mértékben (7,4 százalékponttal) nőtt. Növekedés volt megfigyelhető az átlagnál alacsonyabb szinttel rendelkező országokban is (Franciaországban 5 százalékponttal; Portugáliában 2 százalékponttal). Más tagállamokban nagyjából stabil maradt a világiárvány előtti társadalmi-gazdasági helyzet általános javulása ellenére (Luxemburg és Litvánia kivételével, ahol 6,9 százalékponttal, illetve 2,8 százalékponttal csökkent). A szegénység súlyosabb a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők körében²³³, 2019-ben az EU-ban mintegy 40 %-os volt a 18–64 éves lakosság körében. Ebben a csoportban Romániában, Olaszországban, Bulgáriában, Lettországon és Szlovákiában

²³¹ Elfogadás ideje: 2021. március 24., elérhető [online](#). Az európai gyermekgarancia által lefedett társadalmi-gazdasági, egészségügyi és oktatási szempontok mellett a stratégia öt másik tematikus területet is magában foglal: a gyermekek részvétele a politikai és demokratikus életben; a gyermekekkel szembeni erőszak elleni küzdelem és a gyermekvédelem, a gyermekbarát igazságszolgáltatás, a digitális és információs társadalom, valamint a globális dimenzió biztosítása.

²³² Ez a szegénységben élők mediánjövedelme és a szegénységi küszöb közötti távolságot jelenti. Eurostat, mutató [\[ilc_li11\]](#). Korcsoport: Összesítve. A mutató az előző évi jövedeleminformációkat használja, így a 2020-as értékek a 2019. évi helyzetet írják le.

²³³ A mutatót az Eurostat (még nincs közzétéve) a szegénységi küszöb alatti és nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő személyek teljes nettó, ekvivalens jövedelme szerinti mediánérték és a szegénységi küszöb közötti különbözetként számítja ki, illetve a szegénységi küszöb százalékában fejezhető ki. Ez a küszöbérték az adott országban élő összes ember rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelme 60 %-ának felel meg (nem az Unió egészére vonatkozik).

figyelhető meg a legnagyobb szegénységi rés (mindegyik 50 % felett), legtöbbjük esetében némi romlás tapasztalható. A mutató Hollandia, Finnország és Írország esetében 20 %-nál is alacsonyabb. A legnagyobb növekedés Magyarországon figyelhető meg (+14,9 százalékpont). A magas arányok az ellátások megfelelőségével és lefedettségével kapcsolatos kihívásokra utalnak.

A fogyatékossgal élő személyek – különösen a nők és a munkaképes korúak – 2020-ban sokkal nagyobb valószínűséggel voltak a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának kitéve. Az EU-ban a fogyatékossgal élő személyek 28,9 %-a volt kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának 2020-ban a fogyatékossgal nélkül élők 19 %-ához képest, ami a 2019-es 28,4 %-hoz viszonyítva növekedést jelent²³⁴. Az arány Bulgáriában (52,3 %), Észtországban (40,4 %), Lettországban (39,3 %), Litvániában (38,7 %), Horvátországban (38,2 %) volt a legmagasabb, és Szlovákiában, Dániában, Finnországban és Ausztriában volt a legalacsonyabb (20,3 % és 22,3 % között). A fogyatékossgal élő személyek közül a nők jobban ki vannak téve a kockázatnak (29,9 % a férfiak 27,7 %-ához képest), és ugyanez igaz a 16–64 év közötti személyekre (34,3 % a 65 év felettiek 23,2 %-ához képest). A Covid19-válság aránytalan hatást gyakorolt a fogyatékossgal élő személyekre, és súlyosbította a már meglévő kizárási kockázatokat²³⁵, nevezetesen az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz és az online támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében, különösen az intézményekben élő személyek esetében²³⁶.

A szegénységgel és társadalmi kirekesztettséggel szembesülő migráns háttérrel rendelkezők és romák aránya jelentősen meghaladja az átlagot. A nem az EU-ban születettek körében jóval magasabbak voltak az AROPE-arányok (nagyjából kétszer annyi) 2020-ban, mint az uniós születésűek körében²³⁷, a legmagasabb szinteket mutató tagállamokban (Görögországban 53 % 26,9 %-hoz képest, Spanyolországban 52,6 % 21,3 %-hoz képest, Németországban 45,2 % 20,4 %-hoz képest, Belgiumban pedig 44,6 % 15 %-hoz képest). Az EU-ban a romák 72–80 %-a él a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel – ezt a helyzetet tovább súlyosbította a világjárvány miatti munkahelyvesztés. A roma gyermekek helyzete még rosszabb²³⁸.

Az energiaszegénység Unió-szerte tovább csökkent, de a helyzet továbbra is kritikus a szegénységi küszöb alatt élők számára. 2020-ban 8,2 %-ot ért el azoknak az aránya, akik nem tudták megfelelően melegíteni otthonukat²³⁹. A szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkezők esetében ez az arány 2020-ban elérte a 20,1 %-ot, ami éles ellentétben áll a küszöbérték felettiek mindössze 5,8 %-ával. A megfizethetőség különösen néhány dél- és

²³⁴ Az Eurostat mutatója [[hlth_dpe010](#)] az EU-SILC alapján, a 16 éves és annál idősebb személyekre kiterjedően. A globális tevékenységakadályozottsági mutató (GALI) koncepciója alapján az emberek akkor minősülnek fogyatékossgal élőknek, ha tevékenységük bizonyos mértékben vagy súlyos mértékben korlátozott.

²³⁵ Európai Bizottság, *Employment and Social Developments in Europe 2021 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021)*, 2021. június.

²³⁶ Egészségügyi Világszervezet, *Policy Brief: A Disability-Inclusive Response to COVID-19* (Szakpolitikai tájékoztató: A fogyatékossgal élő személyeket befogadó válasz a Covid19-re), 2020. május.

²³⁷ Amint azt az Eurostat mutatói [[ilc_peps06](#)], [[ilc_li33](#)] és [[ilc_iw16](#)], az AROPE, az AROP és az aktív keresők körében mért AROP mutatják.

²³⁸ A részleteket és hivatkozásokat lásd az SWD(2020) 530 final dokumentumban.

²³⁹ Az Eurostat mutatója [[ilc_mdes01](#)] szerint. Megjegyzés: az adatsor törése látható az uniós átlag, valamint Belgium, Németország és Luxemburg esetében is, 2020-ban.

kelet-európai tagállamban jelent problémát, nevezetesen Bulgáriában, Litvániában, Cipruson, Portugáliában és Görögországban. A magasabb energiaárak az energiaszegénység növekedésének kockázatát hordozzák magukban. A Bizottság 2021. október 13-án közleményt fogadott el *az emelkedő energiaárak kezeléséről*²⁴⁰, amelyben eszköztárat terjesztett elő a (jelenlegi) hirtelen áremelkedések azonnali hatásának kezelésére és a jövőbeli sokkokkal szembeni ellenálló képesség további megerősítésére. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban bejelentetteknek megfelelően, valamint a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosítása érdekében a Bizottság 2021 végéig tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot kíván előterjeszteni annak érdekében, hogy további iránymutatást nyújtson a tagállamoknak a zöld átállás szociális és munkaügyi vonatkozásainak kezelésére vonatkozóan²⁴¹. A változó energiaárakat és azok elosztási hatásait gondosan figyelemmel kell kísérni, és végül kompenzációs mechanizmusokat kell bevezetni.

A Covid19-válság előtt a jövedelmi egyenlőtlenség stabil volt vagy akár csökkent a legtöbb tagállamban. A felmérési adatok azt mutatják, hogy az EU-ban a jövedelemelosztás felső 20 %-ának jövedelemhányada 2019-ben (a mutató jövedelmi referenciaéve) átlagosan közel ötszöröse volt az alsó 20 %-nak – lásd 2.4.5. ábra. A jövedelmi egyenlőtlenség legjelentősebb csökkenése Romániában, Luxemburgban, Szlovákiában, Lengyelországban, Litvániában, Cipruson és Lettországbán volt megfigyelhető a világiárvány előtt. Máltán, Franciaországban és Németországban különösen erőteljesen nőtt az általános egyenlőtlenség (ez utóbbi azonban az adatsor törésével függ össze). Németország, Bulgária, Lettország és Litvánia „kritikus helyzetben” van, mivel magas és növekvő vagy viszonylag kis mértékben csökkenő az egyenlőtlenség. Az európai régiók között jelentősek a regionális különbségek, és a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők arányához hasonlóan egy tagállamon belül is azok lehetnek – lásd 3. melléklet, 4. ábra. Amint azt az 1. fejezet tárgyalja, az Eurostat gyorsbecslései azt mutatják, hogy 2020-ban a jövedelmi ötödök aránya (S80/S20) az EU egészére nézve stabil maradt²⁴², annak ellenére, hogy a foglalkoztatási (piaci) jövedelmek a becslések szerint 10 %-kal csökkentek az első jövedelmi ötödök, illetve 2 %-kal az ötödik esetében. Az állami támogatás, többek között a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és más munkahelymegtartási programok (lásd a 2.1.1. fejezetet), valamint az automatikus stabilizátorok adó- és juttatási rendszereken keresztüli működése jelentős szerepet játszott ennek az eredménynek az elérésében. Ezeket a mechanizmusokat számos esetben megerősítették a Covid19-válság következményeinek enyhítése érdekében, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok esetében. Ennek eredményeként a rendelkezésre álló jövedelemre gyakorolt hatás a becslések szerint közel azonos a teljes jövedelemelosztásban, és a becslések szerint az első ötöd esetében a rendelkezésre álló jövedelem 2 %-kal nőtt, míg az ötödik ötöd esetében nem változott.

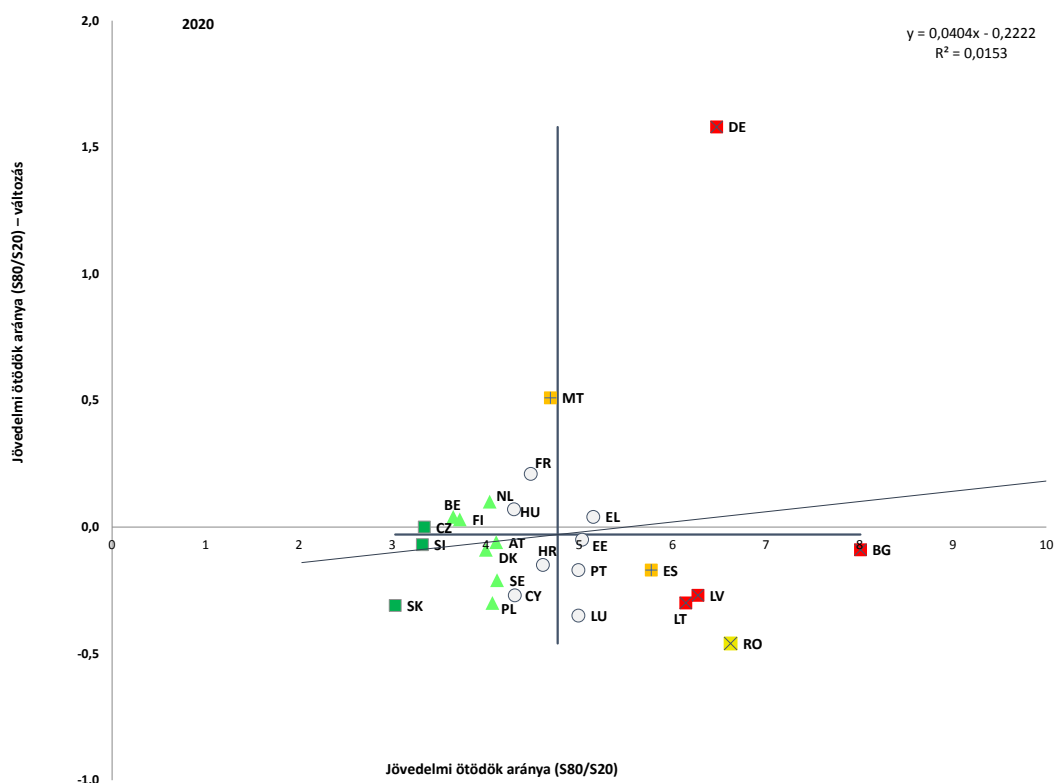
²⁴⁰ A Bizottság közleménye – „Az emelkedő energiaárak kezelése: a cselekvés és a támogatás eszköztára”, COM(2021) 660 final.

²⁴¹ A kezdeményezést az „Irány az 55 %!” című bevezető közlemény, COM(2021) 550 final, és a Szociális Klímaalap létrehozásáról szóló javaslat, COM(2021) 568 final (18) preambulumbekzdése jelentette be.

²⁴² A legtöbb tagállamban a becslült változás nem tűnt statisztikailag szignifikánsnak.

2.4.5. ábra: A tömeges állami támogatásnak és az automatikus stabilizátorok működésének köszönhetően a jövedelmi egyenlőtlenség csökkent vagy stabil maradt a tagállamok többségében

Jövedelmi ötödök aránya (S80/S20), 2020. évi szintek és változások az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

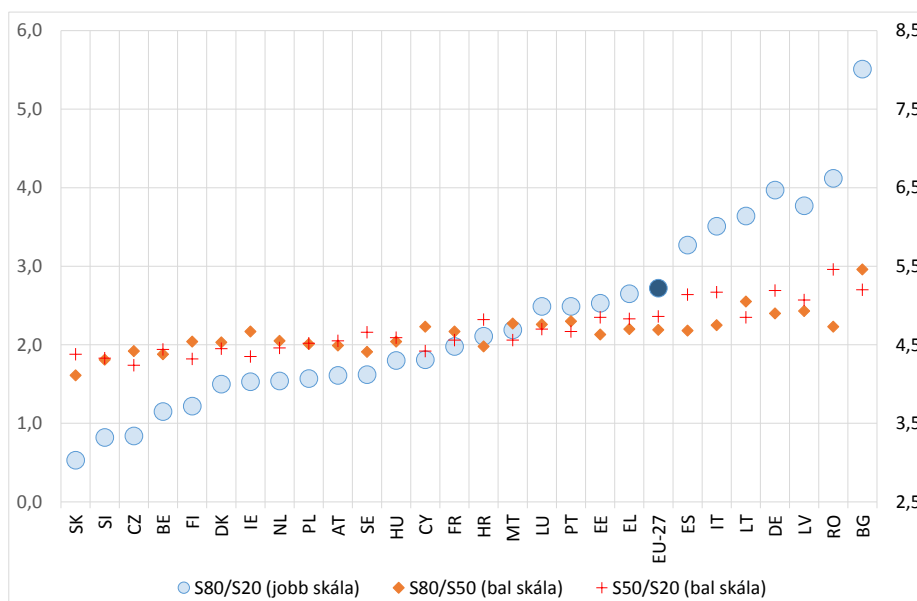
Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok, FR, LV, NL, PL és SK esetében pedig ideiglenesek. BE, DK, DE és LU esetében törés van az adatsorokban. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbít az EU-SILC-nek a mutatóra vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze.

Forrás: Eurostat, [tessi180].

A jövedelmi egyenlőtlenségeknek a jövedelemeloszláson megmutatkozó alakja uniós tagállamonként széles körben eltérő. Az elmúlt évtizedben az egyenlőtlenségek növekedését alapvetően a jövedelemeloszlás alsó végén bekövetkezett növekedés vezérelte (lásd a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentést). Az uniós átlagnál nagyobb általános jövedelmi egyenlőtlenséggel (S80/S20) szembesülő tagállamok a jövedelemeloszlás alsó és felső végén is nagyobb egyenlőtlenségeket tapasztalnak, amint azt a megfelelő ötödök arányai (S50/S20 és S80/S50) jelzik – lásd 2.4.6. ábra. Ez azonban hangsúlyosabb az alsó végén (S50/S20), mint például Románia, Lettország, Németország, Olaszország és Spanyolország esetében. Az alsó végén tapasztalható nagyobb egyenlőtlenség az uniós átlag alatti országokban – például Horvátországban, Észtországban, Szlovákiában és Svédországban – is növeli az egyenlőtlenséget. Más tagállamokban (Bulgária, Ciprus, Írország, Litvánia, Málta és Portugália) az általános egyenlőtlenség viszonylag gyakrabban a magasabb S80/S50-egyenlőtlenségből ered.

2.4.6. ábra: A jövedelmi egyenlőtlenségeknek a jövedelemeloszláson megmutatkozó alakja uniós tagállamonként jelentősen eltér

A S80/S20, S80/S50 és S50/S20 ötödök arányai (2020)

Megjegyzés: IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok 2020-ra vonatkozóan, ezért 2019-es értékek használatára került sor.

Forrás: Eurostat [tessi180], [ilc_d11d], [ilc_d11e]

A 2020. évi szociális védelmi kiadásokra vonatkozó korai becslések 19 tagállam esetében²⁴³ példátlan szinteket és jelentős növekedést mutatnak 2019-hez képest. A szociális védelmi kiadások összességében 234 milliárd EUR-val (több mint 8 %-kal) nőttek 2019-hez képest. A tagállamok körében a növekedés a lengyelországi és horvátországi 3 %-ról az írországi és máltai 20 %-ig terjed. A 2019–2020-as időszakban a növekedés főként a munkanélküli ellátásra fordított nagyobb kiadásoknak volt köszönhető, beleértve a csökkentett munkaidős foglalkoztatás keretében folyósított ellátásokat is (+101 milliárd EUR, azaz +75 %). Ezenkívül a társadalmi kirekesztődés (+14 %), a lakásszektor (+7 %), a családi/gyermekkel kapcsolatos ellátások (+6 %), betegség/egészségügyi ellátás (+5 %), valamint időskori ellátások (+3 %) tekintetében felmerülő kiadások esetében is megfigyelhető növekedés. Relatív értelemben a 19 jelentéstevő tagállam közül Ausztriában, Csehországban, Portugáliában, Írországon, Észtországban és Máltán 100 %-ot meghaladó növekedést figyeltek meg a munkanélküli ellátás terén. A betegséggel/egészségügyi ellátással kapcsolatos kiadások több mint 10 %-kal nőttek Belgiumban, Bulgáriában, Csehországban, Dániában, Írországon, Lettországon, Magyarországon, Máltán és Portugáliában. A szociális védelmi kiadások GDP-arányosan erőteljesen nőttek, a 2019. évi 27,6 %-ról 2020-ban 31,2 %-ra (+ 3,6 százalékpont), részben a GDP 2020. évi általános szintjének csökkenése miatt.

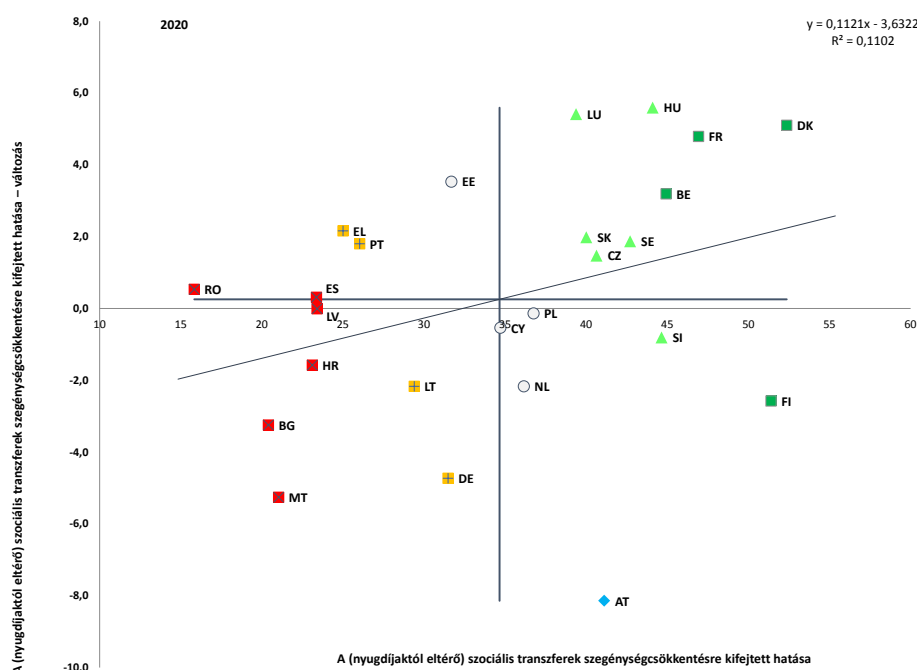
A szociális transzferek szegénység csökkentésére gyakorolt hatása 2015 óta stabil az EU-27-ben, de a tagállamok között eltérések mutatkoznak. Az uniós szociális transzferek (nyugdíjak nélkül) átlagosan mintegy egyharmadával (32,7 %-kal) csökkentették a

²⁴³ Forrás: Eurostat, [Korai becslések – Szociális védelem – Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1): BE, BG, CZ, DE, DK, EE, IE, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, AT, PL, PT, SI és SE. Összességében ez a 19 tagállam az EU-27 GDP-jének 79 %-át tette ki 2019-ben (és a szociális védelmi kiadások 81 %-át).

szegénységi arányt 2020-ban. Mindazonáltal jelentős eltérések vannak a tagállamok között, a romániai mintegy 16 %-tól a dániai és finnországi 50 %-ig. 2020-ban (a 2019. évi jövedelmekre vonatkozóan) öt tagállamban voltak magasabb értékek és növekedés: Franciaországban és Dániában (legjobban teljesítők), valamint Belgiumban, Magyarországon és Luxemburgban (azonban vannak törések az adatsorban). Ugyanebben az időszakban a szegénységcsökkentési hatás az átlag alatt volt, Romániában, Spanyolországban és Görögországban viszonylag stabil maradt, de Bulgáriában, Máltán és Horvátországban jelentősen csökkent, mind a hat „kritikus helyzetben” van. A mutató divergens tendenciát mutat a tagállamokban. Az EU régiói között is nagyok a különbségek, és Olaszország déli régióiban, a legtöbb romániai régióban, valamint Görögország és Horvátország egyes régióiban különösen alacsony értékeket regisztráltak – lásd 3. melléklet, 9. ábra.

2.4.7. ábra: A szociális transzferek szegénységet csökkentő hatása tagállamonként eltérő

A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása, 2020. évi szintek és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán).

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok, FR, LV, NL, PL és SK esetében pedig ideiglenesek. BE, DK, DE és LU esetében törés van az adatsorokban. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbít az EU-SILC-nek a mutatóra vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze.

Forrás: Eurostat, [tespm050].

A szociális védelem hatóköre tekintetében jelentős eltérések mutatkoznak, különösen az atipikus munkavállalók körében. A szegénység kockázatának kitett (16–64 éves) munkavállalók átlagos aránya (egyéni szinten²⁴⁴) magasabb a határozott idejű szerződéssel rendelkező munkavállalók körében (41 %), mint a tartós szerződéssel rendelkezők körében (26 %). Mindazonáltal jelentős az eltérés a tagállamok között: a lefedettség 25 % alatt van

²⁴⁴ A tényleges hozzáférésre vonatkozó mutató szerint, amelyet a szociális védelemhez való hozzáférés nyomkövetési keretrendszere keretében hagytak jóvá (a szociális transzferek előtt a szegénység kockázatának kitett népességre vonatkozó járadékmegtérülési ráta).

Horvátországban, Lengyelországban, Portugáliában, Máltán, Magyarországon, Szlovákiában és Görögországban – ezen országok némelyike (például Lengyelország, Portugália és Horvátország) szintén arról számol be, hogy magas a határozott idejű szerződések előfordulási gyakorisága. Az önfoglalkoztatók körében is alacsony (12,9 %) a munkavállalóhoz képest (31 %), ami arra utal, hogy az előbbiek kevésbé férnek hozzá a szociális védelemhez. Végezetül, míg az EU-ban a munkanélküliek mintegy fele (52 %) részesült szociális ellátásban, ez az arány 15 % alatt volt Horvátországban, Görögországban, Romániában, Lengyelországban, Szlovákiában és Bulgáriában. A munkanélküli ellátásban részesülők²⁴⁵ számának közelmúltbeli jelentős növekedésével ellentétben a legtöbb tagállam nem regisztrálta a szociális támogatásban részesülők számának növekedését. Ugyanakkor számos tagállamban (Belgiumban, Csehországban, Görögországban, Spanyolországban, Franciaországban, Lettországon, Litvániában, Luxemburgban, Portugáliában és Szlovéniában) ezen ellátások kedvezményezettjeinek száma 2020-ban egy ponton észrevehetően nőtt²⁴⁶.

5. háttérmagyarázat: Hozzáférés a megfelelő szociális védelemhez

A Tanács 2019-ben ajánlást fogadott el a munkavállalók és az önfoglalkoztatók szociális védelemhez való hozzáféréséről²⁴⁷ a szociális jogok európai pillére 12. alapelvének (szociális védelem) végrehajtása, valamint a szociális védelmi rendszereknek a gyorsan változó munkaerőpiacokhoz való hozzáigazítása érdekében. A tagállamok elkötelezték a következők biztosítása iránt: 1. a szociális védelemhez való hozzáférés; 2. tényleges lefedettség valamennyi munkavállaló és önfoglalkoztató számára, a munkaviszony típusától függetlenül²⁴⁸; 3. megfelelő szintű védelem (tisztesseges életszínvonal, megfelelő jövedelempótlás); és 4. a feltételek és szabályok átláthatósága, valamint az adminisztráció egyszerűsítése. A tagállamok felkérést kaptak arra, hogy 2021. május 15-ig nyújtsanak be tervet, amelyben meghatározzák a nemzeti szinten meghozandó megfelelő intézkedéseket. 2021. október közepéig 25 tagállam nyújtotta be nemzeti tervét²⁴⁹.

A nemzeti tervek többsége tartalmaz olyan intézkedéseket, amelyek az ajánlás négy területe közül legalább egyet lefednek, bár jelentős eltéréseket mutatnak az alkalmazási kör, a hatály²⁵⁰ és az időzítés²⁵¹ tekintetében. Míg (a 25-ből) 21 terv tartalmaz a szociális védelemhez való hozzáférés javítását célzó intézkedéseket, általában véve nem célja a nyomonkövetési keretben²⁵² vagy az európai szemeszter 2020. évi ciklusában²⁵³ kiadott országspecifikus ajánlásokban azonosított

²⁴⁵ Lásd: a munkanélküli ellátásokról szóló 2.3.1. fejezet.

²⁴⁶ Lásd 7. táblázat, az SPC adatgyűjtéséből összeállítva, itt: [2021 SPC Annual Review of the Social Protection Performance Monitor \(SPPM\) and developments in social protection policies](#) (A szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2021. évi éves jelentése a szociális védelmi teljesítményfigyelőről, valamint a szociális védelmi politikák terén történt fejleményekről).

²⁴⁷ [A 2019. november 8-i 2019/C 387/01 tanácsi ajánlás.](#)

²⁴⁸ Ennek célja annak elkerülése, hogy a szabályok megakadályozzák az egyéneket abban, hogy juttatásokat szerezzenek vagy azokhoz hozzáférjenek, valamint annak biztosítása, hogy a jogosultságok megmaradjanak, halmozódjanak és/vagy átruházhatók legyenek.

²⁴⁹ Luxemburg és Szlovénia még nem nyújtotta be a terveit. A tervek elérhetők [online](#).

²⁵⁰ Kilenc terv tartalmaz egy fő szakpolitikai (vagy jogalkotási) intézkedést (DK, ES, DE, EL, HR, IE, LT, FI, LV), kilenc pedig 3–6 intézkedést (CY, CZ, EE, FR, IT, MT, NL, PT és RO). Belgium egy átfogó csomagban több mint 30 intézkedést terjesztett elő, amelyek az ajánlás különböző dimenzióival foglalkoznak.

²⁵¹ 14 tagállam hivatkozik az ajánlás elfogadása óta (2019 novemberében) hozott intézkedésekre, míg a jövőre tervezett intézkedések 17 nemzeti tervben szerepelnek.

²⁵² A munkavállalók és az önfoglalkoztatók szociális védelemhez való hozzáférésére vonatkozó, [online](#) elérhető nyomonkövetési keret.

²⁵³ 2020-ban 16 tagállam (BG, CY, EE, ES, HU, HR, IT, LT, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI és SK) adott ki országspecifikus ajánlást a szociális védelemről, gyakran egyértelműen az atipikus munkavállalók és az

valamennyi hiányosság orvoslása. A legtöbb (végrehajtott vagy tervezett) intézkedés az atipikus munkavállalókra vagy az önfoglalkoztatókra való formális kiterjedéshez (15 tagállamban) és a megfelelés javításához (13 tagállamban) kapcsolódik, különös tekintettel a nyugdíjakra, a munkanélküli ellátásokra és a betegségi ellátásokra. Kevesebb intézkedés van tervbe véve a jogosultságokhoz való hatékony hozzáféréssel, azok megőrzésével és átruházhatóságával, valamint az átláthatósággal és az egyszerűsítéssel kapcsolatban.

Szinte valamennyi terv beszámolt a Covid19-válsággal kapcsolatban hozott szakpolitikai intézkedésekről. Ezen intézkedések közé tartozik a szabályok enyhítése, az időtartam meghosszabbítása és/vagy a (pl. munkanélküli és betegségi) ellátások összegének növelése. Emellett egyes csoportok (bizonytalan munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók, önfoglalkoztatók) vagy ágazatok/foglalkozások (kulturális ágazat, egészségügyi dolgozók, háztartási alkalmazottak stb.) külön támogatásban részesültek²⁵⁴. A rendkívüli intézkedések összességében hozzájárultak ahhoz, hogy a szociális védelmet kiterjesszék a korábban le nem fedett vagy részben lefedett csoportokra. A 2020-ban és 2021 elején hozott intézkedések többsége azonban átmenetinek tűnik, ami azt jelenti, hogy valószínűleg nem válnak a szociális védelmi rendszerek állandó elemévé²⁵⁵. Ezért a szociális jogok európai pillérét végrehajtó cselekvési terv arra ösztönözte a tagállamokat, hogy tovább bővítsék a szociális védelemhez való hozzáférést, és a Covid19-cel kapcsolatos kivételes intézkedéseket inspirációként használják a munkanélküliek, az atipikus munkavállalók és az önfoglalkoztatók védelmének javítását célzó strukturális reformokhoz.

A formális lefedettség hiányosságainak kezelésére irányuló, közelmúltbeli nemzeti intézkedések főként az önfoglalkoztatókat és az atipikus foglalkoztatási formában dolgozókat érintik. **Franciaország** véglegessé tette a betegségi ellátások kiterjesztését valamennyi önfoglalkoztatóra, beleértve a *professions libérales* kategóriába tartozó szakmákat is (a 2020 végén elfogadott szociális biztonsági törvény keretében). Az **ír** kormány új, törvényben előírt táppénzt javasolt annak érdekében, hogy biztosítsa a munkaszerződésükben betegszabadságra nem jogosult munkavállalók védelmét. **Belgium** egyes kategóriák (művészek, platform-munkavállalók, informális gondozók, szexmunkások) formális lefedettségének javítását, valamint az önfoglalkoztatóknak jövedelemtámogatást nyújtó úgynevezett „áthidaló jogok” értékelését és kiigazítását tervezi. **Románia** azt tervezi, hogy kiterjeszti az apasági szabadságot az önfoglalkoztatókra, és formális hozzáférést biztosít az idénymunkások és a napszámosok, valamint a platform-munkavállalók számára valamennyi társadalombiztosítási ágazathoz. **Csehország** javítani kívánja a betegséghez és a kapcsolódó kockázatokhoz való hozzáférést (beleértve az anyaságot is) az atipikus munkavállalók számára. **Ciprus** azt tervezi, hogy teljes körű szociális védelmet biztosít az önfoglalkoztatók számára, azaz kiterjeszti a munkanélküli ellátás, valamint a munkahelyi balesetekhez és foglalkozási megbetegedésekhez kapcsolódó rendszerek lefedettségét. **Lengyelország** a kötelező biztosítás kiterjesztését célzó reformot kezdeményezett, különösen a polgári jogi szerződésekre vonatkozó nyugdíjrendszerek révén. Végül **Görögország** azt tervezi, hogy a betegségi ellátásokhoz való hozzáférést kiterjeszti az önfoglalkoztatókra is.

Ami a megfelelést illeti, a tervekben szereplő számos nemzeti intézkedés foglalkozik a nyugdíjak helyzetével, különösen az önfoglalkoztatók esetében. **Spanyolország** és **Lettország** például úgy döntött, hogy kiigazítja az önfoglalkoztatókra vonatkozó járulékok kiszámítását,

önfoglalkoztatók hozzáféréseinek javítására összpontosítva (CY, EE, ES, IT, LT, NL, PL, PT és SI). 17 tagállam elfogadott helyreállítási és rezilienciaépítési terve a szociális védelemmel kapcsolatos intézkedéseket tartalmaznak, amelyek közül 14-ben szerepelt kapcsolódó országspecifikus ajánlás 2019-ben vagy 2020-ban. E helyreállítási és rezilienciaépítési tervek többsége lefedi a kapcsolódó országspecifikus ajánlásokat, de kevés foglalkozik azokkal teljes mértékben.

²⁵⁴ Lásd a 2.4.2. szakaszt és a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentést.

²⁵⁵ Lásd továbbá: [ESPN \(2021\)](#).

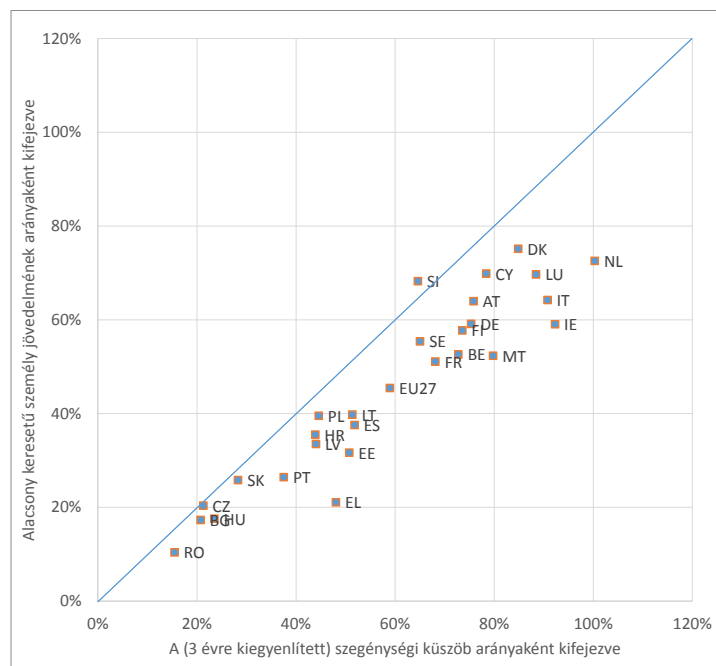
különösen a jövőbeli nyugdíjak megfelelőségének támogatása érdekében, míg **Belgium** azt tervezi, hogy összehangolja az önfoglalkoztatók és az alkalmazottak nyugdíjrendszerét, és az önfoglalkoztatók járulékait a hozzájárulási képességükhöz közelebb viszi. **Ausztria, Németország és Észtország** a nyugdíj megfelelőségére irányuló intézkedéseket hozott, különösen az alacsony jogosultságúak számára, **Csehország** pedig nyugdíjreformot terjesztett elő, hogy javítsa a nyugdíjrendszer méltányosságát (többek közt a nemek közötti szakadék tekintetében).

2019-ben szinte valamennyi tagállamban romlott a minimumjövedelem-rendszerek megfelelősége. A minimumjövedelem-ellátások megfelelősége nyomon követhető²⁵⁶, egyrészt a kedvezményezettek jövedelmének a nemzeti szegénységi küszöbhez, másrészt az alacsony keresetűek jövedelmével összehasonlítva. Ezek a hivatkozások támpontokat adnak a jövedelmi szegénység enyhítésére gyakorolt hatásról, valamint a programok aktivizálási dimenziójáról és lehetséges visszatartó hatásairól. A legutóbbi elérhető jövedelmi év (2019) tekintetében a minimumjövedelmi rendszer megfelelősége az EU egészében romlott, ami azt tükrözi, hogy a minimumjövedelem-kedvezményezettek jövedelme hogyan maradt el az általános jövedelmi fejleményekhez képest a Covid19-válság előtt. Ez az elmaradás néhány országban jelentősebb volt az alacsony jövedelműek keresetével (Málta -5,8 százalékpont, Horvátország -3,2 százalékpont, Románia -2,9 százalékpont) vagy a szegénységi küszöbhez összehasonlítva (Franciaország -6,3 százalékpont, Görögország -6 százalékpont). Ezzel szemben a megfelelőség jelentősen nőtt Olaszországban a 2019. évi reformot követően, kisebb mértékben pedig Litvániában (13,6 százalékpont) és Szlovéniában (15,2 százalékpont). Néhány országban (Hollandia, Írország és Olaszország) a minimumjövedelem megfelelősége közel van a szegénységi küszöbhez, míg Romániában, Bulgáriában, Magyarországon, Csehországban és Szlovákiában a szegénységi küszöb egyharmada alatt maradt – lásd a 2.4.8. ábrát.

2.4.8. ábra: A minimumjövedelem-támogatás megfelelősége tagállamonként jelentősen eltér

A minimumjövedelemben részesülők nettó jövedelme a szegénységi küszöb százalékos arányaként (három évre kiegyenlítve), valamint az alacsony bérezésűek jövedelmének százalékos arányaként kifejezve (jövedelmi év: 2019)

²⁵⁶ A minimumjövedelem összehasonlító teljesítményértékelési keretében megállapított módszer szerint, lásd a 2019-es, 2020-as és a 2021-es együttes foglalkoztatási jelentést.

Megjegyzés: Az ábrák egyedülálló gyermektelen személyekre vonatkoznak. Egy minimumjövedelemben részesülő nettó jövedelme a minimumjövedelemtől eltérő típusú ellátásokat is magában foglalhat (például lakhatási juttatásokat). Az alacsony bérezésű személy az átlagbér 50 %-át keresi, és teljes munkaidőben dolgozik.

Forrás: A DG EMPL számítása az EU-SILC mikrodadataiból.

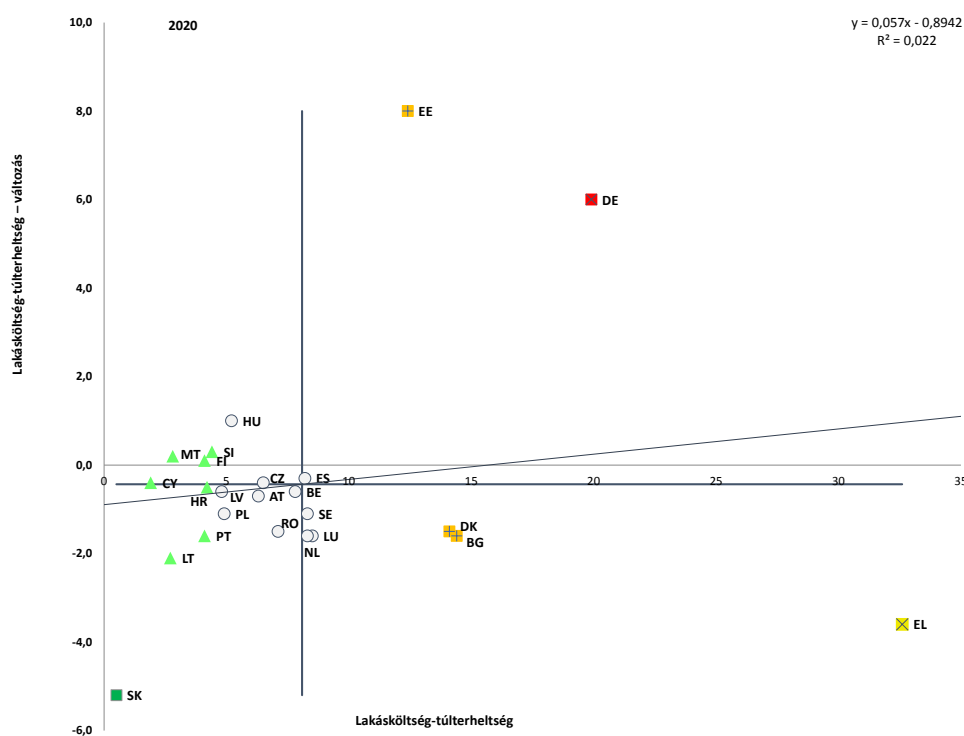
A lakásköltség-túlterheltségi arány²⁵⁷ a válság előtt is enyhén csökkent. 2019-ben (a 2020. évi mutató által hivatkozott jövedelmi év) az EU lakosságának körülbelül egytizede élt olyan háztartásban, amely (ekvivalens) rendelkezésre álló jövedelmének legalább 40 %-át lakhatásra fordította. Ez az arány Görögországban volt a legmagasabb (32,6 %), majd Németország, Bulgária és Dánia következett (körülbelül 15 % vagy annál több), a legalacsonyabb pedig Szlovákiában, Cipruson, Litvániában és Máltán volt (kevesebb mint 3 %) – lásd 2.4.9. ábra. A 30 év alattiak esetében mind az abszolút számok, mind az országok sorrendje viszonylag hasonló a lakosság többi részéhez. A szegénységben élő népességben belül a lakásköltségek általi túlterheltség aránya sokkal nagyobb (2020-ban 37,8 % volt), a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak. Görögországban a szegénységben élő

²⁵⁷ A mutató azon háztartásokban élők arányát méri, amelyekben a teljes lakhatási költség a rendelkezésre álló jövedelemnek több mint 40 %-át teszi ki (mindkettő a lakhatási támogatások nélkül értendő). A [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC variables](#) (Módszertani iránymutatások és az EU-SILC szerinti változók ismertetése) című dokumentum (2020. áprilisi változata) a támogatásokat (csak a rászorultsági alapú támogatások figyelembevételével) úgy definiálja, hogy azok magukban foglalják a bérleti díjra nyújtott juttatásokat, a saját használatú ingatlanok tulajdonosainak nyújtott juttatásokat, de nem foglalják magukban az adókedvezményeket és a tőketranszfereket. A dokumentum a lakhatási költségeket olyan, havonta és ténylegesen fizetett költségekként határozza meg, amelyek összefüggnek a háztartás azon jogával, hogy a lakásban éljen. Magukban foglalják a strukturális biztosítást (a bérlők esetében akkor, ha azt megfizetik), a szolgáltatásokat és a díjakat (szennyvíz-eltávolítás, hulladék-eltávolítás stb.; a tulajdonosok esetében kötelezőek, a bérlők esetében akkor, ha ezeket megfizetik), a rendszeres karbantartást és javítást, az adókat (a bérlők esetében a lakóingatlan terhelő költségeket, amennyiben alkalmazandó), valamint a közüzemi költségeket (víz, villamos energia, gáz és fűtés). A jelzáloghitelt fizető tulajdonosok esetében a jelzáloghitel-kamatokat is figyelembe kell venni (bármely levont adókedvezménnyel, de a le nem vont lakáscélú juttatásokkal). A bérlők esetében piaci áron vagy csökkentett áron a bérleti díj fizetése is beszámításra kerül. A bérleti díj fizetése alól mentesített bérlők esetében a lakhatási támogatások nem vonhatók le a teljes lakhatási költségéből.

népesség 82,5 %-ánál megmutatkozott a lakásköltségek miatti túlterheltség, míg Dániában és Németországban ugyanez az arány nagyjából kétharmad volt. Litvániában, Máltán, Cipruson és Szlovákiában 10 % vagy annál kevesebb volt. Általánosságban a bérlőket – akár a magán lakásbérleti piacon vagy a csökkentett árú lakások piacán – jobban érintik a lakhatás megfizethetőségével kapcsolatos kérdések (25,2 %), mint a jelzáloghitellel rendelkező tulajdonosokat (6,2 %)²⁵⁸.

2.4.9. ábra: A lakásköltség-túlterheltségi arány a válság előtt átlagosan csökkent, de a tagállamok között jelentős különbségek vannak

A lakásköltség szempontjából túlterhelt háztartásokban élők aránya (%), 2020-as szintek és változások az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IE, FR és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok, LV, NL, PL és SK esetében pedig ideiglenesek. BE, DK, DE és LU esetében törés van az adatsorokban. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbít az EU-SILC-nek a mutatóra vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze.

Forrás: Eurostat, [tespm140].

A gyermekes családok és az egyszülős háztartások már a válság előtt is súlyosabb lakhatási nehézségekkel szembesültek. 2019-ben az eltartott gyermeket nevelő, egyszülős háztartások 6,5 %-a nézett szembe súlyos depriváltsággal a lakáskörülmények tekintetében, míg ugyanez az arány a teljes lakosság körében 4 % volt²⁵⁹. Görögországban, Spanyolországban, Romániában, Svédországban és Dániában magasabb volt az arány. Az

²⁵⁸ Eurostat, mutató [ilc_lvho07c].

²⁵⁹ Eurostat, mutató [ilc_mdho06].

Eurofound²⁶⁰ által 2019-ben gyűjtött felmérési adatok alapján a lakhatási bizonytalanság magasabb volt a gyermeket nevelő háztartásokban, mint a gyermek nélküliekben (6,6 % kontra 4,1 %). Emellett a hajléktalansággal küzdő személyek jobban ki voltak téve az egészségügyi problémáknak, és a szolgáltatásnyújtás kijárási korlátozások idején történő megszakítása is jobban érintette őket. A Covid19-válság összességében felnagyította a hosszú távú lakhatási kihívásokat, és a korábban fennálló egyenlőtlenségeket a lakásbirtoklás és a lakhatási feltételek terén, beleértve azokat, akik már korábban is ki voltak zárva a lakhatásból²⁶¹.

A nyugdíjrendszerek hatékonyságának is köszönhetően a 65 év felettiiek átlagosan nagyobb védelmet élveznek a szegénységgel szemben, mint a lakosság többi része. 2020-ban, az EU-n belül a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a 65 évesek vagy annál idősebbek körében éppen csak 20 % felett volt (20,4 %), ami a 18–64 évesek körében mérthez (21,7 %) képest alacsonyabb. A 27 tagállamból 8 esetében is ez volt a helyzet – lásd a 2.4.10. ábrát. Egyes tagállamokban azonban sokkal nagyobb volt a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata az idősek körében, a különbség Észtországban 24,3 százalékpont, Lettországból és Bulgáriában pedig 22,3 százalékpont volt. Az utóbbiban a 65 év felettiiek 49,5 %-át fenyegeti a szegénység vagy a kirekesztődés veszélye. Az idősek körében 2015 óta növekszik a kockázat²⁶², ami nagyrészt a szegénységi ráta helyreállítás alatti emelkedésének tudható be. Az EU-27-ben jelentős a nemek közötti különbség is. 2020-ban az idős férfiak körében a szegénységi kockázat 16,9 % volt, míg az idős nők körében 23,3 %. A különbség a nők alacsonyabb nyugdíjának, valamint annak tudható be, hogy a nők átlagosan hosszabb ideig és gyakrabban egyedül élnek.

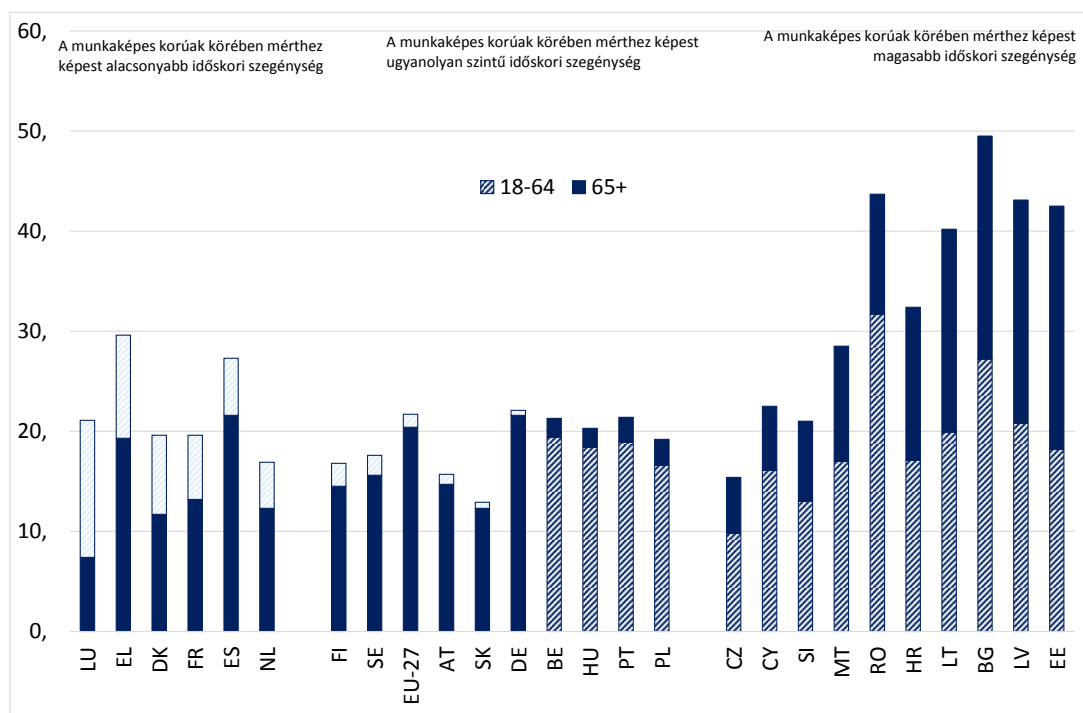
²⁶⁰ Lásd: [Eurofound \(2021\), Education, healthcare and housing: How access changed for children and families in 2020, COVID-19 series](#) (Oktatás, egészségügyi ellátás és lakhatás: Hogyan változott a gyermekek és családok számára a hozzáférés 2020-ban, a Covid19-hullámok közepette), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

²⁶¹ Lásd például az OECD előzetes elemzését arról, hogy a Covid19-világjárvány a jövőben hogyan befolyásolhatja a lakhatás megfizethetőségét: [„Building for a better tomorrow: Policies to make housing more affordable”](#), („Jobb holnapot építünk: A lakhatás megfizethetőbbé tételét célzó szakpolitikák”), foglalkoztatási, munkaügyi és szociális ügyekkel foglalkozó szakpolitikai tájékoztatók, OECD, Párizs

²⁶² Ez az első év, amely az új fogalom meghatározás alapján számítható ki.

2.4.10. ábra: A 65 év felettiiek általában nagyobb védelmet élveznek a szegénységgel szemben, mint a lakosság többi része

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya korcsoportonként (% , 2020)

Forrás: Eurostat [[ilc_peps01n](#)]. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok.

A nyugdíjak átlagosan a karrier késői szakaszában kapott jövedelem több mint felét teszik ki. Az EU-27-ben a 65–74 év közöttiek átlagos nyugdíja az 50–59 évesek munkából származó jövedelmének 57 %-át tették ki 2019-ben²⁶³. Ez az arány 2010 óta (53 %) folyamatosan nőtt. Egyes országokban – különösen Luxemburgban, Görögországban, Olaszországban, Portugáliában és Spanyolországban – ez a „keresztmetszeti helyettesítési ráta” jóval meghaladja a 70 %-ot. Következésképpen ezek azon országok közé is tartoznak, ahol az időskori szegénység alacsonyabb, mint a munkaképes korú szegénység²⁶⁴. Ezzel szemben 14 országban ez a ráta 50 % alatt van, három országban (Írországban, Horvátországban és Bulgáriában) pedig 40 % alatt. Az országok többségében ez a ráta alacsonyabb a nők körében, 11 tagállamban viszont lényegesen magasabb a helyettesítési ráta a nők körében, különösen Csehországban, Észtországban, Dániában és Szlovákiában.

A Covid19-járvány hatására megfordult a várható élettartam javulására irányuló tendencia az EU-ban. A világjárvány kitörését követően a „születéskor várható élettartam” mutató, amely jó mutatója az egészségügyi hatásoknak, a becslések szerint az uniós tagállamok túlnyomó többségében csökkent – lásd a 2.4.11. ábra²⁶⁵. Ez a romlás visszalépést

²⁶³ Lásd [a nyugdíjak megfelelőségéről szóló, 2021. évi jelentés](#), 40. oldal.

²⁶⁴ Az Eurostat mutatója szerint [[ilc_pnp3](#)]. A mutató a 65–74 éves korcsoport medián egyéni bruttó nyugdíjának és az 50–59 éves korcsoport medián bruttó keresetének hányadosaként kerül meghatározásra, az egyéb szociális juttatásokat nem beleszámítva.

²⁶⁵ A várható élettartam a mortalitás *időszaki mutatója*, amely a kiválasztott időszak mortalitási rátájának kitett népesség átlagos élettartamát tükrözi, és amely az egy éven belüli negatív és pozitív változásokra egyaránt érzékeny. Egy alternatív értékelés alapulhat a többletmortalitási mutatón, amint az az [„Employment and Social](#)

jelent a várható élettartam egy évtizedes növekedéséhez képest. A legnagyobb csökkenés 2019 óta Spanyolországban (-1,6 év) és Bulgáriában (-1,5 év) mérték, őket követte Litvánia, Lengyelország és Románia (mind -1,4 év körül). A várható élettartam csökkenése súlyosabban érintheti a hátrányos helyzetű embereket, mint másokat. Például a romák várható élettartama már a válság előtt átlagosan 10 évvel alacsonyabb volt, mint az általános népességé²⁶⁶.

2.4.11. ábra: A Covid19-világjárvány megfordította a várható élettartam közelmúltbeli növekedését

Születéskor várható élettartam (év), tagállamok a várható élettartam 2019-hez viszonyított csökkenése szerinti sorrendben

Megjegyzés: A 2020-ra vonatkozó adatok valamennyi tagállam esetében ideiglenesek, IE esetében nem állnak rendelkezésre. Az EU-27 átlaga IE nélkül van kiszámítva.

Forrás: az Eurostat mutatója [[demo_mlexpec](#)].

A világjárvány ellenére 2020-ban a legtöbb tagállamban nagyjából stabilak voltak a saját bevallásuk szerint kielégítetlen egészségügyi szükségletek, de az eltérések jelentősek voltak közöttük (lásd: 2.4.12. ábra²⁶⁷). Lengyelországban, Franciaországban, Lettországban és Finnországban volt a legnagyobb növekedés (8,5 százalékpontos,

Developments in Europe 2021” (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában 2021-ben) c. jelentés 4. oldalán található.

²⁶⁶ Lásd Vincze et. al. (2019) *Prevalence of Chronic Diseases and Activity-Limiting Disability among Roma and Non-Roma People: A Cross-Sectional, Census-Based Investigation*. (Krónikus betegségek és tevékenységkorlátozó fogyatékoság előfordulása a roma és nem roma emberek körében: Keresztmetszeti, népszámláláson alapuló vizsgálat) *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(19), 3620. o.

²⁶⁷ 10 ország adatai vagy ideiglenesek, adatsoruk törött, vagy hiányoznak. Lásd az ábrához fűzött megjegyzést.

1,4 százalékpontos, 1 százalékpontos, illetve 0,7 százalékpontos), Lengyelországban meglehetősen magas, 12,7 %-os kielégítetlen szükségleti arány mutatkozik, és az ország „kritikus helyzetben” van²⁶⁸. Ezzel szemben Észtországban és Görögországban jelentős mértékű (2,5 százalékpontos, illetve 1,7 százalékpontos) csökkenés volt tapasztalható, a 2020-as szintek azonban meglehetősen magasak (13 %, illetve 6,4 %). Az országok nem elhanyagolható csoportjában (Málta, Ausztria, Németország, Luxemburg, Hollandia, Ciprus, Spanyolország és Magyarország) a kielégítetlen egészségügyi szükségletekről beszámoló személyek aránya a világjárvány ellenére is nagyon alacsony (1 % alatti) maradt, és jelentős csökkenés volt tapasztalható Cipruson és Magyarországon, amelyek 2020-ban csatlakoztak ehhez a csoporthoz. Többek között²⁶⁹ az alacsony jövedelműek nagyobb valószínűséggel vannak kiszolgáltatott helyzetben a kielégítetlen egészségügyi szükségletek miatt, bár a teljes népességhez viszonyított különbség mértéke tagállamonként eltérő²⁷⁰. A tagállamok között többnyire regionális különbségek mutatkoznak a saját bevallásuk szerint kielégítetlen egészségügyi szükségletek tekintetében, de Görögországban, Romániában, Svédországban és Magyarországon jelentős eltérések figyelhetők meg – lásd a 3. melléklet 10. ábráját.

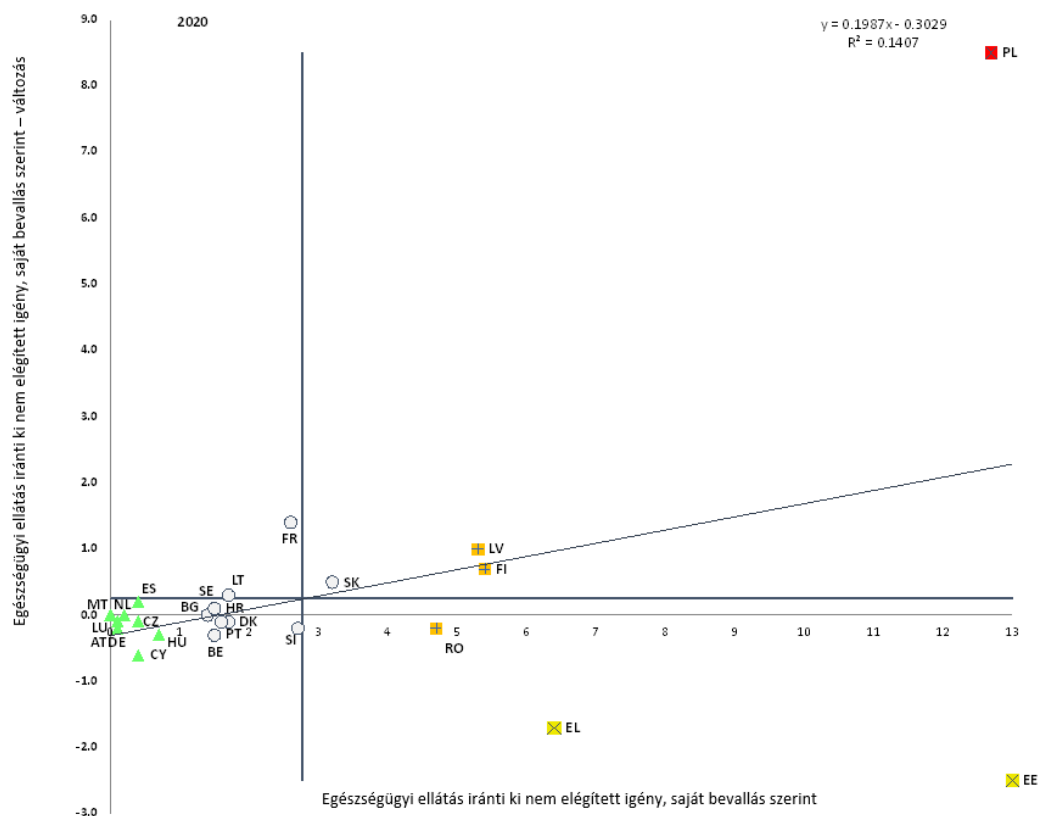
2.4.12. ábra: A tagállamok között a Covid19-válság előtt jelentős eltérések mutatkoztak a saját bevallás szerint kielégítetlen egészségügyi szükségletek terén

Saját bevalláson alapuló, kielégítetlen egészségügyi szükségletek, 2020. évi szintek és változások az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

²⁶⁸ Az Eurofound „[Living, working and COVID-19](#)” című, nagyjából ugyanerre az időszakra vonatkozó felmérése azt mutatta, hogy az EU-ban a válaszadók 18 %-a számolt be a világjárvány idején kielégítetlen egészségügyi szükségletekről.

²⁶⁹ Különösen az intézményekben élő emberek, a fogyatékossgal élők, a romák és utazók, a menekültek és a bevándorlók, illetve a hajléktalanok (FRA, 2021. évi alapjogi jelentés).

²⁷⁰ Lásd az Eurostat mutatóit [[hlth_silc_29](#)] és [[hlth_silc_31](#)] a saját bevalláson alapuló, „Kielégítetlen egészségügyi szükségletek” bontás szerint.

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IE és IT esetében nem állnak rendelkezésre adatok, FR, LV, NL, PL és SK esetében pedig ideiglenesek. BE, DE és LU esetében törés van az adatsorokban. 2020-tól Németország az előzőtől eltérő felmérésből (Mikrozensus) származó adatokat továbbítja az EU-SILC-nek a mutatóra vonatkozóan. Ennek eredményeként a különböző évek adatai már nem hasonlíthatók össze.

Forrás: Eurostat, [tespm 110].

2.4.2. Szakpolitikai válasz

2020-ban és 2021-ben, a Covid19-válság kontextusában a tagállamok számos ideiglenes és állandó jövedelemtámogatási intézkedést vezettek be. Ez a két év rávilágított a szociális védelmi rendszerek hiányosságaira, amelyek különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyeket érintik (például a munkához kapcsolódó jövedelemmel nem rendelkező, alacsony jövedelmű háztartásokat vagy a bizonytalan munkát végzőket). A kormányok ezért veszélyhelyzeti és állandó intézkedéseket is elfogadtak, amelyekkel új rendszereket vezettek be vagy a meglévőket módosították, és mindenki számára biztosították az ellátások megfelelőségét és lefedettségét, beleértve a végső eszközként nyújtott ellátásokat is.

A veszélyhelyzeti jövedelemtámogatási intézkedések bevezetésére vagy módosítására a Covid19-válság által előidézett szükségletek szerint került sor. Görögország például a világjárvány során három hónappal meghosszabbította a garantált minimumjövedelemre és a lakhatási támogatásra való jogosultságot annak érdekében, hogy ne kelljen fizikailag megjelenni az új kérelmek benyújtásakor. Olaszországban a kormány 2021 szeptemberéig

megújította a *Reddito di Emergenza*-t, amelyet 2020 májusában ideiglenes intézkedésként vezettek be a minimumjövedelem-rendszerhez hozzáféréssel nem rendelkező háztartások veszélyhelyzeti jövedelmére vonatkozóan. **Szlovákiában** azok a személyek, akik a világjárvány miatt 2020. március 12-e előtti munkahelyük elvesztését követően nem rendelkeztek jövedelemmel vagy juttatással, havi „SOS-támogatásban” részesültek, amely 2021. július 1-jéig volt hatályban. **Hollandiában** a kormány átmeneti többletforrásokat különített el az önkormányzatok számára, hogy 2021 januárjától kiegészítő szociális támogatást nyújtsanak azoknak, akik a válság miatt elvesztették jövedelmüket, hogy kifizessék a lakhatási költségeket, például a bérleti díjakat vagy jelzáloghiteleket, a közüzemi (villamosenergia-, víz-, gáz-) szolgáltatási díjakat, valamint a települési adókat (TONK). **Belgiumban** a kormány havi 50 EUR-val növelte az ideiglenes minimumjövedelmet (2021. december végéig).

A szükséghelyzeti intézkedések mellett állandó módon változtatták a már meglévő rendszereket a társadalmi reziliencia tartósabb megerősítése érdekében, összhangban a pillér 12. (szociális védelem) és 14. (minimumjövedelem) alapelveivel. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz jelentős kiegészítő uniós finanszírozást biztosított e cél eléréséhez. **Spanyolországban** az eszköz támogatni fogja a nemrégiben bevezetett nemzeti minimumjövedelem-rendszer kedvezményezettjeinek hatékony integrációs útjaira irányuló kísérleti projekteket. A **lett** helyreállítási és rezilienciaépítési terv egyik mérföldköve a minimumjövedelem-reform 2022–24-re vonatkozó aktualizálása, amely magában foglalja az általános minimumjövedelem kiszámítására szolgáló, egységes és tényeken alapuló módszertant, valamint a jövedelmek általános alakulásához igazított éves indexálást. **Románia** 2022 végére tervezi az integrációs minimumjövedelem reformjának befejezését, többek között az ellátások és a foglalkoztatási ösztönzők megfelelőségének, célzottságának és lefedettségének növelésével. Több tagállam aktualizálta minimumjövedelmi rendszerét az ellátások szintjének emelésével, különösen a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők esetében. 2021 júliusától **Litvánia** kiegészítő ellátást nyújt a 65 év feletti egyedülálló személyek és a fogyatékossgal élő személyek számára, akik egyébként nem jogosultak túlélő hozzátartozói nyugdíjra. **Málta** növelte az alacsony jövedelmű párok és az egyedülálló személyek kiegészítő támogatásának maximális mértékét. E támogatás kiegészítését, amelyet 2020-ban már bevezettek a 65 éves és annál idősebb és a szegénység kockázatának kitett személyek számára, 2021-ben kiterjesztették az ebbe a korcsoportba tartozó valamennyi személyre, függetlenül attól, hogy ki vannak-e téve a szegénység kockázatának.

A tagállamok továbbá ideiglenes intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy támogassák a családokat a Covid19-válság alatt. Olaszországban 500 millió EUR összegű alapot hoztak létre az élelmiszerrendszerre irányuló szolidaritási intézkedések finanszírozására, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévő családok támogatására a lakbér és közüzemi számláik kifizetésének tekintetében. **Csehországban** a világjárvány miatt az iskolából hazaküldött gyermekek szülei 2020 októbere és 2021 júniusa között kérhettek fizetett gondozási szabadságot. **Lettországon** 500 EUR egyszeri támogatást fizettek minden gyermeknek. A **belga** brüsszeli régióban a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások gyermekeiként 100 EUR egyszeri juttatásban részesültek a 2020–2021-es tanévben, míg Flandriában ideiglenesen növekedtek a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásoknak járó családi ellátások. **Bulgária** havi célzott juttatást nyújtott a legfeljebb 14 éves gyermekek alacsony jövedelmű szüleinek, akiknek az oktatási intézmények bezárása esetén otthon kellett maradniuk gyermekeik felügyelete céljából, és nem dolgozhattak távolról, vagy nem vehettek ki fizetett szabadságot. A támogatás a minimálbér 100–150 %-át tette ki (egy és két vagy több gyermek esetében 10 napnál hosszabb ideig tartó bezárás esetén).

A szülői, gyermek- és családi ellátásokra vonatkozó összegek, számítási módszerek és időszakok több tagállamban is nagyvonalúbbá váltak. Észtországban és Litvániában felülvizsgálták a családi, anyasági, apasági és szülői ellátások kiszámításának alapjait, hogy a szülők a világjárvány előtti (általában magasabb) jövedelmüket tükröző összegeket kaphassanak. **Lettországban** azok, akiknek a szülői szabadsága lejárt a Covid19-veszélyhelyzet alatt, és nem tudtak visszatérni a munkába, 2021 júniusáig havi 700 EUR juttatást kaptak. A **brüsszeli régióban (Belgium)** a „munkaerőpiaci integrációs időszakban” részt vevő 21 év alatti fiatalok akkor is jogosultakká váltak a családi támogatásra, ha nem fejezték be középfokú tanulmányaikat. **Lettországban** 2022-re a családi ellátások jelentős és tartós növelését tervezik, ami főként a nagycsaládok javát szolgálja. **Litvániában** az univerzális gyermekellátás összegét havi 70 EUR-ra, a kiegészítő ellátást (a fogyatékossgal élő gyermekek, illetve a hátrányos helyzetű vagy nagycsaládban élő gyermekek esetében) pedig 111,20 EUR-ra növelték. **Magyarországon** a csecsemőgondozási díjat 2021 júliusában a korábbi bruttó kereset 70 %-áról annak 100 %-ára emelték, felső korlát nélkül. Mivel a támogatás után nem kell társadalombiztosítási és nyugdíjjárulékot fizetni, az ellátás magasabb, mint a korábbi nettó kereset, míg azzal, hogy nincs felső korlátja, a jobb anyagi helyzetben lévő háztartások számára a legkedvezőbb. **Romániában** a gyermektámogatást 2022. január 1-jén 20 %-kal tervezik emelni.

Ezenkívül konkrét szakpolitikai intézkedéseket is hoztak a **gyermekszegénység kezelésére és a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek társadalmi befogadásának támogatására**, összhangban a pillér 11. alapelveivel (Gyermekgondozás és a gyermekek támogatása). **Csehországban** 2021 júliusa óta azoknak a gyermekeknek a szülei, akik után a másik szülő nem fizet tartásdíjat, a bíróság által elrendelt összegben (de legfeljebb 3 000 CZK, azaz körülbelül havi 118 EUR összegben) kérelmezhetik az áfsz által fizetendő helyettesítő tartásdíjat. **Litvániában** 2021 szeptemberétől a másodikos tanulóakra is kiterjed az egyetemes ingyenes iskolai étkezés. **Franciaországban** az állami védelem alá helyezett gyermekek jólétének védelméről szóló törvénytervezet korszerűsíti a nevelőszülők keretrendszerét és a gyermekvédelem nemzeti irányítását.

2020–2021-ben a tagállamok továbbra is intézkedéseket hoztak a válság által érintett és a szociális védelem által nem megfelelően lefedett személyek, például az atipikus munkavállalók és az önfoglalkoztatók támogatására, összhangban a pillér 12. (szociális védelem) és 13. (munkanélküli ellátások) alapelveivel. Ezen intézkedések többsége átmeneti volt²⁷¹, bár egyes országok több strukturális reformot is végrehajtottak szociális védelmi rendszereik hatókörének vagy megfelelőségének bővítése érdekében. **Finnország** például ideiglenes hozzáférést biztosított az önfoglalkoztatóknak és a szabadúszóknak a munkanélküli ellátáshoz, míg **Németország**, **Ausztria** és **Spanyolország** megkönnyítette a művészek munkanélküli ellátáshoz való hozzáférését. **Hollandia** számos ideiglenes jövedelemtámogatási csomagot (TOZO) fogadott el, főként az önfoglalkoztatók számára. **Belgium** kiterjesztette az „áthidaló jogot” (csőd esetén járó támogatás) azokra az önfoglalkoztatókra, akik jelentős árbevétel-csökkenéssel szembesültek, vagy kénytelenek voltak felfüggeszteni tevékenységüket. **Spanyolország** rendkívüli ellátással és a járulékfizetés alóli mentességekkel támogatta a válság által érintett önfoglalkoztatókat. **Litvánia** támogatta azoknak az önfoglalkoztatóknak a jövedelmét, akiknek a tevékenységére kihatott a karantén, és akiknek a jövedelme legalább 30 %-kal csökkent, míg **Görögország** külön

²⁷¹ Lásd [ESPN \(2021, előkészületben\)](#) „Social protection and inclusion policy responses to the COVID-19 crisis. An analysis of policies in 35 countries” (Szociális védelmi és integrációs szakpolitikai válaszok a Covid19-válságra. 35 ország szakpolitikai intézkedéseinek elemzése).

jövedelemtámogatást nyújtott a mezőgazdaságban, az idegenforgalomban és a part menti halászatban tevékenykedő önfoglalkoztatóknak.

A tagállamok megkönnyítették a betegségi ellátásokhoz való hozzáférést, és hoztak olyan intézkedéseket, amelyek megerősítették az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, különösen a Covid19-járvánnyal összefüggésben. Litvánia bővítette a Covid19-járvánnyal összefüggésben betegségi ellátásra jogosult személyek listáját. Románia új szabadságkategóriát fogadott el annak érdekében, hogy a karanténba helyezett személyek számára teljes betegszabadságot biztosítson, Szlovákia pedig baleseti juttatást vezetett be az ideiglenesen munkaképtelennek minősített munkavállalók számára. Ezen túlmenően Észtország a betegség második napjától kezdődően ideiglenesen biztosította az ellátások folyósítását, Belgium pedig ideiglenesen növelte az ellátások szintjét mind a munkavállalók, mind az önfoglalkoztatók számára. Észtország intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy megkönnyítse a biztosítással nem rendelkező személyek számára az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést a Covid19-járvánnyal összefüggésben. Ezzel szemben Magyarország megszüntette a nem biztosított személyek ingyenes egészségügyi ellátáshoz való jogát, nevezetesen a be nem jelentett munkavégzés csökkentése érdekében. Franciaországban az állami munkáltatók a közalkalmazottak kiegészítő egészségbiztosításának 50 %-át fogják finanszírozni.

A tagállamok átmeneti és állandó intézkedéseket hoztak a fogyatékkal kapcsolatos ellátások és szolgáltatások támogathatóságának és megfelelőségének javítása érdekében, összhangban a pillér 17. alapelvével (a fogyatékkal élő személyek befogadása). Olaszországban a munkanélküli vagy elismert fogyatékkal élő gyermeket nevelő egyedülálló anyák 2021-ben, 2022-ben és 2023-ban akár nettó 500 EUR összegű havi juttatást kapnak. Lettország 200 EUR egyszeri juttatást nyújtott a rokkantsági ellátásban részesülők vagy a gondozásra szoruló, fogyatékkal élő személyek számára (az öregségi, rokkantsági vagy túlélő hozzátartozói nyugdíjban részesülők mellett). Málta évi 300 EUR összegű állandó ellátást vezetett be azon szülők számára, akiknek ott kell hagyniuk a munkájukat, hogy egy súlyos fogyatékos után járó, nagyobb támogatásra jogosult, 16 éven felüli gyermeket gondozzanak. Málta kiterjesztette továbbá a súlyos fogyatékos után járó ellátásra jogosult személyek körét szellemi fogyatékos esetén. 2021 júliusa óta Litvánia minden, fogyatékkal élő személyt személyi segítő igénybevételére jogosít fel. Ha a fogyatékkal élő személy jövedelme nem éri el a 256 EUR-t, a támogatás ingyenes, és ha magasabb, a személyi segítőnek fizetett összeg nem haladhatja meg a fogyatékkal élő személy jövedelmének 20 %-át. Portugália kiterjesztette a szociális ellátást azokra a személyekre, akiknek a fogyatékosága bizonyos balesetek következtében következett be, és előírta az informális gondozói ellátással való kiegészítését vagy az ellátást nyújtó intézmény részére történő kifizetést. Luxemburg 2021. január 1-jétől 2,8 %-kal növelte a REVIS (*revenu d'inclusion sociale*) összegét és a súlyos fogyatékkal élő személyek juttatását (RPGH). Románia helyreállítási és rezilienciaépítési terve legalább 8 455, fogyatékkal élő, intézményben lakó személy számára irányoz elő támogatást az intézményi kitagolás és „az önálló életvitelük” megvalósítása érdekében.

Egyes tagállamokban javult a szociális szolgáltatások hozzáférhetősége, különösen a távszolgáltatások tekintetében – válaszul a világjárvány alatti, korlátozott személyes kontaktusokra – összhangban a pillér 20. alapelvével (az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés). A világjárvány kitörését követően számos, személyes kontaktust igénylő szolgáltatást vagy konkrét feladatkört – például tanácsadást vagy otthoni látogatást – felfüggesztettek. Ez a változás rávilágított arra, hogy korszerűsíteni kell a szociális szolgáltatásokat, többek között a digitális technológiák nagyobb mértékű használata révén.

Bulgáriában egy folyamatban lévő reform azt irányozza elő, hogy a helyi önkormányzatokkal együttműködve nemzeti térképet készítsenek a szociális szolgáltatásokról. Egy erre a célra létrehozott ESZA-projekt támogatni fogja a módszertani keret kialakítását, a minőségi előírások aktualizálását és a felügyeleti funkcióval rendelkező új ügynökség személyzetének képesítését. A **Spanyolország** által a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében tervezett reform célja egy minimális közös szociális szolgáltatási portfólió és a kapcsolódó normák meghatározása az egész országban. Néhány tagállam a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására összpontosított. **Litvánia** lehetővé tette a szociális szolgáltatásokra vonatkozó kérelmek elektronikus úton történő benyújtását. A szolgáltatások folytonosságának biztosítása érdekében **Portugália** ideiglenesen garantált pénzügyi hozzájárulást vezetett be a szociális és szolidaritási ágazat számára.

2021-ben számos tagállam folytatta a háztartások lakásbirtoklásának támogatását célzó intézkedéseket, különösen a kiszolgáltatott csoportokból származó háztartások esetében, néhány tagállam pedig tartósabb intézkedéseket fogadott el a lakhatás megfizethetőségének hosszú távú javítása érdekében, összhangban a pillér 19. alapelvével (lakhatás és a hajléktalanok támogatása). Az uniós tagállamok kormányzatai által meghozott, legszélesebb körű intézkedések közé tartozott a jelzáloghitelek vagy bérleti díjak fizetése alóli felmentés (**Ausztria, Belgium, Csehország, Németország, Görögország, Magyarország, Írország, Olaszország, Litvánia, Szlovákia, Portugália és Spanyolország**), valamint a kilakoltatási moratórium (**Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, Németország, Magyarország, Írország, Luxemburg, Hollandia, Portugália és Spanyolország**)²⁷². Ezen túlmenően **Írország** elfogadta a megfizethető lakhatásról szóló törvényt, amely a megfizethető lakások kínálatának növelését helyezi előtérbe. **Litvánia** lakásbérletidíj-megfelelőségi rendszert vezetett be a bérleti díjak emelkedésének ellenőrzése érdekében. **Málta** elfogadta az első alkalommal vásárlók támogatását és a szülők által a gyermekeik részére ajándékozott ingatlan után fizetendő adó csökkentését célzó intézkedéseket, amennyiben az ingatlant lakóhelyükként használják. **Spanyolország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve királyi rendelet elfogadását irányozza elő, amely meghatározza az energiahatékony kritériumoknak megfelelő, energiahatékony szociális bérlakásokra vonatkozó program végrehajtására irányuló szabályozási keretet. **Luxemburg** módosította a meglévő lakhatási egyezményt, hogy a közsféra a megfizethető és fenntartható állami lakásállományt bővíteni tudja különösen bérlés céljából. A jelenleg tárgyalás alatt álló reform támogatást és ösztönzést nyújtana az önkormányzatoknak ahhoz, hogy a központi kormányzattal együttműködve területhasznosítási terveket dolgozzanak ki. **Szlovénia** módosította a nemzeti lakhatási törvényt annak érdekében, hogy előmozdítsa a lakhatás hatékony és kiegyensúlyozott megközelítését, beleértve a meglévő, de használaton kívüli lakásállomány állami bérlakásként való alkalmazásának lehetőségét. A szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv bejelentette a megfizethető lakhatásra vonatkozó kezdeményezés elindítását. Ez 100 kerület felújítását és a hajléktalanság elleni küzdelem terén folytatott fokozott együttműködés európai platformjának létrehozását fogja kísérleti jelleggel megvalósítani.

Egyes tagállamok a közelmúltban célzott intézkedéseket vezettek be vagy terjesztettek ki az energiához mint alapvető szolgáltatáshoz való hozzáférés támogatására a legkiszolgáltatottabbak számára, összhangban a pillér 20. alapelvével (az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés). **Spanyolország** például intézkedéseket fogadott el az

²⁷² Lásd [OECD \(2020\), Housing Amid COVID-19: Policy Responses and Challenges](#)(Lakhatás a Covid19 idején: Szakpolitikai válaszok és kihívások).

alacsony jövedelműek energiához való hozzáféréseinek támogatására, többek között a 2019–24-re vonatkozó, energiaszegénység elleni stratégiájával összhangban. **Ciprus** – más országok mellett – a helyreállítási és rezilienciaépítési terve keretében energiahatékonysági intézkedéseket fog végrehajtani azzal a kifejezett céllal, hogy csökkentse az energiaszegénységet. A Bizottság a zöld megállapodás részeként átfogó intézkedéscsomagot terjesztett elő, amely hozzájárul az energiaszegénység enyhítéséhez és a lakások minőségének javításához, különösen a közepes és alacsony jövedelmű háztartások esetében²⁷³. Az olyan közelmúltbeli kezdeményezések, mint az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag vagy az energiaszegénységről szóló ajánlás²⁷⁴, előtérbe helyezték az ilyen strukturális módosítás szükségességét.

Számos tagállam reformokat hajtott végre az egészségügyi rendszerek rezilienciájának és hozzáférhetőségének javítása érdekében, összhangban a pillér 16. alapelvével (az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés). Az eddig jóváhagyott helyreállítási és rezilienciaépítési tervek számos intézkedést tartalmaznak ezen a területen. A Covid19-világjárvány miatt a munkaerőhiány kezelése kritikus kérdéssé vált, és a tagállamok a helyreállítási és rezilienciaépítési terveikben átfogó reformokat vezettek be a probléma megoldása érdekében. **Spanyolország, Írország, Litvánia, Málta és Luxemburg** például átfogó intézkedéseket javasolt az egészségügyi szakemberek hiányának kezelésére, az orvosi szakmák vonzerejének növelésére és a munkakörülmények javítására. **Portugália** azon dolgozik, hogy javítsa az egészségügyi dolgozók készségeit, megerősítse a multidiszciplináris csapatmunkát, és növelje az egészségügyi szakemberek számát az alapellátásban. **Olaszország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve a Nemzeti Egészségügyi Szolgálat alkalmazottainak képzését is magában foglalja. A válság emellett erőfeszítéseket tett az egészségügyi ellátás finanszírozási módjainak újragondolására annak érdekében, hogy hosszú távon kezelni lehessen a strukturális alulfinanszírozottságot és a bevételi alap fenntarthatóságát. **Luxemburg és Litvánia** reformokat jelentett be e kihívás kezelése érdekében.

A tagállamok folytatták az arra irányuló erőfeszítéseiket, hogy ellenállóbb egészségügyi rendszereket építsenek ki a lakosság igényeihez igazított szolgáltatásokkal, a pillér 16. alapelvével (az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés) összhangban. A prioritást élvező területek egyike az alapellátás szerepének növelése a páciensek első kapcsolatfelvételi pontjaként, ami potenciálisan csökkentheti a kórházakra nehezedő terhet, amelyet például a Covid19-világjárvány okozta sokkok vagy az idősödő népességgel kapcsolatos, hosszabb távú nyomások idéznek elő. Ebben az értelemben **Litvánia** javasolta a családorvosi rendszer megerősítését, **Luxemburg** pedig az alapellátás és a kórházak integrációjának javítását. **Portugália** átfogó reformra tett javaslatot, amelynek célja, hogy az alapellátási központokat proaktívabb szereplőkké alakítsa át a közösségi alapú szolgáltatások kibővített portfóliójával, a kapcsolódó reformokat pedig a helyreállítási és rezilienciaépítési terv tartalmazza. A kórházi ellátáshoz való hozzáférés szűk keresztmetszeteit is kezelték, és a reformok főként a kórházi ágazat azon átalakításaira összpontosítottak, amelyek a sokkhatásra való reagáláshoz voltak szükségesek. **Litvánia** olyan reformot javasolt, amelynek célja a fertőző betegségekkel foglalkozó kórházak és a fő sürgősségi ellátási központok létrehozása. Egyes tagállamok

²⁷³ Ezek nevezetesen a következők: az épületkorszerűsítési programról szóló kezdeményezés, [2020. szeptember 17., COM\(2020\) 662 final](#), az energiaszegénységről szóló bizottsági ajánlás ([2020. október 14-i \(EU\) 2020/1563 bizottsági ajánlás](#)), az energiahatékonysági irányelv jövőbeli felülvizsgálata ([2012. október 25-i 2012/27/EU irányelv](#)), valamint az [energiaszegénységgel foglalkozó uniós megfigyelőközpont](#) helyi fellépésre vonatkozó irányítása és iránymutatása.

²⁷⁴ Az [ajánlás](#) és a [szakpolitikai háttér részletei](#) elérhetők az interneten.

intézkedéseket vezettek be az egészségügyi ellátás javítása és bizonyos szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása érdekében is. **Spanyolország** például a fogászati, koragyermekkori ellátásra és géggyógyászatra, **Portugália** pedig a mentális ellátásra összpontosított. **Portugáliában** átfogó reformcsomag kíséri majd ezeket az erőfeszítéseket a mentális ellátási szolgáltatások közösségi alapú környezetben való elérhetőségének növelése érdekében. A Covid19-világjárvány az egészségügyi rendszerek digitális átalakulását is felgyorsította. **Luxemburg** azon dolgozik, hogy 2022-ben a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként bővítse távorvoslási megoldását a krónikus betegségben szenvedő betegek számára. **Spanyolország** új keretet javasolt az e-egészségügy számára, amely magában foglalja a jobb összeköttetést és egy egészségügyi „Data Lake” létrehozását, amely összegyűjti az összes régióból és különböző információs rendszerekből származó adatokat. **Litvánia** javasolta az e-egészségügyi infrastruktúra jelentős bővítését és bevezetését. A háziiorvosi rendelőkre és a kórházi sürgősségi osztályokra nehezedő nyomás enyhítése érdekében **Olaszország** új speciális egységeket vezetett be az ellátás folytonossága érdekében, és létrehozta a „családi és közösségi ápoló” profilját, amely új típusú, az otthoni ellátás megerősítését célzó, kiterjesztett hatáskörű ápolót jelent. **Olaszország** ezenkívül fel fogja újítani a kórházakat.

Több tagállam folytatta nyugdíjrendszerének reformját annak érdekében, hogy javítsa azok megfelelőségét és költségvetési fenntarthatóságát, különösen a munkával töltött évek hosszába és a nyugdíjkorhatárba való beavatkozással, összhangban a pillér 15. alapelvével (az időskori jövedelem és a nyugdíjak). **Belgium** azt tervezi, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásait további nyugdíjreformokra használja fel, amelyek célja a munkával töltött életszakasz meghosszabbításának és a nagyobb fenntarthatóságnak a támogatása. **Spanyolországban** a kormány reformprogramot határozott meg, amelynek célja a nyugdíjak indexálásának helyreállítása és a kiegészítő nyugdíjak igénybevételeinek növelése, miközben intézkedéseket irányozott elő a költségvetési fenntarthatóság megőrzése érdekében, többek között a korai nyugdíjba vonulás csökkentését célzó ösztönzők bevezetésével. **Romániában** továbbra is vita zajlik a fennmaradó különleges nyugdíjakról (miután közülük sok az elmúlt évtizedben beolvadt az általános rendszerbe), elsősorban a katonaságra és a rendőrségre vonatkozóan, tekintettel azok túlzott költségeire²⁷⁵. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv **Romániában** is magában foglalja az állami nyugdíjrendszer reformját egy új jogszabályi keret révén, amelynek célja a költségvetés fenntarthatóságának biztosítása a népesség elöregedésével összefüggésben, valamint az egyenlőtlenségek korrigálása²⁷⁶. **Dániában** egy 2020 augusztusa óta bevezetett, új rendelkezés lehetővé teszi a korai, 61 éves koruktól történő nyugdíjba vonulást (1–3 évvel a törvényben előírt életkor előtt, amely jelenleg 66,5 év) a hosszú (41–43 éves) pályafutással rendelkezők számára²⁷⁷. **Németországban** a „nyugdíjbizottság”²⁷⁸ 2020 márciusában jelentést tett közzé, amelyben ajánlásokat fogalmazott meg a jelenlegi rendszer módosítására a megfelelőséggel és a költségvetési fenntarthatósággal kapcsolatos kihívások kezelése érdekében. **Bulgária** új számítási módszerek bevezetésével lépéseket tett annak érdekében, hogy növelje a nyugdíjakat, hogy egyetlen nyugdíjas se legyen a szegénységi küszöb alatt.

Egyes országok további lépéseket tettek nyugdíjrendszereik tökefedezett pilléreinek reformja érdekében. Észtországban egy 2020 októberében elfogadott reform lehetővé teszi a kötelező tökefedezeti rendszer tagjai számára, hogy kivonják megtakarításaikat a rendszerből, ami csökkentheti a jövőbeli megfelelőséget. **Lengyelországban** 2021 közepén a

²⁷⁵ Az ESPN gyorsjelentése Romániáról, 2020. március.

²⁷⁶ Az ESPN gyorsjelentése Romániáról, 2020. július.

²⁷⁷ Az ESPN gyorsjelentése Dániáról, 2021. január.

²⁷⁸ Rentenkommission „Verlässlicher Generationenvertrag”.

kormány javasolta a „kötelező nyílt nyugdíjalapok” felszámolását, és a tagoknak választaniuk kell a magánszámlákra vagy a névleges állami nyugdíjszámlára történő átutalások között; ez több mint 15 millió embert érintene. Eközben **Lengyelországban** is bevezették a foglalkoztatási munkavállalói tőketerveket (2021. március), amelyek mintegy 3 millió munkavállalót érintenek²⁷⁹. **Hollandiában** 2020 közepén tovább reformálták a foglalkoztatási nyugdíjrendszert azáltal, hogy a „nyugdíjjogosultság” fogalmát felváltották a „nyugdíjváromány” fogalmával, ami még inkább eltér a meghatározott ellátási elvtől²⁸⁰.

6. háttérmagyarázat: Tartós ápolás-gondozás az uniós tagállamokban

A népesség előrejedése várhatóan a tartós ápolás-gondozás iránti kereslet erőteljes növekedéséhez fog vezetni, mivel idősebb korban nő a gyengeség és a tartós ápolás-gondozás iránti igény; alapvető fontosságú a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások elérhetőségének és megfizethetőségének biztosítása, összhangban a szociális jogok európai pillérének 18. alapelvével (tartós ápolás-gondozás). A potenciálisan tartós ápolás-gondozásra szorulóok száma az EU-27-ben a 2019. évi 30,8 millió főről 2030-ra várhatóan 33,7 millió főre, 2050-re pedig 38,1 millió főre fog nőni. A formális tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférés megerősítése ennek fényében is fontos a társadalmi méltányosság és a nemek közötti egyenlőség biztosítása érdekében²⁸¹, és egyben lehetőséget kínál a munkahelyteremtésre is. A jó minőségű otthoni ápolás-gondozásba és a közösségi alapú tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokba való beruházás fontos ahhoz, hogy mindenki számára elérhető alternatívát lehessen biztosítani a bentlakásos gondozással szemben.

A gondozásra szoruló idősök aránya tagállamonként igen eltérő, és erős nemi dimenzióval rendelkezik. 2019-ben az EU-27-ben átlagosan a 65 éves vagy annál idősebb, magánháztartásban élő személyek 26,6 %-ának volt szüksége tartós ápolásra. A saját bevalláson alapuló, tartós ápolási-gondozási szükségletek²⁸² a magánháztartásokban élő, idős emberek körében a luxemburgi 11,6 % és a romániai 56,5 % között alakult (lásd 1. ábra). A 65 év felettiek közül a nőknek gyakrabban van szükségük tartós ápolásra, 32,1 %-uknak, szemben az EU-27-ben az azonos korcsoportba tartozó férfiak 19,2 %-os arányával 2019-ben. Ennek oka, hogy a nők átlagéletkora ugyanabban a korcsoportban nagyobb, valamint az, hogy az idősebb nők kevesebb évet töltenek jó egészségi állapotban²⁸³. A szükséglettel rendelkezők aránya a romániai idős nők 62,7 %-a és idős férfiak 47,4 %-a, valamint a luxemburgi idős nők 13,2 %-a és idős férfiak 9,6 %-a között mozog.

²⁷⁹ Az ESPN gyorsjelentése Lengyelországról, 2021. július.

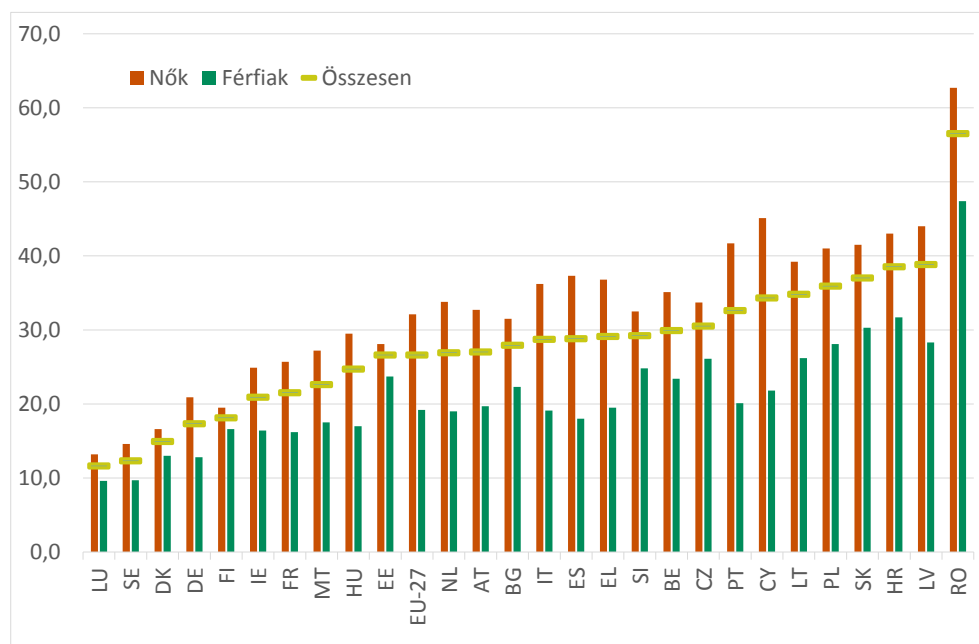
²⁸⁰ Lásd Ed Westerhout, Eduard Ponds, Peter Zwaneveld (2021), [Completing Dutch pension reform](#) (A holland nyugdíjreform kiegészítése), CPB-háttéranyag.

²⁸¹ A gondozási kötelezettségek jelentős negatív munkaerőpiaci hatást gyakorolnak a nőkre, amit a 2.2.1. szakasz elemzett.

²⁸² A szociális védelemmel foglalkozó bizottság által használt fogalommeghatározással összhangban a tartós ápolás-gondozás szükségességének közelítéseként a mindennapi életvitel tevékenységeivel és/vagy a mindennapi életvitelt segítő tevékenységekkel kapcsolatos, önbevalláson alapuló, súlyos nehézségek jelenlétének figyelembevétele.

²⁸³ 2019-ben az EU-27-ben a születéskor várható átlagos élettartam 84 év volt a nők esetében, ami több mint 5 évvel több, mint a férfiaknál (lásd az Eurostat mutatóját [\[demo_mlexpec\]](#)), míg az egészségben eltöltött életevek száma nők és férfiak esetében 65,1, illetve 64,2 év volt, ami sokkal kisebb különbség (lásd az Eurostat mutatóját [\[hlth_hlye\]](#)).

Azon 65 éves vagy annál idősebb személyek aránya, akik személyes gondozással vagy háztartási tevékenységekkel, vagy mindkettővel kapcsolatban súlyos nehézségekkel küzdő magánháztartásokban élnek 2019-ben

Megjegyzés: 100 % mínusz a súlyos nehézségekkel nem küzdők aránya.

Forrás: [Az európai egészségügyi felmérés](#) 3. hulláma, 2019, az Eurostat mutatója [[hlth_ehis_tadl](#)].

A tartós ápolást-gondozást igénylő háztartások gyakran korlátozott hozzáféréssel rendelkeznek a formális otthoni ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz, mivel azok megfizethetetlenek vagy egyszerűen nem állnak rendelkezésre. 2019-ben az önmaguk ellátása vagy a háztartási tevékenységek elvégzése terén komoly nehézségekkel szembesülő 65 éves vagy annál idősebb személyeknek 46,5 %-a számolt be az EU-ban arról, hogy nem teljesül az ilyen tevékenységekben való segítségnyújtás iránti igénye. A segítség hiánya sokkal hangsúlyosabb volt a legalacsonyabb jövedelmi ötödben (51,2 %) lévők esetében, mint a legmagasabban lévőkénél (39,9 %). A formális gondozáshoz való hozzáférés hiánya kielégítetlen gondozási szükségleteket vagy terheket jelenthet az informális gondozók számára, akik a gondozás legnagyobb részét biztosítják. A legtöbb tartós ápolással-gondozással foglalkozó gondozó az EU-ban nő (59 %) ²⁸⁴.

A tartós ápolás-gondozás szociális védelmi lefedettsége korlátozott, és a természetbeni és a pénzbeli ellátások kombinációján alapul, ami tagállamonként eltérő. 17 országban a tartós ápolás-gondozás természetbeni állami támogatása a 65 éves vagy annál idősebb emberek legfeljebb 11 %-a számára áll rendelkezésre. A pénzbeli ellátások lefedettsége 0 % és 37,2 % között mozog, és a természetbeni ellátásokat helyettesíti vagy gyakran kiegészíti ²⁸⁵. Átlagosan az EU-ban annak ellenére, hogy a 65 év feletti lakosság 26,6 %-ának van szüksége gondozásra, 9,4 % részesült otthoni vagy

²⁸⁴ Az európai életminőség-felmérésből (2016) és az európai egészségfelmérésből (2013–2015) származó összesített adatok alapján. Lásd: az Eurostat mutatói [[hlth_ehis_tadl](#)], [[hlth_ehis_tadlhi](#)] és Ecorys (2021) *Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU* (Tanulmány az informális tartós ápolás-gondozás előfordulásának és költségeinek feltárásáról az EU-ban), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

²⁸⁵ A tartós ápolás-gondozás természetbeni és pénzbeli ellátásaiban részesülő 65 év felettek aránya együtt 2019-ben (%). A Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság számításai az Európai Bizottság és az EPC számára felhasznált adatok alapján (2021), *Ageing Report* (Idősödő lakosságról szóló jelentés), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

intézményi gondozásban, és 8,8 % kapott pénzbeli ellátást 2019-ben. A tartós ápolás-gondozás iránti igények összefüggésében a szociális védelem megfelelősége általában jelentősen eltér a tagállamokban, és a rászorulóknak esetében igen magas lehet a formális tartós ápolásért-gondozásért őket igénybe vevőként terhelő közvetlen fizetés, még szociális ellátás igénybevételét követően is²⁸⁶.

Egyes tagállamok széles körű reformokat hajtanak végre a tartós ápolás-gondozás területén, míg mások az informális gondozók helyzetének javítására összpontosítottak. Franciaország és Szlovénia a szociális védelem új ágaként alakítja ki a tartós ápolás-gondozást. **Szlovénia** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében szintén tervezi a tartós ápolás-gondozásról szóló törvény elfogadását, valamint az intézmények tartós ápolás-gondozást nyújtó szolgáltatóira vonatkozó minőségi mutatók nemzeti nyomonkövetési modelljének elfogadását. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Csehország** előírja a tartós ápolás-gondozásról szóló törvény hatálybalépését. **Lettország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve új helyek létrehozását irányozza elő a családi környezethez közeli tartós ápolási-gondozási szolgáltatások nyújtására 852 nyugdíjkorhatárú személy számára. **Spanyolország** átfogó tervet fogadott el a tartós ápolás-gondozásra vonatkozóan, amely megnövelt finanszírozást biztosít a várólisták számának csökkentése, a munkakörülmények javítása, valamint a szolgáltatások és ellátások javítása érdekében a megfelelő ellátás biztosítása céljából. A szociális tartós ápolási-gondozási szolgálatok működésének visszaállítása érdekében **Portugália** elfogadott egy ösztönzőrendszerrel kiegészült programot, amelynek célja a Covid19-világjárvány okozta további költségek mérséklése. A program a munkavállalók és felhasználók egyéni védőeszközeinek beszerzésével, a higiéniai berendezésekkel, a fertőtlenítési szerződésekkel, a munkavállalók képzésével és a munkahelyek átszervezésével kapcsolatos költségekre terjed ki. Számos tagállam, például **Spanyolország** és **Szlovákia** növelte a gondozási juttatást, hogy támogassa az informális gondozókat, míg **Málta** kiterjesztette a jogosultsági kritériumokat a nyugdíjasokra, feltéve, hogy a gondozott személy nem a házas társ.

²⁸⁶ Az OECD 19 joghatóságra, valamint az alacsony, mérsékelt és súlyos szükségletekre vonatkozó elemzése alapján. Lásd: [a tartós ápolás-gondozásról szóló 2021. évi jelentés](#), 2.3.2. szakasz és 2. háttérmagyarázat.